

ХАБАРНОМАИ ИФМС

**ЛЮДМИЛА
НОВОСЕЛОВА**

**ЌУБРОНПУЉӢ БАРОИ ВАЙОЛАНКУНИИ
ҲУҚУҚИ ИСТИСНОӢ: ТАМОИЛҲОИ
АСОСИИ РУШД**

ХАДАМОТИ ФЕДЕРАЛИИ МОЛИКИЯТИ ЗЕҲНӢ (РОСПАТЕНТ)
МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ БУҶЕТИИ «ИНСТИТУТИ ФЕДЕРАЛИИ
МОЛИКИЯТИ САНОАТӢ»

ХАБАРНОМАИ ИФМС

BULLETIN OF FEDERAL
INSTITUTE
OF INDUSTRIAL PROPERTY

2024

Т. 3 № 3 (9)

ХАДАМОТИ ФЕДЕРАЛИИ МОЛИКИЯТИ ЗЕҲНӢ (РОСПАТЕНТ)
Муассисаи федералии давлатии буҷетӣ
«Институти федералии моликияти саноатӣ»

ISSN 2782–5086 (Print)
ISSN 2949–2432 (Online)
Хабарномаи ИФМС
Т. 3 № 3 (9)
Маскав 2024

Ба қайд гирифта шудааст: дар Хадамоти федералии назорати алоқа, технологияҳои иттилоотӣ ва васоити ахбори омма (PI № FS77-85468; силсилаи EI № FS77-85469 аз 13 июни 2023)

Минтақаҳои паҳнкунӣ: Русия (ҳамаи минтақаҳо), кишварҳои ИДМ, кишварҳои хориҷи наздик ва дур.

Басомади нашр: 4 нашр дар як сол бо имкони нашрҳои махсуси иловагӣ.

Индекси обуна – 85599

«Хабарномаи ИФМС» дар соли 2022 барои инъикоси натиҷаҳои фаъолияти илмӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ дар соҳаҳои зерини илм таъсис дода шудааст: Давлат ва ҳуқуқ. Илмҳои ҳуқуқӣ; Иқтисод. илмҳои иқтисодӣ; Ҳуқуқи патентӣ. Ихтироъ; Рационализатсия; Илмҳои табиатшиносӣ. Проблемаҳои умумӣ ва маҷмӯъавӣ; Омор; Кибернетика.

Хонандагон: мутахассисони моликияти зеҳнӣ, вакилони патентӣ, ҳуқуқшиносон, адвокатҳо, кормандони роҳбарикунанда, аспирантҳо, донишҷӯён, ихтироъкорон ва дигар хонандагон.

«Хабарномаи ИФМС» дастрасии мустақими кушодро ба мундариҷаи он дар асоси принципи зерин фароҳам меорад: дастрасии озод ба натиҷаҳои тадқиқот ба афзоиши мубодилаи ҷаҳонии дониш мусоидат мекунад. Шумораи маҷаллаҳо дар манбаи электронии вебсайти ИФМС www.vestnikfips.ru (нусхаи электронии маҷалла) ҷойгир карда шудаанд.

Ҳама маводҳо дар ҳол пас аз нашр дастраси қорбарон мешаванд. Давраи эмбарго дар назар дошта нашудааст. Барои дастрасии ройгон ба маводҳо сабти ном дар вебсайти маҷалла талаб карда намешавад. Интишор барои ҳама муаллифон ройгон аст.

Маҷаллаи дастрасии кушода (open access) аст, яъне ҳама мундариҷа дар домени ҷамъиятӣ буда, барои қорбарон мувофиқи таърифи дастрасии кушод ройгон аст. Ҳамаи маводҳои, ки ба таҳририят пешниҳод карда мешаванд, аз таомили тафтиши дубора мегузарад. Тақриз аз ҷониби коршиносони мустақил ва мувофиқи принципҳои ахлоқӣ ба амал бароварда мешавад.

Архиви электронии маҷалла пас аз нашр дар анборҳои миллии зерин дастрас аст: «Китобхонаи электронии илмӣ» дар доираи маҳзани библиографии «Индекси илмии иқтибосҳои русӣ» (ИИИР) – барои қорбарони ба қайд гирифташуда (бақайдгирӣ дар система ва дастрасӣ ба маҷалла ройгон аст); «КиберЛенинка» – ройгон барои ҳамаи хонандагон бе қайд.

Суроғаи муассис, ҳайати таҳририя ва ноширии маҷаллаи «Хабарномаи ИФМС»:
125993, Маскав, Г-59, ГСП-3, Соҳили Бережковская, хонаи 30, бинои 1.

Почтаи электронии маҷалла:
Vestnik_FIPS@rupto.ru.
Вебсайт: vestnikfips.ru

Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)
Bulletin of Federal Institute of Industrial Property
Vol. 3 No. 3 (9)
Moscow 2024

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:
4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):
State and Law. Juridical Sciences
Economics. Economic Sciences
Patent Law. Inventive Activities.
Innovative Activities Natural Sciences.
General and Complex Problems
Statistics Cybernetics

Readership:
professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:
free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.
There is no embargo period.
No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal,
i. e. all content is freely available at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.
Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:
Berezhkovskaya nab., 30, bldg. 1, Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:
Vestnik_FIPS@rupto.ru.
Website: vestnikfips.ru

ҲАЙЪАТИ ТАҲРИРИЯ

Сармухаррир

НЕРЕТИН Олег Петрович

доктори илмҳои иқтисодӣ, директори Институти федералии моликияти саноатӣ (ИФМС), Маскав

ЗУБОВ
Юрий Сергеевич

номзаи илмҳои педагогӣ, сардори идораи федералии моликияти зеҳнӣ, Маскав

ИВЛИЕВ
Григорий Петрович

ҷонишини сармухаррир, номзади илмҳои юридикӣ, президенти Идораи патентии Евроосиё, раўбари илмии ИФМС, Маскав

ГОРУШКИНА
Светлана Николаевна

ҷонишини сармухаррир, номзади илиҳои сотсиологӣ, котиби илмии ИФМС, Маскав

АБАНКИНА
Татьяна Всеволодовна

номзади илмҳои иқтисодӣ, профессор, директори Маркази иқтисодиёти креативии, факултети рушди шаҳр ва минтақаи ДИТ МОИ, Маскав

АЛЕКСАНДРОВА
Анна Владимировна

номзади илмҳои техникӣ, дотсент, ходими пешбари илмӣ, роҳбари Маркази таҳлилии Институти федералии моликияти саноатӣ, Маскав

АЛЕКСЕЕВА
Ольга Ленаровна

номзади илмҳои юридикӣ, мудири маркази назорати сифати ИФМС, Маскав

БЛИЗНЕЦ
Иван Анатольевич

доктори илмҳои ҳуқуқӣ, профессор, декани факултети ҳуқуқшиносӣ, мудири кафедраи Моликияти зеҳнии Донишгоҳи Маскав ба номи А. С. Грибоедов, Маскав

БОРОВСКАЯ
Марина Александровна

доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, узви вобастаи Академияи маорифи Русия, президенти Донишгоҳи федералии ҷанубӣ, Ростови лаби Дон

БЫЧКОВ
Дмитрий Владимирович

номзади илмҳои физикӣ-математикӣ, сармутахассиси шуъбаи механика, физика ва электротехникаи шуъбаи экспертизаи ЕАПВ, Маскав

ГЛАЗЬЕВ
Сергей Юрьевич

доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, академики Академияи илмҳои Русия, раиси Шӯрои илмии АИР оид ба масъалаҳои маҷмуавии интеграцияи иқтисодии Авруосиё, навсозӣ ва рушди устувор, Маскав

ГРИБ
Владислав Валерьевич

доктори илмҳои юридикӣ, профессор, ҳуқуқшиноси шоистаи ФР, академики Академияи маорифи Русия, ректори Донишгоҳи Маскав ба номи А. С. Грибоедов, раиси Маҷлиси профессорони Русия, Маскав

ЕНА Олег Валерьевич

мудири кафедраи илмии «Таҳлили патентӣ» ИФМС, Маскав

ЖУРАВЛЕВ
Андрей Львович

номзади илмҳои юридикӣ, сардори маркази ҳамкориҳои байналхалқии ИФМС, Маскав

ЗОЛОТЫХ
Наталья Ивановна

доктори илмҳои иқтисодӣ, ноиб-президенти ташкилоти умумироссиягии ҷамъиятии соҳибкориҳои хурду миёнаи «Опора России», Маскав.

ИВАНОВА
Марина Германовна

доктори илмҳои сотсиологӣ, номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент, ходими пешбари илмии Маркази илмию таълимии ИФМС, Маскав

ИВАНОВ
Роман Алексеевич

PhD аз рӯи ихтисоси «иммунологияи молекулавӣ», директори Маркази илмии тиббиёти намоишотӣ, директори илмии шӯъбаи «Биотехнологияи тиббӣ»-и Донишгоҳи «Сириус», Сочи

ИЛЬИНА
Ирина Евгеньевна

Доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсент, директори Институти илмӣ-тадқиқотии донишгоҳи иқтисодиёт, сиёсат ва ҳуқуқи Русия дар соҳаи илмию техники, Маскав

КАЛЯТИН
Виталий Олегович

номзади илҳои иқтисодӣ, дотсент, профессори кафедраи ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ва мушовири кафедраи ҳуқуқи моликияти зеҳнии Маркази илмии ҳуқуқи хусусии ба номи С. С. Алексеев-и назди Президенти ФР, Маскав

КЛИМАНОВ
Владимир Викторович

доктори илмҳои иқтисодӣ, номзади илмҳои географӣ, доцент, директори АНО «Институти ислохоти молияи давлатӣ», Москва

КУЗНЕЦОВА
Татьяна Викторовна

доктори илмҳои педагогӣ, профессор, сардори Маркази «Китобхонаи умумироссиягии патентноу техники», Маскав.

ЛОПАТИНА
Наталья Викторовна

доктори илмҳои педагогӣ, профессор, ходими пешбари илмии Маркази илмию таълимии ИФМС, Маскав

ЛЫСКОВ Николай Борисович,

сардори маркази химия, биология ва тиб, ИФМС, Маскав

ПРОКОФЬЕВ
Станислав Евгеньевич

доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, ректори Донишгоҳи молияи назди Ҳукумати Федератсияи Русия, Маскав

САЛЬНИКОВ Михаил Юрьевич

сардори маркази физика ва механикаи амалии ИФМС, Маскав

СИРОТЮК
Владимир Олегович

доктори илмҳои техникӣ, дотсент, ходими пешбари илмии Институти муаммоҳои идоранамоии АИР, Маскав

СМИРНОВ
Михаил Борисович

номзади илмҳои физикӣ-математикӣ, сармутахассиси шуъбаи механика, физика ва электротехникаи шуъбаи экспертизаи ЕАПВ, Маскав

СУКОНКИН
Александр Владимирович

номзади илмҳои техникӣ, ходими калони илмии ИФМС, Маскав

ФАБРИЧНЫЙ
Сергей Юрьевич

доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор, директори Муассисаи федералии давлатии буҷети «Агентии федералии ҳифзи ҳуқуқи натиҷаҳои фаъолияти зеҳнии ҳарбӣ, махсус ва дучониба», Маскав

ФЕДОТОВ
Михаил Александрович

доктори илмҳои ҳуқуқ, илм, профессор, директори Маркази байнулмилалии илмию таълимии «Кафедраи ЮНЕСКО оид ба ҳуқуқи муаллифӣ, ҳуқуқҳои алоқаманд, фарҳангӣ ва иттилоотӣ»-и ДИМ МОИ, Маскав

ШОРИН Олег Николаевич

номзади илмҳои йехникӣ, Маскав

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief
Oleg P. NERETIN

Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV	Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow
Grigory P. IVLIEV	Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow
Svetlana N. GORUSHKINA	Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow
Tatiana V. ABANKINA	Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow
Anna V. ALEKSANDROVA	Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher–Head of the FIPS Analytical Center, Moscow
Olga L. ALEKSEEVA	Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow
Ivan A. BLIZNETS	Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow
Marina A. BOROVSKAIA	Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don
Dmitry V. BYCHKOV	Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow
Sergey Yu. GLAZIEV	Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, Moscow
Vladislav V. GRIB	Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational private institution of higher education “Moscow University named after A.S. Griboyedov”, Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow
Oleg V. ENA	Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow
Andrey L. ZHURAVLEV	Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow
Natalia I. ZOLOTYKH	Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business “Opora Russia”, Moscow
Marina G. IVANOVA	Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV	PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi
Irina E. ILYINA	Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow
Vitaly O. KALYATIN	Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow
Vladimir V. KLIMANOV	Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO «Institute for Public Finance Reform», Moscow
Tatiana V. KUZNETSOVA	Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the “All-Russian Patent and Technical Library” Center, FIPS, Moscow
Natalia V. LOPATINA	Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow
Nikolai B. LYSKOV	Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow
Stanislav E. PROKOFIEV	Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow
Mikhail Yu. SALNIKOV	Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow
Vladimir O. SIROTYUK	Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow
Mikhail B. SMIRNOV	Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow
Alexander V. SUKONKIN	Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow
Sergey Yu. FABRICHNY	Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution «Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use», Moscow
Mikhail A. FEDOTOV	Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center «UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights» NRU HSE, Moscow
Oleg N. SHORIN	Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

Сутуни сармуҳаррир

Хонандагони азиз, ҳамкорон, дӯстон!

Дар остонаи конфронси анъанавии тирамоҳии Роспатент, ки имсол ба нақши моликияти зеҳнӣ дар иқтисодиёти инноватсионӣ бахшида шудааст, мо дар саҳифаҳои шумораи нави маҷалла масъалаҳои асосии марбут ба афзалиятҳо ва механизмҳои рушди илмӣ технологияи пешниҳод кардем. Инҳо масъалаҳои экспертиза, ҳифз, ҳимояи объектҳои моликияти зеҳнӣ, интиқоли технология ва ҷалби натиҷаҳои фаъолияти интеллектуалӣ ба муомилоти иқтисодӣ мебошанд; равишҳои идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳои Федератсияи Русия; тамоюли таъсири сиёсати давлатии илмӣ техника ба афзоиши фаъолияти патентноӣ нашри ташкилотҳои илмӣ ва таълимӣ.

Мавзӯи ин масъала таҳлили илмӣ бисёрҷанбаи мушкилоти амалияи татбиқи ҳуқуқ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ мебошад.

Ҳамин тариқ, яке аз масъалаҳои асосӣ арзёбии самаранокии равишҳои ҳуқуқӣ мавҷуда ва муносири механизми ҷубронпулӣ дар системаи

чораҳои масъулияти шаҳрвандӣ мебошад. Хонанда таҳлили муфассалии ин проблемаро дар мақолаи раиси суди оид ба моликияти зеҳнӣ Л. А. Новоселова меёбад.

Бахши дигари масъалаҳои ҳифзи ҳуқуқ ба масъалаи муносибати ҳамоҳангшуда ба экспертиза дар ҳолатҳои патентӣ дахл дорад. Гурӯҳи муаллифони ИФМС барои кӯмак расонидан ба доктарагон ва коршиносони патентӣ таҳлили дастурҳои идораҳои патентии пешбари ҷаҳон оид ба гузаронидани экспертиза дар ҳолатҳои формулаҳои Маркуш, инчунин тартиби махсуси экспертиза суръатбахшро пешниҳод мекунад, ки асосан барои дар ҳолатҳои дар соҳаҳои афзалиятҳои технология, аз ҷумла дар соҳаи технологияҳои сабз пешбинӣ шудаанд.

Нақши моликияти зеҳнӣ дар суръатбахшии рушди технологияи рушди қарздиҳии бо моликияти зеҳнӣ таъминшуда нишон дода шудааст. Барои ба даст овардани он на танҳо ба қайд гирифтани ҳуқуқ ба натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ, балки арзиши ин ҳуқуқҳоро дуруст арзёбӣ кардан лозим аст. Ҳайр аз он, ҳангоми муайян кардани арзиши моликияти зеҳнӣ, ба инбат гирифтани омилҳои зиёди тағирёбанда, ки ба арзёбии он таъсир мерасонанд, муҳим аст. Оё зеҳнӣ сунъӣ дар ин кор кӯмак карда метавонад? Ҷавоб ба ин савол ба натиҷаҳои таҳлили равишҳои мавҷудаи арзёбӣ ва таҷрибаи истифодаи зеҳнӣ сунъӣ дар фаъолияти арзёбӣ асос ёфтааст. Вазифаҳои имконпазири маҳсулоти нармфзор мувофиқи талаботи иштирокчиёни бозор муайян карда мешаванд.

Дар ҳар шумораи маҷаллаи худ мо мекӯшем, ки муносибати гуногунҷанбаро ба масъалаҳои моликияти

зеҳнӣ пешкаш намоем. Аз ин ру, хонандагон ба ғайр аз масъалаҳои патентноӣ дар саҳифаҳои журнал таҳқиқи хусусиятҳои индивидуалии истифодабарии нишондодҳои географӣ, номҳои маҳалҳои истехсоли мол ва тамғаҳои молиро аз тарафи истехсолкунандагонӣ молҳои минтақавӣ пайдо мекунанд.

Ташаккули фарҳанги муносибат бо моликияти зеҳнӣ на танҳо бо назардошти тамоюлҳои муносири патентноӣ, балки таърихи он низ зич алоқаманд аст. Расо 100 сол муқаддам «Бюллетени Комитети ихтироот» – аввалин нашрияи расмӣ Комподиз, ки дар он маълумот дар бораи ҳамаи объектҳои моликияти саноатӣ дар СССР ба қайд гирифташуда мунтазам ҷоп карда мешуд, аз ҷоп баромад. Дар бораи ин нашрия, ки дар системаи нашри ҳуҷҷатҳои патентии ватанӣ марҳилаи нав гузашта, дар таърихи ихтирооти ватанӣ марҳалаи муҳим гардид, дар саҳифаҳои шумораи нави маҷаллаи мо хонед.

Мусаллам аст, ки ҳалли масъалаҳои гуногунҷанбаи рушди моликияти зеҳнӣ ҳузури мутахассисони дорои донишу малакаи дахлдорро тақозо мекунад. Аз ин рӯ, барои рушди салоҳиятҳо дар соҳаи моликияти зеҳнӣ мо на танҳо нашрияҳои оро мубрами рӯзмарра дахл мекунанд, балки беҳтарин нашрияҳои илмӣ ва хабарҳои идораҳои патентии хориҷиро барои хонандагонӣ худ интихоб мекунем.

Дар болои ҳар як масъала кор карда, мо мекӯшем, ки на танҳо ҷолиб, балки муфид бошад.

*Бо эҳтиром, О. П. Неретин,
сармуҳаррири журнал, доктори
илмҳои иқтисодӣ*

Editorial

Dear readers, colleagues, friends!

On the threshold of the traditional autumn conference of Rospatent, which this year is devoted to the role of intellectual property in the innovative economy, we gave in the columns of the new issue of the journal the key issues related to the priorities and mechanisms of scientific and technological development. These are issues of examination, protection, enforcement of objects of intellectual property, technology transfer and involvement in economic turnover of the results of intellectual activity; approaches to intellectual property management in the regions of the Russian Federation; trends in the effect of state scientific and technical policy on the growth of patent and publication activity of scientific and educational organizations.

The focus of this issue is a multifaceted scientific analysis of the problems of law enforcement practice in the field of intellectual property.

Thus, one of the key issues is the assessment of the efficiency of the existing and modern legal approaches to the compensation mechanism in the system of civil liability measures. The reader will find a detailed analysis of this problem in the article by L. A. Novoselova, the Chairman of the Court for Intellectual Rights.

Another set of law enforcement issues concerns the problem of a harmonized approach to the

examination of patent applications. The FIPS team of authors offers in aid of the applicants and patent experts an analysis of the guidelines of the world's leading patent offices for conducting examination of applications with Markush claims, as well as a special procedure for accelerated examination, intended mainly for applications in the priority areas of technology, including in the field of green technologies.

The role of intellectual property in accelerating technological development is the subject of a study concerning the mechanisms for developing intellectual property based lending. To obtain it, it is necessary not only to register the rights to the results of intellectual activity, but also to correctly assess the value of these rights. Moreover, when assessing the value of intellectual property, it is important to take into account many changing factors that affect its assessment. Can artificial intelligence help with this? The answer to this question is based on the results of an analysis of existing approaches to assessment and the experience of using artificial intelligence in assessment activities. Possible functions of the software product are determined in accordance with the needs of market participants.

In each issue of our journal, we strive to present a multifaceted approach to intellectual property issues. Therefore, in addition to patenting issues, the readers will find in the columns of the journal a study of special features of

the use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by manufacturers of regional products.

The formation of a culture of handling intellectual property is inextricably linked not only with the consideration of modern patenting trends, but also its history. Exactly one hundred years ago, the "Bulletin of the Committee for Inventions" came out – the first official publication of Kompodiz, where information on all objects of industrial property registered in the USSR was regularly published. Read on the pages of the new issue of our journal about this edition which marked a new stage in the system of publishing domestic patent documentation and became an important milestone in the history of the national inventive activity.

It is obvious that the solution of multifaceted issues of intellectual property development requires specialists with the relevant knowledge and skills. Therefore, in order to develop competencies in the field of intellectual property, we not only select publications that touch upon the most relevant and pressing issues, but also select for our readers the best scientific publications and news from foreign patent offices.

Working on each issue, we always strive to be not just interesting, but also useful.

*Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)*

Сутуни сармуҳаррир

О. П. Неретин
216

1. Масъалаҳои ҳифз
ва ҳимояи ҳуқуқи
моликияти зеҳнӣ

Л. А. Новоселова
Ҷубронпулӣ барои вайолнкунии
ҳуқуқи истисноӣ: тамоилҳои асосии
рушд
L. A. Novoselova
Compensation for Infringement of
Exclusive Rights: Main Development
Trends

220
А. А. Полякова, Н. Б. Лысков,
Н. В. Зарянов
Хусусиятҳои баррасии дархостҳо оид
ба ихтироъҳо, ки дорои сохторҳои
Маркуш мебошанд, бо назардошти
таҷрибаи юрисдиксияи хориҷӣ
(қисми 1)

А. А. Polyakova, N. B. Lyskov,
N. V. Zaryanov
Features of invention application
consideration containing Markush
structures in the light of experience of
foreign jurisdictions (part 1)

232
Д. А. Рожнова
Таъсири сиёсати илмӣю техникии
давлат ба афзоиши фаъолияти
патентӣю нашри

Д. А. Rozhnova
The impact of the state scientific
and technical policy on the growth of
academic publishing and patenting

242
Г. А. Негуляев
Санҷиши босуръати дархостҳои
патентӣ оид ба технологияҳои сабз
дар Русия: дурнамо ва шартҳои
татбиқ

Г. А. Negouliaev
Accelerated consideration of green
patent applications in Russia:
prospects and conditions of use
Negouliaev Gennady Anatolievich

252
Л. Е. Копылова, А. В. Масленников,
А. Л. Журавлев, О. Н. Дарина
Таҳлили таҷрибаи истифодаи
технологияҳои сабз аз ҷониби
ширкати русӣ
Л. Е. Kopylova, A. V. Maslennikov,
A. L. Zhuravlev, O. N. Darina
Analysis of the practices of using green
technologies by Russian companies

266

МАЗМУН

А. Е. Сычев, М. М. Рогожина
Хусусиятҳои истифодаи
нишондодҳои ҷуғрофӣ, номҳои
маҳалли истеҳсоли мол ва
тамғаҳои молӣ аз ҷониби
истеҳсолкунандагони молҳои
Русия
A. E. Sychev, M. M. Rogozhina
Features of use of geographical
indications, appellations of origin and
trademarks by russian manufacturers
of goods

276
288
Ёрӣ ба ихтироъкор

2. Иқтисоди
минтақаӣ

М. Г. Иванова
Муносибатҳои нав ба идоракунии
моликияти зеҳнӣ дар субъектҳои
Федератсияи Русия

М. G. Ivanova
New approaches to intellectual
property management in the subjects
of the Russian Federation

292

3. Ҳодиса

А. П. Колесников
Ба муносибати 100-солагии нашри
аввалин хабарномаи патентии
«Хабарномаи қумитаси ихтироот»

А. P. Kolesnikov
To the 100th anniversary of the first
issue of the patent bulletin
"Inventions Committee Herald"

300

4. Зеҳни сунъӣ

В. А. Клементьев
Истифодаи зеҳни сунъӣ дар арзёбии
моликияти зеҳнӣ

В. A. Klementev
Artificial Intelligence in Intellectual
Property Valuation

308

5. Хабарҳо аз идораҳои
патентии хориҷӣ

А. А. Ломакина
Шарҳи рӯйдодҳои асосии идораҳои
патентии Осиёи Шарқӣ

А. A. Lomakina
East Asia intellectual property offices
main events review

314

6. Рафи китоб

Г. П. Ивлиев,
А. Л. Журавлев,
Д. Ю. Рогожин,
О. Н. Дарина
Эълони монографияи
«Асосҳои ташаккули
фазаи ягонаи иттилоотӣю
экспертии муосир дар соҳаи
моликияти саноатӣ дар
минтақаи Авруосиё»

Г. P. Ivliev,
A. L. Zhuravlev,
D. Yu. Rogozhin,
O. N. Darina
Review for monograph
"Fundamentals of the
formation of a modern unified
expert information space in
the field of industrial property
in the Eurasian region"

322

И. Е. Ильина
Баррасии монографияи
«Асосҳои ташаккули фазаи
муосири коршиносии
ягонаи иттилоотӣ дар соҳаи
моликияти саноатӣ дар
минтақаи Авруосиё»

И. E. Ilyina
Review for monograph
"Fundamentals of the
formation of a modern unified
expert information space in
the field of industrial property
in the Eurasian region"

323

В. А. Рябоволов
Баррасии монографияи
«Асосҳои ташаккули фазаи
муосири коршиносии
ягонаи иттилоотӣ дар соҳаи
моликияти саноатӣ дар
минтақаи Авруосиё»

В. A. Ryabovolov
Review for monograph
"Fundamentals of the
formation of a modern unified
expert information space in
the field of industrial property
in the Eurasian region"

325

1. МАСЪАЛАҲОИ ҲИФЗ ВА ҲИМОЯИ ҲУҚУҚИ МОЛИКИЯТИ ЗЕҲНӢ

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 347.77

Чубронпулӣ барои вайолнкунии ҳуқуқи истисноӣ: тамоилҳои асосии рушд

Людмила Александровна Новоселова

Суд по интеллектуальным правам

Sip.press@arbitr.ru

Аннотатсия: мақсади мақолаи мазкур баррасии тамоюлҳои рушди чуброн ҳамчун яке аз чораҳои ҷавобгарӣ барои вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноӣ таҳти таъсири амалияи татбиқи он мебошад. Омори судӣ нишон медиҳад, ки даъвоҳои соҳибони ҳуқуқи муаллиф дар бораи чуброн усулҳои маъмултарини ҳифзи ҳуқуқҳои истисноӣ мебошанд. Дар таҳқиқ таҷлили равишҳои ҳуқуқие, ки дар як қатор қарорҳои Суди конститусионии Федератсияи Русия таҳия шудаанд, инчунин онҳое, ки дар қарори № 10-и Пленуми Суди Олии Федератсияи Русия пешбинӣ шудаанд, дохил карда шудаанд. Дар мақола дида мешавад, ки чӣ гуна онҳо дар таҷрибаи судӣ, аз ҷумла, дар таҷрибаи суди моликияти зеҳнӣ инъикос меёбанд. Дар натиҷаи тадқиқот тамоюли кам шудани шумораи даъвоҳо аз руи ҳисоби чуброн аз рӯи дучанд арзиши аслии маҳсулот, ба ғоидаи даъвоҳо дар бораи чуброн аз рӯи ду баробар зиёд кардани арзиши истифодаро нишон дод. Бо вучуди ин, дар сурати мавҷуд набудани бозори пешрафта, соҳибони ҳуқуқи муаллиф дар исботи арзиши ҳуқуқи истифода ба мушкилоти муайян дучор мешаванд. Дар навбати худ, арзёбии далелҳои пешниҳодшудаи чунин арзиш барои судҳо душвориҳои зиёд ба вучуд меорад. Дар асоси тадқиқоти гузаронидашуда баҳодиҳии самаранокии муносибатҳои ҳуқуқии мавҷуда ва муосири механизми чубронпулӣ дар системаи чораҳои ҷавобгарии шаҳрвандӣ гузаронида мешавад. Тавзеҳоти судҳои болоӣ судҳоро водор мекунад, ки ҳолатҳои воқеии баҳсро чуқуртар таҳлил кунанд, ки ин дар навбати худ боиси пайдо шудани парвандаҳои мураккаби руёнидани товони зарар мегардад. Дар натиҷа, механизми чуброн акнун дигар роҳи «оддӣ» барои ҳифзи ҳуқуқҳои истисноӣ дар муқоиса бо даъво оид ба чуброни зарар нест, ки қонунгузор меъёрҳои исботро паст кардааст. Пешниҳодҳои ҷорӣ оид ба ворид намудани тағйири иловаҳо ба қонунгузории амалкунанда, ки қоидаҳои татбиқи чубронпулиро танзим мекунанд, аз нуқтаи назари мувофиқат ба мушкилоте, ки дар амалияи татбиқи ҳуқуқ ба миён меоянд, баррасӣ карда мешаванд.

Калидвожаҳо: ҳуқуқҳои истисноӣ, чуброн, масъулияти шаҳрвандӣ, арзиши ҳуқуқи истифода, амалияи судӣ
Барои иқтибос: Новоселова, Л. А. Чуброн барои вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноӣ: тамоюлҳои асосии рушд / Л. А. Новоселова // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 220-231.

Compensation for Infringement of Exclusive Rights: Main Development Trends

Ludmila A. Novoselova

Intellectual Property Court

Sip.press@arbitr.ru

Abstract: the purpose of this article is to examine the trends in the development of compensation as a measure of liability for infringement of exclusive rights, under the influence of its practical application. Judicial statistics indicate that claims for compensation by copyright holders are the most common way to protect exclusive rights. This study analyzes legal approaches developed through a number of decisions of the Constitutional Court of Russia and the Plenum of the Supreme Court, No. 10, as well as their impact on judicial practice, particularly that of the Intellectual Property Court. As a result of the study, a trend has been identified indicating a decrease in the number of claims based on calculating compensation twice the cost of the goods in favor of claims for compensation twice the cost of use. However, due to the lack of a developed market, copyright

holders face difficulties in proving the value of their rights. This, in turn, creates significant challenges for courts in assessing the evidence presented regarding this value. Based on the study conducted, an assessment of the effectiveness of existing and modern legal approaches to the compensation mechanism in the system of civil liability measures was given. The clarifications from higher courts encourage courts to more thoroughly analyze the factual circumstances of a particular dispute, which in turn leads to more complicated compensation cases. As a result, the compensation mechanism has become a more complex way to protect exclusive rights compared to claims for damages, as the legislator has lowered the standards of proof for these claims. Current proposals to amend the legislation governing the application of compensation from the perspective of difficulties faced by law enforcement practice are also considered.

Keywords: exclusive rights, compensation, civil liability, cost of the right of use, judicial practice

For citation: Novoselova, L. A. Compensation for Infringement of Exclusive Rights: Main Development Trends / L. A. Novoselova // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9). P. 220–231.

Механизми чуброни вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноӣ, ки дар қисми чоруми Кодекси граждани Федератсияи Русия пешбинӣ шудааст, одатан боиси баҳсҳои зиёди назариявӣ дар бораи мавқеи он дар системаи масъулияти шаҳрвандӣ, асосҳои татбиқи он ва қоидаҳои ҳисобкунӣ гардид, ки дар амалияи татбиқи ҳуқуқ низ инъикос ёфтаанд.

Чуброн чораи масъулияти шаҳрвандӣ мебошад, зеро он истифода мешавад:

- (1) байни субъектҳои аз ҷиҳати ҳуқуқ баробар;
- (2) бо дархост ва ба манфиати ҷабрдида;
- (3) барои ҳифзи ҳуқуқҳои моликияти шахсии ҷабрдида;
- (4) Мақсади асосии чуброни зарари молу мулкӣ дорандаи ҳуқуқи муаллифро (вазифаҳои чубронкунанда, барқароркунанда) дорад.

Як қатор қарорҳои Суди конститусионии Федератсияи Русия, ки мақсади онҳо арзёбии одилона ва самаранокии муқаррароти дахлдор оид ба чуброни қисми чоруми Кодекси граждани ФР (минбаъд КГ ФР, Кодекс) буд, аз шумораи зиёди мушкилоти бунёдии вобаста ба татбиқи чуброн шаходат медиҳад. Тавре ки Суди конститусионии Федератсияи Русия дар қарори худ аз 24.07.2020 № 40-П [1] дуруст қайд кардааст, дар амал даъвогарон дорандагони ҳуқуқи муаллиф майл доранд, ки аз усулҳои қобили қабули ҳисоб кардани чуброн варианти сахттаринро барои вайронкунанда интихоб кунанд, ки ин онҳоро ба як тарафи баҳсбарангези иқтисодӣ табдил медиҳад. Аз ин рӯ, қарори зикргардида, инчунин қарорҳои Суди конститусионии Федератсияи Русия аз 13.12.2016 № 28-П [2], аз 13.02.2018 № 8-П [3] ва аз 14.12.2023 № 57-П бо дарназардошти маблағи чубронпулӣ [4] бо назардошти ситонидани он ҳолатҳои муқаррари кор ва мувофиқи талабҳои адолат ва оқилона. Дар ибтидои соли 2019 ҳулосаи Суди конститусионии Федератсияи Русия оид ба масъалаҳои ситонидани товон дар Қарори Пленуми Суди Олии Федератсияи Русия аз 23.04.2019 № 10 «Дар бораи татбиқи қисми чоруми Кодекси граждани Федератсияи Русия» қайд карда шудааст.

Чуброн ҳамчун чораи махсуси ҷавобгарӣ барои вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноӣ ба натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ ва воситаҳои фардикунонӣ дар қисми чоруми Кодекси граждани Федератсияи Русия пешбинӣ шудааст. Чуброн метавонад дар баробари дигар чораҳои умумӣ ё махсус барои ҳифзи ҳуқуқҳои истисноӣ татбиқ карда шавад. Аммо, чунон ки дар банди возеҳ пешбинӣ шудааст 1 сах. 3 моддаи 1252-и Кодекси мазкур пешниҳоди даъво дар як вақт ҳам барои товони зарар ва ҳам чуброн иҷозат дода намешавад. Чуброн ҳангоми вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноӣ ба сирри тиҷоратӣ татбиқ намегардад.

Шарти татбиқи ин чораи ҷавобгарӣ ғайриқонунӣ будани рафтор мебошад. Ба интиҳоби чуброн ҳамчун чораи масъулият таҷрибаи судҳои Русия, ки даъвоҳо оид ба чуброни зарарро бо меъёрҳои ниҳоят қатъии исботи далел ва маблағи онҳо баррасӣ мекунанд, таъсир расонд [5].

Соҳиби ҳуқуқи муаллиф ҳангоми пешниҳоди даъво оид ба чуброн набояд далели товони зарар ва ҳаҷми зарарро исбот намояд (аммо, чуброн новобаста аз мавҷудияти зарар (зарар) ситонида мешавад). Аз ин рӯ, ба соҳиби ҳуқуқи муаллиф зарур нест, ки ин ҳолатҳоро исбот кунад, ки далели вайрон кардани ҳуқуқи истисноӣ худро исбот кунад. Маблағи зарари расонидашуда метавонад аҳамияти калон дошта бошад, зеро ҳолатҳое, ки суд андозаи чубронро муайян мекунад, ба назар гирифта мешавад [6]. Дар ниҳоят, маблағи чуброни муқаррарнамудаи суд метавонад дар баъзе ҳолатҳо аз зарари воқеии ба соҳиби ҳуқуқи муаллиф расонидашуда зиёд бошад.

Замини меъёрии чуброни чуброн, ба шарте, ки татбиқи он сарфи назар аз зарари расонидашуда истисно нест, боиси ягон даъво ё сарзаниши махсус намегардад, зеро он имкон медиҳад, ки мутаносиби манфиатҳо байни дорандаи ҳуқуқи муаллиф ва тамоми ҷомеа (манфиатдор ба ҳифзи моликияти зеҳнӣ ҳамчун шартӣ рушди он) ва мутаносиби ҷавобгарии содир намудани оқибатҳои вайроншуда.

Тавре ки Суди конститусионии Федератсияи Русия дар Қарори № 28-П қайд кардааст, танзими ҳуқуқӣ, ки ба ғоидаи шахсе, ки ҳуқуқи истисноӣ ба объекти моликияти зеҳнӣ ба андозаи аз маблағи зарари воқеии ба ӯ расонидашуда зиёд вайрон шудааст, имкон медиҳад, ҳамчун чораи номувофиқ этироф карда шавад, ки ба қонунҳои асосии ҳуқуқвайронкунии маъмури мутобиқат намекунад, агар қонунвайронкунии қонунӣ гражданиро истисно накунад аз қарздор ба таври пурра ситонидани товони зарар ба ғайр аз ҷарима (банди 1 моддаи 394

Кодекси граждании Федератсияи Русия) ва ҳамчун яке аз усулҳои ҳифзи ҳуқуқҳои вайроншудаи граждани, ба ғайр аз чуброни зиён, имкони муқаррар намудани ўҳдадориҳои чуброни зарарро ба ҷабрдида пешбинӣ менамояд (банди 1 моддаи 1064 Кодекси граждании Федератсияи Русия).

Суди конститутсионии Федератсияи Русия инчунин эътироф кард, ки қонунгузори федералӣ бо ҷорӣ кардани ҷавобгарии ҷаримаӣ барои вайрон кардани ҳуқуқ ба натиҷаҳои фаъолияти зехнӣ ва воситаҳои инфиродӣ на танҳо мушкилоти объективи баҳодиҳии зарари ба дорандаи ҳуқуқи муаллиф расонидашударо ба назар гирифт, балки зарурати пешгирии ҳуқуқвайронкунии ҳуқуқиро низ ба назар гирифт [7].

Ба гуфтаи муаллифони Кодекси граждани, чуброн бояд чуброни зарари молу мулкии дорандаи ҳуқуқи муаллифро дар шароите соддатар кунад, ки маблағи дақиқ ва дар баъзе мавридҳо ҳатто далели расонидани зиён (масалан, ҳангоми паҳн шудани нусхаҳои қалбақӣ дар қаламрави он паҳн накардааст), ки соҳиби ҳуқуқи муаллиф онҳоро паҳн намекунад.

Механизми чуброн аз ҷониби қонунгузор пеш аз ҳама бо дарназардошти самаранокии баланди пешбинишудаи он интиҳоб карда шудааст: татбиқи масъулият ба таври назаррас содда ва суръатбахшида, хароҷоти эҳтимолии муурофиявӣ ба таври назаррас кам карда шуда, хатарҳои ҳуқуқӣ барои дорандаи ҳуқуқи муаллиф ба сифр наздик мешаванд. Зиёдшавии пешбинишавандае, ки муҷозоти татбиқшаванда метавонад аз ҳад зиёд бошад (ба таври назаррас зиёд бошад) ҳангоми таҳияи қоидаҳо дар бораи чуброн, аз афташ, ба салоҳдиди судӣ ҳамчун кафолати рафъи номутаносиби масъулият ба оқибатҳои ҳуқуқвайронкунии ҳисоб карда мешавад, сарфи назар карда шудааст.

Маблағи чуброни ситонидашударо метавон аз маълумоти омили судҳои ҳақамӣ дар давраи аз соли 2014 то соли 2023 пай бурд.¹

Сол	Маблаг (ҳазор рубл)
2014	1 419 849
2015	3 474 776
2016	2 086 678
2017	3 264 026
2018	994 465
2019	536 111
2020	398 081
2021	349 851
2022	134 174
2023	322 183

Омили судӣ нишон медиҳад, ки ин ҷораи ҷавобгарӣ дар солҳои 2014–2017 хеле фаъол татбиқ шуда, маблағи ҷамъовардашуда тамоюли афзоишро мушоҳида

кардааст. Дар ин давра, дар аксари ҳолатҳо, соҳибони ҳуқуқи муаллиф барои чуброн ба маблағи муқарраршуда, аз 10 ҳазор то 5 миллион рубл талаб карданд. Дар давраҳои минбаъда, соҳибони ҳуқуқи муаллиф муносибати худро ба интиҳоби усули ҳисоб кардани чуброн тағйир доданд: он асосан дар асоси арзиши дукаратаи ҳуқуқи истифодаи объекти дахлдор ҳисоб карда мешуд.

Ҳангоми пешниҳоди талабот оид ба чубронпулӣ дар ҳаҷми устувор, судҳо маблағи мушаххасро дар доираи муқаррарнамудаи қонун бо назардошти як қатор омилҳо: ҳолатҳои марбут ба объекти ҳуқуқи поймолшуда (масалан, машҳур будани он), хусусияти вайронкунии содиршуда (аз ҷумла, оё тамғаи молиро худӣ дорандаи ҳуқуқи муаллифӣ ё шахсони сеюм бе ризоияти он шахсони сеюм ба маҳсулот гузоштааст ва ҳ.к.), давраи истифодаи ғайриқонунии натиҷаи фаъолияти зехнӣ ё воситаҳои фардиқунонӣ, мавҷудият ва дараҷаи гунаҳгории ҳуқуқвайронкунида (аз ҷумла, ҳуқуқвайронкунӣ хусусияти дағалона дошт ё такроран содир шудааст ё не), зарари эҳтимолии молу мулкии дорандаи ҳуқуқи муаллиф, маълумот дар бораи он, ки оё истифодаи натиҷаҳои фаъолияти зехнӣ ё воситаҳои фардиқунонӣ, ки ҳуқуқашон ба шахсони дигар тааллуқ дорад, қисми муҳими фаъолияти иқтисодии вайронкунида буд, муқаррар мекунам. Бо назардошти ин ҳолатҳо, суд дар асоси принципҳои оқилона ва адолат, инчунин мутаносиб будани чуброни зарар ба оқибатҳои ҳуқуқвайронкунии ҳалнома қабул мекунад [8].

Сарфи назар аз талаби ба назар гирифтани хусусияти вайронкорӣ хангоми муайян кардани андозаи товони товор дар доираи муқарраркардаи қонун, дар як қатор мавридҳо аз ҳар як вайронкуни ҳатто минималӣ 10 ҳазор сум руёнда шуд ва маблағи он хеле калон гардид.

Баъзе муқаррарот дар бораи чубронпулӣ, ки дар меъёрҳои Кодекси граждании Федератсияи Русия пешбинӣ шудаанд, барои муносибати нобаробар ва ҳатто ноодилона замина фароҳам оварда, боиси истихроҷи неъматҳои аз ҳад зиёди молу мулкӣ аз ҷониби соҳибони ҳуқуқи муаллифии бевичдон мегарданд.

Ҳамин тариқ, механизми ҳисоб кардани чуброн, ки дар муқаррароти Кодекси граждании Федератсияи Русия дар аввал муқаррар карда шуда буд, ба ҳеҷ ваҷҳ зиёдшавии масъулиятро маҳдуд намекунад. Ҳангоми бо як амал вайрон кардани ҳуқуқи мустансо ба якчанд натиҷаҳои фаъолияти зехнӣ ё воситаҳои фардиқунони андозаи чуброн барои ҳар як натиҷаи ғайриқонунии фаъолияти зехнӣ ё воситаи фардиқунони истифодашаванда аз ҷониби суд муайян карда мешавад.

Масалан, дар мавриде, ки ба як воҳиди мол якчанд тамғаи молӣ татбиқ карда мешуд, шумораи қонуншиқаниҳо аз рӯи шумораи тамғаҳои молии як дорандаи ҳуқуқи муаллиф истифодашуда муайян карда мешавад.

Дар натиҷаи як амали вайронкунида ҳуқуқ ба миқдори зиёди объектҳо метавонад вайрон карда шавад, ки дар натиҷа боиси афзоиши чандинқаратаи чуброн гардид, ҳатто ба андозаи муқарраршуда бо андозаи ҳадди ақал ҳисоб карда мешавад.

Асоси иқтисодии мултипликатсияи чуброн, бар хилофи ҳисобҳои, ки меъёрҳои чубронпулии асосиро ташкил медиҳанд, дар ягон ҷо пешниҳод карда нашудааст. Дар натиҷа, алоқамандӣ бо товони зараре, ки дар натиҷаи вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноӣ расонида шудааст, махсусан дар ҳолати дар як ваҷт вайрон кардани ҳуқуқ ба якчанд объекти ба як дорандаи ҳуқуқи муаллифӣ тааллуқдошта амалан аз байн рафтааст

Илова бар ин, ҳангоми муайян кардани шумораи қонуншиқаниҳо шумораи роҳҳои истифодаи моликияти зехнӣ низ ба инбат гирифта шуд, ки ин чубронпулиро низ зиёд мекард, зеро ҳар як тарзи инфиродии истифода қонуншиқани мустақил ҳисобида мешуд.

Дар асоси нусхаи қаблан амалкунандаи Кодекси граждании Федератсияи Русия, таҷрибаи судӣ таҳия шудааст, ки имкон наметавонад, ки суд ҳангоми муқаррар кардани андозаи чуброн аз андозаи чуброни муқаррарнамудаи қонун берун равад, аз ҷумла кам кардани маблағи чуброн аз ҳадди ақал, ҳатто агар вайронкунӣ ночиз бошад [9]. Дар тавзеҳоти судҳои болоӣ инчунин роҳ надодан ба кам кардани чуброн аз меъёри минималии муқаррарнамудаи қонун нишон дода шудааст. Маҳдудияти охири бешубҳа аз зарурати истисно кардани вазъияте буд, ки дар сурати вайронкунӣ соҳиби ҳуқуқи муаллиф аз имконияти чуброни зарари эҳтимоли маҳрум мегардад.

Симптоматикӣ аст, ки дар айни замон воқуниши баръакс ба миён омад: судҳо бо истинод ба моддаи. 10 Кодекси граждании Федератсияи Русия дар ҳолате, ки маблағи барои ситонидани дорандаи ҳуқуқи муаллиф талабкардаи онҳо, ба ақидаи онҳо, аз ҳад зиёд калон ва татбиқи чуброн ба вайронкунида дар ҳаҷми ҳадди ақали эълоншуда беадолатона буд, аз ситонидани чуброн пурра ё қисман даст кашид.

Дар соли 2014 ба банди 3-и моддаи 1252-и КГ ФР, ки кӯшиши рафъи шиддати мушкилот гардид тағйиротҳо ворид карда шуд: имкони кам кардани чуброн барои ҳолатҳои, ки вайрон кардани ҳуқуқҳо ба якчанд натиҷаҳои фаъолияти зехнӣ ё воситаҳои фардиқунонӣ ва ҳуқуқ ё воситаҳои дахлдор ба як дорандаи ҳуқуқи муаллиф тааллуқ доранд ёки ҳуқуқи дахлдор ё воситаҳо ба як соҳиби патент тааллуқ мебошад, дар назар дошта мешавад.

Маблағи умумии чуброн метавонад бо назардошти хусусият ва оқибатҳои ҳуқуқвайронкунии аз меъёри муқаррарнамудаи Кодекс кам карда шавад, вале набояд аз 50% маблағи ҳадди ақали тамоми чуброни ҳуқуқвайронкунии содиршуда камтар бошад.

Ин қарори қонунгузорро танҳо бо зарурати нигоҳ доштани ҷаримаи қатъӣ барои поймол кардани ҳуқуқҳои зехнӣ ҳамчун ҷорӣ, ки пеш аз ҳама барои «хунук» кардани вайронкунидаи эҳтимоли пешбинӣ шудааст, шарҳ додан мумкин аст. Аммо дар вазъияти «зарб задани» масъулият аз ҳад зиёд ва ноодилона будани ин гуна ҷазо, махсусан дар мавридҳои характери баръало ночиз будани вайронкуни, набудани гуноҳи ҷинояткор ва ғайра аён мегардад.

Маҳз ҳамин ҳолат ба ҳулосаи Суди конститутсионии ФР оварда расонд, ки чуброни вайронкунии ҳуқуқҳо бо як амал ба якчанд объектҳои ҳифзи ҳуқуқҳои зехнӣ хусусияти муҷозотӣ дошта, вазиғаи ҷамъиятии пешгириро иҷро мекунад [7], ки ба он татбиқ намудани қоидаҳои тоқозо мекунад, ки зарурияти ба ҳисоб гирифтани дараҷаи гуноҳ, андоза ва характери зарари расидаро, ки хангоми татбиқи ҷорҳои маҷбуркунии давлатӣ (харакати ҷамъиятӣ) ба назар гирифта мешаванд, пешбинӣ мекунам. Бо вуҷуди ин, бояд қайд кард, ки истинод ба функцияи ҳамчун асоси татбиқи принципҳои ҷавобгарии ҷамъиятӣ нодуруст ба назар мерасад, зеро он имкон медиҳад, ки ба конститутсионии ҳама муқаррароти қонуни шахрвандӣ, ки имкони ситонидани муҷозотҳои, ки татбиқи онҳо бо товони зарар алоқаманд нест, имкон фароҳам меорад, зери шубҳа гузорад, хусусан агар онҳо новобаста аз гуноҳи гунаҳкор татбиқ карда шаванд.

Бо вуҷуди ин, Суди конститутсионии ФР (минбаъд – СК ФР) имкони кам кардани маблағи чубронпулиро, ки ҳамчун маблағи устувор ҳисоб карда мешавад, аз ҳадди ақали ҳадди ақал танҳо дар ҳолатҳои иҷозат додааст, ки ҳуқуқ ба якчанд объектҳои муҳофизатшаванда дар як ваҷт вайрон карда шавад. СК ФР пешниҳод кардааст, ки судҳо ҳангоми қабули қарор дар бораи кам кардани чуброн аз ҳадди ақал ҳолатҳои зеринро ба назар гиранд:

- маблағи зарари расонидашуда (агар маблағи он якчанд маротиба зиёд бошад, он бояд аз ҷониби ҷавобгар исбот карда шавад);
- бори аввал содир шудани вайронкуни (ҳолате, ки чун қоидаи умумӣ хангоми татбиқи ҷавобгарии граждани ба назар гирифта намешавад);
- вайрон кардани ҳуқуқи моликияти зехнӣ қисми муҳими фаъолияти соҳибкорӣ набуда (ҳолате, ки хангоми татбиқи ҷавобгарии шахрвандӣ худ ба инбат гирифта намешавад);
- вайронкуни характери ҷиддӣ надошт (масалан, фурушанда аз характери қалбақии маҳсулоти фурухташаванда хабар надошт).

Дар қарори № 40-П СК ФР нишон медиҳад, ки ҳангоми муайян кардани андозаи чуброн судҳо бояд ҳудуди муқаррарнамудаи КГ ФР-ро вобаста ба хусусияти вайронкунӣ ва дигар ҳолатҳои парванда, бо назардошти талаботи оқилона ва адолатнокӣ ба роҳ монанд. Суди конститутсионии Федератсияи Русия мафҳуми «моҳияти вайронкуниро» ҳамчун вазнинии кирдор мефаҳмад ва чун қоида, ҳолатҳои, ки оқибатҳои вайронкуниро тавсиф мекунам, рафтори шахсе, ки зарар расонидааст ва мавҷудияти гуноҳи ўро ба инбат мегирад. Дар ҷунин ҳолат, муқаррароти КГ ФР оид ба ҳифзи ҳуқуқҳои истисноӣ гумони гунаҳгории ҳуқуқвайронкунидаи хангоми пешбурди фаъолияти соҳибкорӣ дар назар дорад, ба шарте ки исбот нагардида бошад, ки вайронкунӣ дар натиҷаи ҳолатҳои рафънопазир, яъне қисми фавқуллода ва дар ҳолати ногузирии моддаи 3, банди 3, 1250-ро бояд ба назар гирифт.

¹ Ҷадвал дар асоси маълумоти омории Раёсати судии Суди Олии Федератсияи Русия тартиб дода шудааст. Барои тафсилоти бештар ба вебсайти Раёсати судии Суди Олии Федератсияи Русия (<http://www.cdep.ru/?id=79>) нигаред

Аммо қонунгузории амалкунанда имкон медиҳад, ки вобаста ба кӣ дорандаи ҳуқуқи муаллиф ва вайронкунанда, инчунин усули вайронкунӣ баҳоҳои гуногуни ҳуқуқи дода шавад. Ҳангоми муайян кардани парвандаи мушаххас суд бояд муқоисаи шартҳои истифодабариро бо ҳолатҳои ҳуқуқвайронкунӣ арзёбӣ кунад. Дар банди 4.3-и Қарори рақамаи 40-П СК ФР амалиёти зербанди 2 банди 2 моддаи 1515 КГ ФР нисбат ба ҳолатҳои татбиқи мегардад, ки ҳуқуқ ба тамғаи молӣ аз ҷониби соҳибкори инфиродӣ, ки ба савдои чакана ва фурӯши моли бо тамғаи моли дорандаи ҳуқуқи муаллиф ишорашуда, ки дар навбати худ мол истеҳсол намекунад, балки бо истеҳсолкунандагон шартномаҳои литсензионӣ мебандад, вайрон карда мешавад, баҳо дода мешавад.

Баъдан, масъалаи имкон ва тартиби кам кардани чуброн аз ҳадди ақали маблағи пешбининамудаи Кодекси граждании Федератсияи Русия аз ҷониби Суди Олии Федератсияи Русия баррасӣ шуд.

Дар банди 63-уми қарори Пленуми рақамаи 10 Ҷамоида дода шудааст, ки татбиқи талаботи сархати 3 банди 3 моддаи 1252-и КГ ФР дар сурати якчанд маротиба вайрон кардани ҳуқуқ (ҳангоме ки як амал ҳуқуқ ба якчанд натиҷаҳои ғайриқонунии зехнӣ ё воситаҳои фардикунониро вайрон мекунад) ва агар ҷавобгар дар бораи татбиқи тартиби дахлдори кам кардани чуброн изҳор дошта бошад, иҷозат дода мешавад. Суди Олии ФР пешниҳод мекунад, ки қонуншикании сершуморро чунин фаҳмида шавад:

- вайрон кардани ҳуқуқ ба якчанд натиҷаҳои ғайриқонунии зехнӣ ё воситаҳои фардикунони, ки ба ҳамдигар алоқаманданд: асар мусиқи ва фонограммаи он; асар ва тамғаи молие, ки дар он асар истифода мешавад; тамғаи молӣ ва номи маҳалли истеҳсоли мол; тамғаи молӣ ва намунаи саноатӣ;
- вайрон кардани ҳуқуқ ба якчанд натиҷаҳои ғайриқонунии зехнӣ ё воситаҳои фардикунонӣ, ки ба ҳамдигар алоқаманд нестанд (масалан, дар ҳолати аз ҷониби як шахс фурухтани моли бо тамғаҳои моли гуногун ба онҳо ғайриқонунӣ татбиқшуда ё паҳн кардани воситаҳои моддие, ки дар он якчанд нусхаҳои гуногуни асар ифода ёфтаанд);
- хангоми мавҷуд будани якчанд вайронкунонӣ, ки як шахс нисбат ба як натиҷаи ғайриқонунии зехнӣ ё воситаҳои фардикунонӣ содир карда, процесси ягонаи истифодаи объекти ташкил медиҳад (масалан, таҷдиди асар ва таксимоти минбаъдаи он).

Зарурати ҳалли мушкилоти зиёдшавии масъулият дар робита бо баррасии роҳҳои гуногуни истифодаи объект ҳангоми муайян кардани шумораи қонуншиканиҳо боиси ташаккули амалияи судӣ ва чуброн ва муттаҳидшавӣ дар сатҳи шарҳҳои Суди Олии Федератсияи Русия ду мафҳуми нав гардид.

Ҳамин тавр, дар банди 65-уми қарори № 10 Пленум мафҳуми **як вайронкуни**, ки дар амалияи судҳо ба вучуд

оварда шудааст, дар асоси мавҷуд набудани асос барои ба таркиби алоҳида тақсим кардани ҳолатҳои инъикос ёфтааст, ки дар онҳо нияти ҷинояткор ба таври аёнӣ ба як вақт истифода бурдани як қатор предметҳои хоҳиш ёфтааст ва ин кирдорҳо бо як мақсад фаро гирифта шудаанд. Дар чунин вазъият судҳо аз он хулоса бароварданд, ки барои алоҳида дида баромадани ҳар як амали алоҳида ягон асос нест; аз самти умумии кирдорҳои ҷинояткор гузаштан лозим аст.

Бинобар ин дар пункти 65-уми қарори № 10-уми Пленум Ҷамоида мешавад, ки чубронпулӣ чораи ҷавобгарӣ барои факти вайронкуниест, ки бо **ягонагии нияти ҷинояткор фаро гирифта шудааст**.

Агар дорандаи ҳуқуқи даъвогар дар асоси муқаррароти дахлдори КГ ФР дар бораи аз ҷониби ҷавобгар офаридани нусхаҳои (моли) қалбақӣ дар бораи рӯёндани чуброн ба маблағи муқарраршуда ба суд муроҷиат карда бошад, талаботи нав оид ба рӯёндани чуброн ба ҳамон шахс нисбат ба моли як серия (чоп, серия) ба назар гирифта намешавад.

Ҳангоми баррасии парвандаи якум оид ба рӯёндани чуброн ба маблағи устувор, суд андозаи чубронро, ки ба вайронкунии умумӣ мутаносиб аст, муайян мекунад. Вобаста ба ин, муроҷиати такрории даъвогар ба суд оид ба рӯёндани маблағи дигари чуброни ҳамин ҳуқуқвайронкунӣ ба баррасии хулосаи суд оид ба парвандаи қаблан баррасӣшуда ва дар асоси далелҳои дар ин парванда пешниҳодшуда, ки маблағи чубронро дар маҷмӯъ ба ҳамин ҳуқуқвайронкуниҳо мутаносиб муайян кардааст, равона карда шудааст. Аз ин рӯ, дар чунин ҳолат суд қабули аризаи даъворо рад мекунад ё агар ариза қабул шуда бошад, парвандаро қатъ мекунад (банди 2, қисми 1, моддаи 134 КМГ ФР, банди 2, қисми 1, моддаи 127.1 КМХ ФР, банди 3, моддаи 220 КМГ ФР, банди 2, қисми 1, моддаи 150 КМХ ФР).

Тақсими якчанд молрасони моддӣ бо истифодаи ғайриқонунӣ як натиҷаи ғайриқонунии зехнӣ ё воситаи фардикунонӣ як ҳуқуқвайронкунониро ташкил медиҳад, агар чунин вайронкунӣ ягонагии ниятҳои гунаҳкорро фаро гирад (масалан, нияти ягонаи ҳуқуқвайронкунанда паҳн кардани партияи нусхаҳои қалбақӣ як асар ё моли қалбақӣ мебошад). Дар ин ҳолат ҳар як муомилоти хариду фуруши (мубодила, ҳада) нақлиётҳои моддӣ (ҳам якхела ва на) ҳамчун вайронкунии мустақилонаи ҳуқуқи истисноӣ тасниф карда мешавад, ба шарт ки ягонагии ниятҳои гунаҳкор дар ихрои якчанд ақд исбот нагардида бошад.

Агар ягонагии ниятҳои вайронкунандаи ҳуқуқ исбот карда шавад, шумораи нусхаҳо ё моли қалбақӣ (андозаи партия, тираж, серия ва ғайра) метавонад хусусияти ҳуқуқвайронкунӣ дар маҷмӯъи нишон диҳад ва ҳангоми муайян кардани андозаи мушаххаси чуброн аз ҷониби суд ба назар гирифта мешавад.

Агар шахсе, ки барои ҷиноят ба ҷавобгарӣ кашида шудааст, содир кардани кирдорҳои ғайриқонунӣ ҳамон хусусиятро идома диҳад, ӯ метавонад пас аз ба ҷавобгарӣ кашида шуданаш барои ин кирдорҳои содиркардаш дубора ба ҷавобгарӣ кашида шавад.

Ин усул ҳоло дар амалияи судӣ ғайриқонуни истифода мешавад².

Муносибати дигари юридикӣ, ки барои одилонатар ҳал намудани масъалаи андозаи чуброн имконият медиҳад, аз ҷониби судҳо бо мақсади муайян намудани шумораи вайронкуниҳо, фактҳои як қатор кирдорҳои содиркардаи вайронкунандаи ҳуқуқ аз нуқтаи назари аҳамияти мустақили иқтисодии онҳо дида баромада мешаванд. Агар баъзе аз усулҳои истифода танҳо марҳилаи тайёри ба амале бошад, ки бевосита ба вучуд овардани оқибатҳои иқтисодӣ нигаронида шудааст, пас шумораи вайронкуноҳо бо назардошти ҳамин ҳолат муайян карда мешавад: амалиёти тайёрӣ, ғайримустақил якҷоя бо акти хотимаи баррасӣ карда шуда, ҳамаи онҳо якҷоя ба як вайронкуни тасниф карда мешаванд. Албатта, ин ба маблағи ниҳоии чуброн таъсир мерасонад, ки қаблан бо назардошти ҳар як усули истифода, бидуни ба назар гирифтани робитаи он бо дигарон ҳисоб карда мешуд.

Дар асоси ин пункти 56-уми қарори № 10-уми Пленум шарҳ медиҳад, ки аз тарафи як шахс бо роҳҳои гуногун истифода бурдани натиҷаи ғайриқонунии зехнӣ ё воситаҳои фардикунони, ки барои расидан ба **як мақсади иқтисодӣ** нигаронида шудааст, як вайронкунии ҳуқуқи истисноиро ташкил медиҳад. Масалан, бозсозии аксҳо бо инфографика ва дастраси умумӣ гардонидани онҳо дар се саҳифаи вебсайти интернетӣ ба ноил шудан ба як ҳадафи иқтисодӣ – қалби таваҷҷӯҳи харидорони эҳтимоли ба маҳсулот нигаронида шудааст [10].

Ҳамин тариқ, тибқи таҷрибаи судии ҳозира инкишофёбанда, барои эътироф намудани мавҷудияти як ҳадафи иқтисодӣ дар амали як ҷавобгар, муқаррар кардан лозим аст, ки ӯ амалҳои ба ҳам алоқамандро пайваста анҷом додааст, ки ҳар яки онҳо роҳи мустақили истифодаи объекти ҳуқуқи зехнӣро ифода мекунад, дар ҳоле ки як амал барои иҷрои амали дигар объективӣ зарур аст ва худ аз худ барои соҳибони ҳуқуқи муаллиф аҳамияти мустақили иқтисодӣ надорад (сардори моликияти муаллифӣ зарари иловагӣ надорад)³.

Пас аз қабули қарорҳои Суди конституционии Федератсияи Русия, ки боиси пурзӯр шудани муносибати судҳо ба зиёд кардани масъулият ва тамоюли хоҳиши чуброни, ки дар Ҷаҷми саҳт ҳисобшаванда шумораи талошҳо, ки дар тон пардохти чуброн аз арзиши нархи объекти дахлдор ба амал бароварда шудааст, нисбатан авфзудааст.

² Нигаред, масалан: Қарори суди моликияти зехнӣ аз 07.08.2024 № А01-2309/2023, Қарори суди моликияти зехнӣ аз 01.08.2024 дар парвандаи № А13-8332/2023, қарори суди аз 15.03.2024 № А43-32446/2022 // СПС «КонсультантПлюс»: вебсайт. – URL: <https://www.consultant.ru> (санаи муроҷиат: 18.09.2024).

³ Нигаред, масалан: қарори суди моликияти зехнӣ аз 28.03.2023 дар парвандаи № А78-3375/2022, қарори суди моликияти зехнӣ аз 21.06.2023 дар парвандаи № А40-212541/2022, қарори суди моликияти зехнӣ аз 18.09.2023 дар парвандаи № А71-19112/2022, қарори суди моликияти зехнӣ аз 13.02.2024 дар парвандаи № А41-43898/2023, қарори суди моликияти зехнӣ аз 29.05.2024 дар парвандаи № А56-3702/2023 // СПС «КонсультантПлюс»: вебсайт. – URL: <https://www.consultant.ru> (санаи муроҷиат: 18.09.2024).

Ҳангоми муайян кардани нархе, ки одатан дар ҳолатҳои муқоисашаванда барои истифодаи қонунӣ натиҷаи ғайриқонунии зехнӣ ё воситаҳои фардӣ ситонида мешавад, бояд ба назар гирифта шавад, ки даъвогар бояд ҳисоб ва асоснокии маблағи ситонидашаванда, инчунин ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи арзиши ҳуқуқи истифодабариро пешниҳод намояд. Дар сурати риоя нашудани талаботи зикргардида суд ҳуқуқ дорад дар бораи бе амал мондани аризаи даъво таъинот барорад (банди дууми банди 61 Қарори № 10). Ҷавобгар метавонад арзиши ҳуқуқи истифодаи объекти моликияти зехнӣро, ки дар асоси он даъвогар маблағи чубронро ҳисоб кардааст, баҳс намояд. Агар ҷавобгар ба маблағи чуброни ҳисобкардаи даъвогар эътироз накунад (далели дахлдор баён накунад ва онро асоснок накунад), талабҳо ба андозаи нишондодашуда қонеъ гардонидани мешаванд.

Бо дарназардошти принсипи муроғиати баҳсбарангез, ҷавобгар ҳавфи оқибатҳои иҷро накардани амалҳои муроғиавиро ба дӯш дорад (моддаи 9 КМХ ФР). Ҳа ҳаҷҳаҷми ҳисобшуда ба маблағи муқарраршуда гардид, шумораи баҳсҳое, ки ҳисоб кардани чуброн аз рӯи арзиши объекти дахлдор ба таври назаррас афзоиш ёфтааст.

Дар ин мавридҳо суд бояд аввал арзиши ҳуқуқи истифодабариро, ки дар ҳолатҳои муқоисашаванда одатан барои истифодаи қонунӣ натиҷаи дахлдори ғайриқонунии зехнӣ ё воситаи фардикунони бо тарзи истифодабарии ҳуқуқвайронкунанда ситонида мешавад, муайян намояд. Пас аз он, агар аз ҷониби ҷавобгар далелҳои асоснок мавҷуд бошанд, маблағи чубронпулие, ки бо назардошти арзиши муқарраршудаи ҳуқуқи истифода муайян карда шудааст, метавонад аз ҷониби суд кам карда шавад, агар ҳолатҳои дар таъиноти СК ФР № 40-П пешбинишуда муқаррар карда шаванд.

Барои муайян кардани нархе, ки одатан дар ҳолатҳои муқоисашаванда барои истифодаи қонунӣ натиҷаи ғайриқонунии зехнӣ ё воситаҳои фардӣ ситонида мешавад, дорандаи ҳуқуқи муаллиф бояд ҳисоб ва асоснокии маблағи ситонидашаванда, инчунин ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи арзиши ҳуқуқи истифодаи пешниҳод намояд. Масалан, шартномаи литсензионӣ, зеро арзиши ҳуқуқи истифода шартӣ муҳими он мебошад. Маблағи чуброн инчунин дар асоси нархе ҳисоб карда мешавад, ки одатан дар ҳолатҳои муқоисашаванда барои истифодаи ашёи муайян ситонида мешавад, на дигар ашё [11].

Азбаски ҳар як объекти ҳуқуқи муаллиф беназир аст, қонунгузор муқаррар кардааст, ки арзиши ҳуқуқи истифода шартӣ муҳими шартномаи литсензионӣ мебошад ва қоидаҳои банди 3 моддаи 424 КГ ФР дар бораи муайян кардани нарх дар асоси моли якхела татбиқи намегардад (банди 3 моддаи 1234 КГ ФР).

Ҳамин тариқ, дар яке аз парвандаҳои суд оид ба моликияти зехнӣ қайд кардааст, ки азбаски асарҳои аксбардории шабеҳ ба асаре, ки дар ҳимояи онҳо даъвоҳои дахлдор пешниҳод шудаанд, мавзӯи баҳси мушаххас нестанд, арзиши ҳуқуқи истифодаи онҳоро, ки дар захираҳои интернетӣ нишон дода шудааст, суд

ҳангоми муайян кардани арзиши ҳуқуқи истифодаи акси баҳснок ба инобат гирифта наметавонад [12].

Гар дорандаи ҳуқуқи муаллиф дар бораи чуброн ба андозаи ду баробар аз арзиши истифодаи тамғаи молӣ талаб пешниҳод карда бошад, пас маблағи чуброн аз рӯи нархе муайян карда мешавад, ки дар ҳолатҳои муқоисашаванда одатан барои истифодаи қонунӣ тибқи тарзи истифодабарии ҳуқуқвайронкунанда ситонида мешавад (банди 5, банди 61 қарори № 10).

Дар ин маврид суд дар асоси талаби муқаррар намудани ҳолатҳо бо назардошти далелҳо ва эътирозҳои шахсони иштироккунандаи парванда инчунин бояд муайян намояд, ки далелҳои ҷавобгар дар бораи зарурати рӯёнидани товони зарар ба маблағи камтар аз он ки даъвогар нишон додааст, маҳз ба чӣ нигаронида шудаанд: рад кардани нархе, ки аз тарафи даъво исбот карда мешавад, ки одатан аз рӯи ҳолатҳои дахлдори суд истифода мешавад фаъолияти зехнӣ ё воситаҳои фардикунонӣ ё муқаррар намудани ҳолатҳое, ки имкон медиҳанд андозаи чуброн аз андозаи муқарраршуда кам карда шавад.

Муайян кардани андозаи чуброн салоҳияти суде мебошад, ки баҳсро моҳиятан баррасӣ мекунад, ки андозаи чубронро дар доираи муқаррарнамудаи Кодекси граждании Федератсияи Русия вобаста ба хусусияти вайронкунӣ ва дигар ҳолатҳои парванда, бо назардошти талаботи оқилона ва адолатнокӣ муайян мекунад.

Азбаски формулаи ҳисоб кардани маблағи чуброн, ки дар асоси дукаратаи арзиши истифодаи тамғаи молӣ муайян карда мешавад, ҳатмӣ дар қонун муайян карда мешавад, далелҳои ҷавобгар дар мавриди норозигӣ бо ҳисоб кардани маблағи чуброни зикрнамудаи даъвогар метавонанд ба эътирози нархе, ки аз ҷониби даъвогар нишондодашуда аз ҷониби даъвогар истифода бурда мешавад, асос шуда бошад далелҳои дахлдор, ки маблағи гуногуни арзиши ин ҳуқуқро асоснок мекунад.

Муайян кардани ҳолатҳое, ки барои баррасии дурусти парванда муҳиманд, дар асоси қисми 2 моддаи 65 КМҲ ФР ба зиммаи суди иқтисодӣ гузошта мешавад.

Аз ҷониби суд муайян кардани андозаи чуброн ба андозаи ду баробар аз арзиши ҳуқуқ нисбат ба даъвои пешниҳодшуда ба андозаи камтартар, агар суд андозаи чубронро дар асоси арзиши ҳуқуқи муқаррарнамудаи худ, ки аз нишондоди даъвогар камтар баромад, муайян намояд, кам шудани маблағи чубронро намебинад.

Нархе, ки дар ҳолатҳои муқоисашаванда одатан барои истифодаи қонунии ҳуқуқи моликияти зехнӣ ба инобат гирифта мешавад, аз ҷумла метавонад бо назардошти шартномаҳои литсензионии қаблан басташуда аз ҷониби дорандаи ҳуқуқи муаллиф барои додани ҳуқуқи истифодаи ҳамон натиҷаи фаъолияти зехнӣ ё воситаҳои фардикунонӣ муайян карда шавад (моддаи 1489 КГ ФР). Тафовут доштани ҳолатҳои вайронкунии содиршуда аз шартҳои шартномаи литсензионӣ барои ҳамчун далели беасос эътироф намудани шартномаи мазкур асос намебошад.

Шартномаи зерлитсензия (моддаи 1238 КГ ФР), шартномаи консессияи тиҷоратӣ (моддаи 1027 КГ ФР) ва шартномаи субконсессияи тиҷоратӣ (моддаи 1029 КГ ФР), ки истифодаи ҳуқуқи моликияти зехнӣро ҳамчун қисми маҷмӯи моликияти зехнӣ пешбинӣ кардан мумкин аст.

Ба суд пешниҳод кардани шартномаи литсензионӣ (дигар созишномаҳо) маънои онро надорад, ки чуброн дар ҳама ҳолатҳо аз ҷониби суд бояд ду баробар арзиши шартномаи зикршуда (арзиши ҳуқуқи истифода) муайян карда шавад, зеро бо назардошти муқаррароти моддаҳои 1301, 1311, 1406.1, банди 4 моддаи 1515-и КГ ФР барои ҳисоб кардани чуброн бояд нархе, ки дар ҳолатҳои муқоисашаванда одатан барои истифодаи қонунии натиҷаи дахлдори фаъолияти зехнӣ ё воситаҳои фардикунонӣ бо тарзи истифодабарии ҳуқуқвайронкунанда ситонида мешавад, бояд асос бошад.

Ҷавобгар ҳуқуқ дорад маблағи чуброни дар асоси шартномаи литсензионӣ ҳисобшуда бо роҳи асоснок кардани арзиши дигари ҳуқуқи истифодаи тамғаи моликии дахлдор дар асоси хусусияти вайронкунӣ, шартҳои шартномаи мазкур ё дигар далелҳо, аз ҷумла дигар шартномаҳои литсензиявӣ ва хулосаи нархгузори мустақил эътироз намояд.

Ба сифати далели арзиши ҳуқуқи истифода метавонад ҳисоботи баҳодихии мустақил пешниҳод карда шавад – чи аз ҷониби даъвогар (барои дастгирии талабҳои у) ва чи ҷавобгар (ба тарафдории эътирози худ).

Аз ин рӯ, суди ҳакамӣ метавонад арзиши дигари ҳуқуқи истифодаи тамғаи молиро бо тарз ва андозае, ки вайронкунанда истифода кардааст, ва мутаносибан маблағи чубронро нисбат ба маблағи талабкардаи даъвогар муайян кунад (муқаррароти Коллегияи Суди оид ба баҳсҳои иқтисодии Суди Олии ФР аз 26.01.2021 № 310-ЭС20-9768 дар парвандаи № А48-7579/2019).

Масалан, даъвогар барои вайрон кардани ҳуқуқи истисноӣ ба як объекти моликияти зехнӣ 120 000 рубл талаб кардааст. Маблағи чуброн аз ҷониби даъвогар ду баробар аз арзиши ҳуқуқи истифодаи моликияти зехнӣ ҳисоб карда шуд. Барои дастгирии маблағи талабшудаи чуброн, даъвогар шартномаи литсензионӣ пешниҳод кард, ки тибқи он арзиши ҳуқуқ 60 ҳазор рубл аст. Муайян кардани суд дар асоси далелҳои маводи парванда ва далелҳои шахсони иштироккунандаи парванда дар бораи арзиши ҳуқуқ ба маблағи 10 ҳазор рубл ва ситонидани дукаратаи арзиши ин ҳуқуқ (20 ҳазор рубл) кам кардани ҳаҷми чуброн намебошад.

Ҳамин тариқ, агар суд нархи дигареро муайян кунад, ки дар ҳолатҳои муқоисашаванда одатан барои истифодаи қонунии натиҷаи дахлдори фаъолияти зехнӣ ё воситаҳои фардикунонӣ бо тарзи истифодабарии вайронкунанда ситонида мешавад, суд барои вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноии даъвогар маблағи дигари чуброн муқаррар мекунад. Дар ин маврид қисман қонеъ гардондани талабҳо натиҷаи «кам кардани» маблағи чуброн не, балки аз рӯёнидани чуброн дар асоси андозаи муқарраршудаи арзиши ҳуқуқи истифодабарӣ мебошад.

Дар ин ҳолат аз ҷониби суд ситонидани чуброн дар асоси арзиши ҳуқуқи истифода аз арзиши эълоншуда, ки дар асоси далелҳои дар маводи парванда мавҷудбуда ва далелҳои шахсони иштирокчи парванда муқаррар шудааст, қисман қонеъ гардонидани даъво ва рад кардани қонеъ кардани фарқияти байни даъво дар асоси даъво мебошад ва маблағи товоне, ки суд ситондааст.

Агар маблағи чуброн аз ҷониби даъвогар дар асоси шартномаи литсензионӣ ҳисоб карда шавад, суд шартҳои шартномаи мазкур ва ҳолатҳои вайронкунии содиршударо муқоиса мекунад: мӯҳлати амали шартномаи литсензионӣ; доираи ҳуқуқи додашуда; усулҳои амали намудани ҳуқуқи шартнома ва усули вайронкунии содиршуда; номҳои молҳо ва хизматрасониёе, ки нисбат ба онҳо ҳуқуқи истифода дода шудааст ва нисбат ба онҳо ҳуқуқвайронкунӣ содир шудааст (нисбат ба тамғаҳои молӣ); ҳудудҳое, ки дар он истифода иҷозат дода шудааст (Федератсияи Русия, субъекти Федератсияи Русия ё қаламрави дигар); дигар ҳолатҳо.

Аксар вақт, дорандагони ҳуқуқи муаллиф чубронпулиро талаб мекарданд, ки аз рӯи арзиши нусхаҳои (молҳои) қалбакӣ ҳисоб карда мешавад.

Дар банди 6, банди 61 Қарори № 10 Пленум фаҳмонд, ки агар дорандаи ҳуқуқи муаллиф дар бораи чуброн ба андозаи ду баробар арзиши нусхаҳои (моли) қалбакӣ даъво пешниҳод карда бошад, дар он сурат ҳангоми муайян кардани андозаи чуброн арзиши ин нусхаҳо (молҳое), ки онҳо воқеан фурӯхта мешаванд ё ба шахсони сеюм ба фурӯш пешниҳод карда мешаванд, бояд ҳамчун асос гирифта шавад. Ҳамин тариқ, агар нусхаҳои (моли) қалбакӣ аз ҷониби вайронкунанда дар асоси шартномаҳои хариду фурӯши яклухт фурӯхта ё ба фурӯш пешниҳод шуда бошанд, ин нархи яклухти нусхаҳои (мол) бояд ба инобат гирифта шавад.

Ба назар гирифтани зарур аст, ки чуброн ба андозаи дукаратаи арзиши моле, ки дар он тамғаи молӣ гайрикунунӣ чойгир карда шудааст, на аз моли асли, балки аз руи арзиши моли қалбакӣ ҳисоб карда мешавад.

Ҳатто равишҳои дар боло овардашуда барои фаҳмидани он ки баҳсҳо оид ба ситонидани чуброн то чӣ андоза печида гаштаанд, кифояанд – аз нигоҳи мураккабии далелҳо ва шумораи омилҳои ба назар гирифташуда онҳо аз баҳсҳои рӯёнидани товони зарар амалан пеш гузаштаанд. Илова бар ин, бисёр мавқеъҳои бунёдӣ, ки амалияи судӣ ба қарорҳои СК ФР асос ёфтааст, сарфи назар аз нишондоди бевоситаи зарурати тағир додани меъёрҳои аз нав дида баромадашудаи КГ ФР дар қонун инъикос наёфтааст.

Нисбатан ба наздикӣ СК ФР як ҳолати дигари марбут ба татбиқи чубронро баррасӣ кард – вақте ки даъвоҳо нисбати вайронкунанда аз ҷониби шахсони алоқаманд (аффилиршуда) бо истинод ба мавҷудияти тамғаҳои моликии шабех пешниҳод карда мешаванд.

Бо қарори № 57-П СК ФР банди 3 моддаи 1252 ва бандҳои зербанди 2 банди 4 моддаи 1515-и КГ ФР ба андозаи дар системаи танзими ҳуқуқи қорӣ мавҷудбуда, аз ҷумла дар якҷоягӣ бо дигар муқаррароти КГ ФР,

ҳангоми баррасии даъвои суд дар бораи ситонидани чуброн барои вайрон кардани ҳуқуқи истисноӣ ба тамғаи молӣ ба андозаи ду баробар аз арзиши мол ба тамғаи молӣ, ки қаблан ғайриқонунӣ талаб карда шуда бошад, дорандаи ҳуқуқ, аз вайронкунанда чуброни вобаста ба чойгир кардани ҳамин нишона ба мол барои вайрон кардани ҳуқуқи истисноӣ ба тамғаи моликии ба таври печида ба ҳам монанд, ки ба андозаи ду баробар арзиши ҳамон мол ҳисоб карда шудааст, ситонида шуда бошад, иҷозат намедиҳад, аз ҷумла дар ҳолати мансубияти чунин соҳибони ҳуқуқи муаллиф, кам кардани маблағи чуброни он ё рад кардани ситонидани он ғайриконтитутсионӣ ҳисобида шудааст.

Ҳамин тариқ, банди 3 моддаи 1252 ва банди 4 моддаи 1515-и Кодекси граждании Федератсияи Русия бо назардошти таъиноти Суди контитутсионии Федератсияи Русия № 57-П, ба соҳибони ҳуқуқи муаллиф иҷозат намедиҳад, ки аз шахсе, ки ҳуқуқҳои истисноии ин шахсонро вайрон карда бошад, такроран чубронпулӣ ба маблағи дукаратаи арзиши моли қалбакӣ ситонида шавад, агар ин тамғаи тиҷорӣ ба як қатор тамғаи тиҷорӣ тааллуқ дошта бошад ба ин шахсон.

Суд ҳолатҳои мансубияти соҳибони ҳуқуқи муаллифро танҳо бо назардошти далелҳои ҷавобгар дар асоси далелҳои дар маводи парванда пешниҳодкардаи ӯ муқаррар мекунад. Ин ҳолат ҳангоми арзёбии асосҳои кам кардани маблағи чуброн ба инобат гирифта мешавад ва кам кардани чуброн танҳо дар асоси аризаи давоибгар имконпазир аст.

Бо дарназардошти ин, агар ҷавобгар мансубияти даъвогар – дорандаи ҳуқуқи муаллифро ба дорандаи ҳуқуқи муаллифии тамғаи моликии ба таври печида ба ҳам монанд собит карда бошад, ки ба манфиати ӯ товони дукаратаи арзиши ҳамон маҳсулоте, ки аз ҷониби ин ҷавобгар ғайриқонунӣ ба муомилот бароварда шудааст, дар доираи даъвои қаблан ҳалшуда аз рӯи қарори СК ФР № 57-П, агар чуброн дар доираи парвандаи дигар талаб карда шава, суд рад намуданаш мумкин аст.

Дар сурати дар доираи як парванда даъвои дорандагони ҳуқуқҳои муаллифии фард дар бораи чуброни чуброн ба андозаи дукаратаи арзиши як маҳсулот пешниҳод шуда бошад, суд маблағи умумии чубронро ба маблағи на бештар аз ду баробар аз арзиши аслии маҳсулот муайян намуда, онро дар байни ҳамаи дорандагони ҳуқуқи муаллиф дар ҳиссаи баробар тақсим мекунад.

Дар ин ҳолат наметавонад дар як вақт вайрон кардани ҳуқуқ ба якҷанд тамғаи молӣ сурат гирад; кори лоихакашӣ (бастабандӣ) як вайронкуние, ки ягонагии ниятҳо фаро гирифта шудааст, эътироф карда мешавад, зеро дар банди 65-уми қарори № 10 дар бораи ягонагии ниятҳо ҳолате ба назар мерасад, ки якҷанд амали якхела барои дар як роҳ истифода бурдани як натиҷаи фаъолияти зехнӣ ё воситаҳои фардикунони содир карда мешавад.

Қарори СК ФР № 57-П на танҳо дар ҳолатҳои вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноии шахсони вобаста аз ҷониби ҷавобгар, ки як маҳсулотро бо нишонаи фурӯхтааст, ки хатари иштибоҳро бо якҷанд тамғаҳои моликии ба ин

шахсон тааллуқдошта ба вучуд меорад, татбиқ мешавад. Муносибати шабех инчунин бояд татбиқ карда шавад, ки агар нишонае, ки айбдоршаванда дар якчанд режимҳо (ҳамчун тамғаи молӣ ва асар) ҳифз шудааст [13].

Бо дарназардошти ин қарори СК ФР, ҳангоми муайян кардани маблағи чуброн ба андозаи ду баробар арзиши мол, ба назар гирифтани зарур аст, ки барои фуруши як маҳсулоти қалбакӣ, ки дар он якчанд тамғаи молӣ ва асарҳои ба як ё якчанд шахс тааллуқдошта гузошта шудааст, маблағи умумии чуброн набояд аз ду баробар аз арзиши мол зиёд бошад. Ин маблағ ҳадди аксар буда, ба як маҳсулот татбиқи якчанд тамғаи молӣ ва/ё корҳо аллакай арзиши ин маҳсулотро муайян кардааст, ки аз рӯи он чуброн ҳисоб карда мешавад [14].

Агар якчанд дорандагони ҳуқуқи муаллифӣ бо талаби чуброн ба сифати шарикӣ даъво ба суд муроҷиат кунанд, суд маблағи умумии чуброни ба ғоидаи онҳо ситонидашавандаро (дучанд арзиши мол) муайян мекунад.

Тавзеҳоти судҳои болоӣ судҳоро водор мекунад, ки ҳолатҳои ҳақиқии баҳсро чуқуртар таҳлил кунанд, ки ин дар навбати худ боиси баҳсҳои мураккабтари оид ба рӯендани чуброн мегардад. Дар натиҷа, механизми чуброн акнун дигар роҳи «оддӣ» барои ҳифзи ҳуқуқҳои истисноӣ дар муқоиса бо даъво оид ба чуброни зарар нест, ки қонунгузор меъёрҳои исботро паст кардааст.

Дар амал имкони кам кардани андозаи товони зарар аз ҳадди ақали муқарраршуда, аз як тараф, ба талаботи адолати судӣ ҷавобгӯ бошад, аз тарафи дигар, боиси ба миён омадани масъалаҳои мушаххас дар амалияи судӣ мегардад, боиси зиёд шудани хароҷоти муҳофизати судӣ ва зиёд шудани хароҷоти судии тарафҳо мегардад.

Бо мақсади ҳалли мушкилоти дар таҷрибаи судӣ ба миён омада ва татбиқи қарорҳои СК ФР № 28-П ва № 40-П, дар соли 2023 ба Думаи давлатии ФР лоиҳаи қонун пешниҳод карда шуд, ки дар он ба қисми чоруми КГ ФР [15] тағйирот ворид карда шудааст, ки дар он моддаи махсус дохил намудан назар дошта шудааст ҳамчун чораи ҷавобгари шаҳрвандӣ (моддаи 12521) ва банди 3 моддаи 1252 КГ ФР хориҷ карда мешавад.

Дар моддаи нав пешниҳод шудааст, ки қоидаи умумӣ муқаррар карда шавад, ки поймолкунии ҳуқуқҳои истисноӣ истифодаи ғайриқонунии **як натиҷаи фаъолияти зехнӣ ё воситаи фардикунонӣ бо ягон роҳ дониста мешавад.**

Дар баробари ин, пешниҳод карда мешавад, ки бо мақсади ситонидани товони чуброн маҷмӯи кирдорҳое, ки аз ҷониби як шахс аз истифодаи ғайриқонунии як ё якчанд натиҷаҳои фаъолияти зехнӣ (воситаҳои фардикунонӣ) ба як ё якчанд дорандаи ҳуқуқи муаллифӣ тааллуқдоранд, бо як ё якчанд роҳҳои гуногун, ба шарте, ки ҳамаи ин амалҳои иқтисодӣ ба ҳамдигар алоқаманд бошанд, эътироф карда шавад. Дар ин маврид суд ҳангоми муайян кардани андозаи чуброн аз ҷониби вайронкунанда ғайриқонунӣ истифода бурдани натиҷа ё воситаҳои фардикунони бо роҳҳои гуногун, ғайриқонунӣ истифода бурдани якчанд натиҷаҳои фаъолияти зехнӣ (воситаҳои фардикунонӣ), инчунин ғайриқонунии истифодаи натиҷаҳои (воситаҳои фардикунонии) ба

якчанд соҳибони ҳуқуқи муаллиф тааллуқдоштаро ба назар мегирад.

Ҳамин тариқ, пешниҳод карда мешавад, ки бо мақсади муайян намудани чуброн имкони баррасӣ намудани якчанд қонуншиканӣ ҳамчун як вайронкунӣ таъмин карда шавад, то консепсияи ҳадафи ягонаи иқтисодӣ дар сатҳи қонунгузорӣ таъмин карда шавад.

Муаллифони лоиҳаи қонун пешниҳод мекунад, ки аз қоидаи мавҷуда, ки мувофиқи он соҳиби ҳуқуқи муаллиф усули ҳисоб кардани чубронпулиро интиҳоб мекунад, дур шавад. Ҳуҷҷат ҳуқуқи судро барои муайян кардани чуброн ба миқдори муайян дар ҳолатҳои муайян пешбинӣ мекунад.

Ин имконпазир аст, агар:

- 1) намуди (усули ҳисоб) чуброни интиҳобкардаи дорандаи ҳуқуқи муаллиф ба ҳолатҳои вайрон кардани ҳуқуқи истисноӣ татбиқ намегардад;
- 2) дорандаи ҳуқуқи муаллиф натавонистааст маблағи чубронро бо усули ҳисобкунии интиҳобкардаи худ бо дараҷаи дурусти боварӣ асоснок кунад. Ҳоло дар ҷунин мавридҳо додгоҳ маҷбур аст, ки даъвои аризадихандаро рад кунад.

Лоиҳаи қонун инчунин ҳолатҳоеро муқаррар мекунад, ки дар онҳо маблағи чуброн мумкин аст аз ҳадди ақал кам карда шавад:

- 1) вайронкунанда намеронист ва ки у ба вайронкунии ҳуқуқи истисноиро содир намудан роҳ додааст (яъне вайронкуни бегуноҳ содир шудааст);
- 2) вайронкуниро бори аввал содир карда бошад;
- 3) вайронкуни аз ҷониби ҳуқуқвайронкунанда на дар рафти фаъолияти сохибқориаш содир шудааст.

Дар ин ҳолат барои чуброни ба маблағи муқарраршуда муқарраргардида лимити аз 10 то 100 ҳазор рубл ва барои чубронпулие, ки ба андозаи чандкаратаи арзиши нусхаҳои қалбакӣ ё арзиши ҳуқуқи истифодабарии натиҷаи фаъолияти зехнӣ ё воситаҳои фардикунонӣ муайян шудааст, пешниҳод мешавад, ки маҳдудияти арзиши як то ду баробар аз ҷунин ҳуқуқҳо муқаррар карда шавад.

Муҳим ва муҳим аст, ки андозаи чуброн аз ҷониби суд дар доираи муқаррарнамудаи Кодекси мазкур вобаста ба ҳаҷм ва хусусияти вайронкунӣ ва дигар ҳолатҳои парванда, бо назардошти талаботи оқилона ва адолатнокӣ муайян карда мешавад.

Айни замон лоиҳаи қонун аз ҷониби Думаи давлатии Федератсияи Русия дар ҳониши аввал 27 июни соли 2023 тасдиқ карда шуд.

Бо мақсади татбиқи Қарори СК ФР № 57-П, лоиҳаи Қонуни федералии № 638828-8 «Дар бораи ворид намудани тағйири иловаҳо ба моддаи 1515 қисми чоруми КГ ФР» (бо ислоҳи ДД МФ ФР, матни аз 01.06.2024) ворид карда шудааст [16]. Дар баробари ин, баррасии мустақилонаи он базӯр тавсия дода намешавад; ба мақсади бартараф намудани ихтилофҳои эҳтимолӣ бо лоиҳаи пешниҳодшуда мувофиқ кардани он бештар оқилонатар мебуд.

Бо назардошти хусусиятҳои объектҳои моликияти зехнӣ – хусусияти ғайримоддии онҳо ва имкони хеле зуд тавлид ва паҳн кардани нусхаҳои қалбакии асарҳо, фонограммаҳо, моли қалбакӣ, инчунин шумораи зиёди қонуншиканиҳои ниҳонӣ – бо мақсади таъмини талаботи конституцсионӣ оид ба ҳифзи моликияти зехнӣ, ки чораҳои махсуси ҳифзи моликияти зехнӣ доранд, чораҳои махсус андешида мешаванд. Бартараф намудани унсурҳои номуваффақи механизми он имкон медиҳад, ки он ҳамчун унсури ҳифзи одилона ва муассири ҳуқуқи зехнӣ ҳифз карда шавад.

Рӯйхати манбаъҳои ҳуқуқӣ

1. Қарори СК ФР аз 24 июли соли 2020 № 40-П «Дар бораи парвандаи санҷиши конституцсионии банди 2 банди 4 моддаи 1515 КГ ФР дар робита ба дархости Понздаҳумин Суди ҳакамӣ оид ба фаъолияти муҳофизати судӣ» // Системаи таъмини фаъолияти қонунгузорӣ. – URL: <https://sozd.duma.gov.ru/bill/348960-8?ysclid=m17uhsptle440967988> (санаи муроҷиат: 02.08.2024).
2. Қарори СК ФР аз 13.12.2016 № 28-П «Дар бораи тафтиши конституцсионии банди 1 моддаи 1301, банди 1 моддаи 1311 ва банди 1 банди 4 моддаи 1515 бо дархости КГ ФР ба муносибати талабҳои суди арбитражи кишвари Олтой». СПС «КонсультантПлюс»: вебсайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_208711?ysclid=m1907foo1c778552255 (санаи муроҷиат: 02.08.2024).
3. Қарори Суди конституцсионии Федератсияи Русия аз 13.02.2018 № 8-П «Дар бораи санҷиши конституцсионии муқаррароти банди 4 моддаи 1252, моддаи 1487 ва бандҳои 1, 2 ва 4 моддаи 1515 Кодекси граждани Чамъияти дорои масъулияти маҳдуди РФ «Дар бораи парвандаи ҳуқуқвайронкунии маъмурӣ ultantPlus»: вебсайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_290909?ysclid=m19098xo51942189043 (санаи муроҷиат: 02.08.2024).
4. Қарори Суди конституцсионии Федератсияи Русия аз 14.12.2023 № 57-Р «Дар бораи парвандаи санҷиши конституцсионии банди 3 моддаи 1252 ва банди 2 банди 4 моддаи 1515 Кодекси граждани Федератсияи Русия дар робита ба дархости Суди Конституцсионии» // СПС «КонсультантПлюс»: вебсайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_464376?ysclid=m190e7qcg4615595738 (санаи муроҷиат: 02.08.2024).
5. Консепсияи рушди қонунгузории граждани Федератсияи Русия (бо қарори Шӯрои назди Президенти Федератсияи Русия оид ба кодификация ва такмили қонунгузории граждани аз 07.10.2009 тасдиқ шудааст) // Бюллетени Суди Олии Арбитражи Федератсияи Русия. – 2009. – № 11. – С. 20.
6. Мактуби иттилоотии Раёсати Суди Олии Арбитражи Федератсияи Русия аз 13 декабри соли 2007 № 122 «Баррасии таҷрибаи судҳои ҳакамӣ дар баррасии парвандаҳои марбут ба татбиқи қонунгузории мо-

ликияти зехнӣ» // Бюллетени Суди Олии Арбитражи Федератсияи Русия. – 2008. – № 2. – С. 79-99.

7. Қарори СК ФР аз 13 декабри соли 2016 № 28-П // СПС «КонсультантПлюс»: вебсайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_208711?ysclid=m190fci2on233215956 (санаи муроҷиат: 02.08.2024).
8. Қарори Пленуми Суди Олии Федератсияи Русия аз 23.04.2019 № 10 «Дар бораи татбиқи қисми чоруми Кодекси граждани Федератсияи Русия» // Суди Олии Федератсияи Русия: вебсайт. – URL: <https://www.vsrfr.ru/documents/own/27773?ysclid=m190g78o2p684064458> (санаи муроҷиат: 02.08.2024).
9. Қарори Президиуми Суди Олии Арбитражи Федератсияи Русия аз 30 ноябри соли 2010 № 10521/10 // Судҳои ҳакамии федералӣ: вебсайт. – URL: https://arbitr.ru/materials/32048?path=%2Farxiv%2Fpost_pres%2F&ysclid=m190i9aaq664353602 (санаи муроҷиат: 02.08.2024).
10. Қарори Суди моликияти зехнӣ аз 24.06.2024 дар парвандаи № А53-39679/2023 // СПС «КонсультантПлюс»: вебсайт. – URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=109760&ysclid=m190kvqrtz19362072#Yf32oOUz mQog4xl5> (санаи муроҷиат: 02.08.2024).
11. Ҳисоботи иттилоотӣ, ки дар асоси натиҷаҳои ҷамъбасти таҷрибаи судии Суди моликияти зехнӣ ҳамчун суди марҳилаи кассатсия бо назардошти таҷрибаи СК ФР ва Суди Олии Федератсияи Русия оид ба баъзе масъалаҳое, ки ҳангоми ситонидани чуброн барои вайрон кардани ҳуқуқи муаллиф ва ҳуқуқҳои вобаста ба он ба миён меоянд, ки бо қарори президиуми Суди моликияти зехнӣ аз 05.04.2017 № СП-23/10 дар асоси натиҷаҳои муҳокима бо иштироки аъзои Шӯрои илмии машваратӣ дар назди Суди моликияти зехнӣ // Суди моликияти зехнӣ: вебсайт. – URL: https://ipc.arbitr.ru/storage/sites/ipc/files/288/spravka_compensation_copyright.pdf (санаи муроҷиат: 02.08.2024).
12. Қарори Суди моликияти зехнӣ аз 05.04.2022 дар парвандаи № А32-36309/2020 // СПС «КонсультантПлюс»: вебсайт. – URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=92085&ysclid=m190m83qd9659953773#EwJ2oOU8EhCUTb Pp> (санаи муроҷиат: 02.08.2024).
13. Қарори Суди моликияти зехнӣ аз 26.01.2024 дар парвандаи № А56-81463/2022 // СПС «КонсультантПлюс»: вебсайт. – URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=109760&ysclid=m190nerdv1789540391#KLY2oOU7AtEDXtO6> (санаи муроҷиат: 02.08.2024).
14. Қарори Суди моликияти зехнӣ аз 09.04.2024 дар парвандаи № А40-121808/2023 // СПС «КонсультантПлюс»: вебсайт. – URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=MARB&n=2562304&ysclid=m190o1mvgk250988433#V2g2oOUUnZN I0xeb> (санаи муроҷиат: 02.08.2024).

15. Шиносномаи лоиҳаи қонун № 348960-8 «Дар бораи ворид намудани тағйирот ба қисми қоруми Кодекси граждании Федератсияи Русия» // Системаи таъмини фаъолияти қонунгузорӣ: вебсайт. – URL: <https://sozd.duma.gov.ru/bill/348960-8> (санаи муроҷиат: 02.08.2024).
16. Лоиҳаи Қонуни федералии № 638828-8 «Дар бораи ворид намудани тағйирот ба моддаи 1515 қисми қоруми Кодекси граждании Федератсияи Русия» // Системаи дастгирии фаъолияти қонунгузорӣ: вебсайт. – URL: <https://sozd.duma.gov.ru/> (санаи муроҷиат: 02.08.2024).

Маълумот дар бораи муаллиф

Людмила Александровна Новоселова, доктори илми ҳуқуқ, профессор, раиси суди моликияти зеҳнӣ (Москва, проезд Огородный, 5, бинои 2), ORCID: 000-0001-8463-178X; sip.press@arbitr.ru

List of regulatory and legal sources

1. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated 07/24/2020 No. 40-P “On the case of checking the constitutionality of subparagraph 2 of paragraph 4 of Article 1515 of the Civil Code of the Russian Federation in connection with the request of the Fifteenth Arbitration Court of Appeal”, [Online], available at: <https://sozd.duma.gov.ru/bill/348960-8?ysclid=m17uhsptle440967988> (Accessed 2 Aug. 2024).
2. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated December 13, 2016 No. 28-P “In the case of checking the constitutionality of subparagraph 1 of Article 1301, subparagraph 1 of Article 1311 and subparagraph 1 of paragraph 4 of Article 1515 of the Civil Code of the Russian Federation in connection with requests from the Arbitration Court of the Altai Territory”, [Online], available at: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_208711/?ysclid=m-1907fo01c778552255 (Accessed: 02.08.2024).
3. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated 02/13/2018 No. 8-P “On the case of checking the Constitutionality of the provisions of paragraph 4 of Article 1252, Article 1487 and paragraphs 1, 2 and 4 of Article 1515 of the Civil Code of the Russian Federation in connection with the complaint of the PAG Limited Liability Company”, [Online], available at: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_290909/?ysclid=m19098xo51942189043 (Accessed 2 Aug. 2024).
4. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated 12/14/2023 No. 57-P “In the case of checking the constitutionality of paragraph 3 of Article 1252 and subparagraph 2 of paragraph 4 of Article 1515 of the Civil Code of the Russian Federation in connection with the request of the Intellectual Property Court”, [Online], available at: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_464376/?ysclid=m190e-7qcg4615595738 (Accessed 2 Aug. 2024).

5. The concept of the development of civil legislation of the Russian Federation (approved by the decision of the Council under the President of the Russian Federation on Codification and Improvement of Civil Legislation dated 07.10.2009) (2009), *Vestnik Vysshego arbitrazhnogo suda Rossijskoj Federacii*, no 11, p. 20.
6. Information Letter of the Presidium of the Supreme Arbitration Court of the Russian Federation dated December 13, 2007 No. 122 “Review of the practice of arbitration courts in cases related to the application of intellectual property legislation” (2008), *Vestnik Vysshego arbitrazhnogo suda Rossijskoj Federacii*, no 2, pp. 79-99.
7. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated December 13, 2016 No. 28-P, [Online], available at: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_208711/?ysclid=m190fci2on233215956 (Accessed: 02.08.2024).
8. Resolution of the Plenum of the Supreme Court of the Russian Federation dated 04/23/2019 No. 10 “On the application of Part Four of the Civil Code of the Russian Federation”, [Online], available at: <https://www.vsrf.ru/documents/own/27773/?ysclid=m190g78o2p684064458> (Accessed 2 Aug. 2024).
9. Resolution of the Presidium of the Supreme Arbitration Court of the Russian Federation dated November 30, 2010 No. 10521/10, [Online], available at: https://arbitr.ru/materials/32048?path=%2Farxiv%2Fpost_pres%2F&ysclid=m190i9aaq664353602 (Accessed 2 Aug. 2024).
10. Resolution of the Intellectual Property Rights Court dated 06/24/2024 in case no. A53-39679/2023, [Online], available at: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=109760&ysclid=m-190kvqrtz19362072#Yf32oOUzmQog4xI5> (Accessed 2 Aug. 2024).
11. An information note prepared based on the results of summarizing the judicial practice of the Intellectual Property Rights Court as a court of cassation, taking into account the practice of the Constitutional Court of the Russian Federation and the Supreme Court of the Russian Federation on certain issues arising when collecting compensation for copyright and related rights violations, approved by Resolution of the Presidium of the Intellectual Property Rights Court dated 04/05/2017 No. СП-23/10 based on the results discussions with the participation of members of the Scientific Advisory Council at the Intellectual Property Rights Court, [Online], available at: https://ipc.arbitr.ru/storage/sites/ipc/files/288/spravka_compensation_copyright.pdf (Accessed 2 Aug. 2024).
12. Resolution of the Intellectual Property Rights Court dated 04/05/2022 in case no. A32-36309/2020, [Online], available at: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=92085&ysclid=m190m83qd9659953773#EwJ2oOU8EhCUTbPp> (Accessed 2 Aug. 2024).

13. Resolution of the Intellectual Property Rights Court dated 26/01/2024 in case no. A56-81463/2022, [Online], available at: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=109760&ysclid=m190nerd-v1789540391#KLY2oOU7AtEDXt06> (Accessed 2 Aug. 2024).
14. Resolution of the Intellectual Property Rights Court dated 09/04/2024 in case no. A40-121808/2023, [Online], available at: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=MARB&n=2562304&ysclid=m190o1mvgk250988433#V2g2oOUUnZNI0xeb> (Accessed 2 Aug. 2024).
15. Passport of Draft Law No. 348960-8 “On Amendments to Part Four of the Civil Code of the Russian Federation”, [Online], available at: <https://sozd.duma.gov.ru/bill/348960-8> (Accessed 2 Aug. 2024).

16. Draft Federal Law No. 638828-8 “On Amendments to Article 1515 of Part Four of the Civil Code of the Russian Federation”, [Online], available at: <https://sozd.duma.gov.ru> (Accessed 2 Aug. 2024).

Information about the author

Ludmila A. Novoselova, Dr. Sci. (Law), Professor, President of the Intellectual Property Court (Moscow, Ogorodny dr-way, 5 bld. 2), ORCID: 0000-0001-8463-178X; sip.press@arbitr.ru

Муаллиф ҳеҷ бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад.
The author declares no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд: 02.08.2024

Баъли тақриз аз нав дида баромада шуд: 22.08.2024

Ба ҷоп қабул карда шуд: 28.08.2024

Мақолаи шарҳӣ

Review

УДК 347.771

Хусусиятҳои баррасии дархостҳо оид ба ихтироъҳо, ки дорои сохторҳои Маркуш мебошанд, бо назардошти таҷрибаи юрисдиксияи хориҷӣ (қисми 1)

Анна Анатольевна Полякова[✉], Николай Борисович Лысков, Николай Вадимович Зарянов
Институти федералии моликияти саноатӣ
[✉]apolyakova@rupto.ru

Аннотатсия: идораҳои патентии миллӣ барои баррасии дархостҳо бо формулаҳои Маркуш асбобҳои гуногун доранд, ки ин эҷоди равишҳои универсалиро барои баррасии чунин дархостҳо тақозо мекунад. Ҳадафи тадқиқот таҳлили равишҳои экспертизаи Идораи патентии ИМА, инчунин Идораҳои патентии Авруосиё ва Аврупо дар робита бо аризаҳо бо сохторҳои Маркуш мебошад. Бо омӯзиши дастурамал оид ба гузаронидани экспертизаи идораҳои патентии мазкур таҳлили муносибати идораҳои патентӣ нисбат ба чунин дархостҳо гузаронида шуд. Муқаррар шудааст, ки Идораи патентии ИМА, инчунин Идораҳои патентии Авруосиё ва Аврупо барои арзёбии кофии ифшо, патентпазирӣ, возеҳӣ ва ягонагии даъвоҳо бо сохторҳои Маркуш дорои асбобҳои гуногун мебошанд, ки ҳамоҳангсозии фаъолияти онҳоро тақозо мекунад. Таҳлили равишҳои экспертиза аз ҷониби дигар идораҳои патентӣ, инчунин мисолҳои баррасии як аризаҳо аз тарафи идораҳои патентии гуногун дар қисми дуёи кори мазкур оварда мешавад.

Калидвожаҳо: сохтори Маркуш, патент, ариза, ихтироъ, патентпазирӣ, кофии ифшо, ягонагии ихтироъ.

Барои иқтибос: Полякова, А. А. Хусусиятҳои баррасии дархостҳо барои ихтироъҳо, ки дорои сохторҳои Маркуш мебошанд, бо назардошти таҷрибаи юрисдиксияи хориҷӣ (қисми 1) / А. А. Полякова, Н. Б. Лысков, Н. В. Зарянов // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 232-241.

Сипосномаҳо: мақола дар асоси маводи қорҳои тадқиқотии Институти федералии моликияти саноатӣ (ИФМС) таҳия шудааст «Таҳияи методологияи истифодаи хусусиятҳое, ки бо мафҳуми умумӣ ё фосилаи арзишҳои миқдории параметрҳо ҳангоми тавсифи ихтироот ва моделҳои муфид ифода шудаанд».

Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 1)

Anna A. Polyakova[✉], Nikolay B. Lyskov, Nikolay V. Zaryanov
Federal Institute of Industrial Property
[✉]apolyakova@rupto.ru

Abstract: national patent offices have various tools for examining applications with Markush claims, which necessitates the creation of universal approaches for the examination of such applications. The purpose of the study is to analyze approaches to examination by the US Patent Office, as well as the Eurasian and European Patent Offices in relation to applications with Markush structures. By studying the guidelines for conducting examinations of these patent offices, an analysis of the approaches of patent offices in relation to such applications was carried out. It has been established that the US Patent Office, as well as the Eurasian and European Patent Offices, have different tools for assessing the sufficiency of disclosure, patentability, clarity and unity of claims with Markush structures, which requires harmonization of their activities. An analysis of approaches to examination by other patent offices, as well as examples of consideration of the same applications by different patent offices will be given in the second part of this work.

Keywords: Markush structure, patent, application, invention, patentability, sufficiency of disclosure, unity of the invention

For citation: Polyakova, A. A. Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 1) / A. A. Polyakova, N. B. Lyskov, N. V. Zaryanov // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9). P. 232–241.

Acknowledgements: the article is based on the materials of the research work of FIPS «Development of a methodology for using the features expressed by a general concept or an interval of quantitative parameter values in the characterization of inventions and utility models».

Муқаддима

Дар вақти тартиб додани лоиҳаи даъво аризадиҳан-дагон дар бобати дар шакли мухтасар ва дар айни замон кӯтоҳ баён кардани моҳияти ихтироъ ба душвориҳо дучор мешаванд. Аз як тараф, формулаи ихтироъ бояд тамоми хусусиятҳои муҳими ихтироъро пешниҳод кунад, ки барои ба даст овардани натиҷаи техникии зикршуда имкон медиҳад. Аз тарафи дигар, ворид намудани хусусиятҳои «зиёдатӣ» ва муфассалтар доираи ҳифзи моликияти зеҳниро танг мекунад, ки дар оянда метавонад, масалан, ба хатари аз даст додани вижагии тадқиқоти мушаххас пас аз наشري патент оварда расонад.

Дар патентҳо дар соҳаи химия ва дорусозӣ ҳодисаҳои ихтироъкорие, ки формулаҳои алоҳидаи химиявии моддаҳои нав, таркибҳои ба онҳо асосёфта ё усулҳои истеҳсол ё истифодабарии онҳоро доранд, вомеҳуранд. Агар ихтироъ на ба як пайвастаги, балки ба як силсилаи том дахл дошта бошад, шакли муносиб барои муаррифии он «Структураҳои Маркуш» (ё «Формулаҳои Маркуш») мебошад [1]. Ин усули ифодаи хусусиятҳои формулаи марбут ба сохтори пайвастагиҳои кимиёвӣ ба номи до-вталабе номгузорӣ шудааст, ки дар мурофиаи судӣ оид ба ин намуди формула дар Иёлоти Муттаҳидаи Амрико истифода кардааст (US 1506316, 26.08.1924).

Формулаи Маркуш пешниҳоди рӯйхати хусусиятҳои алтернативӣ дар як нуқтаи формуларо дар назар дорад, ки аз он бо истифода аз усули комбинаторика барои ба даст овардани вариантҳои мушаххаси татбиқ интиҳоб карда мешавад. Рӯйхати алтернативаҳоро гурӯҳ ё гурӯҳ-бандии Маркуш меноманд. Гурӯҳбандии Маркуш аксар вақт барои муайян кардани ихтироъ на танҳо дар соҳаи химия, балки дар металлургия ва биология низ истифода мешавад. Ихтироъҳое, ки ба механика алоқаманданд ва ба ихтирооти дар боло тавсифшуда алоқаманд нестанд, инчунин метавонанд дар шакли формулаи Маркуш эълон карда шаванд [1].

Азбаски формулаи Маркуш имкон медиҳад, ки рӯйхати калони пайвастагиҳои кимиёвие, ки бо формулаи умумии сохторӣ ифода ёфтаанд, дар он ҷо вариантҳои гуногуни алтернативӣ дар зери ҳар як ивазкунанда имконпазиранд [1], он ифодаи аломатҳои формуларо дар шакли мафҳуми умумӣ (асоси функционалӣ) ифода мекунад, ки бо маҷмӯи хусусиятҳои инфиродии ин мафҳуми умумӣ, ки дар шакли алтернативаҳои инфиродӣ ифода ёфтааст, пурра карда мешавад. Ин ифодаи хусусиятҳои ихтироъ додани маълумотро дар бораи ихтироъ хеле осон намуда, як қатор бартариҳои дигар дорад, вале дар айни замон

Формулаи Маркуш дар бисёр кишварҳо қабул карда мешавад. Идораҳои патентӣ методологияҳои алоҳидаи баррасии дархостҳоеро, ки сохторҳои Маркуш доранд, таҳия мекунанд.

он чи дар дарёфти маълумот ва чи ҳангоми қабули қарор дар бораи додани патент ё рад кардани додани патент душвориҳои муайянеро ба миён меорад.

Бо вучуди ин, дар бисёр кишварҳо формулаи Маркуш қабул шудааст. Идораҳои патентӣ методологияҳои алоҳидаи баррасии дархостҳоеро, ки сохторҳои Маркуш доранд, таҳия мекунанд. Худи истилоҳи «Сохтори Маркушӣ» дар ҳуҷҷатҳои қонунгузорие, ки дар доираи он идораҳои патентӣ фаъолият мекунанд, дида намешавад, балки дар дастурамалҳо (дастурҳо) оид ба гузаронидани экспертизаи моҳиятӣ ворид карда шудаанд. Чунин дастурҳо одатан алгоритми санҷиши формулаи Маркушро нишон медиҳанд ва асосҳои эътирофи қонуншиканиро тибқи муқаррароти аллакай дар ҳуҷҷатҳои қонунгузорӣ танзимшуда муқаррар мекунанд. Тавре ки таҷрибаи довталабони байналмилалӣ нишон медиҳад, ҳангоми гузаштан ба марҳилаҳои миллӣ аксар вақт формулаи ихтироъро ислоҳ кардан лозим аст. Гузашта аз ин, коршиносони кишварҳои гуногун аз довталаб талаб мекунанд, ки бо асосҳои гуногун, масалан, бо сабаби вайрон кардани талаботи ягонагӣ ё вайрон кардани шартӣ кофӣ будани ифшо тағйирот ворид кунад. Ин на фақат муҳлати муҳокимаи мурофиаро зиёд мекунад, балки аризадиҳандаро гумроҳ мекунад, ки вай «бешрафона» мешавад: дар як мамлакат ба вай патент дода мешавад, дар мамлакатаи дигар бошад, аз у маълумоти иловагиро талаб мекунад.

Мақсади ин мақола таҳлили равишҳои экспертизаи Идораи патентӣ ва тамғаҳои молии Иёлоти Муттаҳида (USPTO), инчунин Идораҳои патентии Авруосиё ва Аврупо дар робита ба дархостҳо барои ихтироъҳо дар шакли сохторҳои Маркуш мебошад.

Маводҳо ва усулҳои тадқиқот

Таълили равишҳо бо роҳи омӯзиши дастурамал оид ба гузаронидани экспертизаи моҳияти идораҳои

Истифодаи формулаҳои Маркуш, бешубҳа, як қатор бартариҳо дорад, аммо дар ин шакл муаррифии хусусиятҳои алтернативии ихтироъҳо бо як қатор мушкilot низ алоқаманд аст.

патентии дахлдор, ки дар сайтҳои расмии идораҳои патентии миллӣ дастрасанд, гузаронида шуд. Ҷустуҷӯи дархостҳо ва таҳлили баррасии парвандаҳо аз рӯи онҳо бо истифода аз системаҳои ҷустуҷӯи Espacenet, Patentscope, Patent Centre, Google Patents гузаронида шуд. Ҷустуҷӯи адабиёти илмӣ марбут ба формулаи Маркуш бо истифода аз вожаҳои калидии «Формулаи Маркуш», «Сохтори Маркуш», «патентҳо», «аризаҳо», «мушкilotҳо», «бартариятҳо ва нуқсонҳо» анҷом дода шуд, омезиши онҳо, синонимҳо ва аналогҳои забони англисӣ иҷро карда мешаванд.

Натиҷаҳои тадқиқот

Афзалиятҳо ва нуқсонҳои формулаҳои Маркуш Истифодаи формулаҳои Маркуш, бешубҳа, як қатор бартариҳо дорад, аммо дар ин шакл муаррифии хусусиятҳои алтернативии ихтироъҳо бо як қатор мушкilot низ алоқаманд аст, ки онҳоро метавон ба мушкilot дар доираи экспертиза ва мушкilotе, ки пас аз додани патент ба миён меоянд, тақсим кард.

Пеш аз ҳама, бояд қайд кард, ки формулаҳои Маркуш довталабонро аз пешниҳоди дархостҳои патентии сершумор барои пайвастиҳои кимиёвии дорои сохторҳои шабеҳ наҷот медиҳанд, зеро масалан, барои доруҳо байни сохтори пайвастигӣ ва фаъолнокии биологӣ намоиш додаси (SAR) алоқамандӣ вучуд дорад ва мавҷудияти фаъолнокии шабеҳро дар пайвастиҳои дорои ядроӣ умумӣ ва тағироти хурд дар сохтори радикалҳо таҳмин кардан оқилона аст [2].

Аризадиханда вазифадор аст, ки дар маводи дархост шумораи кофӣ мисолҳоеро, ки ихтирооти арзшударо тавсиф мекунад, пешниҳод намояд. Дар кадом маврид мисолҳои кофӣ мавҷуданд? Набудани нишондодҳои возеҳ дар ҳуҷҷатҳои меъёрӣ оид ба миқдори зарурии намунаҳои татбиқи ихтироъ яке аз мушкilot дар баррасии аризаҳои дорои сохторҳои Маркуш мебошад [3].

Азбаски ҳангоми гузаронидани санҷиши моҳияти аризаҳои дорои формулаҳои Маркуш мавҷудияти мисолҳои гирифтани ҳар як пайвастигии мушаххас аз гурӯҳи (силсилаи) эълоншуда тафтиш карда мешавад ва ба гурӯҳ пайвастиҳои дорои радикалҳои табиати химиявии гуногун дохил карда мешаванд, барои тасдиқи имконияти ба даст овардани пайвастигӣ, яъне намунаҳои гуногуни пайвастиҳои радикалӣ миқдори зиёди мисолҳо кофӣ буда метавонанд.

Аксар вақт формулаи Маркуш метавонад зиёда аз ҳазор пайвастигӣ ё садҳо гурӯҳи пайвастигӣро дар бар гирад [4].

Ҳарчанд масъалаи кофӣ будани миқдори мисолҳо барои тасдиқи ихтироъҳои дорои формулаҳои Маркуш дар таҳқиқоти Созмони умумиҷаҳонии моликияти зеҳнӣ (ВОИС) мунтазам матраҳ мешавад, аммо то ҳол он танҳо бо тавсияҳои умумӣ ҳал шудааст [1].

Аммо, ин савол на танҳо дар назди довталаб дучор мешавад. Аз нуқтаи назари коршинос, ҳангоми пешниҳоди ариза бо формулаи Маркуш, ки шумораи зиёди вариантҳои ихтироъро дар бар мегирад, ҷустуҷӯи иттилоот бештар танҳо дар ҳаҷми мисолҳои пешниҳодшуда, яъне таҷассуми мушаххаси ихтироъ сурат мегирад. Мумкин аст, ки ин гуна мисолҳо сесад ё бештар аз он бошанд, ки ҷустуҷӯи ҳамаи мисолҳои овардашударо душвор мегардонад. Ҷустуҷӯҳои қаблии санъат бо он далел боз ҳам мураккабтар мешаванд, ки сохторҳои Маркушро дар патентҳои гуногун ба ҳам мепайвандад, аксар вақт қариб ношиносанд ва ҷустуҷӯҳои адабиётро ба таври номутаносиб вақт ва қимат меоранд. Гузашта аз ин, баъзан муайян кардан мумкин нест, ки оё ягон варианти татбиқи ихтирооти нав арзшуда дар сохтори қаблан ошкоршудаи Маркуш вучуд дорад, ки метавонад патентпазирии тамоми дархостро зери шубҳа гузорад [2, 4, 5, 6].

Бояд қайд кард, ки аз ҳамаи пайвастиҳои имконпазире, ки ба формулаи Маркуш дохил мешаванд, озмоишҳои клиникаро дорандаи патент, чун қоида, танҳо нисбат ба як ё ҳадди аксар ду пайвастигии мушаххаси дорои хосиятҳои беҳтарин, ки баъдан шаҳодатномаи бақайдгирӣ ҳамчун маҳсулоти доруворӣ мегиранд, гузаронида мешавад [7]. Мутаносибан, пайвастиҳои боқимондаи силсилаи арзшуда, аслан аз ҷониби дорандаи патент барои истифода барои таъиноти аслии худ ба нақша гирифта нашудаанд, масалан, аз сабаби кам будани фаъолият ё мавҷудияти дигар хосиятҳои номатлуб. Дар ин сурат оё додани чунин ҳимояи васеъ ба тамоми формулаи Маркуш қонунист?

Муаррифии хусусиятҳои алтернативӣ дар шакли формулаи васеи Маркуш ба довталаб имкон медиҳад, ки тадқиқоти худро аз рақибон муҳофизат кунад.

Аз тарафи дигар, пешниҳоди хусусиятҳои алтернативӣ дар шакли формулаи васеи Маркуш ба довталаб имкон медиҳад, ки тадқиқоти худро аз рақибон муҳофизат кунад, ки дар давоми он пайвастиҳои фаъолтарин аз силсилаи омӯхташаванда фавран ошкор карда намешаванд [2, 4, 6, 8], зеро дархостҳои патентии марбут ба сохторҳои Маркуш аксар вақт дар оғози лоиҳаи таҳияи маводи муҳаддир пешниҳод карда мешаванд.

Тавассути тадқиқот, ширкатҳо аз як ҳавзи калонтар як пайвастигии мушаххасро интихоб мекунад ва метавонанд ба ин пайвастигӣ мушаххас патентҳои иловагӣ пешниҳод кунанд. Ин патентҳо инчунин ҳамчун патентҳои интихобӣ маълуманд, зеро онҳо як пайвастигии мушаххасеро, ки аз маҷмӯи васеъ интихоб шудаанд, муҳофизат мекунад.

Ширкатҳо маъмулан инчунин патентҳои дуумдараҷаро оид ба шаклҳои алтернативии доруҳо меҷӯянд: таркибҳо, миқдорҳо ва таркибҳои гуногун, инчунин оид ба истифодаи наवे, ки ҳангоми рушди маводи муҳаддир тавассути марҳилаҳои гуногуни озмоишҳои клиникӣ пайдо мешаванд. Ин стратегияро маъмулан «иҳотаи патентӣ» ё «стратегияи навсозӣ» меноманд [9]. Таҳияи стратегияҳои патентӣ барои тамдиди мӯҳлати муҳофизат як ҷанбаи муҳими идоракунии давраи ҳаёт дар саноати фармасевтӣ мебошад, аммо он барои патентҳои Маркуш мушкilotи дигарро ба вучуд меорад. Таҳияи стратегияҳои патентӣ барои тамдиди мӯҳлати муҳофизат як ҷанбаи муҳими идоракунии давраи ҳаёт дар саноати фармасевтӣ мебошад, аммо он барои патентҳои Маркуш мушкilotи дигарро ба вучуд меорад. Одатан, патентҳои дуумдараҷа дертар аз патенти ибтидоии Маркуш пешниҳод карда мешаванд, ки он метавонад мӯҳлати ҳуқуқи истисноиро ба пайвастигӣ дар шакли формулаи Маркуш дар патенти аввалия пешниҳодшуда дароз кунад [9], яъне истифодаи формулаҳои Маркуш ба дархосткунанда имкон медиҳад, ки мӯҳлати амали патентро ба таври сунъӣ ва беасос дароз кунад, ҳатто дар доираи моҳияти он, ҳатто дар доираи ҳамон моҳияти он чун қоида ҳамон моддаест, ки дар патенти дуумдараҷа ҳифзи ҳуқуқи талаб карда мешавад [2, 10, 11, 12, 13]. Ҳамин тариқ, формулаҳои Маркуш метавонанд ба неқӯаҳволии иҷтимоӣ тавассути дароз кардани мӯҳлати истисноии бозори доруҳои асли таъсир расонанд.

Ихтироъро бо формулаи Маркуш ҳамчун маҳсули кори илмӣ дониста, сахми онро ба пешрафти илм баҳо дода, нуктаҳои зеринро қайд кардан мумкин аст. Аз як тараф, замимаҳои дорои сохтори Маркуш дорои даъвоҳои беасос оид ба пайвастигӣ мебошанд, ки воқеан гирифта нашудаанд ва дар доираи барнома пешбинӣ нашудаанд. Чунин пайвастигӣ «беасос»-ро комбинаторика аз формулаи эълоншудаи Маркуш гирифтани мумкин аст ва дар формула маввуд будани онҳо патенту аризахоро «беобрӯ» карда, онҳоро аз мақоми ҳуҷҷати ҳақиқии илмӣ маҳрум мекунад. Пешниҳоди миқдори зиёди молекулаҳо тавассути сохтори Маркуш ба довталабон имкон медиҳад, ки патентҳои муҳофизати як қатор пайвастигӣро, ки метавонанд хосиятҳои фармакологии дилхоҳ дошта бошанд, ба даст оранд. Танҳо пас аз миқдори назарраси тадқиқот соҳиби патенти Маркуш қарор қабул мекунад, ки кадом таркиби инфиродӣ бояд ба марҳилаи навбатии (ва хеле гаронбаҳои) озмоишҳои клиникӣ гузарад. Дар натиҷа, муҳаққиқони воқеии бошуур метавонанд ҳангоми патент кардани пайвастигӣ воқеан зарурӣ, синтезшуда ва санҷидашуда, ҳатто бо дарназардошти имкони патент кардани ихтирооти интихобӣ ба мушкilot дучор

шаванд [2, 14]. Ин метавонад таҳаввулоти минбаъдaro барои рақибон камтар ҷалб кунад. Ҳама гуна кӯшиши рақибон барои тафтиш кардани алтернативаҳои ғайр аз таркиби ягонае, ки дорандаи патенти Маркуш барои таъсири фармакологии дилхоҳ интихоб кардааст, хатари вайрон кардани патенти аслии Маркушро дорад. Азбаски патентҳои сохтори Маркуш нисбат ба патентҳое, ки ба молекулаҳои мушаххас даъво доранд, доираи васеътари муҳофизатро дар назар доранд, интизор шудан мумкин аст, ки онҳо тавассути маҳдуд кардани патентпазирии шумораи зиёди пайвастигӣ ба тадқиқот ва коркарди минбаъда халал мерасонанд.

Барномаҳо бо сохтори Маркуш дорои даъвоҳои беасос оид ба пайвастигӣ мебошанд, ки воқеан ба даст наомадаанд ва аз ҷониби ариза пешбинӣ нашудаанд.

Ғайр аз ин, иваз кардани гуруҳҳои функционалӣ ба пайвастигӣ хосиятҳои нави SAR медиҳад ва бо назардошти шумораи умумии пайвастигӣ формулаи Маркуш, фаъолияти ҳамаи моддаҳои дохили ин формуларо муайян кардан имконнопазир аст. Аввалан, синтези ҳар як пайвастигии химиявӣ инфиродӣ буда, интихоби реагентҳо ва шароитро талаб мекунад ва дар як схема пешниҳод кардани усулҳои ба даст овардани тамоми ҳаҷми пайвастигӣ бо формулаи Маркуш муттаҳидшуда кори аз ҷиҳати техникӣ ғайриимкон аст. Дуюм, довталаб аксар вақт танҳо намунаҳои беҳтарини татбиқро мувофиқи формулаи Маркуш пешниҳод мекунад – дар ин ҳолат, ҳеҷ асосе вучуд надорад, ки дигар сохторҳои формула низ дорои хосиятҳои зарурӣ барои ноил шудан ба натиҷаи техникӣ эълоншуда ва умуман хосиятҳои эълоншуда бошанд [13]. Таъсири физиологӣ ва табобатии маводи кимиёвиро ба бадан аз рӯи сохтори кимиёвии он пешгӯӣ кардан мумкин аст, аммо онро танҳо тавассути санҷиши воқеӣ тасдиқ кардан мумкин аст. То он даме, ки таркиб истехсол ва санҷида нашавад, дақиқ доништан ғайриимкон аст, ки он ба организми зинда чӣ гуна таъсир мерасонад. Бо вучуди ин, ҳангоми санҷиши фаъолияти биологӣ ҳам хосиятҳои ғайричашмдошт ва ҳам номатлуб муайян карда мешаванд. Аммо, агар ин корро соҳиби патенти формулаи Маркуш анҷом надихад ва муҳаққиқи беруна устувор бошад ва воқеан молекуларо синтез ва озмоиш кунад ва бори аввал чунин хосиятҳои ғайричашмдоштро кашф кунад, мавҷудияти тавсифи умумии қаблӣ дар патенти қаблӣ (патенти Маркуш) набояд ба он ихтироъкор аз гирифтани патент монеъ шавад [4, 15].

Аз тарафи дигар, таъмини ҳифозати васеъ ангегаи навоариҳои нави дигарро фароҳам меорад [2]. Масалан, таҳиягарони рақобат метавонанд ба стратегияи ҷустуҷӯи

силсилаи комилан нави пайвастигиҳо муроҷиат кунанд, ки дар як ҳадафи молекулавӣ ҳамчун пайвастигӣ, ки бо формулаи Маркуш дар техникаи қаблӣ муттаҳид шудаанд, амал мекунад.

Илова бар ин, усулҳо ва алгоритмҳои компютерӣ таҳия карда мешаванд, ки имкон медиҳанд аз тасвирҳо ва матн бо формулаи Маркуш хондан, инчунин муқоисаи ҳама алтернативаҳои формулаи Маркуш, ҳатто онҳое, ки дар формулаи умумии сохторӣ ҳамчун пайвастигиҳои инфиродӣ ба таври возеҳ нишон дода нашудаанд [5, 6].

Ҳамин тариқ, ҳифзи патентии сохторҳои Маркуш афзалиятҳо ва нуқсонҳои худро дорад. Идораҳои патентӣ барои барҳам додани ақибмонӣ кор мебаранд: барои баланд бардоштани самаранокии кофтуков базаҳои нави маълумотҳо ва алгоритмҳои ҷустуҷуро кор карда мебароянд; барои ҳалли масъалаи кофӣ будани ифшо аз рӯи формулаи Маркуш маводи дахлдор ва тавсияҳои мутахассисони соҳаи кимия ва моликияти зеҳнӣ медиҳанд [16, 17]. Ба қонунгузори амалкунанда оид ба масъалаҳои тамдиди патент ислоҳот ворид карда мешавад. Бо вучуди ин, мушкилоте, ки Ҳангоми кор бо замимаҳои дорои формулаҳои Маркуш ба вучуд меоянд, то ҳол аҳамият доранд ва ҷустуҷӯи роҳи ҳалли онро талаб мекунад, ки аз ҷониби кишварҳои гуногун амалӣ карда шаванд.

Дар доираи тадқиқот ҳуҷҷатҳои меъёрии дохилӣ таҳлил карда шуданд, ки Ҳангоми таҳлили аризаҳое, ки сохторҳои Маркуш доранд, ба имтиҳон роҳнамоӣ мекунад. Чун қоида, дар ҳамаи ҳуҷҷатҳои юрисдиксияи чунин ҳуҷҷатҳо дастурмаал барои гузаронидани кофтуков ва экспертизаи дархостҳои ихтироот мебошанд.

USPTO

USPTO бевосита мафҳуми «improper Markush grouping», яъне «гурӯҳбандии номатлуби Маркуш»-ро ҷорӣ мекунад, ки барои рад кардани патент асос аст¹. Ин мафҳум ду ҷанба – «шабеҳии якхелаи сохторӣ» ва «истифодаи умумии унсuri муҳими сохторӣ»-ро дар бар мегирад.

Аъзоёни гурӯҳи Маркуш, агар онҳо ба як синфи эътирофшудаи физикӣ ё химиявӣ тааллуқ дошта бошанд, «як шабоҳати сохторӣ» доранд. Синфи физикӣ ё кимиявӣ эътирофшуда синфест, ки дар он бар асоси дониш дар соҳаи санъат, интизор меравад, ки аъзоёни синф дар заминаи ихтирооти арзшуда рафтори шабеҳ дошта бошанд: интизор меравад, ки натиҷаи якхела бо истифода аз ҳама гуна хусусиятҳои алтернативии формулаи Маркуш ба даст ояд. Ҳамин тариқ, гурӯҳи Маркуш одатан иҷозат дода мешавад, ки агар ҳамаи аъзоёни гурӯҳ ба синфи эътирофшуда (физикӣ ё кимиявӣ) тааллуқ дошта бошанд ва ҳамчун дорои ҳадди аққал як моликияти умумӣ, ки дар ихтирооти арзшуда вазифаи якхеларо иҷро мекунад, ошкор карда шаванд ва аз табиати онҳо ё аз техникаи қаблӣ маълум аст, ки ҳамаи аъзоёни силсилаи моликиятро доранд.

USPTO бевосита мафҳуми «improper Markush grouping», яъне «гурӯҳбандии номатлуби Маркуш»-ро ҷорӣ мекунад, ки барои рад кардани додани патент асос аст.

Агар гурӯҳи Маркуш пайвастигиҳои алтернативии кимиявиро ҳам бо калимаҳо ва ҳам формулаҳои кимиявӣ тавсиф кунад ва алтернативаҳо ба синфи эътирофшуда тааллуқ надошта бошанд, аъзоёни гурӯҳи Маркуш ҳанӯз ҳам мувофиқ ҳисобида мешаванд, агар алтернативаҳо як хусусияти муҳими сохтории барои истифодаи умумӣ дошта бошанд. Аммо, тибқи дастурҳои USPTO, вақте ки имтиҳонкунанда муайян мекунад, ки гурӯҳҳои Маркуш ягон шабоҳати сохторӣ ё истифодаи умумӣ надоранд, қарор дар бораи рад кардани дархост бо далели он, ки дар ариза «гурӯҳбандии нодурусти Маркуш» мавҷуд аст, қабул карда мешавад. Радди мазкур моҳиятан рад аст ва мумкин аст ба Шӯрои мурофиаи судӣ ва шикоятҳои патентӣ шикоят карда шавад.

Илова бар ин, USPTO барои арзёбии талаботи ягонагии сохторҳои Маркуш муносибати алоҳида дорад². Барои формулаи Маркуш, вақте ки алтернативаҳо (кимиявӣ табиӣ) дар як формулаи ихтироъ муайян карда мешаванд, талаботи ягонагӣ қонеъ карда мешавад, агар алтернативаҳо дорои хусусияти шабеҳ бошанд (similar nature). Вақте ки гурӯҳи Маркуш ба пайвастигиҳои алтернативии кимиявӣ таъин карда мешавад, онҳо бояд дорои хусусияти шабеҳ ҳисобида шаванд, агар меъёрҳои зерин риоя карда шаванд:

а) ҳама алтернативаҳо дорои моликият ё фаъолияти умумӣ мебошанд;

б) сохтори умумӣ вучуд дорад, яъне унсuri муҳими сохторӣ барои ҳама алтернативаҳо умумӣ аст; ё дар ҳолатҳое, ки сохтори умумӣ наметавонад меъёри муттаҳидкунанда бошад, ҳама алтернативаҳо ба синфи эътирофшудаи пайвастигиҳои кимиявӣ дар соҳаи техникӣ, ки ихтироъ ба он тааллуқ дорад, тааллуқ доранд. Ибораи «унсuri муҳими сохторӣ барои ҳама алтернативаҳо умумӣ аст» ба ҳолатҳое дахл дорад, ки дар он пайвастигиҳо як сохтори умумии кимиявӣ доранд, ки қисми зиёди сохторҳои дархостшударо ишғол мекунад ё дар ҳолате, ки пайвастигиҳо танҳо як қисми хурди сохторҳои умумиро доранд, он бояд як қисми сохтории аз ҷиҳати сохторӣ фарқкунанда бо назардошти ҳолати ҳозираи техника бошад ва бояд барои фаъолияти инсон аз ҳама зарур бошад. Унсuri сохторӣ метавонад як ҷузъи ягона ё маҷмӯи ҷузъҳои ягона бошад, ки ба ҳам пайвастанд. Ғайр аз ин, агар алтернативаҳои гуруҳи Маркушро ба таври дигар тасниф кардан мумкин бошад, ин барои ҳулоса баровардан дар бораи мавҷуд набудани ягонагии

ихтироъ асос намедиҳад. Агар Ҳангоми баррасии алтернативаҳо нишон додан мумкин бошад, ки ақаллан яке аз алтернативаҳои Маркуш дар муқоиса бо ҳолати маълуми техника на в нест, мутахассис бояд масъалаи ягонагии ихтироъро (a posteriori) аз нав дида барояд.

Роҳбарияти USPTO инчунин қайдҳо дар бар мегирад, ки иддаи Маркуш метавонад вайронкуниро эҷод кунад, ки дар ариза ҳамчун «норавшанӣ» ифода шудааст³. Гурӯҳи Маркуш метавонад шумораи зиёди алтернативаҳоро дар бар гирад ва дар натиҷа, барномаи Маркуш метавонад шумораи зиёди вариантҳои амалисозии алтернативӣ дошта бошад. Дар шароитҳои муайян гуруҳи Маркуш он қадар васеъ буда метавонад, ки шахсони бомаҳорат дар ин соҳа наметавонанд сарҳади ихтирооти арзшударо муайян кунанд. Масалан, агар ариза пайвастигиҳои кимиявиро бо истифода аз як ё якчанд гурӯҳҳои Маркуш муайян кунад ва барнома шумораи зиёди алтернативаҳои гуногунро дар бар гирад, ариза метавонад номуайян бошад, агар шахси соҳибхитосос дар ин соҳа аз сабаби имконнопазирии тасаввур кардани ҳама пайвастигиҳои аз ҷониби гурӯҳ(ҳо) муайяншуда миқёс ва ҳудуди ихтироъро муайян карда натавонад. Дар ин ҳолат, имтиҳони USPTO ҳуқуқ доранд, ки додани патентро рад кунанд.

Санҷиши кифоя будани шартҳои ифшо ва патентпазирӣ нисбат ба формулаҳои Маркуш дар доираи дастурҳои USPTO алоҳида танзим карда намешавад ва мувофиқи талаботҳои умумӣ, алгоритмҳо ва тавсияҳо барои формулаҳое, ки дорои хусусиятҳои алтернативӣ ва мафҳумҳои умумӣ мебошанд, амалӣ карда мешаванд.

Идораи патентии аврупоӣ

Дастур оид ба экспертизаи Идораи патентии аврупоӣ (EPO) инчунин алгоритмҳои мушаххаси санҷиши формулаи Маркушро дар бар мегирад.

Дар робита ба талаботи ваҳдат, Дастурҳои EPO, ба монанди Дастури USPTO, онро риоя мекунад, агар алтернативаҳо дорои хусусияти шабеҳ бошанд⁴. Дар ин ҳолат, дар робита ба як унсuri муҳими сохторӣ, зарурати на в будани унсuri сохтории муҳим ба таври мутлақ вучуд надорад. Баръакс, истилоҳи «муҳим» маънои онро дорад, ки нисбат ба моликият ё фаъолияти умумӣ бояд як қисми умумии сохтори кимиявӣ мавҷуд бошад, ки пайвастигиҳои даъвошударо аз ҳама пайвастигиҳои маълуме, ки дорои хосият ё фаъолияти якхела мебошанд, фарқ мекунад. Ба ибораи дигар, унсuri муҳими сохторӣ саҳми техникаро муайян мекунад, ки ихтирооти арзшуда, ки дар маҷмӯъ ба назар гирифта мешавад, ба ҳолати мавҷудаи техника мегузорад. Агар нишон дода шавад, ки ақаллан як алтернативаи Маркуш на в нест, ягонагии ихтироъ бояд аз нав дида баромада шавад, аз ҷумла, агар сохтори ақаллан яке аз пайвастигиҳои дар формулаи Маркуш фаро гирифташуда якҷоя бо

таъсири моликият ё техникаи мавриди назар маълум бошад, ки ин аломати набудани ягонагӣ бо пайвастигиҳои (алтернативаҳои) боқимонда мебошад. Сабаб дар он аст, ки алтернативаҳои Маркуш дорои якхела (сохтори умумӣ) ё мувофиқи (ҳамон моликият ё таъсири техникӣ) техникаи «маҳсус» нестанд. Формулаҳое, ки кислотаҳои гуногуни алтернативии нуклеинӣ ё сафедаҳои бо пайдарпаии гуногун муайяншударо дарбар мегиранд, ҳамчун як гурӯҳи Маркуш намояндагӣ мекунад ва инчунин мувофиқи принципҳои дар боло зикршуда таҳлил карда мешаванд.

Нисбати талабот оид ба ташаккули даъво, даъвои мустақил ё вобаста метавонад ба алтернативаҳо муроҷиат кунад, ба шарте ки шумора ва пешниҳоди алтернативаҳо дар як даъво изҳоротро норавшан ё тафсири он душвор нагардонад⁵.

Дар робита ба талаботи ваҳдат, Дастурҳои EPO, ба монанди Дастури USPTO, онро риоя мекунад, агар алтернативаҳо дорои хусусияти шабеҳ бошанд.

Ҳангоми баҳодиҳии кифоя будани ифшо гуфта мешавад: он факт, ки танҳо вариантҳои ихтироъ, масалан, яке аз таҷассумҳои сершумори он, дар амал татбиқ карда намешавад, фавран барои ба ҳулосае омадан асос намедиҳад, ки объекти ихтироъ умуман амалӣ шуда наметавонад, яъне ихтироъ ба ҳалли муаммои ба миёномада қодир нест ва аз ин рӯ, ба натиҷаи техникӣ дилхоҳ ноил намегардад. Он қисмҳои тавсифи ба вариантҳои ихтироъ тааллуқдошта, ки татбиқ карда намешаванд ва моддаҳои дахлдор бо фармоиши шӯба метавонанд бо талаби тақсим нест карда шаванд ё дар сурати бартараф нагардидани камбудии ба предмети ихтироъ дахл надоранд, қайд карда шаванд. Дар ин ҳолат, формула бояд тавре таҳия карда шавад, ки он ба тавсифи мувофиқат кунад ва ба вариантҳои амалӣ, ки ғайри қобили амал буданд, вобаста набояд. Дар баъзе ҳолатҳои мушаххас (масалан, даъвои марбут ба маҷмӯи диапазонҳо ё даъвои Маркуш), доираи даъво метавонад шумораи зиёди алтернативаҳоро дар бар гирад, ки баъзеи онҳо ба таҷассумҳои корношоям мувофиқат мекунад.

Дар ин гуна мавридҳо дар формулаи ихтироъ мавҷуд будани вариантҳои корношоям ягон зараре намерасонад, ба шарте ки дар формула оид ба меъёрҳои дахлдор барои муайян кардани вариантҳои корӣ дар доираи алтернативаҳои зикршуда маълумоти кофӣ дошта бошад⁶.

¹ Manual of patent examining procedure United States Patent and Trademark Office, 2023, Chapter 2117 (II) // USPTO: вебсайт. URL: <https://www.uspto.gov/web/offices/pac/mpep/s2173.html> (санаи муроҷиат: 02.03.2024).

² Ҳамон ҷо Chapter 1850.

³ Дар ҳама ҷо Chapter 2117 (II).

⁴ Guidelines for Examination in the European Patent Office European Patent Office, 2023, Chapter V-10 // European Patent Office: вебсайт. URL: вебсайт: https://link.epo.org/web/epo_guidelines_for_examination_2023_hyperlinked_en.pdf (санаи муроҷиат: 02.03.2024).

⁵ Ҳамон ҷо Chapter IV-8.

⁶ Дар ҳама ҷо Chapter III-3.

Дар формулаи ихтироъ мавҷуд будани вариантҳои корношоям ягон зараре намерасонад, ба шарте ки дар формула оид ба меъёрҳои дахлдор барои муайян кардани вариантҳои корӣ маълумоти кофӣ дошта бошад.

Санҷиши патентпазирӣ нисбат ба формулаи Маркуш дар доираи дастурҳои ЕРО ба таври иловагӣ танзим карда намешавад ва мувофиқи талаботҳои умумӣ ва тавсияҳо оид ба формулаҳои, ки хусусиятҳои алтернативӣ ва мафҳумҳои умумиро дар бар мегиранд, гузаронида мешавад.

Идораи патентии Авруосиё

Дастурҳои Идораи патентии Авруосиё (ЕАПВ), бар хилофи Дастурамалҳои ЕРО ва USPTO, ба таври возеҳ маълумотро дар бар мегиранд, ки дар бораи формулаи Маркуш дархосткунанда бояд маълумоти бозътимодеро пешниҳод кунад, ки имкони ба даст овардани натиҷаи техникиро ҳангоми татбиқи ихтироъ тасдиқ мекунад. Тибқи дастурҳои ЕАПВ, чунин маълумот одатан дар бахши тавсифи «Маълумоти тасдиқкунандаи имкони татбиқи ихтироъ» оварда шудааст. Ин метавонад ё асосҳои назариявӣ дар асоси донишҳои илмӣ (мақолаҳои маҷаллаҳои илмӣ, монография ва ғ.) ё маълумоти объективӣ, ки дар натиҷаи таҷрибаҳо, озмоишҳо ё баҳодихии қабулшуда дар соҳаи фаъолият, ки ихтироъ ба он дахл дорад, бошад⁷ [18].

Алгоритмҳои амалхӯе, ки дар дастури ЕАПВ оид ба тафтиши талаботи ягонагӣ мувофиқи формулаи Маркуш тавсиф шудаанд, бо алгоритмҳои дар дастури ЕРО тавсифшуда мувофиқат мекунанд⁸.

Дастурҳои ЕАПВ, бар хилофи дастурҳои ЕРО ва USPTO, ба таври возеҳ алгоритмҳои санҷиши навоарино дар робита бо формулаи Маркуш дарбар мегиранд. Агар ихтироъ ба пайвастагии кимиёвӣ Х дахл дошта бошад, ки ба формулаи умумии сохторӣ (формули Маркуш), ки аз сатҳи техника маълум аст, тааллуқ дошта бошад, пас навоариин ихтироъ дар сурати мавҷуд набудани маълумот дар манбаи иттилоот, ки пайвастагии арзшуда ва/ё усули тайёр кардани онро ба таври возеҳ ифшо мекунад, эътироф карда мешавад. Дар вазъияти баръакс, донишманди пайвастагии Х аз пештараи техника навоариин ихтироъро, ки формулаи Маркуш эълон кардааст, хоҳиш медиҳад. Аммо, агар манбаи иттилоот

пайвастагии интиҳобшударо нишон надиҳад, вале дар айни замон усулро, ки маводи ибтидоӣ ва марҳилаҳои татбиқи онро нишон медиҳад, ифшо кунад, ки дар натиҷа пайвастагии интиҳобшуда ногузир ба даст оварда мешавад, пас чунин ифшо низ навоариин пайвастаи арзшударо паст мекунад⁹.

Ҳангоми санҷиши марҳилаи ихтироъ хусусияти марбут ба ихтирооти интиҳобӣ низ метавонад ба назар гирифта шавад. Шартҳои асосии эътирофи марҳилаи ихтироъкории ихтирооти интиҳобӣ инҳоянд: ихтирооти интиҳобӣ марҳилаи ихтироъкорӣ дорад, агар он ба даст овардани натиҷаи техники, ки барои доираи васеътари маълуми параметрҳо ё гурӯҳи маълуми элементҳо интизор набударо таъмин наояд. Масалан, барои як пайвастагии кимиёвӣ инфиродӣ, ин метавонад табобати бемории нав (натиҷаи техникии хусусияти сифатӣ) ё зуҳури самаранокии табобатӣ бошад, ки бо як гурӯҳи пайвастагӣҳои ба формулаи Маркуш муттаҳидшуда ба пайвастагии мушаххаси ин гурӯҳ маълум аст, аммо ба дараҷаи ғайриҷашмдошт баланд (натиҷаи техникии хусусияти миқдорӣ) ифода ёфтааст¹⁰.

Нисбат ба формулаи Маркуш, аризадиҳанда бояд маълумоти бозътимодеро пешниҳод наояд, ки имконияти ба даст овардани натиҷаи техникиро ҳангоми татбиқи ихтироъ тасдиқ мекунад.

Илова бар ин, дастурҳои ЕАПВ дорои тавзеҳот оид ба тафтиши ислоҳи моҳияти ариза барои формулаи Маркуш мебошанд. Дохил кардани аломатҳо ба формулаи ихтироъ дар доираи маводи аслии танҳо дар сурате ба ҳисоб меравад, ки вақте ки маводи аслии дархостнишондодҳои мустақими чунин хусусиятҳоро дар бар мегиранд ё онҳоро аз маълумоте, ки имконияти ҷорӣ намудани ихтироотро тасдиқ мекунад, равшан муайян кардан мумкин аст. Масалан, дар формулаи аслии ихтироъ арзиши яке аз радикалҳои формулаи Маркуш ҳамчун «C1-10 алкил» оварда шудааст ва дар маводи иловагӣ дархосткунанда пешниҳод мекунад, ки ин арзиш ҳамчун «C5-10 алкил» равшан карда шавад. Чунин тавзеҳотро танҳо ба шарте қабул кардан мумкин аст, ки хусусияти мазкур дар тавсифи аслии аризаи авруосиёб мавҷуд бошад ё дар мисоли гирифтани яке аз пайвастагӣҳо, арзиши радикали зикршуда ба алкили дорои панҷ атоми карбон (пентан) мувофиқат кунад. Дар акси ҳол, тавзеҳи пешниҳодшударо қабул кардан

мумкин нест, зеро хусусияти «C5-алкил» дар маводи аслии дархости Авруосиё мавҷуд набуд¹¹.

Дохил кардани аломатҳо ба формулаи ихтироъ дар доираи маводи аввалия ба ҳисоб меравад, агар дар маводи аслии дархост нишони бевоситаи чунин аломатҳо мавҷуд бошад.

Хулоса

Сохтори Маркуш як роҳи универсалӣ ва васеъ паҳншудаи ифодаи доираи ҳифзи ҳуқуқи формулаҳои ихтироъ мебошад, ки ҳамзамон имкон медиҳад, ки бо ҳадди ақали маълумоти таҷрибавӣ ҳаҷми нисбатан калони ҳифзи ҳуқуқӣ ба даст оварда шавад. Барои довталабон дар шакли сохторҳои Маркуш изҳори даъвоҳо бартариҳои зиёде мавҷуданд, аммо ин шакли ифода ҳангоми баррасии аризаҳои ихтироъ аз рӯи моҳият як қатор мушкilotро ба бор меорад. USPTO, инчунин ЕРО ва ЕАПВ барои арзёбии кофии ифшо, патентпазирӣ, возеҳӣ ва ягонагии сохторҳои Маркуш асбобҳои гуногун доранд.

Таҳлили равишҳои экспертизаи моҳияти аз ҷониби дигар идораҳои патентӣ, инчунин мисолҳои мушаххаси баррасии як аризаҳо аз тарафи идораҳои патентии гуногун дар қисми дуҷуми кори мазкур оварда мешаванд.

Рӯйхати адабиётҳо

1. WIPO, Summary: further study on the sufficiency of disclosure (Part II), 16-20 October 2023 // ВОИС: вебсайт. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_35/scp_35_5_summ.pdf (санаи мурочиат: 04.04.2024).
2. Wagner, S. Mapping Markush / S. Wagner, C. Sternitzke, S. Walter // Research Policy. – 2022. – Vol. 51, № 10. – P. 1-14.
3. Кирий, Л. Л. Проблемаҳои патенткунӣ, истифода ва ҳифзи ҳуқуқ ба ихтироот дар соҳаи ниғадҳории тандурустӣ / Л. Л. Кирий // Форуми VIII оид ба моликияти зеҳнӣ EXOPRIORITY-2016 ва конфронси илмӣ-амалии Роспатент «Моликияти зеҳнӣ – Потенсиали инноватсионии Русия» – Москва: Ярмаркаи Экспоцентр, соҳили Краснопресненская, 2016. – 14 с.
4. Holman, C.M. In Defense of Secondary Pharmaceutical Patents: A Response to the UN's Guidelines for Pharmaceutical Patent Examination / C. M. Holman // Indiana Law Review. – 2017. – Vol. 50, № 3. – P. 1-56.
5. Wang, P.-H. Intelligent pharmaceutical patent search on a near term gate based quantum computer / P.-H. Wang, J.-H. Chen, Y.-J. Tseng // Scientific Reports. – 2022. – Vol. 12, № 175. – P. 1-8.

¹¹ Ҳамон ҷо боби 12

⁷ Дастур оид ба баррасии дархостҳо барои додани патентҳои авруосиё ба ихтирооти Идораи патентии Авруосиё, боби 2.3.3 // Идораи патентии Авруосиё: вебсайт. URL: <https://www.eapo.org/documents/voprosy-pravovoj-ohrany-izobretenij/rukovodstvo-po-ekspertize-zayavok-na-vydachu-evrazijskih-patentov-na-izobreteniya/> (санаи мурочиат: 02.03.2024).

⁸ Ҳамон ҷо боби 4.8.

⁹ Ҳамон ҷо бобҳои 10.3.3 ва 10.3.4.

¹⁰ Ҳамон ҷо боби 11.2.

6. Истифодаи формулаҳои Маркуш дар системаҳои муосири иттилоотии химиявӣ: Воситаҳои методӣ ва барномавӣ-технологӣ / А. К. Мартиросов, Д. И. Гончаренко, В. М. Зацепин, В. А. Иванченко // Маълумоти илмӣ ва техникӣ. Сер. 2. – 2004. – № 4. – С. 21-33.
7. Залесов, А. В. Бар хилофи тамдиди якҷанд патентҳои марбут ба як дору / А. В. Залесов // Моликияти зеҳнӣ. Моликияти саноатӣ. – 2022. – № 5. – С. 23-31.
8. Karshtedt, D. The death of the genus claim / D. Karshtedt, M. A. Lemley, S. B. Seymore, // Harvard Journal of Law & Technology. – 2021. – Vol. 35, № 1. – P. 1-72.
9. Аризаҳо барои ихтироот марбут ба ҳосилаҳои моддаҳои маълум: намуди нав / В. Г. Галковская, Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, Т. Е. Криворучко // Патентҳо ва иҷозатномаҳо. Ҳуқуқҳои моликияти зеҳнӣ. – 2019. – № 8. – С. 24-37.
10. Осипов, К. В. Тамдиди мӯҳлати ҳифзи патент барои доруворӣ дар Русия (баррасии тағйироти қонунгузорӣ) / К. В. Осипов // Таҳия ва бақайдгирии доруворӣ. – 2016. – № 2. – С. 216-220.
11. Мещеряков, В.А. Бӯҳрони қонуни патентии Русия дар соҳаи дорусозӣ / В. А. Мещеряков // Маҷаллаи Суди ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ. – 2016. – № 13. – С. 30-37.
12. Залесов, А. В. Хусусиятҳои ҳифзи ҳуқуқҳои патентӣ дар соҳаи дорусозӣ дар Русия / А. В. Залесов // Ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ: Мушкilotи асри 21: Маводҳои Конфронси байналмилалӣ, Томск, 14-16 ноябри соли 2019 / Таҳрири Е. П. Гаврилова, С. В. Бутенко. – Томск: Нашриёти Донишгоҳи давлатии Томск, 2019. – С. 52-65. – DOI 10.17223/9785946218559/8.
13. Леонидов, Н. Б. Хусусиятҳои ҳифзи патентии моддаҳои химиявӣ / Н. Б. Леонидов, Н. В. Михеева // Маҷаллаи химиявии Русия. – 2000. – Т. XLIV, № 5. – С. 34-41.
14. Михайлов, А. В. Афсона дар бораи афсона, ё тавлиди ихтирооти интиҳобӣ аз кафкикоғазӣ / А. В. Михайлов // Маҷаллаи Суди ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ. – 2016. – No 14. – С. 58-70.
15. Susman, A. Million-card monte: reforming the markush claim post-aia to save synthetic chemical innovation / A. Susman // The John Marshall Review of Intellectual Property Law. – 2013. – № 12. – P. 720-745.
16. Хусусиятҳои муайян кардани патентпазирии ихтирооти марбут ба пайвастагӣҳои органикӣ / Е. Н. Лубянко ва дигарон; Ахбор.-ред. маркази Роспатент. – Москва: Ахбор.-ред. маркази ИНИТ Роспатент, 2004. – 50 с.
17. Полякова, А. А. Кифоя будани маълумоти дар материалҳои дархост пешниҳодшуда барои баҳодихии мувофиқати ихтироъ дар соҳаи химия ва тиб ба шартҳои патентпазирӣ: усул. тавсияҳо / А. А. Полякова, Е. А. Уткина. – М.: ИНИТС «Патент», 2007. – 44 с. – Библиография: С. 41-43 (38 номгӯй).
18. Игнатов, М. Хусусиятҳои ҳифзи патентии пайвастагӣҳои кимиёвӣ ва усулҳои истеҳсоли онҳо дар Идораи патентии Авруосиё / М. Игнатов, М. Серова // Моликияти зеҳнӣ. Моликияти саноатӣ. – 2018. – № 4. – С. 57-66.

Маълумот дар бораи муаллифон

Анна Анатольевна Полякова, чонишини директори МФДБ «Институти федералии моликияти саноатӣ» (ш. Москва, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); apolyakova@rupto.ru.

Николай Борисович Лысков, сардори маркази химия, биотехнология ва тиббии МФДБ «Институти федералии моликияти саноатӣ» (ш. Москва, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); otd1463@rupto.ru.

Николай Вадимович Зарянов, коршиноси пешбари давлатӣ оид ба моликияти зеҳнии Муассисаи давлатии бучети «Институти федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); nikolai.zarianov@rupto.ru.

Ҳиссаҳои даъвошудаи ҳаммуаллифон

Ҳамаи ҳаммуаллифон дар концепсия, гузаронидани тадқиқот ва омодаасозии мақола саҳми назаррас гузоштанд ва нусхаи ниҳони онро пеш аз нашр хонда ва тасдиқ карданд.

А. А. Полякова – тартиб додани план ва концепсияи омухтан ва кор карда баромадани натиҷаҳо.

Н. Б. Лысков – тартиб додани план ва концепсияи тадқиқот ва коркарди натиҷаҳо.

Н. В. Зарянов – ба амал баровардани ҷустуҷӯи ахборот ва коркарди натиҷаҳо.

References

1. WIPO (2023), Summary: further study on the sufficiency of disclosure (Part II), 16–20 October, available at: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_35/scp_35_5_summ.pdf (Accessed: 4 April 2024).
2. Wagner, S., Sternitzke, C. and Walter, S. (2022), "Mapping Markush", *Research Policy*, vol. 51, no 10. pp.1–14.
3. Kirij, L.L. (2016), "Problems of patenting, use and protection of invention rights in the field of healthcare", *VIII Forum on intellectual property EXOPRIORITY-2016 and scientific and practical conference of Rospatent "Intellectual Property – the innovative potential of Russia"*, Moscow, Expocentre Fairgrounds, Krasnopresnenskaya emb.
4. Holman, C.M. (2017) "In Defense of Secondary Pharmaceutical Patents: A Response to the UN's Guidelines for Pharmaceutical Patent Examination", *Indiana Law Review*, vol. 50, no 3, pp. P. 1–56.
5. Wang, P. – H., Chen, J. – H. and Tseng, Y.J. (2022), "Intelligent pharmaceutical patent search on a near term gate based quantum computer", *Scientific Reports*, vol. 12, no 175, pp. 1–8.
6. Martirosov, A. A. Martirosov, A.K., Goncharenko, D.I., Zachepin, V.M. and Ivanchenko, V. A. (2004), "Application of Markush formulas in modern chemical information systems: methodological and software-technological tools", *Sci. – Tech.I. Series 2. Information processes and systems*, no 4, pp. 21–33.
7. Zalesov, A.V. (2022), "On the contradiction of extending several patents related to the same drug", *Intellectual property. Industrial property*, no 5, pp. 23–31.

8. Karshedt, D., Lemley, M.A. and Seymore, S.B. (2021), "The death of the genus claim", *Harvard Journal of Law & Technology*, vol. 35, no 1, pp. 1–72.
9. Galkowskaya, V.G., Lyskov, N.B., Polyakova, A.A. and Krivoruchko, T.E. (2019), "Applications for inventions relating to derivatives of known substances: a new perspective", *Patent and licenses. IP rights*, no 8, pp. 24–37.
10. Osipov, K.V. (2016), "Extension of the validity period of patent protection of medicines in Russia (review of legislative changes)", *Razrabotka i registraciya lekarstvennyh sredstv*, no 2, pp. 216–220.
11. Meshcheryakov, V.A. (2016), "Crisis of russian patent law in pharmaceutical sphere", *IPC Magazine*, no 13, pp. 30–37.
12. Zalesov, A.V. (2019), "Features of patent protection in the field of pharmaceuticals in Russia", *Proceedings of the International Conference "Intellectual Property Rights: Challenges of the 21st Century"*, Tomsk, Publishing House of Tomsk State University, pp. 52–65. DOI 10.17223/9785946218559/8.
13. Leonidov, N.B. and Miheeva, N.V. (2000), "Features of patent protection of chemicals", *Rossijskij himicheskij zhurnal* [Russian Chemical Journal], no. 5, pp. 34–40.
14. Mikhailov, A.V. (2016), "The myth about the myth, or the birth of selective inventions from the paper foam", *IPC Magazine*, no 14., pp. 58–70.
15. Susman, A. (2013), "Million-card monte: reforming the markush claim post-aia to save synthetic chemical innovation", *The John Marshall Review of Intellectual Property Law*, no 12, pp.720–745.
16. Lubjanko, E. N. et al. (2004), "Osobennosti opredeleniya patentosposobnosti izobretenij, otnosyashchih-sya k organicheskim soedineniyam" [Features of determining the patentability of inventions related to organic compounds], Inform. – izd. centr Rospatenta INIC, Moscow, Russia.
17. Polyakova, A.A. et al. (2007), "Dostatochnost" svedenij, predstavlyaemyh v materialah zayavki, dlya ocenki sootvetstviya izobreteniya v oblasti himii i mediciny usloviyam patentosposobnosti" [Sufficiency of the information provided in the application materials to assess the compliance of an invention in the field of chemistry and medicine with the conditions of patentability], INIC "Patent", Moscow, Russia.
18. Ignatov, M. E. et al. (2018), "Features of patent protection of chemical compounds and methods of obtaining them in the Eurasian Patent Office", *Intellectual property. Industrial property*, no 4, pp. 57–66.

Information about the authors

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); apolyakova@rupto.ru.

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); otd1463@rupto.ru.

Nikolay V. Zaryanov, Leading State Expert on Intellectual Property of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); nikolai.zarianov@rupto.ru.

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation of the article, read and approved the final version before publication.

A. A. Polyakova – development of a research plan and concept and processing of the results.

N. B. Lyskov – development of a research plan and concept and processing of the results.

N. V. Zaryanov – development of a research plan and concept and processing of the results.

Муаллифон ҳеч гуна бархӯрди манфиатҳоро эълон намекунанд.

The authors declare no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд: 11.04.2024

Баъли тақризаз нав дида баромада шуд: 15.07.2024

Ба чоп қабул карда шуд: 17.07.2024

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 347.77:338.24

Таъсири сиёсати илмию техникии давлат ба афзоиши фаъолияти патентию нашри

Диана Андреевна Рожнова

Институти федералии моликияти саноати

DRozhnova@rupto.ru

Аннотатсия: дар мақола маълумотҳои таҳлили муқоисавии нашрияҳо ва дархостҳои патентӣ ҳамчун роҳҳои маъмултарини пешниҳоди натиҷаҳои тадқиқот аз ҷониби ташкилотҳои илмӣ ва таълимии таҳсилоти олӣ дар давраи аз соли 2012 то 2022 баррасӣ карда мешаванд. Мақсади тадқиқот ошкор кардани камбудҳои равиши илмиметрикӣ дар арзёбии кори илмӣ мебошад. Муҳимияти тадқиқот ба зарурати татбиқи системаи миллии арзёбии самаранокии тадқиқот ва коркарди илмӣ вобаста аст. Аҳамияти амалӣ дар он аст, ки мақола таҳлили ҳамаҷонибаи ҳуҷҷатҳои меъёрӣ ва таъсири онҳо ба динамикаи фаъолияти патентӣ ва нашриро дар давраи зикршуда пешбинӣ мекунад. Усулҳои асосии омӯзиш таҳлил ва муқоиса буданд. Дар таҳқиқот дар бораи аҳамияти ташаккули системаи миллии арзёбии самаранокии таҳқиқот ва коркардҳои илмӣ, ки ба ноил шудан ба истиқлолияти илмию технологияи кишвар таъсир мерасонад, ҳулосаҳо бароварда мешавад. Натиҷаҳои тадқиқотро барои таҳлили сиёсати давлатии илмию техникии ва муайян намудани воситаҳои тақмили он истифода бурдан мумкин аст. Самтҳои тадқиқоти минбаъда таҳлили тақмил додани меъёрҳои баҳодихии самараи кори институтҳои тадқиқоти илмӣ ва донишқадаҳои олиро дар ояндаи наздик дар бар мегирад.

Калидвожаҳо: моликияти зеҳнӣ, лоиҳаҳои миллии, сиёсати илмию техникии, барномаҳои давлатӣ, фаъолияти нашриявӣ, фаъолияти патентӣ, натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ, интиқоли технология.

Барои иқтибос: Рожнова, Д. А. Таъсири сиёсати илмию техникии давлат ба афзоиши фаъолияти патентию нашри // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3, № 3 (9) С. 242-251.

The impact of the state scientific and technical policy on the growth of academic publishing and patenting

Diana A. Rozhnova

Federal Institute of Industrial Property

DRozhnova@rupto.ru

Abstract: the article summarizes some of the comparative analysis results between academic publishing and patenting as the most common results of scientific researches performed by higher education institutions and scientific organizations for the 2012 to 2022 period. A critical overview of the primary scientometric indicators used for the evaluation of scientific work and their flaws are provided in the research. The relevance of the research is determined by the need to implement the national system for evaluating the effectiveness of scientific research and development. The practical value of the research lies in the fact that normative legal acts as well as their impact on the patenting and publishing are analyzed during the period under review. The main methods of the study were analysis and comparison. The critical role of the national system which estimates the effectiveness of scientific researches and innovations that underpins the achievement of scientific and technological sovereignty is substantiated in the research. The results of the research can be used to analyze the state scientific and technical policy and its further advancements. The directions for further research can involve analyzing some structural changes in the measuring of the effectiveness of higher education institutions and scientific organizations in the short term.

Keywords: intellectual property, national projects, science and technology policy, government programs, patent activity, publication activity, result of intellectual activity, technology transfer.

For citation: Rozhnova D. A. The impact of the state scientific and technical policy on the growth of academic publishing and patenting // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9) 2. P. 242–251.

Муқаддима

Меъёри асосии самаранокии фаъолияти илмию таълимӣ дар давраи аз соли 2012 то соли 2022 воқеан фаъолияти нашриявӣ гардид, ки ба шартномаи муассир барои корманди илмӣ-педагогӣ «духта» шудааст. Талабот оид ба зиёд намудани шумораи нашрияҳо дар маҷаллаҳо, ки дар базаҳои байналмилалӣ маълумотҳои Web of Science ва Scopus индексатсия карда мешаванд, дар муайян кардани самаранокии иҷрои супоришҳои давлатӣ аз ҷониби ташкилотҳои илмӣ ва таълимӣ таҳсилоти олӣ омили асосӣ гардид. Маблағгузории давлатӣ барои аспирантура ва магистратура, мавҷудияти шӯроҳои диссертатсионӣ ва дигар нишондиҳандаҳои фаъолияти донишгоҳ вобаста ба шумораи нашрияҳои мактабҳои олӣ сурат мегирифт. Таъсири манфии талаботи афзалиятнок ба шумораи нашрияҳои илмӣ (нисбат ба институтҳои тадқиқотӣ ва донишгоҳҳо) на танҳо аз меҳнатталаб будани раванди интишори мақолаҳо дар маҷаллаҳои хориҷӣ, балки инчунин аз дур кардани захираҳои тадқиқотчиён аз имкони интиқоли натиҷаҳои тадқиқоти фундаменталӣ ба илми амалӣ иборат буд.

Самаранокии фаъолияти илмӣ дар соҳаи тадқиқоти фундаменталӣ пеш аз ҳама бо истифода аз таҳлили библиометрӣ дар асоси усулҳои миқдории ченкунии ҳосилнокии илмӣ арзёбӣ мешавад. Таҳлили библиометрӣ нишондиҳандаҳои мутлақ ва нисбиро дар бар мегирад, ки аз рӯи миқдори нашрияҳо, истинодҳои мақолаҳои илмӣ ҳисоб карда мешаванд ва на танҳо самаранокии нашрияҳои илмӣ, балки иқтидори илмии мамлакатро инъикос менамоянд. Аммо истифодаи усулҳои таҳлили библиометрӣ дар арзёбии самаранокии таҳқиқоти илмӣ аксаран боиси паст шудани сифати ҳуди таҳқиқот ва пайдоиши чунин падидаҳо

Таъсири манфии талаботи афзалиятнок ба шумораи нашрияҳои илмӣ (нисбат ба институтҳои тадқиқотӣ ва донишгоҳҳо) на танҳо аз меҳнатталаб будани раванди интишори мақолаҳо дар маҷаллаҳои хориҷӣ, балки инчунин аз дур кардани захираҳои тадқиқотчиён аз имкони интиқоли натиҷаҳои тадқиқоти фундаменталӣ ба илми амалӣ иборат буд.

Меъёри асосии самаранокии фаъолияти илмию таълимӣ дар давраи аз соли 2012 то соли 2022 воқеан фаъолияти нашриявӣ гардид, ки ба шартномаи самарабахши корманди илмӣ-педагогӣ «духта» шудааст.

ба мисли иқтибоси кундаланги salami slicing¹, ки дар ҷомеаи илмӣ маълуманд, оварда мерасонад [1].

Натиҷаҳои тадқиқоти амалӣ дар чунин нишондиҳандаҳои мутлақ, ба монанди шумораи аризаҳо барои гирифтани патент, шумораи патентҳо, ки барои ихтироот дода шудаанд ва ғайра ифода карда мешаванд. Дар вақти баҳодихӣ ба самараи тадқиқоти амалӣ, аз ҷумла, бояд «натиҷаи амалӣ» низ ба назар гирифта шавад, ки ин дар хоҷагии халқ қорӣ намудани комёбиҳои илмро дар назар дорад.

Сарфи назар аз он, ки асноди барномавии солҳои 2012–2022 ба баланд бардоштани фаъолияти нашрию патентӣ дар ҷумҳури нигаронида шуда бошад ҳам, бо вучуди ин, кӯмаки фаёлона барои ба иҷтисодиёти воқеӣ самаранок интиқоли ихтироот ва технологияҳо ва тичоратии бомуваффақияти онҳо аз ҷониби пажӯҳишгоҳҳо ва донишқадаҳои олӣ чандон мушоҳида намегардид. Пароканда будани тадбирҳои дастгирии давлатии тадқиқот ва конструкторҳои амалии илмӣ, ки дар барномаҳо ва идораҳои гуногуни давлатӣ тақсим карда шудаанд, ба иҷрои ин вазифаҳо мусоидат накард.

Дар мақола дар асоси натиҷаҳои таҳқиқоти гузаронидашуда, ки динамикаи фаъолияти патентию нашрии 472 муассисаи илмию таълимӣ таҳсилоти олӣ (асосан профили техникий) дар давраи солҳои 2012–2022-ро инъикос намуда, таъсири бевоситаи сиёсати илмию техникий давлатро ба динамикаи нишондиҳандаҳои асосии фаъолияти ин ташкилотҳо таҳлил карда мешавад.

Асоси назариявӣ ва методологии тадқиқотро монография ва нашрияҳои муҳаққиқони рус О. П. Неретин [2], А. И. Вислый [3], И. Е. Ильина [4], таҳлили усулҳои пешниҳоди натиҷаҳои тадқиқот ва конструктории ватанӣ.

Таҳлили таъсири сиёсати давлатии Русия ба фаъолияти патентӣ ва нашрия дар кишвар

Мулоҳизаҳои танқидӣ дар бораи нишондиҳандаҳо ва тадбирҳои дар барномаҳои давлатӣ тасдиқшуда, ки ба мо имкон медиҳанд, ки динамикаи тағирёбии ин

¹ Табдил додани як нашрия ба якчанд.

Чадвали 1.

Тақсимои наشريяҳо дар маҷаллаҳои илмие, ки дар Scopus индексатсия шудаанд, аз рӯи соҳаҳои илм (аз маҷмӯаи омории Мактаби олии иқтисодии Донишгоҳи Миллии Тадқиқот «Нишондиҳандаҳои илмӣ: 2024»)

	2000	2010	2015	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Россия (бо % аз шумораи умумии наشريяҳо дар Россия)									
Илмҳои табиӣ ва дақиқ	86,9	87,8	78,2	76,5	77,8	75,1	75,6	73,1	69,9
Илмҳои техникӣ	41,0	34,5	35,1	33,6	36,3	32,5	34,2	29,2	33,8
Илмҳои тиб	13,2	9,3	12,5	14,9	15,0	17,0	17,4	19,1	21,3
Илмҳои кишоварзӣ	2,9	3,2	3,6	3,3	3,0	3,1	3,4	4,4	4,5
Илмҳои иҷтимоӣ	1,7	3,2	9,8	10,9	10,8	11,7	11,0	10,6	12,5
Илмҳои гуманитарӣ	0,4	1,3	5,2	4,5	5,0	6,4	5,9	6,5	7,1
Дар маҷмӯъ ҷаҳон (бо % аз шумораи умумии наشريяҳо дар саросари ҷаҳон)									
Илмҳои табиӣ ва дақиқ	57,4	59,3	59,5	61,5	62,6	62,5	61,7	61,2	61,4
Илмҳои техникӣ	28,6	30,0	31,0	32,2	32,9	33,3	31,9	30,7	32,8
Илмҳои тиб	37,8	31,6	31,8	30,3	29,9	29,6	31,3	32,8	32,2
Илмҳои кишоварзӣ	5,6	5,9	6,2	6,2	6,1	6,0	6,3	6,3	6,4
Илмҳои иҷтимоӣ	10,0	11,8	12,2	12,9	13,1	13,8	14,1	13,7	14,1
Илмҳои гуманитарӣ	9,8	4,7	2,7	2,3	2,0	1,8	1,6	1,5	0,9

* Шумораи умумии сутунҳо аз 100% зиёд аст, зеро як настрия метавонад дар як вақт ба якчанд соҳаи илм алоқаманд бошад.

Ҳадафи асосӣ дар Стратегияи рушди инноватсионии Федератсияи Русия барои давраи то соли 2020 барқарор кардани мавқеи пешсафи илми фундаменталии Русия дар арсаи ҷаҳонӣ буд.

нишондиҳандаҳоро пайгирӣ кунем, дар маводи иттилоотӣ ва таҳлилии Думаи давлатии Маҷлиси Федералии Федератсияи Русия дар соли 2012 инъикос ёфтааст. Ҳамин тариқ, зимни баррасии лоиҳаи барномаи навбатии давлатии «Рушди илм ва технология»² барои солҳои 2013–2020³, муаллифони гузориш қайд мекунанд, ки сарфи назар аз афзоиши назарраси хароҷоти буҷет барои маблағгузори илм дар солҳои 2004–2008, афзоиши фаъолияти инноватсионии саноати Русия (ба ҳисоби миёна 9,4–9,6%), таваҷҷӯҳи ҷомеаи Русия дар ҷаҳон зиёд набуд. Гузашта аз ин, интиҳоби нишондиҳандаҳои

самаранокии илми ватанӣ, ки дар барномаҳои давлатӣ тасдиқ шудаанд, равшан нест⁴.

Аз соли 2010 сиёсати давлатии Русия ба афзоиши минбаъдаи солонаи шумораи патентҳо то соли 2020 40% нигаронида шудааст [5]. Дар ин давра як қатор ҳуҷҷатҳои муҳими сиёсӣ қабул карда шуданд, ки ба ҳалли муаммоҳое, ки ба тараққиёти илмию техникии мамлакат ҳалал мерасонанд, нигаронда шудаанд.

Ҳадафи асосие, ки дар Стратегияи рушди инноватсионии Федератсияи Русия барои давраи то соли 2020 ифода⁵ ёфтааст, барқарор кардани мавқеи пешсафи илми фундаменталии Русия⁶ дар арсаи ҷаҳонӣ буд (ниг. Чадвали 1). Дар байни нишондиҳандаҳои асосии самаранокии ноил шудан ба ҳадафҳои Стратегия, илова бар афзоиши шумораи донишгоҳҳои Русия ба 200 донишгоҳҳои бехтарини ҷаҳонӣ мувофиқи рейтингҳои донишгоҳҳои ҷаҳонии Quacquarelli Symonds World University Rankings, зеринҳо нишон дода шуда буд: афзоиши шумораи настрияҳо дар маҷаллаҳои рейтингҳои ҷаҳонӣ то соли 2020 то 3% (дар соли 2010 – 2,08%), инчунин зиёд намудани шумораҳои патентҳое, ки ҳамасола шахсони воқеӣ ва ҳуқуқи Русия дар идораҳои патентии ИА, ИМА ва Ҷопон ба қайд

⁴ Дар гузориш иддаё мешавад, ки масалан, маҷмӯаи оморӣ «Нишондиҳандаҳои илм: 2012» беш аз ҳазор нишондиҳанда барои тавсифи вазъии илмро дар бар мегирад. Аммо дар миёни нишондодҳои расмӣ на ҳамеша имкон дорад, ки нишондодҳое, ки аз ҷумла дар тарҳи барномаи давлатии «Рушди илм ва технология» барои солҳои 2013–2020 истифода шудаанд, пайдо шавад.

⁵ Бо Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 8 декабри соли 2011 тасдиқ шудааст.

⁶ Нишондиҳандаҳои илм: 2024: маҷмӯи омӯрӣ / Л. М. Гохберг, К. А. Дитковский, М. Н. Коцемир ва дигарон; Нат. Донишгоҳи тадқиқотии «Мактаби олии иқтисод». М.: ИСИЭЗ ВШЭ, 2024. 412 с.

Истифодаи механизмҳои баҳодихии омӯзгорон, ки асосан ба нишондиҳандаҳои фаъолияти настриявӣ тамаркуз мекунанд, ба шарофати ҷорӣ намудани низомии «қарордоди муассир» дар соли 2012 дар донишгоҳҳо ба як меъёр табдил ёфтааст, ки дар асоси баланд бардоштани маҳсулнокии фаъолияти илмӣ-тадқиқотӣ ҳавасмандии молиявии кормандони илмӣ ва омӯзгориро таъмин менамояд.

гирифта шудаанд, то соли 2020 то 2,5–3 ҳазор патент зиёд шудааст (дар соли 2009 – 63 патент).

Ҳамин тариқ, дар натиҷаи татбиқи нишондиҳандаҳои Стратегия воқеан рейтингҳои соҳавии мунтазам таҷдидшавандаи мактабҳои олии ҷорӣ карда шуданд, ки бевосита аз настри байналмилалӣ ва фаъолияти патентии факултет ва дигар меъёрҳои дар амалияи ҷаҳонӣ қабулшуда бармеоянд⁷.

Дар соли 2012 Қонуни федералии № 273-ФЗ «Дар бораи маориф дар Федератсияи Русия» қабул карда шуд, ки дар он мониторинги аккредитатсия барои ташкилотҳои таълимӣ муқаррар карда шуд ва тартиби худбаҳодихӣ ҷорӣ карда шуд (банди 13, қисми 3, моддаи 28). Ҳамин тариқ, ба донишгоҳҳо вазифадор карда шуданд, ки мониторинги мунтазами стандартикунидашудаи татбиқи нишондиҳандаҳои аккредитатсияро гузаронанд (моддаи 97)⁸. Аз ҷумла, дар соли 2013 Вазорати маориф ва илми Федератсияи Русия шумораи мақолаҳо ва иқтибосҳоро дар настрияҳои даврии илмӣ, ки дар системаи иқтибосҳои Web of Science/Scopus⁹ индексатсия шудаанд, тасдиқ кард.

Истифодаи механизмҳои баҳодихии омӯзгорон, ки асосан ба нишондиҳандаҳои фаъолияти настриявӣ тамаркуз мекунанд, ба шарофати ҷорӣ намудани низомии

«қарордоди муассир»¹⁰ дар соли 2012 дар донишгоҳҳо ба як меъёр табдил ёфтааст, ки дар асоси баланд бардоштани маҳсулнокии фаъолияти илмӣ-тадқиқотӣ ҳавасмандии молиявии кормандони илмӣ ва омӯзгориро таъмин менамояд.

Дар Низомномаи соли 2013 дар бораи ташаккули супориши давлатии муассисаҳои таҳсилоти олии касбии тобеи Вазорати маориф ва илми Русия дар соҳаи фаъолияти илмӣ талаботи ҳатмӣ барои пудратчӣ оид ба доштани шумораи ҳадди ақали настрияҳо дар Web of Science/Scopus, инчунин ўҳдадорӣ пудратчӣ оид ба таъмини настриҳо дар маҷаллаҳои илмӣ ҷаҳонӣ, ки дар базаҳои байналмилалӣ маълумотҳо индексатсия шудаанд, муқаррар кардааст¹¹. Ҳуҷҷат инчунин баланд бардоштани фаъолияти патентиро яке аз ҳадафҳои татбиқи қисми лоиҳаи Низомнома муқаррар кардааст.

Таҳлили иҷрои супоришҳои давлатӣ аз ҷониби донишгоҳҳои техникӣ, ки дар вебсайти расмӣ ҷойгиркунии маълумот дар бораи муассисаҳои давлатӣ (шахрӣ) (<https://bus.gov.ru>) (Феҳристи супоришҳои давлатӣ)¹² гузаронида шудааст, нишон дод, ки дар давраи таҳлилшуда донишгоҳҳо бештар ба нишондиҳандаҳои шумораи настрияҳо дар маълаллаҳое, ки дар Web of Science индексатсия шудаанд (супоришҳои давлатӣ оид ба маълумот оид ба маълумотномаҳои Scopus) тамаркуз кардаанд. Илова бар ин, гузоришҳо тамаркузи донишгоҳҳоро ба ноил шудан ба нишондиҳандаҳои мухталифе, ки дар қоидаҳои маҳаллӣ муқаррар шудаанд, инъикос мекунанд. Нишондиҳандаҳои маъмултарин дар байни донишгоҳҳо, ба ғайр аз шумораи настрияҳо дар Web of Science/Scopus, иштирок дар конфронсҳои илмӣ, корҳои шартномавӣ ва шумораи натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ (РИД) ба даст оварда шудаанд¹³. Меъёри охирин, ки аз соли 2021 сар карда, торафт бештар бо нишондиҳандаи «Теъдоди дархостҳо барои гирифтани патент ё бақайдгирии РИД» иваз карда мешавад.

¹⁰ Бори аввал зарурати ҷорӣ намудани меъёрҳои зиёд намудани музди меҳнат вобаста ба ноил шудан ба нишондиҳандаҳои мушаххаси сифат ва миқдори хизматрасонӣ аз ҷониби Президенти Федератсияи Русия дар фармони № 597 аз 7 майи соли 2012 «Дар бораи ҷораҳои татбиқи сиёсати давлатии иҷтимоӣ» зикр шудааст. Баъдтар, дар Барномаи тадриҷан тақмил додани низомии музди меҳнат дар муассисаҳои давлатӣ (шаҳарӣ) барои солҳои 2012–2018, ки бо Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 26 ноябри соли 2012 № 2190-р тасдиқ шудааст, мафҳуми шартномаи самарабахш пайдо шуд.

¹¹ Низомнома дар бораи ташкили супориши давлатӣ барои муассисаҳои таълимии таҳсилоти олии касбии тобеи Вазорати маориф ва илми Русия дар соҳаи фаъолияти илмӣ (аз ҷониби Вазорати маориф ва илми Федератсияи Русия 20.12.2013 тахтӣ № АП-125/14вн тасдиқ карда шудааст) // СПС КонсультантПлюс: вебсайт. URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=EXP&n=667272&ysclid=lxvkmaygy450109150#34p4nGUc1VyfYMMw> (санаи муроҷиат: 10.03.2024). Ҳолати дастрасӣ: барои истифодабарандагони ба қайд гирифташуда.

¹² Мутобиқи фармони Вазорати молияи Федератсияи Русия аз 21 июли соли 2011 № 86н «Дар бораи тасдиқи тартиби пешниҳоди иттилоот аз ҷониби муассисаи давлатӣ (шаҳрии), ҷойгиркунии он дар вебсайти расмӣ дар Интернет ва нигоҳдории вебсайти маскур» тасдиқ карда шудааст.

¹³ Рукавишникова И. В. Шартномаи «самаранок»-и басташуда. Блогҳои сенаторҳо // Вебсайти расмӣи Шӯрои Федератсия. URL: <http://council.gov.ru/services/discussions/blogs/108965/> (санаи муроҷиат: 15.03.2024).

Дар соли 2019 Вазорати маориф ва илми Русия гузориши созмонҳои илмии Федератсияи Русияро таҳлил карда, ба хулосае омад, ки фаъолияти нашрии олимони рус, ки дар маҷаллаҳои русӣ нашр карданро афзалтар медонанд, нокифоя аст.

Дар натиҷа, нишондиҳандаи «Теъдоди нашрҳо дар маҷаллаҳо, ки дар базаҳои байналмилалии Web of Science/Scopus индексатсия шудаанд» ба супориши давлатӣ барои ташкилотҳои илмӣ қорӣ карда шуд.

Тибқи маълумоте, ки дар ислоҳот ба барномаи давлатии «Рушди илмӣ ва технологии Федератсияи Русия дар соли 2021» инъикос ёфтааст, ҳиссаи Русия дар шумораи ҷаҳонии нашрияҳои индексатсияшуда дар маҳзани иқтисосҳои илмӣ аз 2,05% дар соли 2012 то 2,9% дар соли 2020 афзоиш ёфтааст¹⁴. Ҳамзамон, муаллифони ҳуҷҷат бо таҳлили сабабҳои паст будани сатҳи патент дар байни донишгоҳҳо ва ташкилотҳои илмӣ, мавҷудияти талаботи аввалиндараҷа дар назди ин ташкилотҳо оид ба зиёд намудани шумораи нашрияҳо, инчунин парокандагии тадбирҳои дастгирии давлатии тадқиқот ва коркарди илмӣ амалӣ (аз ҷумла байни кафедраҳои алоҳида), ки дар доираи 32 барномаи давлатӣ тақсим карда мешаванд, қайд карданд.

Гузашта аз ин, сарфи назар аз тадбирҳои дастгирии давлатӣ¹⁵, ки аз соли 2009 инҷониб андешида мешаванд, дар натиҷаи ҳамкории донишгоҳҳо, пажӯҳишгоҳҳо ва ташкилотҳо дар бахши воқеии иқтисодиёт талабот ба навоарӣ аз ҷомеа ва иқтисодиёт ба даст наомадааст.

Тадқиқоти 472 муассисаи илмӣ ва таълимии таҳсилоти олии касбӣ, ки аз рӯи меъёрҳои фаъолияти патентӣ ва нашриявӣ¹⁶ интиҳоб шудаанд, дар давраи аз соли 2012 то соли 2020 динамикаи нобаробари пешниҳоди дархостҳо ба ихтироъ аз ҷониби донишгоҳҳо ва ташкилотҳои илмӣ, инчунин набудани афзоиши чандқаратаи шумораи дархостҳои пешниҳодшуда (4 845 дар 2012 ва 5 052 дар 2020) нишон дод. Дар баробари ин афзоиши бемайлони теъдоди нашрияҳо дар давраи таҳлил мушоҳида мешавад (аз 11 215 нашри соли 2012 то 44 176 адад дар соли 2020) [3]. Ҳамин тариқ, дар соли 2012 дархостҳои патентӣ 43%-и нашрияҳоро ва дар соли 2020 ҳамагӣ 11%-ро ташкил доданд.

¹⁴ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 22 октябри соли 2021 № 1814 «Дар бораи ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Барномаи давлатии Федератсияи Русия «Рушди илмӣ ва технологии Федератсияи Русия» // Ҳукумати Русия: вебсайти расмӣ. URL: <http://government.ru/docs/all/137223/> (санаи мурочиат: 16.04.2024).

¹⁵ Ин пеш аз Ҳама ба Қонуни федералии аз 2 августи соли 2009 № 217-ФЗ «Дар бораи ворид намудани тағйиру иловаҳо ба баъзе санадҳои қонунгузори Федератсияи Русия оид ба таъсиси субъектҳои соҳибкорӣ аз ҷониби муассисаҳои илмию таълимии буҷетӣ бо мақсади татбиқи амалии (таҷрибаи) натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ»; Қарори Ҳукумати ФР аз 9 апрели соли 2010 № 218 «Дар бораи чораҳои дастгирии давлатии рушди ҳамкориҳои байни ташкилотҳои таҳсилоти олии Русия, муассисаҳои давлатии илмӣ ва ташкилотҳои бахши воқеии иқтисодиёт бо мақсади татбиқи лоиҳаҳои маҷмӯӣ оид ба ташкили истеҳсолоти баландтехнологӣ» дахл дорад.

¹⁶ Азбаски созмонҳои русӣ дар ҳоли ҳозир дастрасӣ ба Web of Science надоранд, базаи маълумот дар бораи шумораи нашрияҳо базаи Scopus интиҳоб шудааст.

Сарфи назар аз тадбирҳои дастгирии давлати, ки аз соли 2009 инҷониб андешида мешаванд, дар натиҷаи ҳамкории донишгоҳҳо, пажӯҳишгоҳҳо ва ташкилотҳо дар бахши воқеии иқтисодиёт талабот ба инноватсияҳои ҷомеа ва иқтисодиёт ба даст наомадааст.

Натиҷаҳои дар боло зикргардидаи таҳқиқот бори дигар бартарияти нишондиҳандаи фаъолияти нашрияро нишон медиҳанд, ки нисбат ба пажӯҳишгоҳҳои илмию таҳқиқотӣ ва донишгоҳҳои олий дар давраи муайян муқаррар шудааст.

Мувофиқи маълумоти Росстат, маблағгузори тадқиқоти илмӣ аз ҷониби пажӯҳишгоҳҳо ва донишгоҳҳо аз буҷети федералӣ аз соли 2012 то 2022 дар сатҳи пайваста баланд буд (ниг. Расми 1). Дар соли 2012 он 2,76% (ё 355,9 млрд. рубл), дар соли 2022 – 2,51% (ё 631,7 млрд. рубл, аз он 60,8% ба тадқиқоти илмӣ амалӣ рост меояд)¹⁷.

Қарор дар бораи зиёд кардани талабот ба натиҷаҳои тадқиқоти илмӣ барои бахши воқеии иқтисодиёт дар соли 2019 қабул карда шуд¹⁸. Ҳаҷми маблағгузори буҷетӣ барои барномаҳои фарогир дар соли 2019 то 2 миллиард рубл, дар соли 2020 ба 10 миллиард рубл ва дар соли 2021 ба 9 миллиард рубл афзоиш хоҳад ёфт, гуфт муовини сарвазир Татьяна Голикова¹⁹.

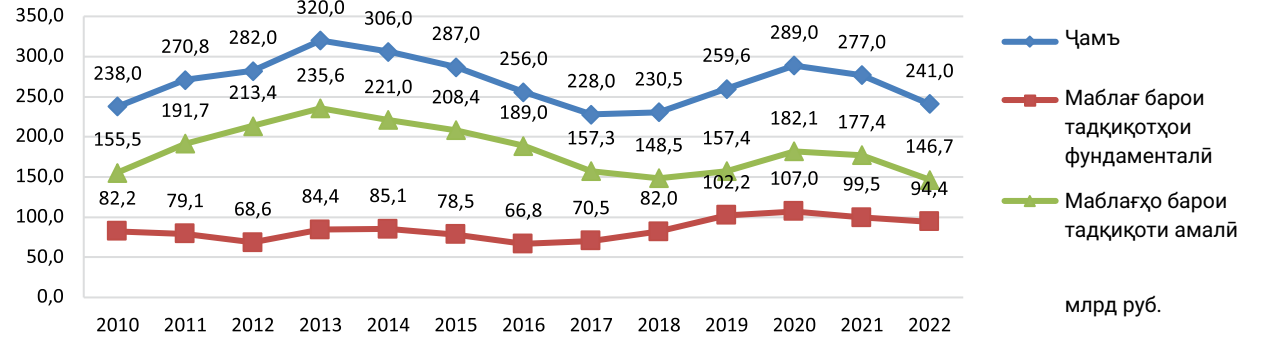
Ҳукумат пешниҳод кардааст, ки маблағгузори фаъоли барномаҳои Ҳамаҷонибаи илмию техникӣ (КНТП) ба воситаи муассир барои татбиқи Стратегияи рушди илмию технологии Федератсияи Русия, ки дар навбати аввал ба татбиқи тадқиқоти амалӣ ва интиқоли технология таъсир мерасонад, мусоидат мекунад. Таҳмин карда мешуд, ки корхонаҳои сектори воқеии иқтисодиёт бо ҳамроҳии иҷрокунандагони иҷроӣ чунин барномаҳо на танҳо ба ташкилотҳои илмӣ ва донишқадаҳои олий барои тадқиқот фармоиш медиҳанд, балки барномаҳои комплексиро низ маблағгузори мекунанд.

Тибқи гузорише, ки дар вебсайти «Рушди илмӣ ва технологии Федератсияи Русия» (ntr.rf) пешниҳод

¹⁷ Маблағгузори илм аз буҷети федералӣ (аз соли 2000) // Хадамоти федералии оморӣ давлатӣ: вебсайти расмӣ. URL: <https://rosstat.gov.ru/folder/154849?print=1> (санаи мурочиат: 22.02.2024).

¹⁸ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 19 феввали соли 2019 № 162 «Дар бораи тасдиқи Қоидаҳои таҳия, тасдиқ, татбиқ, тасҳеҳ ва анҷом додани барномаҳои комплекси илмию техникии давраи пурраи инноватсионӣ ва лоиҳаҳои комплекси илмию техникии цикли пурраи инноватсионӣ бо мақсади таъмин намудани самтҳои афзалиятноки рушди илм ва технологияҳои Федератсияи Русия». URL: <https://base.garant.ru/72184148/> (санаи мурочиат: 27.02.2024).

¹⁹ «Ҳаҷми маблағгузорӣ аз бюҷет барои программаҳои комплекси илмию техникии цикли навоарӣ 21 миллиард рублро ташкил медиҳад», – Т. Голикова // Финмаркет: вебсайт. URL: <http://www.finmarket.ru/news/4948779> (санаи мурочиат: 27.02.2024).

Сарчашмаҳо: солҳои 2010–2021 – ҳисоботи солона дар бораи иҷрои буҷети муттаҳидаи Федератсияи Русия ва буҷетҳои фондҳои ғайрибуҷетии давлатӣ; 2022 – ҳисоботи солона дар бораи иҷрои буҷети федералӣ (budget.gov.ru) (аз рӯи маълумотҳои Хазинаи федералӣ).

Расми 1. Маблағҳо барои илми шаҳрвандӣ аз буҷети федералӣ дар давраи солҳои 2010–2022. (аз маҷмӯаи оморӣ Мактаби олии иқтисодии Донишгоҳи Миллии Тадқиқотӣ «Нишондиҳандаҳои илмӣ: 2024»)

шудааст, ҳаҷми маблағгузори буҷетӣ барои пешрафти илмию технологии Федератсияи Русия дар солҳои 2020–2022 пас аз таъмини иҷрои барномаи таҳқиқоти бунёдии илмӣ (ГЗ ПФИ) дар ҷои аввал қарор гирифтааст (Расми 2)²⁰. Таҳлили афзоиши хароҷот барои тадқиқоти фундаменталӣ аз соли 2016 умуман бо афзоиши ҳиссаи нашрияҳои муаллифони рус дар шумораи умумии мақолаҳо оид ба самтҳои афзалиятноки рушди илмию технологӣ дар нашрияҳое, ки дар маҳзани байналмилалии Web of Science/Scopus²¹ индексатсия шудаанд, алоқаманд аст.

Таҳлили ҳуҷҷатҳои озмунӣ ва қоидаҳои додани субсидияҳо барои гузаронидани таҳқиқот инчунин паҳншавии нашрияҳоро ҳамчун усули пешниҳоди натиҷаҳои таҳқиқот, инчунин меъёри интиҳоби гирандагони дастгирии грантӣ муайян намуд.

Ба унвони мисол барномаи КНТП-ро мисол овардан мумкин аст «Ангишти тоза – Кузбасси сабз»²², ки таҳлили нишондиҳандаҳои он нишон медиҳад, ки дар давраи татбиқи КНТП шумораи умумии нашрияҳо бояд 328 мақоларо дар маҷаллаҳои илмӣ азназаргузаронӣ ташкил диҳад (аз он 243-тоаш дар Scopus ва/ё Web of Science). Дар мавриди шумораи дархостҳо оид ба гирифтани ҳуҷҷатҳои ҳифзи моликияти зеҳнӣ, то соли

Ҳаҷми маблағгузорию бюджетии воситаҳо, миллион рубл*.

* Мутобиқи Қонуни федералии 02.12.2019 № 380-ФЗ (тағйирот аз 18.03.2020) «Дар бораи буҷети федералӣ барои соли 2020 ва давраи банақшагирии солҳои 2021 ва 2022»

Расми 2. Воситаҳое, ки ба ноил шудан ба арзиши нишондиҳандаи «Ҳиссаи натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ дар Системаи ягонаи давлатии иттилоотӣ оид ба баҳисобгирии тадқиқоти илмӣ, конструкторӣ ва технологӣ барои мақсадҳои граждани ба қайд гирифта шудаанд, дар ҳаҷми умумии натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ» (манбаъ – вебсайти ntr.rf)

²⁰ Нишондиҳандаҳои тараққиёти илму техника. Рушди илмӣ ва технологияи Федератсияи Русия // Рушди илмӣ ва технологияи Федератсияи Русия: вебсайт. URL: <https://ntr.pf/indicators-and-ratings/indicator/cube13/#face5> (санаи мурочиат: 16.03.2024).

²¹ Рушди илмӣ ва технологияи Федератсияи Русия: нишондиҳандаҳои мақсаднок ва иловагии ҳуҷҷатҳои барномавӣ / Вазорати илм ва таҳсилоти олии Федератсияи Русия, Институти тадқиқоти иқтисод, сиёсат ва ҳуқуқ дар илм ва технология (РИЭПП). – Маскав, 2021. – 52 с.

²² Барномаи комплекси илмию техникии цикли пурраи инноватсионӣ «Таҳия ва татбиқи маҷмӯи технологияҳо дар соҳаҳои иктишоф ва истихроҷи маъданҳои саҳт, таъмини беҳатарии саноатӣ, биоремедиатсия, эҷоди маҳсулоти коркарди амиқи нав аз ашёи хоми ангишт бо коҳиши пайваस्ताи бори экологӣ ба муҳити зист ва хатарҳо ба ҳаёти аҳоли», ки бо Фармоиши Ҳукумати Федератсияи Русия аз 11 майи соли 2022 тахти № 1144-р тасдиқ карда шудааст // СПС Гарант: вебсайт. URL: <https://base.garant.ru/404701149/> (санаи мурочиат: 12.03.2024).

Чадвали 2.

Рӯйхат ва маълумот дар бораи нишондодҳои барномаи комплексӣ.

Чадвал аз ҷониби муаллиф тартиб дода шудааст (мувофиқи замимаи № 10 КНТП)

№ п/п	Номи нишондиҳандаҳои барномаҳои комплексӣ	Воҳиди ченак	Барои ноил шудан ба нишондод масъул аст	Арзишҳои нишондиҳанда				
				2022	2023	2024	2025	2026
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Шумораи мақолаҳои, ки дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшаванда нашр шудаанд	чамъ, воҳид	Вазорати энергетикаи Русия	75	89	101	42	21
2	Шумораи мақолаҳои нашршуда дар маҷаллаҳои илмӣ, ки дар Scopus ва/ё маҳзани Web of Science индексатсия шудаанд	чамъ, воҳид	Вазорати энергетикаи Русия	53	68	70	35	17
3	Число заявок на получение охранных документов на РИД, поданных в России	чамъ, воҳид	Вазорати энергетикаи Русия	–	35	39	11	–

2026 бояд на камтар аз 85 адад (нисбат ба ҳаҷми умумии мақолаҳо 25,9%) бошад (ниг. Чадвали 2).

Бо дарназардошти аз 19 март соли 2022 қорӣ намудани мораторияи²³ нишондиҳандаҳои илмӣ барои наشري индикаторҳои илмӣ дар маҷаллаҳои хориҷӣ барои донишгоҳҳо ва пажӯҳишгоҳҳои илмӣи Русия, мувофиқи мақсад ба назар мерасад, ки нишондиҳандаҳо барои татбиқи барномаи мукаммали дар боло зикршуда ислоҳ карда шаванд²⁴.

Азбаски татбиқи чунин барномаҳои ҳамаҷониба ба ворид намудани технологияҳо ва маҳсулоти нав ба бозор нигаронида шудааст, зарурати бетаъхир таҳия ва татбиқи профили нави методологӣи арзёбии самаранокии тадқиқоти илмӣ [6], ки гузариши иқтисоди Русияро ба режими сохтан ва истифодаи истеҳсолоти

Тибқи маълумоти Роспатент, дар соли 2022 муассисаҳои таҳсилоти олий аз рӯи шумораи дархостҳо барои ихтироъ пешсаф буданд (32% аз шумораи умумии дархостҳои Русия).

Аксар вақт муассисаҳои таҳсилоти олий Ҳангоми зиёд кардани сандуқи патентии худро зиёд намуда, РИД-и эҷодкардаи худро бесамар истифода мебаранд, бахусус Ҳангоми додани он тибқи шартномаҳои литсензионӣ.

баландтехнологӣ дар асоси РИД-ҳои ватанӣ инъикос мекунад, торафт равшантар мегардад.

Ин зарурат, инчунин аҳамияти васеъ кардани соҳаи таҳассуси технологияи Русия ва баланд бардоштани коэффисиенти вобастагии технологияи Русия ба манфиати дархостҳои Русия барои ихтироъ ҳадди аққал то 80%, аз ҷониби О. П. Неретин дап могоравияи худ «Сохибхитиёрии зеҳнии иқтисоди Русия» нишон додааст [2].

Мувофиқи маълумоти Роспатент, дар соли 2022 муассисаҳои таҳсилоти олий аз рӯи шумораи дархостҳо ба ихтироъҳо пешсаф буданд (32% аз шумораи умумии дархостҳои Русия) [4]. Ҳамзамон, тадқиқот маълум кард, ки аксари дархостҳо барои бақайдгирии ихтироот аз ҷониби ташкилотҳои илмӣ ва таълимии таҳсилоти олий дар моҳи декабр пешниҳод карда мешаванд, ки дар маҷмӯъ зарурати риояи нишондиҳандаҳои мониторинги ҳатмии фаъолияти мактабҳои олий ва методологияи баҳодихии фаъолияти ташкилотҳои илмиро инъикос мекунад.

Илова бар ин, муассисаҳои таҳсилоти олий Ҳангоми зиёд кардани портфели патентии худ, аксаран РИД-и таъсисдодашонро бесамар истифода мебаранд, махсусан, Ҳангоми додани онҳо аз рӯи шартномаҳои литсензионӣ.

Набудани механизмҳои самарабахши интиқоли натиҷаҳои тадқиқот ва таҷрибаҳои мудофиавӣ ва шаҳрвандӣ Ҳанӯз дар соли 2012, вақте ки Асосҳои сиёсати

Набудани механизмҳои самарабахши интиқоли натиҷаҳои тадқиқот ва таҷрибаҳои мудофиавӣ ва шаҳрвандӣ Ҳанӯз дар соли 2012, вақте ки Асосҳои сиёсати Федератсияи Русия дар соҳаи рушди илм ва технология дар давраи то соли 2020 ва пас аз он қабул карда шуда буданд, изҳор карда шуда буд.

Федератсияи Русия дар соҳаи рушди илм ва технология дар давраи то соли 2020 ва пас аз он қабул карда шуда буданд, изҳор карда шуда буд.

Баъдтар, як қатор ҳуҷҷатҳои барномавӣ инчунин ҳадафҳои интиқоли технология ва тиҷоратикунони РИД-ро баён карданд. Ҳамин тариқ, дар Паёми худ ба Маҷлиси Федералии Федератсияи Русия аз 12 декабри соли 2013 Президенти Федератсияи Русия В. В. Путин қайд мекунад, ки ба ҳисоби миёна аз 265 натиҷаи илмӣ ба даст овардашуда танҳо яктоаш объекти ҳифзи ҳуқуқӣ²⁵ мегардад, бинобар ин бояд системаи фаълтари патентсозӣ ва тиҷоратӣ, инчунин интиқоли натиҷаҳои тадқиқот ва конструкторӣ ба бахши воқеии иқтисодиёт бунёд карда шавад.

Минбаъд дар давраи то соли 2022, дар баробари зарурати таъсиси системаи интиқоли технология ва баланд бардоштани самаранокии фаъолияти муассисаи моликияти зеҳнӣ, дар ҳуҷҷатҳои стратегӣ вазифа гузошта шудааст, ки РИД ва реинженеринг фаъл бошад. Аз ҷумла, дар ин бора дар Стратегияи рушди илмию технологияи Федератсияи Русия барои соли 2016 ва Самтҳои асосии фаъолияти ҳукумати Федератсияи Русия барои давраи то соли 2024 (ОНПД) баррасӣ шудааст²⁶.

Хулосаҳо

Тадбирҳои ахири ҳукумат оид ба ташаққули системаи миллии арзёбии натиҷаҳои илмӣ, ки на танҳо самараи нашр, балки саҳми воқеии тадқиқоти илмиро ба пешрафтҳои ояндаи технологӣ ба инобат мегирад, ҳаракати давлатро дар самти ташаққули сохибхитиёрии технологӣ инъикос менамояд, ки кафили он портфели РИД-ҳои ҳифзшаванда дар тамоми соҳаҳои муҳими иқтисодиёт мебошад.

²⁵ Паёми Президент ба Маҷлиси федералӣ аз 12 декабри соли 2013 // Президенти Русия: вебсайти расмӣ. URL: <http://www.kremlin.ru/events/president/transcripts/19825> (санаи муроҷиат: 25.03.2024).

²⁶ Илова ба ҳадафи дар ОНПД зикршуда дар бораи ноил шудан ба ҷои панҷум барои Федератсияи Русия дар ҳақон аз рӯи ҳиссаи шумораи умумии дархостҳо барои патентҳо дар самтҳои афзалиятноки рушди илмию техникаи, ҳамчунин зарурати таъсиси низоми хизматрасониҳои давлатӣ дар соҳаи МЗ, ки барои сохибони ҳуқуқи муаллиф қулай аст ва таъсиси низоми интиқоли РИД, аз ҷумла ташкили на камтар аз 35 маркази интиқоли технологияҳо, ки тиҷоратикунони РИД-и муассисаҳои илмию таълими анҷом медиҳанд, зикр гарди.

Тибқи тадбирҳои андешидашуда Вазорати маориф ва илми Русия дар якҷоягӣ бо Академияи илмҳои Русия аз соли 2025 лоиҳаи озмоишии системаи нави ташаққули супоришҳои давлатӣ барои илми академӣ ва донишгоҳиро ба нақша гирифтааст, ки имкон медиҳад, ки вазифаҳои аввалиндараҷаи рафъи вобастагии мавҷуда дар арзёбии самаранокии фаъолияти илмӣ аз ҷониби президенти Академияи илмии Русия, инчунин аз ҷониби президенти АИР Г. Я. Красников меёри талаботро қорӣ намуд, ки меёри фаъолияти наشريро пурра карда, дар амалӣ намудани вазифаи ташаққули занҷирҳои нави технологӣ мусоидат мекунад²⁷ [7].

Қорӣ намудани системаи миллии арзёбии самаранокии қорҳои илмӣ-тадқиқотӣ ва конструкторӣ ба ташаққули равишҳои ягонаи идорақунӣ, банақшагирӣ ва мониторинги рушди илмию техникаи ва инноватсионӣ пурра имкон медиҳад, ба афзоиши самаранокии ҳароҷот барои илм, шаффофияти натиҷаҳои илмӣ ва баланд шудани нақш

Дар давраи то соли 2022 дар баробари зарурати таъсиси системаи интиқоли технологияҳо ва баланд бардоштани самаранокии фаъолияти муассисаи моликияти зеҳнӣ, дар ҳуҷҷатҳои стратегӣ вазифа гузошта шудааст, ки моликияти зеҳнӣ ва реинженеринг фаъл бошад.

ва сифати экспертизаи илмӣ мусоидат мекунад, ки дар навбати худ, ба афзоиши нишондиҳандаҳои илмӣи иқтисодиёт таъсири мусбат мерасонад.

Илова бар ин, системаи хуб ба роҳ мондашудаи тиҷоратӣ ва интиқоли технология метавонад як воситаи асосии таъсиррасонӣ ба ҳалли мушкилоти истифодаи нокифоя аз РИД аз ҷониби ташкилотҳои илмӣ ва муассисаҳои таҳсилоти олий, инчунин рушди салоҳияти тадқиқоти амалӣ дар ин ташкилотҳо гардад. Ба ташаққули системаи самарабахши ҳамкориҳои байни ин ташкилотҳо ва муштариёни эҳтимолӣ – намояндагони бахши воқеии иқтисодиёт (инчунин ширкатҳои хурди технологӣ, ки имрӯз фаълони инкишоф меёбанд²⁸) метавонад тавасути истифодаи самаранокии инфрасохтори истифодаи дастаҷамъона, ки дар заминаи пажӯҳишгоҳҳои илмӣ

²³ Қарори Ҳукумати ФР аз 19 март соли 2022 № 414 «Дар бораи баъзе масъалаҳои татбиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҳукумати Федератсияи Русия, ки талабот, арзишҳои мақсаднокии нишондиҳандаҳоро барои фаъолияти наشري муқаррар мекунад» // СПС Гарант: вебсайт. URL: <https://base.garant.ru/403731094/> (санаи муроҷиат: 12.03.2024).

²⁴ Ҳангоми тасҳеҳи нишондиҳандаҳои КНТП, ҳадди аққал, бояд ба назар гирифта шавад, ки дар давраи аз соли 2022 Гурӯҳи қорӣ байнидоравии Вазорати маориф ва илм ба истилоҳ «Рӯйхати сафед»-ро бо рӯйхати наشريҳои бонуфузи илмӣ, ки алтернативаи Web of Science/Scopus шудаанд, тасдиқ кард.

²⁷ Президенти АИР Геннадий Красников дар бораи самтҳои пешрафт дар рушди илми ватанӣ суҳан гуфт // Рӯномаи парламентӣ. URL <https://www.pnp.ru/social/akademiki-prizyvayut-zarane-zakonodatelno-zalatat-dyru-v-neurosetyakh.html> (санаи муроҷиат: 15.03.2024).

²⁸ Қонуни федералии 4 августи соли 2023 № 478-ФЗ «Дар бораи рушди ширкатҳои технологӣ дар Федератсияи Русия» // СПС КонсультантПлюс: вебсайт. URL: <https://online.consultant.ru/riv/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=454055&dst=100001#ajg3cBU4aWDwEYJm1> (санаи муроҷиат: 03.05.2024). Ҳолати дастрасӣ: барои истифодабарандагони ба қайд гирифташуда.

Кроме того, ключевым инструментом, влияющим на решение проблемы недостаточного использования РИД научными организациями и образовательными организациями, а также наращивания прикладных исследовательских компетенций у этих организаций, может стать налаженная система коммерциализации и трансфера технологий.

ва донишгоҳҳо ташаккул ёфтааст, татбиқи муштраки НИОКТР, инчунин ташаккули салоҳияти мутахассисон дар соҳаи моликияти тиҷоратӣ таъсири мусбӣ расонад.

Омили муҳиме, ки ба самаранокии тиҷоратикунонии донишгоҳҳои олий таъсир мерасонад, ворид намудани тағйирот ба Қонуни федералии аз 23 августи соли 1996 таҳти № 127-ФЗ «Дар бораи илм ва сиёсати давлатии илмию техникӣ» дар робита ба имконияти додани ҳуқуқҳои истисноӣ ба РИД, ки аз ҷониби муассисаҳои томактабӣ таъсис дода шудаанд, метавонад бошад процесси дар иқтисодиёти реалӣ татбиқ намудани онҳоро муайян кунанд.

Рӯихати адабиётҳо:

1. Паршин, А. Н. Илм ё библиометрия: кӣ киро? / А. Н. Паршин // Аҳбори Академияи илмҳои Русия. – 2018. – Т. 88, № 11. – С. 982-984. – DOI 10.31857/S086958730002330-1.
2. Неретин, О. П. Истиқлолияти зеҳнии иқтисоди Русия / О. П. Неретин; Институти федералии моликияти саноатӣ. – Москва: Муассисаи давлатии буҷети федералии «Институти федералии моликияти саноатӣ», 2022. – 166 с. – ISBN 978-5-6042896-9-3.
3. Вислый, А. И. Нашрияҳо ва патентҳо ҳамчун нишондиҳандаи муваффақияти ташкилотҳои илмӣ ва таълимӣ дар шароити муосир / А. И. Вислый, М. С. Борисова // Моликияти зеҳнӣ барои давлат ва шахс: Маҷмӯаи гузоришҳои Конфронси XXVII байналмилалӣ илмӣ-амалии Роспатент, Москва, 28–29 сентябри 2023. – Москва: Муассисаи давлатии буҷети федералии «Институти федералии моликияти саноатӣ», 2023. – С. 19-23.
4. Тамоюлҳои фаъолияти нашрии муҳаққиқони рус тибқи Web of Science, Scopus / И. Е. Ильина, К. А. Бородик, А. А. Лобов, Л. А. Панов, С. С. Марцынковский. М.: РИЭПП, 2022. – 56 с.
5. Анҷумани шашуми байналмилалӣ «Рушди инноватсионӣ тавассути бозори моликияти зеҳнӣ». Маҷмуаи

ҳуҷҷатҳо ва материалҳо // Дар таҳрири доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор В. Лопатин. Н. – М. – Нашри электронӣ. – 2014. – 443 с. – URL: <https://biblio.rniiis.ru/knigi/194-vi-mezhdunarodnyj-forum-innovatsionnoe-razvitie-cherez-rynok-intellektualnoj-sobstvennosti-sbornik-dokumentov-i-materialov> (санаи муроҷиат: 15.03.2024).

6. Неретин, О. П. Омӯзиши усулҳои пешниҳоди натиҷаҳои тадқиқот ва конструкторҳои ватанӣ / О. П. Неретин, Н. В. Лопатина // Хабарномаи ИФМС. – 2022. – Т. 1, № 1. – С. 16-19.

Маълумот дар бораи муаллиф

Диана Андреевна Рожнова, сардори шӯъбаи дастгирии лоиҳаҳои миллӣ ва барномаҳои давлатии Маркази ҳамкорӣ бо мақомоти давлатии Донишқадаи федералии моликияти саноатӣ (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); DRozhnova@rupto.ru

References:

1. Parshin, A. (2018), "Science or bibliometry: who will win?" *Vestnik RAS* 88 (11), pp.982–984 DOI: 10.31857/S086958730002330–1.
2. Neretin, O.P. (2022), Intellectual sovereignty of Russian economy, Federal Institute of Industrial Property, Moscow, Russia.
3. Vislij, A. and Borisova, M.S. (2023), Publications and patents as an indicator of the success of scientific and educational organizations in modern conditions. *XXVII International Scientific and Practical Conference "Intellectual Property for State and People"*. Federal Institute of Industrial Property, Moscow, pp.19–23.
4. Iljina, I.E., Borodik, K.A., Lobov, A.A., Panov, L.A. and Marcinkovskij, S. S. (2022), *Trendy publikacionnoj aktivnosti rossijskich issledovatelej po dannim Web of Science, Scopus* [Trends in the publication activity of Russian researchers according to Web of Science, Scopus]. RIEP, Moscow, Russia.
5. Lopatin, V.N. (2014) *Shestoj mezhdunarodnij Forum "Innovacionnoe razvitie cherez rynek intellektualnoj sobstvennosti"*. Sbornik dokumentov I materialov [On the outcomes of the VI International Forum "Innovative Development through the Intellectual Property Market"], available at: <https://biblio.rniiis.ru/knigi/194-vi-mezhdunarodnyj-forum-innovatsionnoe-razvitie-cherez-rynok-intellektualnoj-sobstvennosti-sbornik-dokumentov-i-materialov> (Accessed 15 March 2024).
6. Neretin, O.P. and Lopatina, N.V. (2022), "Exploring ways to present the results of domestic research and developments", *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, vol. 1, no 1 (1), pp.6–19.

Information about the author

Diana A. Rozhnova, Head of the department for the national project and government program support of the Center for

Interaction with Authorities, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); DRozhnova@rupto.ru

Ба таҳририят ворид шуд: 28.02.2024
Баъли тақризаз нав дида баромада шуд: 29.05.2024
Ба ҷоп қабул карда шуд: 03.06.2024

Муаллиф ҳеҷ бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад.
The author declares no conflict of interests.

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 347.77

Санчиши босуръати дархостҳои патентӣ оид ба технологияҳои сабз дар Русия: дурнамо ва шартҳои татбиқ

Геннадий Анатольевич Негуляев

Институти федералии моликияти саноатӣ
GNegouliaev@rupto.ru

Аннотатсия: мақола таҳлили системавии равишҳо ва расмиёти гуногуни коркарди афзалиятноки (тезонидашудаи) дархостҳо дар соҳаи технологияҳои сабз, ки аз ҷониби агентҳои хориҷӣ истифода мешаванд, бо мақсади муайян кардани беҳтаринҳо барои татбиқи имконпазир дар доираи таҷрибаи Русия пешниҳод карда мешавад. Азбаски дар қонунгузори Русия тартиби тезонидашуда пешбинӣ нашудааст, дар мақола имкониятҳои ғайримустақим барои баррасии босуръати дархостҳои патентӣ, ки айни замон ба довталабони Русия дода мешаванд (ба монанди пешниҳоди электронии дархостҳо, иштирок дар ҷаласаҳои коршиносон, фармоиш додани кофтуковҳои пулакӣ ва ғайра) таҳлил карда мешавад. Он ба ҳулосае меояд, ки онҳо нокифоя буда, пешниҳод менамояд, ки онҳо бо тартиби махсуси экспертизаи босуръати дархостҳои патентӣ, ки пеш аз ҳама барои дархостҳо дар соҳаҳои афзалиятноки технология, аз ҷумла дар соҳаи технологияҳои сабз пешбинӣ шудаанд, пурра карда шаванд ва дар ин замина ба ҳуҷҷатҳои меъёрии мавҷудаи Роспатент таъғироту иловаҳои зарурӣ ворид карда шаванд. Барои таҳияи тартиби нав тавсияҳо оид ба хусусиятҳои асосӣ ва марҳилаҳои эҷоди он дода мешаванд. Муҳимияти тадқиқот ба зарурати дар амалияи Русия қабул кардани тартиби тезонидашудаи баррасии дархостҳо дар самтҳои афзалиятноки технология, аз ҷумла технологияҳои сабз вобаста аст. Асоси методологии тадқиқотро усулҳои умумии системавии таҳлили муқоисавӣ ташкил медиҳанд.

Калидвожаҳо: технологияҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза (сабз), суръатбахшии экспертиза, наشري тезонидашуда, талабот ба формулаи патентӣ, пешниҳоди натиҷаҳои пешакии ҷустуҷӯ ва экспертиза, озодкунии пардохт, муайян кардани мансубияти субъект.

Барои иқтибос: Негуляев, Г. А. Экспертизаи босуръати дархостҳои патентӣ оид ба технологияҳои сабз дар Русия: дурнамо ва шартҳои татбиқ / Г. А. Негуляев // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 252–265.

Сипосномаҳо: тадқиқот дар доираи лоиҳаи тадқиқотии «Омӯзиши масъалаҳои таъминоти меъёрӣ, методӣ ва патентнои иттилоотии рушди ихтироъ дар соҳаи технологияҳои сабз» гузаронида шудааст.

Accelerated consideration of green patent applications in Russia: prospects and conditions of use

Gennadii A. Negouliaev

Federal Institute of Industrial Property
GNegouliaev@rupto.ru

Abstract: the article presents a systematic analysis of various approaches and procedures for priority (accelerated) processing of applications in the field of green technologies used by foreign patent offices, with the view of identifying the most optimal ones for possible implementation within the framework of Russian practice. Since the Russian legislation does not provide for any accelerated patent prosecution the article also analyzes the indirect existing opportunities for accelerated consideration of patent applications that are currently available to Russian applicants (such as electronic filing of applications, participation in expert meetings, ordering paid searches, etc.). It is concluded that they are insufficient and in addition to them, it is proposed to develop a special procedure for accelerated examination of patent applications, intended

mainly for applications in priority areas of technology, including in the field of green technologies and based on this procedure to make necessary amendments to the existing normative documents. For this purpose, recommendations are made regarding the main characteristics of the future procedure. The relevance of the study is due to the need to adopt in Russian practice an accelerated procedure for examination of applications in priority areas of technology, inter alia green technologies. The methodological basis of the study is system-based methods of comparative analysis.

Key-words: environmentally friendly (green) technologies, acceleration of examination, accelerated publication, requirements for patent claims, providing of preliminary search and examination results, fee reductions, determination of subject matter relationship.

For citation: Negouliaev, G. A. Accelerated consideration of green patent applications in Russia: prospects and conditions of use / G. A. Negouliaev // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No 3 (9). P. 252–265.

Acknowledgements: the research is carried out within the framework of research work of FIPS «Research on issues of regulatory, methodological, patent and information support for the development of inventive activity in the field of green technologies»

Муқаддима

Дар даҳсолаҳои охир масъалаҳои ҳифзи муҳити зист ва рушди устувори иқтисодию экологӣ ҳам дар доираи ҳамкории байналмилалӣ ва ҳам барномаҳои миллии рушди аксари кишварҳо дар маркази таваҷҷӯҳ қарор доранд. Оғози татбиқи фаъоли принципҳои рушди устувор дар конфронси рушди устувор дар Рио-де-Жанейро соли 1992 гузошта шуда буд, ки дар паи он «Рӯзномаи 21» – барномаи таъмини рушди устувор дар асри 21 қабул карда шуд¹. Моҳи сентябри соли 2015 дар ҷаласаи сатҳи баланди СММ оид ба рушди устувор дар Нью-Йорк 193 кишвари узви СММ барномаи нави глобалии рушди устувор – «Тағйир додани ҷаҳони мо: Рӯзномаи рушди устувор то соли 2030»-ро расман қабул карданд. Рӯзнома 17 ҳадафи рушди устувор ва 169 ҳадафро дар бар мегирад². Илова бар ин, дар соли 2015 дар Париж созишномаи иқлим ба имзо расид, ки дар натиҷа ҳамаи кишварҳои ширкаткунанда барои тағирёбии иқлим масъулияти умумӣ, вале тафриқавӣ доранд³.

Барои иҷрои қарору тавсияҳои байналхалқии қабулшуда ҳукуматҳои мамлакатҳо – иштирокчиёни ин созишномаҳо ба санадҳои меъёрии ҳуқуқии худ иловаҳо ва тағйироти дахлдор ворид намуда, барномаҳои миллиро қабул намудаанд, ки ба роҳандозӣ ва татбиқи тадқиқоти илмӣ ҷиҳати коҳиш додани партовҳои газҳои гулхонаӣ, коркарди партовҳо, истифодаи биомасса, манбаъҳои барқароршавандаи энергия (барқҳои офтобӣ, шамол, неруи геотермалӣ ва обӣ, сӯзишвории биологӣ ва ғайра) нигаронида шудаанд.

Барои Русия, таъмини рушди устувори кишвар ва кам кардани таъсири антропогенӣ ба муҳити зист, мисли дигар кишварҳо, ҳадафҳои аввалиндараҷа мебошанд.

Таҳлили муфассали тадбирҳое, ки дар мамлакатҳои гуногун, хусусан дар мамлакатҳои тараққиёбанда андешида мешаванд, дар монографияи ба карибӣ нашршудаи ВОИС, ки онро директори генералии ВОИС Дарен Танг⁴ тахрир кардааст, оварда шудааст.

Барои Русия, таъмини рушди устувори кишвар ва кам кардани таъсири антропогенӣ ба муҳити зист, мисли дигар кишварҳо, ҳадафҳои аввалиндараҷа мебошанд. Дар Русия лоиҳаи миллии «Экология», ки соли 2018 тасдиқ шудааст, аз ҷумла 10 барномаи федералӣ амалӣ карда мешавад⁵. Бо фармони Президенти ФР аз 21 июли соли 2020 № 474 амали лоиҳаи миллии мазкур аз соли 2024 то соли 2030 тамдид карда шуд.

Илова бар ин, бо қарори Ҳукумати ФР таҳти № 1912-р аз 14 июли соли 2021 ҳадафҳо ва самтҳои асосии рушди устувори (аз ҷумла сабз) Федератсияи Русия тасдиқ карда шудааст⁶. Ҳадафҳои афзалиятноки марбут ба таъсири мусбати муҳити зист аз нигоҳдорӣ, ҳифз ё беҳтар кардани муҳити зист иборатанд; кам кардани партовҳо ва партовҳои моддаҳои ифлоскунанда; кам

¹ Рӯзномаи 21: Рушди устувор дар асри 21, Конфронси Созмони Милали Муттаҳид оид ба муҳити зист ва рушд (UNCED), Рио-де-Жанейро, Бразилия, 3–14 июни 1992 // Созмони Милали Муттаҳид: вебсайт. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21.shtml (санаи мурочиат: 11.03.2024).

² Рӯзномаи рушди устувор 2030 // Созмони Милали Муттаҳид: вебсайт. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/about/development-agenda/> (санаи мурочиат: 12.03.2024).

³ Paris agreement on climate change // Созмони Милали Муттаҳид: вебсайт. URL: <https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement/> (санаи мурочиат: 12.03.2024).

⁴ Green Technology Book, Solutions for climate change adaptation, 2022 // ВОИС: вебсайт. – URL: <https://www.wipo.int/green-technology-book-adaptation/en/> (санаи мурочиат: 11.03.2024).

⁵ Лоиҳаи миллии «Экология» // EcoStandard.journal: вебсайт. URL: <http://journal.ecostandard.ru/eco/kolumnisty-ecostandard-journal/natsionalnyy-proekt-ekologiya-tseli-plany-rezultats/> (санаи мурочиат: 11.03.2024).

⁶ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия № 1912-р аз 14 июли соли 2021 «Дар бораи тасдиқи ҳадафҳо ва самтҳои асосии рушди устувори (аз ҷумла сабз) Федератсияи Русия» //URL: <http://http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202107200045?index=2> (санаи мурочиат: 11.03.2024).

Яке аз роҳҳои асосии ҳалли мушкилоти экологӣ истифодаи технологияҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза ё бештар «сабз» номида мешавад, ки ба кам кардани партовҳои истеҳсолӣ, кам кардани ҳаҷми захираҳои истеъмолшаванда, кам кардани партовҳои зараровар ба атмосфера ва гидросфера, истеҳсоли энергия аз манбаъҳои барқароршаванда ва ғайра нигаронида шудааст.

кардани партовҳои газҳои гулхонаӣ; сарфаи энергия ва зиёд кардани самараи истифодаи ресурсҳо ва ғайра. Ҳангоми таҳияи санади меъёрии дар боло зикргардида қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 21 сентябри соли 2021 № 1587 «Дар бораи тасдиқи меъёрҳои лоиҳаҳои рушди устувор (аз ҷумла сабз) дар Федератсияи Русия ва талабот ба системаи санчиши лоиҳаҳои рушди устувор (аз ҷумла сабз) дар Федератсияи Русия қабул карда шудааст»⁷.

Яке аз роҳҳои асосии ҳалли мушкилоти экологӣ истифодаи технологияҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза ё бештар «сабз» номида мешавад, ки ба кам кардани партовҳои истеҳсолӣ, кам кардани ҳаҷми захираҳои истеъмолшаванда, кам кардани партовҳои зараровар ба атмосфера ва гидросфера, истеҳсоли энергия аз манбаъҳои барқароршаванда ва ғайра нигаронида шудааст.

Барои ҳавасмандгардонии таҳия ва татбиқи босуръати технологияҳои дахлдор, идораҳои миллии патентӣ ва идораи моликияти зеҳнӣ (МЗ) бисёр кишварҳои ҷаҳон барномаҳои махсусро оид ба ҳавасмандгардонии ихтироъ дар соҳаи технологияҳои сабз қабул ва амалӣ мекунанд.

Зарурати эҷоди чунин барномаҳо на танҳо бо афзалияти технологияҳои сабз, балки бо шумораи зиёди дархостҳои дар ин соҳа пешниҳодшуда муайян карда мешавад. Ҳиссаи дархостҳои патентие, ки ҳамасола дар соҳаи технологияҳои сабз пешниҳод мешаванд, дар ҳаҷми умумии дархостҳое, ки аз ҷониби идораҳои пешбари патентӣ ворид мешаванд, ба ин шаҳодат медиҳанд. Ҳамин тариқ, ҳисобкунии омории ин таносуб, ки аз ҷониби Хадамоти федеролии моликияти зеҳнӣ (Роспатент) дар асоси пойгоҳи додаҳои ВОИС Patentscope ва БМ Patsearch Rospatent аз рӯи маълумотҳои соли 2022 анҷом дода шудааст, нишон дод, ки ҳиссаи дархостҳои сабз аз шумораи

умумии дархостҳои қабулшуда дар як сол дар кишварҳои гуногун аз 8% то 18% таъғир меёбад. Ҳиссаи калонтарини дархостҳои сабз дар муқоиса бо ҳаҷми солона дар РХХ пайдо шудааст, яъне: 18,8% (279 567 ариза аз ҳаҷми умумии пешниҳоди 1 484 633), камтарин ҳиссаи чунин дархостҳо дар ИМА пайдо шудааст: 8,4% (40 101 ариза аз ҳаҷми умумии 477 766). Аммо, ҳардуи ин кишварҳо дар шумораи мутлақи дархостҳои сабзи пешниҳодшуда пешсафанд. Дар дигар кишварҳои пешрафта, омори оид ба дархостҳои сабз чунинанд: Ҷопон – 10,5% (30 259 аз 289 229), Идораи патентии аврупоӣ (ЕПВ) ЕПВ – 11,5% (32 508 аз 282 101), Ҷумҳурии Корея – 15,8% (30 222 аз 289 229). Омори Русия ҳоло хеле хоксортар ба назар мерасад – 9,0% (1 574 аз 17 499).

Барои мусоидат намудан ба татбиқи барномаҳои қабулкардаи Ҳукумати Федератсияи Русия дар соҳаи технологияҳои сабз, Роспатент дар нақшаҳои худ барои солҳои 2023–2024 инчунин як қатор чорабиниҳоро оид ба таҳқиқ ва тақмили дастгирии меъёрию методӣ ва патентно иттилоотии ихтироот дар соҳаи технологияҳои сабз пешбинӣ кардааст. Азбаски таҳияи чорабиниҳои банақшагирифташуда нисбат ба дигар шӯъбаҳо дертар оғоз гардидаанд, омӯзиши муқоисавии равишҳо ва расмиёти гуногуни коркарди афзалиятноки (суръати) дархостҳо дар соҳаи технологияҳои сабз барои татбиқи самаранокӣ онҳо дар асоси таҳлили системавии ҳуҷҷатҳои меъёрии шӯъбаҳои хориҷӣ гузаронида шуд.

Мақсади ин мақола муайян кардани равишҳои беҳтарин барои татбиқи имконпазир дар доираи таҷрибаи Русия ва дар ин замина таҳияи пешниҳодҳо оид ба хусусиятҳои асосии тартиби ояндаи баррасии босуръати дархостҳо дар соҳаи технологияҳои сабз мебошад.

Дар бораи аҳамияти таҷрибаи хориҷӣ барои амалияи Русия

Барномаҳои махсус оид ба баррасии босуръати дархостҳо дар соҳаи технологияҳои сабз ва ҳавасмандгардонии ихтироъ дар ин самт соли 2009 тақрибан дар як вақт дар идораҳои патентии чунин кишварҳои саноатӣ, аз қабили Австралия, Британияи Кабир, Исроил, Ҷумҳурии Корея, Ҷопон ва ИМА қабул карда шуданд [1]. Сипас, дар солҳои 2011–2012 чунин барномаҳо аз ҷониби департаментҳои Бразилия, Канада ва РХХ қабул карда шуданд [2]. Дар айни замон, дар бисёр департаментҳои кишварҳои рӯ ба тараққӣ (Аргентина, Чили ва ғайра) барномаҳои махсус барои технологияҳои сабз низ вучуд доранд. Қабули чунин барномаҳо вақти гирифтани патентро аз чанд сол то чанд моҳ коҳиш дод.

Масалан, дар департаментҳои Австралия, Канада, Британияи Кабир, РХХ, Япония ва ИМА, ки муҳлати дида баромадани аризаҳо одатан 3–4 сол ва аз ин ҳам зиёдтар аст, то як сол кам кардани ин муҳлат тадбири самарабахш ҳисоб мешавад. Дар РХХ ин муҳлат 6–7 моҳ аст.

Таҷрибаи татбиқи ин барномаҳо дар як қатор нашриҳои муаллифони хориҷӣ таҳлил шудааст [3]. Дар бисёре аз онҳо, ба монанди сарчашма [4], муаллифон нақши муҳими патентҳоро дар ҳифз ва пешбурди технологияҳои

инноватсионии соҳаи технологияҳои сабз асоснок мекунанд. Баъзеи онҳо [5] таъкид мекунанд, ки патентҳои марбут ба технологияҳои сабз, бо назардошти аҳамияти махсуси иҷтимоӣ ва ҷамъиятии онҳо, бояд бидуни маҳдудиятҳои аз ҷониби Созишнома дар бораи ҷанбаҳои тичоратии ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ муқарраршуда истифода шаванд, ба монанди чораҳои иҷозатномадиҳӣ ва дигар амалияҳои, ки метавонанд рақобатро маҳдуд созанд, ба тичорат таъсири манфӣ расонанд ва ба интиқол ва паҳнкунии технология ҳалал расонанд. Тадқиқотҳои дигар таҷрибаҳои шӯъбаҳои мушаххасро тавсиф мекунанд, аз ҷумла хусусиятҳои барномаи махсуси шӯъбаи Бразилия оид ба баррасии дархостҳо дар соҳаи технологияҳои сабз [6] ё дохил кардани онҳо ба барномаи имтиҳони умумии суръатбахш, ки дар доираи он дархостҳо оид ба технологияҳои сабз дар баробари замимаҳо дар дигар соҳаҳои технология, вале бо шартҳои иловагии имтиёзнок, масалан, дар шӯъбаи РХХ [7] баррасӣ мешаванд. Барои огоҳ кардани докталабоне, ки бо патенти хориҷӣ машғуланд, як қатор баррасиҳои таҳлилий нашр шудаанд, масалан нашрия [8], ки тавсифи муҳтасари ҳар як барномаи суръатбахширо дар бар мегирад, вале бидуни гузаронидани таҳлили муқоисавӣ, яъне муайян кардани хусусиятҳо ва фарқиятҳои умумӣ. Бояд гуфт, ки дар асар равиши муқоисавии тавсиф истифода шудааст [9], вале он асосан ба таҳлили таҷрибаи давлатҳои рӯ ба инкишоф бахшида шудааст.

Бо дарназардошти ин, таҷрибаи идораҳои патентии 10 кишвари зерин: Австралия, Бразилия, Британияи Кабир, Канада, РХХ, Ҷумҳурии Корея, ИМА, Чили, Ҷопон ва ЕПВ таҳқиқоти муфасссал гузаронида шуд. Одатан, барномаҳои махсуси ин шӯъбаҳо дар соҳаи технологияҳои сабз ба татбиқи тадбирҳои зерин нигаронида шудаанд [10]:

- экспертизаи фаврии дархостҳои патентӣ, аз ҷумла нашри босуръати (таъхирӣ) ҳуҷҷатҳои патентӣ бо мақсади ҳарчи зудтар додани ҳуқуқи патентӣ;
- додани имтиёзҳои иловагӣ ба докталабон, аз ҷумла тахфифҳо аз пардохти ҳаққи хизмат;
- маълумоти иловагӣ ва мақсаднок барои истифодабарандагон дар шакли реестрҳои алоҳида, баррасии патентҳо ва муайян кардани ихтирооти муҳимтарин дар соҳаи технологияҳои сабз;
- таъсиси воситаҳои иловагии ҷустуҷӯ, ки барои муайян кардани ҳуҷҷатҳои патентӣ дар соҳаи технологияҳои сабз имкон медиҳанд ва ба истифодаи таснифоти аънавании патентӣ мусоидат мекунанд.

Равишҳо ва расмиёти муҳталифи санчиши босуръати замимаҳои сабзро, ки дар натиҷаи таҳлили амалияи агентҳои дар боло зикршуда [11] муайян шудаанд, метавонанд ба якчанд ҳолатҳои маъмулӣ, ки дар категориҳои зерин ҷамъбаст карда шудаанд, кам карда шаванд:

(1) **Имтиҳони босуръати замимаҳои сабз дар доираи расмиёти мавҷудани суръатбахшӣ гузаронида мешавад**, ки барои барномаҳо дар ҳама гуна мавзӯ, аз ҷумла технологияҳои сабз пешбинӣ шудааст. Дар баробари ин, замимаҳо оид ба технологияҳои сабз нисбат ба

барномаҳои дигар мавзӯҳо бартарият надоранд. Ин равиш барои таҷрибаи ЕПВ ва Ҷопон хос аст (дар ҳолате, ки докталаб тартиби умумии суръатбахширо истифода мебарад [12]).

(2) **Санчиши босуръати замимаҳои сабз, ба монанди ҳолати аввал, дар доираи тартиби мавҷудани умумии суръатбахшӣ анҷом дода мешавад**, аммо ба замимаҳои сабз талабот ва муқаррароти иловагӣ татбиқ карда мешаванд, яъне агар замимаҳои сабз ба тартиби умумии суръатбахшӣ дохил карда шаванд, барои дархостҳои сабз талабот ва муқаррароти иловагӣ қорӣ карда мешаванд, ба монанди мӯҳлатҳои кӯтоҳтари баррасии, гурӯҳҳои иловагии имтиёзнокӣ докталабон ва ғайра. Ғайр аз он, онҳо танҳо ба замимаҳо дар соҳаи технологияҳои сабз дахл доранд ва ба замимаҳои дигар соҳаҳо татбиқ намешаванд (барои тафсилоти бештар ба поён нигаред). Ин равиш дар таҷрибаи шӯъбаҳои Австралия ва РХХ истифода мешавад.

(3) **Баррасии суръатбахши дархостҳои сабз дар доираи яке аз ду расмиёт гузаронида мешавад: тартиби умумии суръатбахшӣ (нигаред ба Категорияи 1) ё тартиби махсуси фавқулода, ки барои татбиқи муҳимтарин ё замимаҳо дар соҳаҳои афзалиятноки технология истифода мешавад**, яъне дар якҷоягӣ бо тартиби умумии суръатбахшӣ барои ҳама замимаҳои мувозӣ, аз ҷумла дар шакли фаврии иловагӣ барои ҳама дархостҳои иловагӣ баррасии дархостҳои муҳимтарин ё афзалиятнок талаб карда мешавад (масалан, дархостҳое, ки ба нақша гирифта шудаанд ё татбиқ карда мешаванд, патенти хориҷӣ, фуруши иҷозатнома, дархостҳо ба самтҳои қорӣ ё афзалиятноки технология, аз ҷумла дар соҳаи технологияҳои сабз). Ин равиш дар таҷрибаи кафедраҳои Канада, Ҷопон (дар шакли имтиҳони ба истилоҳ супер-суръат⁸) и Республикаи Корея.

(4) **Санчиши босуръати замимаҳои сабз дар доираи тартиби махсуси суръатбахшӣ гузаронида мешавад, ки танҳо барои барномаҳо дар соҳаи технологияҳои сабз истифода мешавад**. Дар сурати мавҷуд набудани ягон тартиби умумии суръатбахшӣ дар агентӣ, тартиби махсуси суръатбахшӣ таъсис дода мешавад, ки танҳо барои технологияҳои сабз истифода мешавад. Ин усул дар амалияи департаментҳои Бразилия, Британияи Кабир ва Чили истифода мешавад.

(5) **Санчиши босуръати замимаҳои сабз дар доираи як тартиби махсуси суръатбахшии муваққатӣ, ки танҳо барои технологияҳои сабз пешбинӣ шудааст, гузаронида мешавад**. Дар сурати мавҷуд будани тартиби умумии суръатбахшӣ, инчунин дигар расмиёти махсуси суръатбахшӣ, тартиби махсуси суръатбахшии муваққатӣ ба

⁷ Қарори Ҳукумати ФР таҳти № 1587 аз 21 сентябри соли 2021 «Дар бораи тасдиқи меъёрҳои лоиҳаҳои рушди устувор (аз ҷумла сабз) дар Федератсияи Русия ва талабот ба системаи санчиши лоиҳаҳои рушди устувор (аз ҷумла сабз) дар Федератсияи Русия» // URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202109240043> (санаи мурочиат: 11.03.2024).

⁸ Outline of Super Accelerated Examination // Идораи патентии Ҷопон: вебсайти расмӣ. URL: https://www.jpo.go.jp/e/system/patent/shinsa/jp-super_soki/ (санаи мурочиат: 06.03.2024).

таври иловагӣ таъсис дода мешавад, ки он танҳо барои технологияҳои сабз истифода мешавад, дар ҳоле ки расмиёти муваққатӣ расмиёти танҳо барои як давраи муқарраршуда бо муқаррар кардани маҳдудияти дархостҳои баррасӣшуда амал мекунад. Ин равиш ду маротиба дар таҷрибаи агентии ИМА (2009–2012 ва аз соли 2022 то имрӯз) истифода шудааст. Аз соли 2022 ин равиш аз ҷониби агентии Чили истифода мешавад.

Сарфи назар аз мавҷудияти фарқиятҳои ҷиддии байни равишҳои дар боло зикршуда, дар татбиқи онҳо як қатор хусусиятҳо, муқаррарот ва талаботҳои умумӣ муайян карда мешаванд. Дар байни муқаррарот ва талаботҳои умумӣ, ки суръатбахшии имтиҳонро таъмин мекунанд ё осон мекунанд, муҳимтаринашон инҳоянд:

- талаби пешниҳоди ҳама маводи дархост, аз ҷумла дархост дар бораи суръатбахшӣ, танҳо дар шакли электронӣ;
- зарурати пеш аз мӯҳлат (пеш аз мӯҳлат) интишори ариза бо тартиби тезонидашуда;
- пешниҳоди ҳатмии изҳорот (ё тавзеҳот) дар бораи натиҷаи интизорраванда вобаста ба паст кардани таъсири иқлим ё ҳифзи иқлим;
- аз байн бурдани имкони дархости батаъхиргузорӣ ё ба таъхир андохтани мӯҳлати муқаррарнамудаи экспертиза;
- талаби пешниҳоди натиҷаҳои кофтуков ва экспертизаи пешакӣ;
- барои дархости суръатбахшӣ ҳеҷ гуна пардохт нест.

Аз тарафи дигар, бо сабаби мутобиқат накардани қонунҳои патентӣ дар расмиёти суръатбахшии истифодашуда, ки дар доираи панҷ равиши дар боло зикршуда амалӣ карда мешаванд, як қатор фарқиятҳои назаррасро низ метавон муайян кард.

Ин тафовутҳо метавонанд ҳам ба меъёрҳои интиҳоби дархостҳо барои дохил шудан ба расмиёти суръатбахшӣ, мӯҳлатҳои баррасии онҳо ва имтиёзҳое, ки ба довталабон дода мешаванд, дахл дошта бошанд.

Аз ҷумла, асосҳои зерин ҳамчун меъёри интиҳоби дархостҳои барои дохил кардан ба расмиёти суръатбахшӣ истифода мешаванд:

- намуди барномаҳо ё намуди объекти МЗ, аҳамияти он барои иқтисодиёти кишвар;
- ҳуқуқи довталаб барои талаб кардани суръат бахшидан ба имтиҳон (масалан, додани ҷунин ҳуқуқ танҳо ба резидентҳои ин ё он кишвар,
- танҳо барои довталабони миллӣ – иштирокчиёни лоиҳаҳои миллӣ ва барномаҳои давлатӣ, истисноҳо ё маҳдудиятҳо барои довталабони ғайррезидентӣ);
- усулҳои гуногуни муайян кардани он, ки оё объекти ихтироъ ба мавзӯи технологияҳои сабз мансуб аст.

Вобаста ба мӯҳлатҳои дархости суръатбахшӣ ва гузаронидани марҳилаҳои гуногуни имтиҳон, имконоти зерин имконпазиранд:

- дархост кардани суръатбахшии имтиҳон пеш аз оғози имтиҳон ё дар ҳама гуна марҳилаи имтиҳон имконпазир аст;

- мӯҳлатҳои додани қарори якуми экспертӣ (аз 1 моҳ то 1 сол);
- муҳлати пурра супурдани имтиҳон (аз 1 сол то 3 сол ва бештар аз он).
- Дар мавриди пешниҳоди имтиёзҳои имконпазир ҳолатҳои зерин имконпазиранд:
- ҳамон имтиёзҳое, ки барои дархостҳо дар ҳама мавзӯҳои дигар;
- имтиёзҳои иловагӣ, ки аз рӯи категорияи муроҷиаткунандагон, манбаъҳои маблағгузории рушди дахлдор ё барномаи давлатӣ, аҳамият барои иқтисодиёт ва ғайра муайян карда мешаванд.

Биёед фарқиятҳои дар боло зикршударо муфассалтар баррасӣ кунем.

Ҳамин тариқ, асосҳои зерин метавонанд ҳамчун меъёри қабули қарор дар бораи ворид намудани дархостҳо ба расмиёти суръатбахшии объектҳо дар соҳаи технологияҳои сабз истифода шаванд.

а) Навъ ё навъи объекти МЗ эълоншуда, аз ҷумла:

- танҳо дархостҳо барои ихтироъҳо иҷозат дода мешаванд (таҷрибаи департаментҳои Австралия, Британияи Кабир, Канада, Ҷумҳурии Корея, Ҷопон);
- Ба ғайр аз аризаҳо оид ба ихтироот, инчунин аризаҳо оид ба моделҳои фойданок дохил карда мешаванд (таҷрибаи департаментҳои Бразилия, РХХ, ИМА, Чили);
- Ҳама намуди дархостҳои патентӣ иҷозат дода мешаванд: барои ихтироот, моделҳои фойданок ва намунаҳои саноатӣ (таҷрибаи идораи РХХ);
- Аризаҳое, ки аз рӯи марҳилаи баррасии онҳо муайян карда мешаванд, аз раванди суръатбахшӣ хориҷ карда мешаванд (масалан, дар Идораи ИМА, ҳама дархостҳое, ки ибтидоӣ нестанд (аслӣ), яъне идома, қисман идома ва тақсимшуда, аз баррасии суръатбахшӣ хориҷ карда мешаванд).

б) Меъёрҳои интиҳоби дархостҳо дар асоси мутобиқати гуногуни довталаб:

- аризаҳое, ки асосан аз ҷониби сокинони ин кишвар пешниҳод шудаанд, масалан, Британияи Кабир, Бразилия (дар давоми лоиҳаи якуми озмоишӣ);
- Танҳо аризаҳои резидентҳое, ки вобаста ба иштироки худ дар лоиҳаҳои муҳими миллӣ, бунёди иншоот дар доираи барномаи давлатӣ ё дар асоси маблағгузории давлатӣ, инчунин бо назардошти аҳамияти мавзӯ барои иқтисодиёт ва иқтисодии муҳофизатии кишвар ва ғайра ариза пешниҳод мекунанд (масалан, таҷрибаи департаменти Ҷумҳурии Корея);
- аризаҳое, ки ғайррезидентҳо пешниҳод кардаанд, инчунин дар сурате дохил карда мешаванд, ки агар онҳо якҷоя бо ягон филиал дар кишвари мазкур (масалан, дар Корея) ташкилоти корпоративӣ дошта бошанд ё ба шарте ки филиалҳои онҳо дар кишвари қабулкунанда (РХХ) воҳидҳои алоҳидаи корпоративӣ бошанд ё ариза якҷоя бо

- довталабоне, ки резидентҳои ин кишвар (РХХ) мебошанд, пешниҳод карда шаванд [7];
- аризаҳое, ки аз ҷониби ғайррезидентҳо пешниҳод шудаанд, инчунин, агар ариза дар робита бо созишномаҳои байналмилалӣ (масалан, созишномаҳои минтақавӣ, тартиби РСТ, Барномаи РРН ва ғ.) пешниҳод карда шуда бошад (масалан, Бразилия, ИМА);
- Ҳама гуна дархостҳое, ки довталабон аз ҳама кишварҳо пешниҳод кардаанд (масалан, Бразилия, Канада, Ҷопон, ЕПВ) дохил карда мешаванд.

в) Меъёрҳои гуногун барои муайян кардани он, ки оё барнома ба технологияҳои сабз алоқаманд аст:

- таносуби предмети ихтироъ бо баъзе таърифи васеи доираи ҳифзи муҳити зист. Ин усул, масалан, дар департаментҳои Британияи Кабир, Канада, Бразилия, РХХ ва Чили истифода мешавад. Ариза ба тартиби экспертизаи тезонидашуда ба шарте дохил карда мешавад, ки агар аризадиҳанда дар аризаи худ изҳорот диҳад, ки мавзӯи ихтироъ ба яке аз бахшҳои асосии мавзӯии технологияҳои сабз, аз ҷумла коҳиш додани газҳои гулхонаӣ дар атмосфера, беҳбуди муҳити зист, нигоҳдорӣ ё кам кардани истеъмоли энергия (дар сурати истифодаи манбаъҳои анъанавии энергия), эҷод ё истифодаи манбаъҳои барқароршавандаи энергия, ғ.
- таносуби предмети ихтироъ бо яке аз самтҳои афзалиятноки тараққиёти иқтисодиёти мамлакат, ки дар программаҳои давлатӣ муайян карда шудаанд. Ин равиш одатан илова ба талаботе, ки ба мафҳуми васеъ алоқаманд бошад ва дар ин ё он шакл дар ҳуҷҷатҳои меъёрии департаментҳои Австралия, Бразилия, Корея ва Ҷопон мавҷуд бошад, бо истинод ба муқаррароти дахлдори барномаҳои давлатӣ оид ба самтҳои афзалиятноки рушди кишвар татбиқ карда мешавад. Ҳамин тариқ, ҳуҷҷатҳои меъёрии департаменти Австралия ба санадҳои дахлдори ҳукумат, ки ба суръат бахшидан ба татбиқи технологияҳои ҳифзи муҳити зист равона шудаанд⁹, ба монанди Санади ба қарибӣ қабулшуда оид ба коркарди такрорӣ ва кам кардани партовҳо ишора мекунанд (Recycling and Waste Reduction Act)¹⁰. Дар департаментҳои Бразилия ва Корея ҳангоми дохил намудани замимаҳои марбут ба технологияҳои сабз пеш аз ҳама онҳое ба инобат гирифта мешаванд, ки ба самтҳои афзалиятноки рушди ин кишвар, ки дар барномаҳои давлатӣ муайян шудаанд, дахлдоранд. Илова бар ин, ҳангоми муайян кардани мавзӯи дархост, идораи Ҷумҳурии

Корея 8 категорияи махсуси таснифоти миллии худро дар соҳаи технологияҳои сабз истифода мебарад, ки бо тақсимои предмети таснифоти байналмилалӣ комилан мувофиқ нестанд [14]. Маъмурияти Исроил инчунин рӯйхати синфҳои қатъӣ муайяншударо риоя мекунад;

- дар асоси таснифоти объекти ихтироъ ба як ё якчанд сарлавҳаҳои таснифоти байналмилалии марбут ба технологияҳои сабз. Ин усулро мақомоти ИМА, Чили ва ЕПВ истифода мебаранд. Дар идораҳои ЕПВ ва ИМА, мавзӯи ихтироъ бояд ба ғайр аз сарлавҳаҳои Таснифи байналмилалии патентӣ (МПК), ҳатман ба яке аз сарлавҳаҳои синфи махсуси Y2, ки ба технологияҳои сабз бахшида шудааст, мувофиқат кунад. Ин синф ба таври илова ба таснифоти патентии кооперативӣ (СПК) дохил карда шуд, ки барои васеъ кардани МПК таъсис дода шудааст. Дар лоиҳаи охири ИМА, ки коркарди дархостҳои технологияи сабзро таъмин менамояд, талабот оид ба аҳамияти мавзӯии предмети ихтироъ ба таври зайл нишон дода шудааст: «далели он, ки ихтирои арзшуда ба мақола ё раванде дахлдор, ки ба паст кардани иқлим нигаронида шудааст» танҳо бо он сабаб иҷро нашуда ҳисобида мешавад, ки, агар дарзоси ҳадди аққал як даъворо дар бар гирад, ки дар мӯҳтавои як ё якчанд мафҳумҳои техникӣ, ки дар зарсинфҳои Муштараки тансифӣ: Y02A, Y02B, Y02C, Y02D, Y02E, Y02P, Y02T ё Y02W аксёфта мувофиқат мекунад. Масалан, даъвои марбут ба забт ё хориҷ кардани метан ба сарлавҳаи Y02C 20/20 синфи Y02 бояд мувофиқ бошад [15].

г) Меъёрҳои иловагии интиҳоби дархостҳо дар асоси муайян кардани аҳамият ё аҳамияти объекти эълоншуда барои иқтисодиёти кишвар

Меъёрҳое, ки ба аҳамияти предмети ихтироъ асос ёфтаанд, дар амалияи идораҳои Республикаи Халкии РХХ, Республикаи Корея, ИМА ва ЕПВ истифода мешаванд. Истифодаи онҳо барои тезондан, пеш аз ҳама, аз нуқтаи назари истифодабарии имконпазири онҳо дар иқтисодиёти мамлакат, пеш аз ҳама, ихтироот ва моделҳои фойданок интиҳоб карда шуда, дуҷум, барои пешгирии намудани сарбории зиёдати мутахассисон, ки аз сабаби кам шудани муҳлати баррасии аризаҳо ба амал омада метавонанд, нигаронида шудааст. Дар ин маврид барои баҳо додан ба аҳамияти предмети ихтироъ, одатан дар асоси фикру мулоҳизаҳои гуногун ва шаҳодатномаҳои аз тарафи органҳои гуногуни салоҳиятдор додашуда далели ҳуҷҷатии аҳамияти он талаб карда мешавад. Илова бар ин, метавон хулосаи (арзёбии) коршиносро истифода бурд.

Намунаи хоси талабот ба далелҳои ҳуҷҷатии аҳамияти объект барои дохил кардани он ба тартиби суръатбахшӣ таҷрибаи шӯъбаи Корея мебошад. Ҳамин тариқ, инҳо бояд ба барномаи суръатбахшӣ пеш аз ҳама дохил карда шаванд:

⁹ David Boy, Australia developing criteria to accelerate examination for selected applications, June 9, 2001 // Madderns: вебсайт. URL: <https://madderns.com.au/ip-australia-trialling-machine-learning-model/> (санаи мурочиат: 03.04.2024).

¹⁰ Australia, Recycling and Waste Reduction Act 2020 (№ 119, 2020) – SECT 319 // Australasian Legal Information Institute: вебсайт. URL: http://classic.austlii.edu.au/au/legis/cth/num_act/rawra2020287/ (санаи мурочиат: 11.03.2024).

• барномаҳои марбут ба технологияе, ки ҳамчун технологияи сабз дар доираи Санади асосии коҳиши карбон (то соли 2021) ва Санади бетарафии карбон ва рушди сабз (аз октябри соли 2021 сар карда) тасдиқ шудааст;

• аризаҳое, ки аз ҷониби ширкате, ки ҳамчун ширкати мутахассис дар соҳаи технологияҳои сабз тасдиқ шудааст;

• аризаҳо аз ҷониби ширкате, ки ба ҳайати парки саноатии технологияҳои сабз дохиланд, тибқи санади дар боло зикршуда;

• аризаҳои пешниҳоднамудаи аризадиҳандае, ки мутобиқи санади дар боло зикргардида субсидия гирифтааст;

• аризаҳо аз ҷониби аризадиҳандае, ки тибқи санади дар боло зикршуда сармоягузори гирифтааст;

• аризаҳое, ки дар робита ба барномаҳои дигари давлатӣ дастгирии молиявӣ ё сертификат гирифтаанд.

Дар амалияи идораи РХХ танҳо ихтирооти муҳимтарин иҷозат дода мешавад, ки ба барномаи расмиёти тезонидашуда дохил карда шаванд [13].

Интиҳоби ихтирооти муҳимро мутахассисони филиалҳои минтақавии Идораи патентии РХХ бо назардошти талаботи зерин анҷом медиҳанд:

- интиҳоби дархостҳои патентӣ, ки дорои ихтироот мебошанд, ки дар ҳифзи муҳити зист саҳми назаррас доранд, аз қабili партовҳои ками CO2 ва сарфаи энергия;
- ба барномаи суръатбахшӣ дохил намудани он дархостҳои миллий, ки барои гирифтани патенти хориҷӣ низ пешбинӣ шудаанд (вале пеш аз пешниҳоди онҳо дар кишварҳои дигар);
- муайян кардани дархостҳои патентӣ, ки барои манфиатҳои миллий ва ҷамъиятии як кишвар ё ягон минтақаи он аҳамияти хоса доранд.

Дар ин ҳолат, аризадиҳанда инчунин бояд далелҳои заруриро пешниҳод кунад, то нишон диҳад, ки ариза ба категорияҳои номбаршуда рост меояд. Масалан, Дастури филиали Пекин аз довталаб талаб мекунад, ки маводи дахлдори дастгирикунандаро, ки аз ҷониби маъмуриятҳои вазоратҳои дахлдори миллий ва комиссияҳо ё шӯъбаҳои воқеъ дар Пекин дода шудаанд, пешниҳод намояд. Илова бар ин, дастурҳои шӯъбаҳои Чжэцзян (Zhejiang) ва Хэйлунцзян (Heilongjiang) инчунин барномаҳоро дар бар мегиранд, ки ба ихтиёрдории молҳои қалбакӣ, интиқоли технологияҳо алоқаманданд ё дар доираи лоиҳаҳои муҳим дар ин вилоятҳо дар муайян кардани дархостҳои муҳими патентӣ амалӣ карда мешаванд.

Идораҳои ИМА, Чили ва ЕПВ ҳангоми интиҳоби замиаҳои технологияи сабз барои дохил шудан ба раванди суръатбахшӣ аз рӯи сарбории коршиносон роҳнамой мекунанд. Бо ин мақсад идораҳои номбурда лимити солони қабули аризаҳоро муқаррар кардаанд. Ғайр аз ин, меъёрҳои бавоситаи аҳамияти ихтироотро истифода бурдан мумкин аст. Ҳамин тариқ, дар Департаменти ИМА, тартиби суръатбахшӣ пеш аз ҳама барои он ихтироот аст, ки ба назари коршиносон, аз рӯи моҳияти саҳми

Дар ин ҳолат, аризадиҳанда инчунин бояд далелҳои заруриро пешниҳод кунад, то нишон диҳад, ки ариза ба категорияҳои номбаршуда рост меояд. Масалан, Дастури филиали Пекин аз довталаб талаб мекунад, ки маводи дахлдори дастгирикунандаро, ки аз ҷониби маъмуриятҳои вазоратҳои дахлдори миллий ва комиссияҳо ё шӯъбаҳои воқеъ дар Пекин дода шудаанд, пешниҳод намояд.

эҳтимолии онҳо дар се категорияи зерин аҳамияти бештар доранд:

- (1) кашфи манбаъҳои нав ё азхудкунии манбаъҳои барқароршавандаи энергия;
- (2) самараноктар истифода бурдан ё сарфаи манбаъҳои мавҷудаи энергия;
- (3) кам кардани партовҳои газҳои гулхонаӣ¹¹.

В ЕПВ формально отсутствуют ограничения на число заявок, включаемых в ускоренное делопроизводство по программе PACE (Programme for accelerated prosecution of European patent applications)¹² дохил карда шудаанд, ягон маҳдудият надорад. Аммо дар амал ин рақам ба сарбории воқеии кори звеноҳо, ки ҷустуҷую имтиҳонхоро иҷро мекунанд, инчунин ба миқдори аризаҳое, ки барои тезондан қабул шудаанд, вобаста аст. Аз ин рӯ, аз довталабоне, ки дар як сол суръат бахшидан ба шумораи зиёди дархостҳо доранд, одатан хоҳиш карда мешавад, ки аз байни онҳо ихтирооти муҳимтарин ё муҳимро интиҳоб кунанд ва дархостҳои боқимондари ба тартиби муқаррарӣ интиқол диҳанд.

Дар баробари ин, бояд гуфт, ки нигарониҳо дар бораи эҳтимоли сӯиистифода аз тартиби тезонидашуда вобаста ба имтиёзҳое, ки барои замиаҳои сабз пешбинӣ шудаанд, ҷун қоида, беасосанд. Масалан, омори агентии Британияи Кабир, ки тартиби мусоидтари суръатбахшии барномаҳои сабзро дар зерини номи «каналҳои сабз» таъмин мекунад, нишон медиҳад, ки ҳар сол тақрибан 300 дархост тавассути «каналҳои сабз» пешниҳод карда мешавад, ки ин 1% шумораи умумии дархостҳоро ташкил медиҳад. Дар соли 2020 шумораи ниҳии дархостҳо пешниҳод карда

¹¹ Advancement of examination petitions // USPTO: вебсайт. URL: <https://www.uspto.gov/patents/apply/petitions/timeline/advancement-examination-petitions> (санаи мурочиат: 11.03.2024).

¹² PACE (Programme for accelerated prosecution of European patent applications), Guidelines for Examination [Электронный ресурс] // EPO: вебсайт. URL: https://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/guidelines/e/e_viii_4.htm (санаи мурочиат: 11.03.2024).

шуд – зиёда аз 400 (тақрибан 20% ҳамаи дархостҳои ба кафедра дар мавзӯҳои сабз пешниҳодшуда). Барои дархостҳои боқимонда довталабон пешниҳоди суръатро мувофиқ надонистаанд, ҳарчанд ширкати довталабон дар хидматрасонии «каналҳои сабз» ройгон аст¹³.

Аксари идораҳо инчунин ҳама дархостҳои миллиро ҳамчун барномаҳои муҳим ё муҳим тасниф мекунанд, ба шарте ки аризаи шабеҳ дар хориҷа пешниҳод шуда бошад ё барои пешниҳоди он пешбинӣ шуда бошад, инчунин дархостҳои байналмилалии РСТ. Дар баробари ин, дар робита ба ворид намудани замиаҳои байналмилалии РСТ ба тартиби суръатбахшӣ, равишҳои гуногун истифода мешаванд, ки маҳдудиятҳои назаррас ва талаботи иловагиро пешбинӣ мекунанд.

Дар амалияи ЕПВ танҳо он барномаҳои РСТ, ки ба марҳилаи аврупой ворид шудаанд ва барои онҳо ЕПВ қаблан ҳамчун Мақомоти Ҷустуҷӯи Байналмилалӣ ё Мақоме, ки барои анҷом додани ҷустуҷӯи иловагӣ таъин шудааст, ба расмиёти суръатбахшӣ роҳ дода мешавад¹⁴.

Идораи патентии Ҷопон имкон медиҳад, ки ба расмиёти тезонидашуда ва хеле тезонидашудаи ҳар як дархости миллий ворид карда шавад, агар дархости шабеҳ дар хориҷа пешниҳод шуда бошад ва аз моҳи июли соли 1996, дархостҳои байналмилалӣ низ дохил карда мешаванд, ба шарте, ки онҳо [16]:

- ба Дафтари Ҷопон ҳамчун Дафтари қабулкунандаи РСТ пешниҳод карда шуд ва ба марҳилаи миллий дар Ҷопон ворид шуд;
- ба Дафтари Ҷопон ҳамчун аризаи миллий ва инчунин ҳамчун аризаи байналмилалӣ ба ин Дафтар барои ҳамчун Дафтари қабулкунанда дар доираи РСТ пешниҳод шудааст.

Баъдтар, ҳама гуна барномаҳои РСТ, ки дар он Ҷопон ҳамчун кишвари таъиншуда номида шудааст, инчунин иҷозат дода шуд, ки ба расмиёти суръатбахшӣ дохил карда шаванд.

Тибқи таҷрибаи Идораи патентии Корея, танҳо он дархостҳои байналмилалии РСТ, ки Идораи патентии Корея барои онҳо ҳамчун мақоми салоҳиятдори ҷустуҷӯи байналмилалӣ дар доираи РСТ мутобиқи моддаи 198-2 Санади патентии Корея ҷустуҷӯи байналмилалӣ анҷом додааст, барои экспертизаи фаврӣ қабул карда мешаванд.

Идораи ИМА ба ғайр аз ҳама гуна дархостҳои миллий, ҳама дархостҳои байналмилалиро, ки аз ҷониби довталабони хориҷӣ ба марҳилаи миллий ворид шудаанд, қабул мекунад (ба истиснои дархостҳои давомдор ё муваққатӣ). Дуруст аст, ки маҳдудияти назаррас он аст, ки тартиби санчиши босуръати дархостҳои сабз аз ҷониби агентӣ

барои як давраи муайян (1–2 сол) ва барои ҳаҷми муайяни дархостҳо (аз 3 то 5 ҳазор) муқаррар карда мешавад¹⁵.

Таҳлили имкониятҳои мавҷудаи суръатбахшии экспертиза дар амалияи Роспатент

Дар айни замон, қонунгузориҳои Русия ягон тартиби расмии тезонидани баррасии дархостҳои патентиро пешбинӣ намекунад. Истисно тартиби махсусест, ки соли 2020 бо фармони Институти федералии моликияти саноатӣ аз 24 марти соли 2020 № 164 ҷорӣ карда шудааст, яъне Тартиби баррасии тезонидани дархостҳо барои ихтироот дар самтҳои афзалиятноки рушди дар барномаҳои давлатии Федератсияи Русия муайяншуда. Бо вуҷуди ин, бояд қайд кард, ки ин тартиб, сарфи назар аз доираи васеи он, ки дар унвон пешбинӣ шудааст, танҳо ба барномаҳо дар ду мавзӯи дахлдор дахл дорад, аз ҷумла: роботҳои технологӣ, манипуляторҳо (фасли МПК В25) ва системаҳои навигатсионии электронӣ (фасли МПК G01C ва G01S). Мутаассифона, пешбинӣ нашудааст, ки ин тартиб барои татбиқи дигар соҳаҳои афзалиятнок истифода шавад.

Имконияти дигари баррасии босуръати дархостҳои довталабони рус ин истифодаи барномаи байналмилалии РРН¹⁶ мебошад. Аммо, он танҳо ба марҳилаи байналмилалии баррасии дархостҳои довталабони Русия дахл дорад. Аризаи қаблии миллий, ки ба он дархости шабеҳи хориҷӣ асос ёфтааст, тибқи тартиби муқаррарӣ баррасӣ карда мешавад. Дар баробари ин бояд қайд кард, ки аксарияти идораҳои хориҷӣ, агар аризадиҳанда нияти патент кардани ихтироъашро дар хориҷа дошта бошад, ба аризадиҳанда имконият медиҳад, ки баррасии дархости дахлдори миллиро тезонад.

Яке аз сабабҳои дар амалияи Роспатент мавҷуд набудани ягон расмиёти умумии суръатбахшии суръатро метавон аз он иборат арзёбӣ кард, ки Роспатент то ба имрӯз мунтазам сиёсати кам кардани вақти коркарди ҳама дархостҳои воридотӣро пеш гирифта буд, ки ба масъалаи ҷорӣ намудани тартиби махсуси суръатбахшӣ ҳеҷ гуна таъҷилии хоса зам накардааст. Ҳамин тариқ, талаботҳои ибтидоӣ барои мӯҳлатҳое, ки аз ҷониби Супориши давлатӣ оид ба иҷрои корҳои давлатӣ аз ҷониби Муассисаи федералии буҷети давлатии ИФМС барои соли 2013 ва давраҳои минбаъда муқаррар карда шудаанд, мӯҳлатҳои миёнаи зеринро пешбинӣ мекунанд¹⁷:

- экспертизаи расмӣ: на бештар аз 2 моҳ,
- азназаргузарониҳои моҳият: барои ихтироот ва намунаи саноатӣ на бештар аз 12 моҳ ва барои модели фойданок на бештар аз 6 моҳ.

¹⁵ USPTO, Climate Change Mitigation Pilot Program // USPTO: вебсайт. URL: http://www.uspto.gov/patents/init_events/green_tech.jsp (санаи мурочиат: 11.03.2024).

¹⁶ Барномаи «Тезонидашудаи ҳуҷҷатгузориҳои патентӣ» (Patent Prosecution Highway, или PPH) // Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ: вебсайт. URL: [https://rospatent.gov.ru/ru/activities/inter/bicoop/pph#:~:text=\(санаи мурочиат: 11.03.2024\).](https://rospatent.gov.ru/ru/activities/inter/bicoop/pph#:~:text=(санаи мурочиат: 11.03.2024).)

¹⁷ Супориши давлатӣ оид ба иҷрои корҳои давлатӣ аз ҷониби Муассисаи федералии буҷети давлатии ИФМС барои соли 2013 ва давраи банақшагирии солҳои 2014 ва 2015 // Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ: вебсайт. URL: https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/docs/prikaz_27_12_12_169.pdf (санаи мурочиат: 11.03.2024).

¹³ Patents: accelerated processing: The Intellectual Property Office offers different methods of accelerating the processing of your patent application // URL: <https://www.google.com/search?q=UK+Green+channel+patents&oq=UK+Green+channel+patents&aqs=chrome..69i57j69i60.39538j0j15&sourc=chrome&ie=UTF-> (санаи мурочиат: 11.03.2024).

¹⁴ PACE (Programme for accelerated prosecution of European patent applications), Guidelines for Examination // EPO: вебсайт. URL: https://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/guidelines/e/e_viii_4.htm (санаи мурочиат: 11.03.2024).

Дар мавриди моделҳои муфид бошад, нишондиҳандаҳои мувофиқ дар асл ба оптимали наздик шуданд. Ҳамин тариқ, давомнокии миёнаи баррасии дархостҳо барои модели муфид дар соли 2022 то 1,22 моҳ коҳиш ёфт, дар ҳоле ки дар соли 2016 он 2,62 моҳро ташкил дод.

Бо вучуди ин, бинобар истифодаи воситаҳои автоматикунонӣ ва коҳиши муайяни ҳаҷми дархостҳои пешниҳодкардаи довталабон, бахусус хориҷӣ, ҳоло вақти миёнаи гузаронидани экспертизаи давлатии дархостҳои патентӣ дар Русия ба таври қобили мулоҳиза кам карда шудааст, ки аз муқоисаи рақамҳои солҳои 2022 ва 2016 дида мешавад. Тибқи гузоришҳои солонаи Роспатент барои солҳои 2022¹⁸ ва 2016 год¹⁹, давомнокии миёнаи баррасии дархостҳо барои ихтироъ дар охири соли 2022 4,2 моҳро ташкил додааст, дар ҳоле ки дар соли 2016 ин рақам 9,24 моҳро ташкил додааст. Мӯҳлати миёнаи қабули аввалин коршиносӣ дар охири соли 2022 3,98 моҳро ташкил дод, дар ҳоле ки дар соли 2016 ин 8,95 моҳро ташкил дод.

Дар мавриди моделҳои муфид бошад, нишондиҳандаҳои мувофиқ дар асл ба оптимали наздик шуданд. Ҳамин тариқ, давомнокии миёнаи баррасии дархостҳо барои модели муфид дар соли 2022 то 1,22 моҳ коҳиш ёфт, дар ҳоле ки дар соли 2016 он 2,62 моҳро ташкил дод.

Инчунин бояд махсус қайд карда шавад, ки мавҷуд набудани тартиби умумӣ, расман қабулшудаи суръатбахшии имтиҳон дар доираи таҷрибаи Русия қисман бо он ҷуброн карда мешавад, ки довталабони Русия як қатор имкониятҳои амалӣ барои суръат бахшидан ба баррасии аризаи худро доранд.

Ин имкониятҳо ба хидматҳо ва иншооти дахлдори Роспатент ё ташкилотҳои аз ҷониби Роспатент аккредитатсияшуда асос ёфтаанд. Ин хусусиятҳо дар бар мегиранд:

- пешниҳоди электронӣ ва кори электронӣ оид ба аризаҳо;
- гузаронидани ҷаласаҳои коршиносон (музокирот);
- фармоиш додани ҷустуҷӯҳои пулакӣ (тиҷоратӣ) дар мавзӯи ариза дар Роспатент (ИФМС);
- хадамоти пешакии ҷустуҷӯи патентӣ, ки аз ҷониби ташкилотҳои аз ҷониби Роспатент аккредитатсияшуда пешниҳод карда мешаванд;

¹⁸ Ҳисоботи солонаи Роспатент барои соли 2022 // Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ: вебсайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/otchet-2022-ru.pdf> (санаи мурочиат: 11.03.2024).

¹⁹ Ҳисоботи солонаи Роспатент барои соли 2016 // Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ: вебсайт. URL: https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/docs/otchet_2017_ru.pdf (санаи мурочиат: 11.03.2024).

- фиристодани дархости хаттии ғайрирасмӣ ба Роспатент барои тезонидани баррасии ариза бо асосҳои дахлдор.

Истифодаи ҳар яке аз вариантҳои дар боло зикршуда, дар алоҳидагӣ ё якҷоя, метавонад воқеан ба коҳиши муайяни мӯҳлати патент мусоидат намояд.

Ҳамин тариқ, **пешниҳоди электронии ҳуҷҷатҳо ва кори электронӣ аз рӯи ариза тавассути хонаи шахсӣ** дар муқоиса бо усули анъанавии коғази пешниҳоди ҳуҷҷатҳо ва пешниҳоди мукотиба бо идораи патентӣ бо истифода аз почта, имкон медиҳад, ки мӯҳлати гирифтани дархостҳо (огоҳномаҳо) аз идора ва ирсали ҷавобҳо ба онҳо хеле кам карда шавад, хусусан агар аризадиҳанда аз ҷойгиршавии идораи патентӣ дур ҷойгир бошад. Илова бар ин, ин ба шумо имкон медиҳад, ки ҳолатҳои эҳтимолии гум шудани почтаро пешгирӣ кунед, ки ин боиси талафоти иловагии вақт мегардад.

Бартарии иловагии истифодаи тартиби пешниҳоди ҳуҷҷатҳои электронӣ 30% тахфифи баъзе бочҳои патентӣ мебошад.

Гузаронидани вохӯриҳои экспертӣ (музокирот)

Барои истифодаи ин имконият аризадиҳанда бояд барои баррасии ариза бо иштироки аризадиҳанда дархост пешниҳод намояд. Илова ба рақами ариза, ариза бояд дар бар гирад:

- масъалаҳое, ки аризадиҳанда барои муҳокима пешниҳод кардааст;
- сана ва вақти дилхоҳи баррасии ариза бо иштироки аризадиҳанда;
- рақами телефони тамос барои мувофиқати ниҳой дар бораи сана ва вақти баррасии якҷояи ариза.

Мулоқотҳои коршиносон метавонанд онлайн дар шакли видеоконфронс низ баргузор шаванд.

Илова бар ин, дар ҳолатҳои фавқулодда, довталаб метавонад ба Роспатент бо дархости ғайрирасмӣ дар бораи тезонидани баррасии дархости худ бо пешниҳоди асоснокии мувофиқ (муҳимияти рушд барои кишвар, шартномаи ҳукумат, зарурати патенти хориҷӣ ва ғайра) муроҷиат кунад. Чунин дархостҳо метавонанд дар асоси истисноӣ иҷро карда шаванд.

Пешниҳоди натиҷаҳои пешакии ҷустуҷӯи патент ба Идора

Ин имконият, ки аз аризадиҳанда ба идора пешниҳод намудани натиҷаҳои муоинаи пешакии патентиро тақозо мекунад, имкон медиҳад, ки аз мукотибаи нолозим бо коршинос канорагирӣ кунад, зеро ҳолати объективии техникаи дар натиҷаи кофтуков муқарраршуда, инчунин аналогҳои наздиктарини барои дархост муайяншуда ба аризадиҳанда барои то ҳадди имкон пурра ва бо-саводона омода намудани маводи дархост мусоидат мекунад. Барои гирифтани натиҷаи кофтукови пешакии патентӣ аризадиҳанда дорои имконоти зерин мебошад.

Аввалан, Роспатент (ИФМС) хидмати пулакӣ барои гузаронидани ҷустуҷӯи тезонидашудаи мавзӯӣ барои ариза дар давоми 10 рӯз пешниҳод мекунад. Арзиши чунин ҷустуҷӯи ихтироот ва моделҳои ғоиданок на камтар аз 94 400 рубл ва моделҳои ғоиданок (ва

намунаҳои саноатӣ) аз 47 200 рублро ташкил медиҳад. Натиҷаҳои кофтукови зикршуда барои истифода аз ҷониби экспертиза ҳангоми арзёбии патентпазирӣ пешбинӣ шудаанд. Тавре ки таҷрибаи нишон медиҳад, ҷустуҷӯи пулакӣ метавонад мӯҳлати баррасии аризаро то ду моҳ кам кунад. Вале бояд қайд кард, ки ҳатто ин хизмати хеле гаронбаҳо на ҳамеша тезонидани реалии кори идораҳоро кафолат медиҳад.

Дуюм, аризадиҳанда метавонад ба яке аз ҳашт ташкилоти аккредитатсияшуда муроҷиат намояд, ки аз 1 январи соли 2024 метавонад ҷустуҷӯи пешакии иттилоотӣ ва арзёбии пешакии патентпазирӣ ихтироъ ва моделҳои ғоиданокро мутобиқи банди 2 банди 3 моддаи 1246 Кодекси граждании Федератсияи Русия (КГ ФР) гузаронад. Рӯйхати ташкилотҳои илмӣ ва таълимие, ки ба сифати ташкилотҳои аккредитатсия шудаанд, ки метавонанд ҷустуҷӯҳои пешакии иттилоотӣ ва арзёбии пешакии патентпазирӣ ихтироот ва моделҳои ғоиданокро анҷом диҳанд, инчунин номгӯи сарлавҳаҳои МПК, ки ин ташкилотҳо дар доираи онҳо хидматҳои худро пешниҳод мекунанд, дар вебсайти Роспатент оварда шудааст²⁰.

Ниҳоят, довталаб, дар сурати намояндагӣ аз ҷониби як фирма ё корхонаи калон, метавонад дар сохтори худ шӯъбаи патентӣ дошта бошад, ки қодир аст мустақилона дар доираи тадқиқоти патентӣ бо истифода аз пойгоҳи додаҳои кушода (ройгон) ва пулакӣ, ки номгӯи онҳо дар вебсайти ИФМС оварда шудааст, кофтуковҳои пешакии анҷом диҳад²¹.

Дар мавриди ҷустуҷӯи ҳуҷҷатҳои патентии хориҷӣ барои муайян кардани сатҳи технология (ихтироот ва моделҳои муфид), он метавонад дар системаҳои ҷустуҷӯӣ бо интерфейси забони русӣ ройгон анҷом дода шавад (ниг.: ru.espacenet.com, patentscope.earpatis.com).

Дар бораи зарурати истифода бурдани тартиби тезонидашуда дар доираи амалияи Русия

Таҳлили дар боло зикршуда имкониятҳои мавҷудаи довталабони Русия барои суръат бахшидан ба раванди баррасии дархостҳои патентӣ, бахусус дар соҳаи технологияҳои сабз ба мо имкон медиҳад, ки хулоса ва пешниҳодҳои пешакии зеринро пешниҳод кунем.

Усулҳо ва усулҳои имконпазирӣ суръатбахшии эҳтимолии экспертиза, ки дар боло мавриди баррасӣ қарор гирифтанд (ба таври электронӣ пешниҳод кардани ариза, истифодаи ҳисоби шахсӣ, иштироки аризадиҳанда дар ҷаласаҳои коршиносон, кофтуковҳои пешакии ва ғайра) муфиданд, вале дар дараҷаи самараи бадастомада хеле маҳдуданд ва баъзеи онҳо аз сабаби

зарурати пардохти тартиби иловагии ҷустуҷӯи пешакии хеле гарон мебошанд.

Дар мавриди идомаи тамоюли дар боло зикршуда коҳиши минбаъдаи мӯҳлатҳои умумии баррасии дархостҳо дар тамоми соҳаҳои технология, он ҳамчунин маҳдудиятҳои амалӣ дорад, ки ҳам аз афзоиши доимии шумораи дархостҳои пешниҳодшуда ва ҳам шумораи маҳдуди кормандони коршиносони Роспатент ба вучуд омадааст.

Усул ва усулҳои имконпазирӣ суръатбахшии эҳтимолии экспертиза, ки дар боло мавриди баррасӣ қарор гирифтанд (ба таври электронӣ пешниҳод кардани ариза, истифодаи ҳисоби шахсӣ, иштироки аризадиҳанда дар ҷаласаҳои коршиносон, кофтуковҳои пешакии ва ғайра) муфиданд, вале дар дараҷаи самараи бадастомада хеле маҳдуд буда, баъзеи онҳо аз сабаби зарурати пардохти расмиёти иловагии ҷустуҷӯи пешакии хеле гарон мебошанд.

Аз тарафи дигар, бо дарназардошти талаботи рӯзафзуни баррасии босуръати дархостҳои патентӣ ба ихтироот ва моделҳои ғоиданок, ки барои рушди иқтисоди кишвар, таъмини амният ва ҳудтаъминии он, татбиқи лоиҳаҳои миллии ва иҷроии ӯҳдадорихҳои байналмилалӣ, аз қабилӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист аҳамияти муҳим доранд, масъалаи таъсиси тартиби махсус ё тартиби баррасии технологияи дахлдор (ё тартиби махсус) зиёд карда мешавад²². Таҷрибаи маҳдуд, вале мусбати татбиқи Тартиби баррасии босуръати дархостҳо дар соҳаҳои афзалиятноки технология ба ин шаҳодат медиҳад, ки танҳо ба ду соҳаи маҳдуди технология дахл дорад. Сарфи назар аз доираи маҳдуди он, онро метавон ҳамчун як қадами муҳими аввалин дар ин роҳ, бахусус дар робита ба тақсими функцияҳо байни коршиносон ва ҳамкорӣи онҳо дар баррасии барномаҳо дар соҳаҳои афзалиятноки мавзӯӣ баррасӣ кард.

Ҳангоми таҳияи тартиби нави имтиҳонии суръатбахш, ки ба ғайр аз технологияҳои сабз, инчунин дигар самтҳои афзалиятноки технологияҳо, аз қабилӣ технологияи иттилоотии насли нав, истеҳсоли таҷҳизоти баланддақиқ, саноати маводи нав, саноати биологӣ, истеҳсоли мошинҳо бо истифода аз намудҳои нави

²⁰ Рӯйхати ташкилотҳои илмӣ ва таълимӣ, ташкилотҳои аккредитатсияшуда // Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ: вебсайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/activities/akkreditovannye-nauchnye-obrazovatelnye-organizatsii> (санаи мурочиат: 11.03.2024).

²¹ Захираҳои иттилоотии Роспатент // Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ: вебсайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/sources> (санаи мурочиат: 11.03.2024).

²² Гнип, В. Патентҳои «сабз» дар Русия: чор тамоюлҳои асосии рушд // РБК: вебсайт. URL: <https://trends.rbc.ru/trends/green/5ffec4449a7947cbec418575> (санаи мурочиат: 01.03.2024).

энергия, истифодаи манбаҳои нави энергия, зеҳни сунъӣ ва ғайра²³ пешбинӣ шудаанд, зарур аст, ки ҳам талаботи умумӣ ва ҳам барои дархостҳои мушаххас ба назар гирифта шаванд.

Аввалан, бо дарназардошти он, ки тамоюли коҳиши умумии мӯҳлатҳои баррасии ҳама дархостҳои патентӣ дар Роспатент дар оянда низ зоҳиран идома хоҳад ёфт, бояд эътироф кард, ки ба таври возеҳ зарурати эҷоди тартиби умумӣ ё универсалии суръат бахшидан ба экспертизаи дархостҳо аз рӯи ягон мавзӯё вучуд надорад, чунон ки дар идораҳои алоҳидаи экспертиза ба таъхир гузошташуда (ниг. равиши 1 дар боло). Гузашта аз ин, таҷрибаи аксари муассисаҳо нишон медиҳад, ки гурӯҳи назарраси довталабон вучуд доранд, ки ба баррасии умумии босуръати дархостҳои онҳо манфиатдор нестанд, махсусан дар ҳолатҳое, ки ин ба зарурати анҷом додани корҳои гуногуни омодагӣ барои татбиқи минбаъдаи объекти эълоншуда (тайёрӣ ба патенти хориҷӣ, фуруши иҷозатнома, таҳияи технологияи ниҳой ва ғайра) алоқаманд аст. Дар робита ба ин, нақшаҳои Департаменти ИМА-ро дар бораи ҷорӣ кардани тартиби се варианти имтиҳон ба ёд овардан лозим аст, ки дар он довталаб вобаста ба вазъият варианти имтиҳони ба ӯ мувофиқро интиҳоб мекунад: тезонидашуда, мунтазам ё ба таъхир гузошташуда²⁴.

Дуюм, азбаски варианти нави тартиби тезонидашуда бояд самтҳои наватарин афзалиятноки технологияро низ фаро гирад, яке аз талаботи муҳимтарини он бояд кушода будани он бошад, ки имкон медиҳад, ки соҳаҳои нави технология дар мавриди зарурат ворид карда шаванд.

Бо дарназардошти таҷрибаи кишварҳои аз ҷиҳати саноатӣ мутараққӣ, ки қонунгузориҳои онҳо экспертизаи босуръати дархостҳои патентиро дар самтҳои афзалиятноки технология пешбинӣ менамояд, инчунин ворид намудани тағйироти зарурӣ ба санадҳои меъёрии ҳуқуқии амалкунанда, ки ба танзим даровардани пешниҳод ва баррасии дархостҳо дар Роспатент (дар қисми 4 Кодекси граждании Федератсияи Русия, Қоидаҳои таҳия, пешниҳод ва баррасии ҳуҷҷатҳои дархост, Низомномаи маъмурий ва ғ.), барои он, ки танзими иловагии тартиби баррасии босуръати дархостҳо дар соҳаҳои афзалиятноки интиҳобшуда, пеш аз ҳама ба соҳаи саноати мудоғиба, технологияҳои воридотивазкунанда ва технологияҳои марбут ба Ҳифзи муҳити зистро таъмин намояд, мувофиқ ба назар мерасад.

Дар баробари ин, таҷрибаи хориҷӣ нишон медиҳад, ки санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, чун қоида, наметавонанд ҳамаи талаботи мушаххасро оид ба пешниҳод ва

баррасии босуръати дархостҳоро дар ҳамаи самтҳои афзалиятнок, аз ҷумла дар соҳаи технологияҳои сабз ба назар гиранд. Аз ин рӯ, дар баробари аз нав дида баромадани ҳуҷҷатҳои меъёрий, зарур аст, ки тартиби муфассалтари баррасии чунин дархостҳо низ омода карда шавад.

Дар асоси вижагиҳои технологияҳои сабз, бознигарии пешниҳодшудаи ҳуҷҷатҳои меъёрий ва эҷоди тартиби иловагӣ бояд иҷрои талаботи умумӣ ва мушаххасро нисбати маводи дархост таъмин намояд. Талаботи умумӣ талаботҳоеро дар бар мегиранд, ки Ҳангоми пешниҳоди дархост дар ҳама гуна соҳаи афзалиятноки техникаи риоя карда шаванд, дар ҳоле ки ба талаботи мушаххас танҳо онҳое дохил мешаванд, ки Ҳангоми пешниҳоди дархостҳо дар соҳаи технологияҳои сабз риоя карда шаванд.

Бо дарназардошти таҳлили дар боло зикргардидаи натиҷаҳои таҷрибаи хориҷӣ, дар байни талаботи умумӣ пеш аз ҳама онҳоеро номбар кардан лозим аст, ки дар маҷмӯъ тезонидани раванди имтиҳон, аз ҷумла пешниҳоди ҳамаи маводи дархост, аз ҷумла дархост дар бораи суръат бахшидан, танҳо дар шакли электронӣ, пешниҳоди ҳатмии асоснокӣ дар шакли ариза (шарҳ) оид ба натиҷаи пешбинишуда (масалан, дар истехсолот, рафъи эҳтиёҷоти эҳтиёҷот, рафъи эҳтиёҷот, ғайримуқаррарӣ) таъмин карда мешавад имконияти талаб кардани довталабон дар бораи батаъхиргузори ё ба таъхир андохтани мӯлатҳои муқаррарнамудаи имтиҳон, мавҷуд набудани пардохт барои дархост барои суръатбахшӣ ва ғ.

Илова ба талаботи умумии дар боло зикршуда, тавсия дода мешавад, ки як қатор маҳдудиятҳоеро, ки интиҳоби дархостҳо барои дохил кардан ба расмиёти суръатбахширо дар асоси хусусиятҳо ва шароити кунунии таҷрибаи Русия танзим мекунанд, пешбинӣ кунанд

(а) Ҳамин тариқ, Ҳангоми муайян кардани кадом намуди дархостҳои патентӣ (барои ихтироот, моделҳои фойданок ё намунаҳои саноатӣ) бояд ба расмиёти суръатбахшӣ дохил карда шаванд, бояд танҳо бо дархостҳои ихтироъ маҳдуд шавем, зеро мӯҳлатҳои баррасии дархостҳо барои моделҳои фойданок қомилан оптималӣ (як моҳ) мебошанд ва нисбат ба намунаҳои саноатӣ, чунон ки таҷриба нишон медиҳад, шумораи камтарини дархостҳо дар соҳаи технологияҳои сабз пешниҳод карда мешаванд.

(б) Дар робита ба муайян кардани категорияҳои гуногуни довталабоне, ки ҳуқуқ доранд барои суръат бахшидан ба имтиҳон дархост пешниҳод кунанд, мувофиқи мақсад ба назар мерасад, ки имконоти зерини қобили қабул дар асоси имконпазирии иқтисодӣ ва захираҳои экспертии Роспатент:

- аризаҳое, ки аз ҷониби довталабони миллӣ, яъне резидентҳо пешниҳод шудаанд;
- аризаҳое, ки ғайррезидентҳо, агар онҳо якҷо бо ягон филиал дар Русия ташкилоти корпоративӣ

²³ Ҳамчун як нуқтаи ибтидоӣ барои интиҳоби соҳаҳои дахлдори техникаӣ, шумо метавонед онҳоеро истифода баред, ки дар рӯйхати соҳаҳое, ки дар Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия № 1912-р аз 14.07.2021 «Дар бораи тасдиқи ҳадафҳо ва самтҳои асосии рушди устувори (аз ҷумла сабз) Федератсияи Русия» номбар шудаанд, истифода баред.

²⁴ USPTO Patent examination acceleration programs and proposals // USPTO: вебсайт. – URL: https://www.uspto.gov/sites/default/files/patents/process/file/accelerated/comp_chart_dom_accel.pdf (санаи мурочиат: 11.03.2024).

дошта бошанд ё дархостҳои муштараки довталабони миллӣ ва ғайррезидентҳо.

Барои ба назар гирифтани хусусиятҳои хоси танҳо ба технологияҳои сабз, зарур аст, ки ба мақсад мувофиқ будани қабули талаботи махсуси зеринро ба назар гирифт.

(в) Дар робита ба муайян кардани мавзӯи дархости марбут ба технологияҳои сабз, бо дарназардошти таҷрибаи мусбати офисҳои хориҷӣ (ЕПВ ва ИМА), тавсия дода мешавад, ки меъёри яқоя истифода шавад [15]:

- алоқамандии предмети ихтироъ бо баъзе мафҳуми васеи мавзӯё оид ба Ҳифзи муҳити зист (масалан, беҳтар намудани муҳити зист, кам кардани газҳои гармхонаӣ дар атмосфера, сарфаи энергия, эҷоди манбаҳои таҳдидшавандаи энергия ва ғайра),
- инчунин талабот оид ба риояи ҳатмии предмети ихтироъ ба яке аз сарлавҳаҳои таснифоти байналмилалии патентӣ (МПК ва сарлавҳаҳои синфи Y02-и СПК) марбут ба технологияҳои сабз [16]. Ҳамчунин номенклатураи самтҳои рушди иқтисодиётро, ки дар ҳуҷҷатҳои расмӣ ҳукумат муайян шудаанд, ба назар гирифтани лозим аст [17].

(г) Дар мавриди меъёри иловагии интиҳоби дархостҳо вобаста ба аҳамият ё муҳим будани объекти эълоншуда, истифодаи он метавонад дар ҳолатҳое талаб карда шавад, ки ариза ба ягон мавзӯи афзалиятнок тааллуқ надошта бошад, вале аҳамияти он барои иқтисодиёти кишвар аён аст ва метавонад тасдиқ шавад. Аҳамияти ариза метавонад дар асоси ҳолатҳои зерин муайян карда шавад:

- ариза аз ҷониби довталабе, ки мутобиқи татбиқи ягон барномаи давлатӣ субсидия ё сармоягузорӣ гирифтааст;
- аризадиҳанда ё иҷозатномадори он дар давоми ду соли оянда ба татбиқи ихтироъ шуруъ карда бошад ё ба татбиқи ихтироъ шуруъ карданро ба нақша гирифта бошад;
- аризаи шабеҳа барои патенти хориҷӣ ба нақша гирифта шудааст;
- Аризаи байналмилалиро довталаби Русия тибқи тартиби РСТ пешниҳод кардааст.

(д) Вобаста ба имтиёзҳо оид ба пардохти боҷҳо ва дигар пардохтҳо, бо назардошти аҳамият ва аҳамияти баланди аризаҳое, ки ба тартиби суръатбахшӣ дохил карда шудаанд, инчунин манфиати ҷамъият ва давлат барои зудтар иҷро намудани онҳо (иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ, кам кардани хароҷоти иловагӣ дар ҳолати маблағгузориҳои давлатӣ барои таҳияи лоиҳаҳои дахлдор ва ғайра) ҳадди аққал тадбирҳои зеринро пешбинӣ кардан ба мақсад мувофиқ аст:

- озод кардани аризадиҳанда аз пардохти боҷи иловагӣ (аз ҷумла, барои тезонидани дархост, дархост дар бораи нашри пеш аз мӯҳлат ва ғайра);
- ба довталабоне, ки дар самтҳои афзалиятноки технология дархост пешниҳод мекунанд, имко-

ният фароҳам оранд, ки дар доираи экспертизаи моҳиятӣ ҷустуҷӯи суръатбахши иттилоот ва фиристодани ҳисоботи ҷустуҷӯро ба онҳо пеш аз интишори он дар Бюллетени Роспатент дархост кунанд. Ин ба аризадиҳанда имкон медиҳад, ки Ҳифзи эҳтимолии ихтироъаш ва мақсаднок будани баррасии минбаъдаи дархости пешниҳодшударо муайян намояд. Зуд гузаронидани чунин кофтуков набояд боиси зиёд шудани маблағи умумии экспертиза гардад;

- Ба мақсад мувофиқ аст, ки истифодаи тартиби мавҷудии кофтуковҳои пешакии пулакӣ, ки ба аризадиҳанда имкон медиҳад, Ҳифзи потенциалии ихтироъашро муайян кунанд, танҳо нисбат ба барномаҳое, ки ба соҳаҳои афзалиятноки технология дахл надоранд.

Дар хотима бояд гуфт, ки таклифҳои дар ин ҷо ба миён гузошташуда пешаки буда, барои муҳокимаи форумҳои гуногун пешбинӣ шудаанд. Ба ғайр аз таҳияи таҳрири нави васеи Тартиби баррасии тезонидани дархостҳо оид ба ихтироот дар самтҳои афзалиятноки рушди дар барномаҳои давлатии Федератсияи Русия муайяншуда,зоҳиран ба замимаҳои фармони Вазорати рушди иқтисод № 107 аз 21.02.2023 «Дар бораи бақайдгирӣ давлатии ихтироот» ворид намудани баъзе тағйироти иловаҳо зарур аст,аз ҷумла, дар замимаи № 2 «Талабот ба ҳуҷҷатҳои дархост барои додани патент ба ихтироъ»²⁵ як қатор шаклҳои мушаххаси дархостҳо оид ба технологияҳои сабз, масалан, ариза дар бораи суръатбахширо дар бар мегирад.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Dechezlepretre, A. Fast tracking green patents: an empirical analysis / A. Dechezlepretre // February 2013. Report, Center for Climate Change Economics and Policy, Grantham Institute on Climate Change and the Environment – BOIC: вебсайт. – URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2013/03/article_0002.html (санаи мурочиат: 03.05.2023).
2. Sanaz, J. Green Technologies, Intellectual Property Regime and Climate Change / J. Sanaz. // Researchgate: вебсайт. – URL: https://www.researchgate.net/publication/337211204_Green_Technologies_Intellectual_Property_Regime_and_Climate_Change (санаи мурочиат: 11.03.2024).
3. Silvestri, M. Moeller IP analysis: Global Climate Change and Green Patents, December 2021 / M. Silvestri, N. Zanzottera, V. Martinez // Moeller: вебсайт. – URL: <https://moellerip.com/the-moeller-blog/global-climate-change-and-green-patents/> (санаи мурочиат: 11.03.2024).

²⁵ Фармони Вазорати рушди иқтисод аз 21.02.2023 № 107 «Дар бораи бақайдгирӣ давлатии ихтироот (тағирот аз 15 март соли 2024)» // Муассисаи федералии буҷети давлатии «Институти федералии молияи саноатӣ»: вебсайт. – URL: <https://www.fips.ru/documents/npa-rf/prikazy-minekonomrazvitiya-rf/prikaz-minekonomrazvitiya-107-21022023.php> (санаи мурочиат: 25.05.2024).

4. Khan, Z. Intellectual Property Rights Regime in Green Technology: Way Forward to Sustainability / Z. Khan, S. Singh // Nature Environment and Pollution Technology. – 2023. – № 22. – PP. 2145-2152. – 10.46488/NEPT.2023.v22i04.040.
5. Михеева, Е. Технологияҳои сабз ва ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ, 2022 / Э. Михеева // ВТО: вебсайт. – URL: <https://www.wto.ru/our-blog/zelenye-tehnologii-i-prava-intellektualnoy-sobstvennosti/?ysclid=lujmucvc2r93738215> (санаи мурочиат: 06.06.2022).
6. Moreira, P. Updated landscape on expedited protection of «green» inventions in Brazil / P. Moreira // WIPO magazine. – May 2021. – Электрон. версия печ. изд. – URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine_digital/en/2021/article_0003.html (санаи мурочиат: 11.03.2024).
7. Wang, Ye. Has China Established a Green Patent System? / Ye Wang // Implementation of Green Principles in Patent Law. Sustainability. – 14.11152.10.3390/su141811152.
8. Rollason, A. Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part I30th August 2023 / A. Rollason // HLK: вебсайт. – URL: <https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-i/>, (санаи мурочиат: 11.03.2024).
9. Dietterich, A. WIPO GREEN: supporting green innovation and technology transfer / A. Dietterich // WIPO: вебсайт. – URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2020/01/article_0003.html (санаи мурочиат: 07.03.2024).
10. Негуляев, Г. А. Дар бораи амалияи ҳавасмандгардонии ихтироъ дар соҳаи технологияҳои сабз / Г. А. Негуляев // Ҳуқуқи муаллифӣ (Бюллетени Академияи моликияти зеҳнӣ). – 2023. – № 3. – С. 108-127.
11. Журавлев, А. Л. Тадқиқоти масъалаҳои таъминоти иттилоотии патентӣ барои рушди ихтироъ дар соҳаи технологияҳои сабз / А. Л. Журавлев, О. Н. Дарина, Г. А. Негуляев [ва дигарон] // PREPRINTS.RU: вебсайт. – URL: <https://doi.org/10.24108/preprints-3112943> (санаи мурочиат: 07.03.2024).
12. Jackman, P. A. Options for Accelerating Examination of Renewable Technology Patent Applications/ P. A. Jackman, H. Bal // Pratt's Energy Law Report. – 24 March 2023. – URL: <https://www.sternekessler.com/news-insights/publications/options-accelerating-examination-renewable-technology-patent/> (санаи мурочиат: 11.03.2024).
13. Wininger, A., Tips For Accelerating Patent Prosecution In China / A. Wininger, // China IP Law. – URL: – <https://www.natlawreview.com/article/tips-accelerating-patent-prosecution-china> (санаи мурочиат: 03.04.2024).
14. Михайлов, С. Г. Патентҳо барои технологияҳои «сабз»: роҳҳои такмил додани қонунгузорӣ / С. Г. Михайлов, Н. С. Михайлова // Exjure. – 2023. – № 3. – С. 132-144. – DOI: 10.17072/2619-0648-2023-3-132-144).
15. Angelucci, S. Supporting global initiatives on climate change: The EPO's «Y02-Y04S» tagging scheme / S. Angelucci, F. Hurtado-Albir, A. Volpe // World Patent Information. – 2018. – № 54. – S. 85-S92.
16. Rollason, A., Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part II / A. Rollason // HLK: вебсайт. – URL: <https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-ii/> (санаи мурочиат: 11.03.2024).
17. Коробков, Д. С. Ҳалли техникии «сабз» ҳамчун яке аз нишондиҳандаҳои фаъолияти инноватсионӣ дар соҳаи рушди устувор / Д. С. Коробков, С. Ю. Филимонов, А. С. Николаев // Экономика. Ҳуқуқ Навоварӣ. – 2022. – № 4. – С. 12-20. – DOI: <http://dx.doi.org/10.17586/2713-1874-2022-4-12-20>.

Маълумот дар бораи муаллиф

Геннадий Анатольевич Негуляев, номзади илмҳои филологӣ, ходими пешбари илмии Маркази ҳамкориҳои байналмилалӣ, Муассисаи федералии давлатии буҷети «Институти федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); GNegouliaev@rupto.ru

References

1. Dechezleprêtre, A. (2013) Fast tracking green patents: an empirical analysis, Report, Center for Climate Change Economics and Policy, Grantham Institute on Climate Change and the Environment, available at: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2013/03/article_0002.html (Accessed 3 May 2023).
2. Javadi, Sanaz. Green Technologies, Intellectual Property Regime and Climate Change, available at: https://www.researchgate.net/publication/337211204_Green_Technologies_Intellectual_Property_Regime_and_Climate_Change (Accessed 11 March 2024).
3. Silvestri, M., Zanzottera, N. and Martinez, V. (2021), MoellerIP analysis: Global Climate Change and Green Patents, December, available at: <https://moellerip.com/the-moeller-blog/global-climate-change-and-green-patents/> (Accessed 11 March 2024)
4. Khan, Z. and Singh, S. (2023). "Intellectual Property Rights Regime in Green Technology: Way Forward to Sustainability", Nature Environment and Pollution Technology, no 22, pp. 2145–2152. 10.46488/NEPT.2023.v22i04.040.
5. Mikheeva, E. (2022), "Green" technologies and intellectual property rights, available at <https://www.wto.ru/our-blog/zelenye-tehnologii-i-prava-intellektualnoy-sobstvennosti/?ysclid=lujmucvc2r93738215> (Accessed 6 June 2022).
6. Moreira, P. (2021), "Updated landscape on expedited protection of "green" inventions in Brazil", WIPO magazine, May, available at: https://www.wipo.int/wipo_magazine_digital/en/2021/article_0003.html (Accessed 11 March 2024).
7. Wang, Ye. (2022), Has China Established a Green Patent System? Implementation of Green Principles in Patent Law. Sustainability. 14. 11152. 10.3390/su141811152.
8. Rollason, A. (2023), Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part I30th, August, available at: <https://www.hlk-ip.com/>

- green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-i/ (Accessed 11 March 2024).
9. Dietterich, A. WIPO GREEN: supporting green innovation and technology transfer, available at: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2020/01/article_0003.html (Accessed 7 March 2024).
10. Negouliaev, G.A. (2023) "On the practice of stimulating the inventive activity in the field of green technologies", Copyright, no 3, pp.108–127.
11. Zhuravlev, A.L., Darina, O.N., Negouliaev, G.A., Fedjaeva, I.A., Vojcekhovskaja, Z.E., Tjurina, O.D., Shpikalov, A.M., Khinskij, S.N., Saratovskij, F.A., Maslennikov A. V. and Kopilova, L.E. (2023), Research on the issues of patent and information support for the development of invention in the field of green technologies, available at: <https://doi.org/10.24108/preprints-3112943> (Accessed 7 March 2024).
12. Jackman, P.A. and Bal H. (2023) "Options for Accelerating Examination of Renewable Technology Patent Applications", Pratt's Energy Law Report, March 24, available at: <https://www.sternekessler.com/news-insights/publications/options-accelerating-examination-renewable-technology-patent/> (Accessed 11 March 2024).
13. Wininger, A. (2020), "Tips For Accelerating Patent Prosecution In China", China IP Law Update, July 16, available at: <https://www.natlawreview.com/article/tips-accelerating-patent-prosecution-china> (Accessed 3 April 2024).
14. Mikhailov, S.G. and Mikhailova, N.S. (2023), "Patents for "green" technologies: ways to improve legislation", Exjure, no 3, pp. 132–144, 17072/2619–0648–2023–3–132–144.
15. Angelucci, S., Hurtado-Albir, F. and Volpe, A. (2018). "Supporting global initiatives on climate change: The EPO's "Y02-Y04S" tagging scheme". World Patent Information, no 54, pp. S85-S92. 10.1016/j.wpi.2017.04.006.
16. Rollason, A. (2023), Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part II, 6th September, available at: <https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-ii/> (Accessed 11 March 2024).
17. Korobkov, D.S., Filimonov, S. Yu. and Nikolaev A. S. (2022) "Green" Technical Solutions as One of the Indicators of Innovation Activity in the Field of Sustainable Development", Ekonomika. Pravo. Innovacii, no 4. pp. 12–20, <http://dx.doi.org/10.17586/2713-1874-2022-4-12-20>.

Information about the author

Gennadii A. Negouliaev, Cand. Sci. (Philology), leading researcher of the Center for International Cooperation of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya nab., 30, bld. 1); GNegouliaev@rupto.ru

Муаллиф ҳеҷ бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад.
The author declares no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд: 29.03.2024
Баъли тақриз аз нав дида баромада шуд: 08.07.2024
Ба ҷоп қабул карда шуд: 10.07.2024

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 338.24:504.05:347.77

Таҳлили таҷрибаи истифодаи технологияҳои сабз аз ҷониби ширкатҳои русӣ

Лариса Евгеньевна Копылова*, Александр Владимирович Масленников*,
Андрей Львович Журавлев**, Ольга Николаевна Дарина** [✉]

* ФГБОУ ВО «РХТУ ба номи Д. И. Менделеев»

** Институт федералии моликияти саноатӣ

[✉]otd3226@rupto.ru

Аннотатсия: мақола хусусиятҳои татбиқи технологияҳои сабзро баррасӣ намуда, тамоюлҳои наватарин дар сатҳи байналмилалӣ дар соҳаи офариниш ва татбиқи технологияҳои сабзро таҳлил намуда, натиҷаҳои фаъолияти таҳиягарони технологияҳои сабзро дар робита ба ҳимояи рисолаҳо, фаъолияти нашриявӣ ва фаъолият дар самти ҳифзи натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ таҳлил менамояд. Маводҳои истифодашуда созишномаҳои байнидавлатӣ дар бораи рӯзномаи иқлим, қонунгузории Русия дар соҳаи рушди устувор, аз ҷумла сабз, кишварро дар бар мегиранд. Ҳангоми таҳлили фаъолияти тадқиқотӣ дар соҳаи технологияҳои сабз, усулҳои эмпирикӣ ва омӯрӣ, усули таҳлили системавӣ, инчунин усули гузаронидани пурсишҳо бо ҷамъбасти таҷрибаи корхонаҳои Русия дар истифодаи технологияҳои сабз истифода шудаанд. Муҳимияти мақола ба он вобаста аст, ки таваҷҷӯҳи афзоиандаи ҷомеа ба мушкилоти ҳифзи муҳити зист ва коҳиш додани зарар тавассути истифодаи васеъи технологияҳои сабз. Дар мақола натиҷаҳои омӯзиши таҷрибаи кор бо технологияҳои сабз аз ҷониби ширкатҳои русӣ оварда шуда, мушкилот дар асоси натиҷаҳои таҳлил муайян карда шуда, чораҳо оид ба бартараф кардани монеаҳо пешниҳод карда мешаванд.

Калидвожаҳо: технологияҳои сабз, инноватсияҳо, натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ, патентҳои WIPO GREEN.

Барои иқтибос: Копылова, Л. Е. Таҳлили таҷрибаи истифодаи технологияҳои сабз аз ҷониби ширкатҳои русӣ / Л. Е. Копылова, А. В. Масленников, А. Л. Журавлев, О. Н. Дарина // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 266-275.

Сипосномаҳо: мақола дар асоси гузориши тадқиқотии «Омӯзиши масъалаҳои таъминоти меъёрӣ, методӣ ва патентӣ-иттилоотии рушди ихтироъ дар соҳаи технологияҳои сабз», ки дар асоси натиҷаҳои корҳои тадқиқотӣ ки аз ҷониби муаллифони Донишқадаи федералии моликияти саноатӣ (ИФМС) яққоя бо муаллифони ҶДММ «Акселератор Менделеев», ки аз Донишгоҳи технологии химиявии Русия (РХТУ) ба номи Д. И. Менделеев пешниҳод менамояд.

Analysis of the practices of using green technologies by Russian companies

Larisa E. Kopylova*, Alexander V. Maslennikov*, Andrey L. Zhuravlev**, Olga N. Darina** [✉]

*Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education

«Russian Chemical Technology University named after. D. I. Mendeleev»

** Federal Institute of Industrial Property

[✉]otd3226@rupto.ru

Abstract: the article discusses the features of the use of green technologies, analyzes the latest trends at the international level in the field of creation and implementation of green technologies, namely, provides an analysis of the results of the activities of developers of green technologies in terms of dissertation defenses, publication activity and activity in terms of protecting the results of intellectual activity. The materials used are interstate agreements on the climate agenda, Russian legislation in the field of sustainable, including green, development of the country. The relevance of the article is due to the growing public attention to the problems of environmental protection and harm reduction through the widespread use of green technologies. The article presents the results

of a study of the experience of working with green technologies of Russian companies, identifies problems based on the results of the analysis, and proposes measures to overcome barriers.

Keywords: green technologies, innovations, results of intellectual activity, WIPO GREEN patents.

For citation: Kopylova, L. E. Analysis of the practices of using green technologies by Russian companies / L. E. Kopylova, A. V. Maslennikov, A. L. Zhuravlev., O. N. Darina // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9). P. 266–275.

Acknowledgement: the article was prepared on the basis of the Report «Study of issues of regulatory, methodological and patent information support for the development of invention in the field of green technologies». The Report has been compiled based on the results of the research done by the authors from the Federal Institute of Industrial Property (FIPS) together with the authors from Accelerator LLC Mendeleev», representing the Russian Chemical-Technological University named after. D. I. Mendeleev (RHTU).

Ҳангоми навиштани мақола маводҳои созишномаҳои байнидавлатӣ оид ба рӯзномаи иқлим ва қонунгузории Русия дар соҳаи рушди устувор, аз ҷумла сабзи кишвар истифода шудаанд. Ҳангоми гузаронидани таҳлили фаъолияти тадқиқотии илмӣ дар соҳаи технологияҳои сабз, усулҳои таҳлили эмпирикӣ, омӯрӣ, системавӣ, инчунин усули гузаронидани пурсишҳо бо ҷамъбасти таҷрибаи корхонаҳои Русия дар истифодаи технологияҳои сабз истифода шудаанд.

Вазифаҳои ҳифзи муҳити зист, рушди устувор (аз ҷумла рушди иқтисодӣ) ва ташаккули стратегияи глобалии воқуниш ба ҷолишҳои иқлим танҳо дар даҳсолаҳои охир муҳимтар шудаанд. Бояд қайд кард, ки сарфи назар аз муҳокимаи доимии ҷанбаҳои ҳифзи муҳити зист ва афзоиши босуръати таваҷҷӯҳи ҷомеа ба мавзӯи рушди устувор (Конференсияи СММ оид ба муҳити зист, 1972 [1]; Конфронси Рушди Устувор дар Рио-де-Жанейро, 1992 [2]; Созишномаи Париж, 2015) дар байни секторҳои рушди босуръати ESG [3], дар байни вакилони соҳаи иқтисодиёти воқеъӣ (3), бораи воситаҳои маблағгузории лоиҳаҳои сабз [4] то ҳол тафсири яхелаи истилоҳи «технологияҳои сабз» дар соҳаи ҳуқуқ вучуд надорад. «Технологияҳои сабз», ё Environmental technology, green technology, greentech – технологияҳое, ки равандҳои истеҳсолӣ ва занҷирҳои таъминоташон аз ҷиҳати экологӣ тоза ё нисбат ба усулҳои анъанавии истеҳсолот камтар зарароваранд [5]. Дар Иттиҳоди Аврупо технологияҳои сабз ҳамчун «технологияҳои беҳтарини дастрас» муайян карда мешаванд, ки ҳадафи он ба ҳадди ақалл кам кардани ифлосшавии муҳити зист тавассути татбиқи чунин технологияҳо равона карда шудааст.

Вазъияти кунунии рушди технологияҳо дар Русия таваҷҷӯҳи давлат ва соҳибкоронро ба рушди интенсивӣ ва ба даст овардани соҳибхитиёрӣ дар робита ба рушд ва истеҳсоли маҳсулот ҷалб мекунад. Тавсеаи иқтидорҳои истеҳсолии макротехнологияҳои гуногун боиси амалӣ шудани иқтидори технологияҳои сабз, аз ҷумла мегардад [6]. Маблағгузориҳо ба тарҳҳои экологӣ, сарфаҷӯии захираҳо ва каммасраф ҳам аз ҷониби соҳибкорони Русия ва ҳам аз ниҳодҳои рушди иқтисодҳои инноватсионӣ афзоиш меёбанд¹.

Таҳлили фаъолияти тадқиқотӣ дар соҳаи технологияҳои² сабз таваҷҷӯҳи зиёди гурӯҳҳои тадқиқотии сершуморро ба соҳаи баррасишаванда нишон медиҳад: дар соли 2021 дар соҳаи «Технологияҳои мониторинг ва пешгӯии вазъии муҳити зист, пешгирӣ ва рафъи ифлосшавии он» 275 рисолаи номзадӣ ва 41 рисолаи докторӣ; 107 рисолаи номзадӣ ва 21 рисолаи докторӣ дар соҳаи «Технологияҳои мониторинг ва пешгӯии ҳолати муҳити зист, пешгирӣ ва рафъи ифлосшавии он» ҳимоя карда шуданд.

Бо вучуди ин, таҳлили миқдории ин соҳаи тадқиқот аз ҷониби байнисоҳавӣ ва таснифоти технологияҳои сабз ба сегментҳои гуногуни мавзӯӣ мушкул аст. Ҳамин тариқ, ҳангоми таҳлили шумораи нашрияҳои муаллифони рус шумораи дақиқи нашрияҳоро номбар кардан ғайриимкон аст, зеро технологияҳои сабз на танҳо дар бахшҳои «энергетика ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ» ва «илмҳои замин ва илмҳои марбут ба муҳити зист», балки дар байни нашрияҳо дар «технологияҳои кимиё», «материалшиносӣ» ва ғайра муаррифӣ мешаванд. Дар айни замон, Росстат соҳаҳои анъанавии илмро, аз қабили илмҳои табиӣ ё техникӣ, бидуни таваҷҷӯҳи махсус ба таҳқиқот ва рушди сабз (НИОКР) назорат мекунад. Омори НИОКР соҳаҳои зерин: истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ, инчунин самаранокии энергия, сарфаи энергия ва энергияи атомӣ, ки бевосита ба технологияҳои сабз алоқаманд астдар бар мегирад. Аммо, барои ин соҳаҳо танҳо маълумот дар бораи хароҷоти НИОКР (аз ҷумла тадқиқотзои фундаменталӣ) пешниҳод карда мешавад, на дар бораи хароҷоти рушди технология. Ҳамзамон технологияҳои сабзро метавон дар дигар соҳаҳои илму техника, аз қабили химия, физика, электроника, технологияҳои иттилоотӣ, нанотехнология, илмҳои ҳаёт ва ғайра инкишоф дод [7].

Маблағгузории тадқиқоти илмӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист (ҳамчун самти равшантарини тадқиқот дар соҳаи технологияҳои сабз) дар ҳаҷми умумии хароҷоти дохилии НИОКР нисбатан камтар буда, дар соли 2021 0,61% (8,011 миллиард рубл) аз ҳаҷми умумии чунин хароҷотро (1,301 триллион рубли) ташкил дод. Дар

¹ Вомбаргҳои сабз дар вебсайти ВЭБ.РФ, Тавсияҳо барои дарёфти маблағгузорӣ барои технологияҳои сабз // ВЭБ.РФ: вебсайт. URL: <https://xn-90ab5f.xn-p1ai/investoram/zelenye-obligatsii/> (санаи муроҷиат: 12.05.2024).

² Нишондиҳандаҳои илм: 2023: Маҷмӯаи омӯрӣ / В. В. Власова, Л. М. Гохберг, К. А. Дитковский ва дигарон; Нат. Донишгоҳи тадқиқотии «Мақтаи олии иқтисод». – М.: Донишгоҳи Миллии Тадқиқоти Мақтаи олии иқтисодиёт, 2023. – 280 с.

Чадвали 1.

Шумораи дархостҳо ба Роспатент

Идораи патентии Федератсияи Русия – Роспатент (пешниҳод кардани дархостҳо барои ихтироот)									
Шумораи дархостҳо дар як сол	2000	2005	2010	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ҳамагӣ ба Роспатент пешниҳод шудааст:	32 337	32 253	42 500	36 883	37 957	35 511	34 984	30 977	26 924
• аз ҷониби резидентҳо	23 377	23 644	28 722	22 777	24 926	23 337	23 759	19 569	18 970
• аз ҷониби норезидентҳо	8960	8609	13 778	14 106	13 031	12 174	11 225	11 408	7954
Барномаҳои марбут ба технологияҳои Ҳифзи муҳити зист (технологияҳои Ҳифзи муҳити зист)	492	706	764	1061	935	886	712	938	215
• аз ҷониби резидентҳо	474	600	611	862	803	741	631	878	215
• аз ҷониби норезидентҳо	18	106	153	199	132	145	81	60	0

(Манбаъ: аз ҷониби муаллифон дар асоси омили ВОИС тартиб дода шудааст)

байни ҳаҷми умумии маблағгузориҳои бюҷети федералӣ ба илми граждани ҳароҷот барои тадқиқот дар соҳаи муҳофизати муҳити зист боз ҳам камтар аст – 0,2% маблағи умумии ҳароҷот (ин аз ҳаҷми умумии 569 миллиард сӯм бо нархҳои ҳозира 1,14 миллиард рубро ташкил медиҳад)³.

Фаъолияти таҳиягарони технологияи сабзро аз рӯи шумораи натиҷаҳои бақайдгирифташудаи фаъолияти зеҳнӣ арзёбӣ кардан мумкин аст.

Созмони ҷаҳонии моликияти зеҳнӣ (ВОИС) дар вебсайти худ омили пешниҳоди дархостҳои патентиро дар соҳаҳои гуногуни технология бар асоси шохисҳои таснифоти байналмилалии патентӣ (МПК) нашр мекунад⁴. Аз ҷумла, маълумот оид ба шумораи дархостҳое, ки ба идораҳои патентии саросари ҷаҳон, аз ҷумла ба Роспатент барои 35 самти технология, аз ҷумла технологияҳои марбут ба ҳифзи муҳити зист дода шудаанд (маълумот барои Роспатент дар чадвали 1 оварда шудааст).

Тавре ки аз чадвал дида мешавад, тамоюли афзоиши сусти шумораи мутлақӣ дархостҳои патентӣ дар солҳои 2021 ва 2022 мушоҳида мешавад. Аммо дар бахши «технологияҳои экологӣ», ки мавриди баррасӣ қарор доранд, маълум аст, ки шумораи дархостҳои пешниҳодшуда дар соли 2021 нисбат ба шумораи пешниҳодшуда дар соли 2020 31,7% зиёдтар аст. Аксарияти дархостҳои марбут ба технологияҳои экологӣ ҳамасола аз ҷониби таҳиягарони Русия (резидентҳои Федератсияи Русия) пешниҳод карда мешаванд.

Умуман, Русия аз ҷиҳати сатҳи рушди технологияҳои сабз дар бисёр соҳаҳо аз кишварҳои пешрафтаи саноатӣ қафо мемонад. Ҳиссаи патентҳои Русия дар соҳаи технологияҳои сабз дар шумораи умумии патентҳои сабз дар ҷаҳон камтар аз 1% аст. Аз нигоҳи ҳароҷот

Ҳиссаи патентҳои Русия дар соҳаи технологияҳои сабз дар шумораи умумии патентҳои сабз дар ҷаҳон камтар аз 1% аст.

барои тадқиқот ва коркардҳо дар соҳаи технологияҳои сабз, инчунин шумораи патентҳо дар соҳаҳои асосии «муҳитӣ» (ифлосшавии ҳаво ва об, идоракунии партовҳо) Русия аз Иёлоти Муттаҳида, Чин, Иттиҳоди Аврупо, инчунин Кореяи Ҷанубӣ ва Ҳиндустон қафо мемонад. Тибқи гузориши Технология ва Инноватсияи СММ 2023, ки аз ҷониби Конфронси Созмони Милали Муттаҳид оид ба савдо ва рушд (UNCTAD) таҳия шудааст, ҳиссаи асосии патентҳо дар соҳаи технологияҳои сабз ба Чин – 56%, Иёлоти Муттаҳида – 9% ва 35% аз тамоми кишварҳои дигар рост меояд [8].

Аммо агар шумораи дархостҳоро бо индекси Y02 таснифоти патентии муштарак [9] муқоиса кунем (индекс дар ҳуҷҷати патентӣ барои нишон додани технологияҳои сабз, ки на танҳо технологияҳои экологиро дар бар мегирад, ки маълумот дар бораи онҳо дар чадвали 1 оварда шудааст), пас нишондиҳандаҳо дар кишварҳои аз ҷиҳати саноатӣ пешрафтаи хориҷӣ ва Русия барои соли 2021 чандон фарқ намекунанд ва дар ИМА: 10,3%; 13,1% – Идораи патентии аврупоӣ (ЕПВ); 12,7% – Кореяи Ҷанубӣ; 14,0% – Чин; 9,6% – Ҷопон; 9,0% – Русия.

Аммо тамоюли рукуди фаъолияти умумии патентии ихтироъкорони рус дар солҳои охир дар робита ба ихтироот дар соҳаи технологияҳои сабз низ мушоҳида мешавад, ки ба амнияти технологияи кишвар таъсири манфӣ мерасонад⁵.

³ Нишондиҳандаҳои илм: 2023: Ҳаҷми оморӣ. С. 281.
⁴ Маркази омили ВОИС ва МЗ, омили пешниҳоди патент дар Федератсияи Русия 2000–2022 // ВОИС: вебсайт. URL: <https://www3.wipo.int/ipstats/key-search/indicator> (санаи муроҷиат: 12.05.2024).

⁵ Хадамоти федералии давлатии омор. Илм, инноватсия ва технология // Хадамоти федералии давлатии омор: вебсайти расмӣ. URL: <https://rosstat.gov.ru/statistics/science> (санаи муроҷиат: 12.05.2024).

Тибқи мониторинги оморӣ дар соли 2021, созмонҳои Русия беш аз се ҳазор технологияи сабзро истифода мебаранд, дар ҳоле ки танҳо 1,4% технологияҳо дар марҳилаи таҷрибавии истифода қарор доранд. Аксарияти технологияҳо, 58,7%, дар замони омӯзиш зиёда аз шаш сол истифода мешуданд.

Таҳлили маълумотҳои нишон медиҳад, ки ширкатҳо ба татбиқи технологияҳои сабз таваҷҷӯҳи кофӣ доранд, аммо суръати навсозӣ ва татбиқи қарорҳои нав хеле паст аст, ки бешубҳа ба баланд шудани рақобатпазирии корхонаҳо ва кам кардани таъсири антропогенӣ ба муҳити зист халал мерасонад. Дар ҳамин ҳол, танҳо 14,4% технологияҳои сабз дар ташкилотҳои иштироккунандаи мониторинг таҳия шудаанд, 55,7% шумораи умумии онҳо аз таҳиягарони Русия ва 29,7% аз таҳиягарони хориҷӣ харидорӣ шудаанд. Танҳо 193 технологияи сабзи истифодашуда дар асоси ихтирооти патентонидашуда таҳия шудаанд. Ба ҳулосае омадан мумкин аст, ки патентҳо дар соҳаи технологияҳои сабз суст тиҷорат ва ба саноат интиқол дода мешаванд. Дар байни самараи ҷорӣ намудани технологиям пешқадами истеҳсолот умуман ташкилотҳо қайд карданд, ки 59,5% технология кам кардани ҳароҷотро (шиддати масолеҳ, қувваи энергия) имкон дод, 29,5% технология таъсири муҳити зистро кам кард⁶.

Агар динамикаи тағйироти шумораи ташкилотҳое, ки навовариҳои экологиро таҳия ва татбиқ мекунанд, ба назар гирем, тамоюли манфӣ ба назар мерасад. Ҳамин тариқ, шумораи ширкатҳое, ки навовариҳои экологиро татбиқ мекунанд, аз 4,7% дар соли 2010 то 1% дар соли 2021 коҳиш ёфт [10]. Ҳамзамон, фаъолтарин навовариҳои экологӣ дар соли 2021 аз ҷониби корхонаҳои истеҳсоли маҳсулоти тамоку, корхонаҳои коркарди кокс ва маҳсулоти нафтӣ ва корхонаҳои металлургӣ амалӣ карда шуданд. Қобили қайд аст, ки чунин бахшҳои бузурги иқтисодиёт, ба монанди кишоварзӣ ва сохтмон ба инноватсияҳои экологӣ захираҳои хеле ночиз (мутаносибан 0,4% ва 0,04% аз ҳаҷми умумии сармоягузорӣ дар тамоми ташкилотҳо) сарф мекунанд. Ин вазъ аз иқтисодии назарраси рушди технологияҳои сабз дар кишвар шаҳодат медиҳад, вале барои татбиқи ин иқтисод зарур аст, ки шароит барои фаъолгардонии эҷод, татбиқ ва дастгирии фаъолияти экологӣ фароҳам оварда шавад.

Бо мақсади омӯختани мушкilot ва хусусиятҳои кор бо технологияҳои сабзи корхонаҳои Русия, муаллифон дар шакли пурсишномаи онлайн дар байни ширкатҳо пурсиш гузарониданд [11].

Саволномаи блоки «шиноснома» барои ташаккули профили ширкат, блоки саволҳо оид ба рушди технологияҳои сабз, блоки саволҳо оид ба татбиқи технологияҳои сабз ва блоки саволҳо оид ба арзёбии ҳамкорӣ дар соҳаи технологияҳои сабзро дар бар мегирифт. Саволнома ҳам саволҳои пӯшида ва ҳам кушодаро дар бар мегирифт.

⁶ ESG-ренкинг ширкатҳои соҳаи саноатии Русия. Версияи 2.0 // Агентии миллии рейтинг: вебсайт. URL: https://www.ra-national.ru/wp-content/uploads/2023/02/ranking_prom_2023.pdf (санаи муроҷиат: 12.05.2024).

Тибқи мониторинги оморӣ дар соли 2021, созмонҳои Русия беш аз се ҳазор технологияи сабзро истифода мебаранд, дар ҳоле ки танҳо 1,4% технологияҳо дар марҳилаи таҷрибавии истифода қарор доранд. Аксарияти технологияҳо, 58,7%, дар замони омӯзиш зиёда аз шаш сол истифода мешуданд.

Дар тадқиқот ҳамагӣ 17 ширкат иштирок кард, ки онҳо доираи васеи соҳаҳои иқтисодиёт – машинасозӣ, саноати бофандагӣ, мебелсозӣ, металлкоркунӣ, сохтмон ва ғайраро ифода мекунанд. Сарфи назар аз андозаи хурди интиҳоб, натиҷаҳои бадастомада фаҳмиши умумии фаъолияти ширкатҳо дар бахши технологияи сабз ва масъалаҳои марбутро фароҳам меоранд.

Профиль опрошенных компаний:

- Аз рӯи даромад:
 - то 120 млн руб. дар як сол: 29,4% (5 ширкат);
 - 120–800 млн руб. дар як сол: 23,5% (4 ширкат);
 - 800–2 000 млн руб. дар як сол: 23,5% (4 ширкат);
 - зиёда аз 2 млрд руб. дар як сол: 23,5% (4 ширкат).
- Аз рӯи шумораи кормандон:
 - то 15: 5,9% (1 ширкат);
 - 16–50: 41,2% (7 ширкат);
 - 51–100: 5,9% (1 ширкат);
 - 101–250: 23,5% (4 ширкат);
 - 251–2 000: 23,5 (4 ширкат).
- Аз рӯи ҳиссаи содироти берун аз ҳудуди ЕАЭС дар ҳаҷми умумии фуруш:
 - 0%: 47,1% (8 ширкат);
 - 0–20%: 41,2% (7 ширкат);
 - 20–50%: 11,8% (2 ширкат);
 - зиёда аз 50%: 0%.
- Дар робита ба мавҷудияти ҳадафҳо дар соҳаи коҳиш додани таъсири муҳити зист:
 - 9 ширкат дар самти баланд бардоштани самаранокии энергия ҳадаф доранд;
 - дар самти баланд бардоштани самаранокии захираҳо – 6 ширкат;
 - дар соҳаи кам кардани партовҳо ба атмосфера – 2 ширкат;
 - дар соҳаи кам кардани партовҳо – 4 ширкат;
 - дар самти кам кардани ҳаҷми партовҳои обҳои партов – 2 ширкат;
 - Нишондиҳандаҳо надоранд – 6 ширкат.
- Дар робита ба мавҷудияти сертификатҳои амалкунандаи Русия ё хориҷӣ оид ба мутобикати системаи идоракунии муҳити зист ба стандарти ISO 14001: 29,4% (5) ширкатҳо ин сертификат доранд.

Аксар вақт ширкатҳо технологияҳои сабзро барои коҳиш додани партовҳо ба атмосфера, баланд бардоштани самаранокии энергия ва самаранокии захираҳои истифода мебаранд.

Натиҷаҳои муҳимтарини таҳлили пурсиш инҳоро дар бар мегиранд. Зиёда аз нисфи ширкатҳо (64,7% ширкатҳои пурсишшуда) фаъолияти инноватсиониро дар соҳаи тадқиқоти илмӣ-таҳқиқотӣ ва коркарди маҳсулоти нав анҷом медиҳанд, дар ҳоле ки 41,2% ширкатҳо навовариҳоро дар соҳаи технологияҳои сабз таҳия мекунанд. Танҳо зиёда аз 20% ширкатҳо патентҳои Русия ва 11,8% патентҳои хориҷӣ барои технологияҳои сабзи таҳиякардаи онҳо гирифтанд. Аксар вақт ширкатҳо технологияҳои сабзро барои коҳиш додани партовҳо ба атмосфера, баланд бардоштани самаранокии энергия ва самаранокии захираҳои истифода мебаранд. Басомади татбиқи технологияҳои сабз ба маълумоти таҳлили Росстат мувофиқат мекунад – дар се соли охир танҳо шаш ширкат технологияҳои сабзро татбиқ кардаанд.

Қобили зикр аст, ки ширкатҳое, ки ба намуна дохил карда шудаанд, барои эҷоди технологияҳои сабз асосан ба воҳидҳои худ таъя мекунад. Дар баробари ин, ҳангоми баҳо додан ба роли манбаҳои дигар, ширкатҳо ташкilotҳои илмӣ ва донишқадаҳои олиро махсус қайд карданд. Аз 17 ширкат танҳо сетоаш ширкатҳои дигарро (аз ҷумла таъминкунандагон, муштарӣ ва шарикон) ҳамчун манбаъи нишон доданд. Ба ҳулоасе омадан мумкин аст, ки ширкатҳо ҳанӯз бозори кофӣ барои технологияҳои сабзро дар Русия намебинанд, аз ин рӯ онҳо ба таҳиягарони анъанавӣ аз муҳити академӣ ҳамчун манбаи ҳалли масъала ишора мекунанд. Илова бар ин, чунин вазъ дар бозор сатҳи пасти тичорикунони қарорҳоро низ муайян мекунад: аз як тараф, доираи васеи пешниҳодҳо вучуд надорад, ва аз тарафи дигар, истеъмолкунандагон барои татбиқи технологияҳои сабз имкониятҳои хеле заиф доранд ва омода нестанд, ки барои татбиқи ин навъи корҳо пул пардохт кунанд. Дар қатори дигар маҳдудиятҳо

Маҳдудиятҳои муҳимтарини татбиқи технологияҳои сабз дар ширкатҳо мушкилоти марбут ба номуайянии дар бозгашти сармоягузори ва нарасидани кадрҳо мебошанд.

дар рушди технологияҳои сабз ширкатҳо мушкилоти таъмини кадрҳо – нарасидани мутахассисон ва таҳассуси нокифояи кормандонро қайд карданд.

Маҳдудиятҳои муҳимтарини татбиқи технологияҳои сабз дар ширкатҳо мушкилоти марбут ба номуайянии дар бозгашти сармоягузори ва нарасидани кадрҳо мебошанд.

Тақсимои маҳдудиятҳо аз рӯи афзалият барои ширкатҳо (аз рӯи ҳиссаи ширкатҳое, ки ба маҳдудиятҳои дахлдор баҳои баланд дода шудаанд – 4 ё 5):

- номуайянии дар бораи баргардонидани сармоягузори дар татбиқи технологияҳои сабз – 64,7% (11 ширкат);
- нарасидани кадрҳои баландхаттисос – 64,7% (11 ширкат);
- самаранокии пасти иқтисодии қарорҳои пешниҳодшуда – 58,8% (10 ширкат);
- маҳдудияти технологӣ дар процессҳои истеҳсолии корхона – 58,8% (10 ширкат);
- дастрасии нокифоя ба ҳалли зарурии технологӣ – 53% (9 ширкат);
- самаранокии пасти технологияи қарорҳои пешниҳодшуда – 53% (9 ширкат);
- набудани талабот аз ҷониби қонунгузори ва мақомоти танзимкунанда – 53% (9 ширкат);
- мӯҳлатҳои хеле дароз аз давраи сармоягузори барои татбиқи технологияҳои сабз – 53% (9 ширкат);
- набудани захираҳои молиявӣ – 47% (8 ширкат);
- набудани дастгирии таълимию методӣ аз ҷониби ҷонибҳои манфиатдори беруна (мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои илмӣ таълимӣ, ассотсиатсияҳо, сохторҳои экспертӣ ва ғ.) – 47% (8 ширкат);
- дастрасии нокифоя ба маълумоти зарурӣ оид ба технологияҳои сабз – 41,1% (7 ширкат);
- системаи сусти идоракунии муҳити зист – 35,2% (6 ширкат);
- набудани маълумот дар бораи шарикони эҳтимолӣ оид ба татбиқи технологияҳои сабз – 29,4% (5 ширкат);
- сусти ҳамкори бо шарикон дар татбиқи технологияҳои сабз – 29,4% (5 ширкат).

Дар байни ҳавасмандгардонии дастгирии ҳамгиронии технологияҳои сабз ба равандҳои ширкат омилҳои зерин зикр карда шуданд: ташаббуси менеҷмент барои кам кардани таъсири антропогенӣ; баланд бардоштани нуфузи ширкат (имиҷи бозор, бренди корфармо); ба вучуд омадани технологияи нав, ки афзоиши самарани иқтисодиро таъмин намуда, дар як вақт бори гарони муҳити зистро кам мекунанд. Инчунин дар байни ронандагон талаботҳои афзоида ба муҳити зисти истеъмолкунандагонии ниҳони маҳсулот ва талабот нисбат ба тамоми силсилаи таҳиягарон пешниҳод карда мешаванд.

Аксари ширкатҳо ба ҳамкори бо Русия (88,2% ширкатҳои пурсишшуда) ё шарикони хориҷӣ (64,7% ширкатҳои пурсишшуда) дар таҳия ва/ё татбиқи технологияҳои сабз манфиатдоранд. Дар баробари ин,

Дар байни ҳавасмандгардонии дастгирии ҳамгиронии технологияҳои сабз ба равандҳои ширкат омилҳои зерин зикр карда шуданд: ташаббуси менеҷмент барои кам кардани таъсири антропогенӣ; баланд бардоштани нуфузи ширкат (имиҷи бозор, бренди корфармо); ба вучуд омадани технологияи нав, ки афзоиши самарани иқтисодиро таъмин намуда, дар як вақт бори гарони муҳити зистро кам мекунанд.

ҳиссаи хеле камтари ширкатҳо (58,8%) дар ҷустуҷӯи маълумот дар бораи технологияҳои сабз ва таъминкунандагонии эҳтимолӣ чунин технологияҳо ва/ё шарикон дар рушди онҳо мебошанд. Манбаҳои афзалиятноки иттилоот оид ба технологияҳои сабз ва шарикони эҳтимолӣ барои таҳия ва татбиқи онҳо барои ширкатҳо таъминкунандагон ва адабиёти техникӣ мебошанд.

Тақсимои манбаҳои иттилоот аз рӯи афзалият барои ширкатҳо (аз рӯи ҳиссаи ширкатҳое, ки ба манбаҳои дахлдор баҳои баланд додаанд – 4 ё 5):

- таъминкунандагон – 70,6% (12 ширкат);
- адабиёти техникӣ – 64,7% (11 ширкат);
- сармоягузори – 53% (9 ширкат);
- ширкатҳои дигар – 53% (9 ширкат);
- намоишгоҳҳо – 53% (9 ширкат);
- сохторҳои экспертӣ – 47% (8 ширкат);
- ташкилотҳои илмӣ – 47% (8 ширкат);
- Интернет – 47% (8 ширкат);
- истеъмолкунандагон – 47% (8 ширкат);
- палатаҳои савдо ва саноат – 47% (8 ширкат);
- ассотсиатсияҳо ва дигар иттиҳодияҳои соҳибкорон – 41,1% (7 ширкат);
- ширкатҳои машваратӣ – 41,1% (7 ширкат);
- донишгоҳҳо – 35,2% (6 ширкат);
- кластерҳо – 35,2% (6 ширкат);
- ташкилотҳои дастгирии инноватсия ва соҳибкорӣ (паркҳои технологӣ, бизнес-инкубаторҳо, марказҳои дастгирии соҳибкорӣ ва ғ.) – 35,2% (6 ширкат);
- мақомоти давлатӣ – 35,2% (6 ширкат);
- сохторҳои молиявӣ (банкҳо ва ғ.) – 29,4% (5 ширкат).

Ҳамзамон, ширкатҳо барои ҷамъоварӣ кардани маълумот дар бораи таҳаввулоти мавҷуда аз хидматҳои истифода намебаранд: масалан, ҳамаи ширкатҳои пурсишшуда қайд карданд, ки онҳо дар бораи системаи ВОИС WIPO GREEN маълумот надоранд. Танҳо 29,4%

ширкатҳо ба рушди ҳамкори бо шарикон дар татбиқи технологияҳои сабз тавассути истифодаи пойгоҳи додаҳои технологияҳои сабз манфиатдоранд. Ҳамзамон, 17,6% ба ҷойгир кардани дархостҳои технологӣ дар соҳаи технологияҳои сабз дар пойгоҳи додаҳои беруна ва 29,4% ширкатҳо ба ҷойгир кардани пешниҳодҳо барои ҳалли омода дар соҳаи технологияҳои сабз дар чунин маҳзани маълумот ҳавасманданд.

Дар байни таҳияҳо ва технологияҳое, ки ширкатҳо аллакай омодаанд ба шарикони беруна тавассути пойгоҳи додаҳои пешниҳод кунанд, инҳо таъкид карда мешаванд:

- истифодаи бурдани газӣ фишурдашуда барои пур кардани мошинҳои таъминоти махсус;
- системаи модулии таъминоти обҳои гардиш барои корхонаҳои бофандагӣ;
- системаи ҷамъоварӣ ва филтратсияи об ва таҳшин;
- системаи биологии тозакунии обҳои партови навъи аэробӣ, ҷойгиркунии уфуқӣ;
- системаи ҷамъоварии обҳои атмосфера;
- технологияи чопи конструксияи иловагӣ, принтер ва омехтаи бетони сабуки истеҳсоли худӣ;
- мошинҳои чархдори тамоми замин бо нерӯҳои барқии гибридӣ (бензин, генераторҳои дизелӣ, интиқоли электромеханикӣ, батареяҳои литий-ионӣ);
- мошинҳои чархдоре, ки бо водород ҳаракат мекунанд ва бо системаи сузишворӣ ҷихозонида шудаанд;
- двигателҳои электрикӣ синхронӣ кашанда то 100 киловатт ва системаҳои идоракунии онҳо;
- редукторҳо барои трансмиссияи электромеханикӣ;
- стансияҳои барқгиранда барои нақлиёт;
- марказҳои пуркунандаи барқ;
- заминасозии аз ҷиҳати экологӣ тоза;
- системаҳои муҳофизати зангзании конструксияҳои металлӣ.

Дар доираи пурсиш респондентҳо инчунин дар бораи мушкилоти муҳимтарини рушд ва татбиқи технологияҳои сабз андешаҳои худро баён карданд:

1. Давраи тӯлонӣ ва хароҷоти баланди рушд, ки махсусан барои ширкатҳои хурд ва миёна муҳим аст. Ҳамзамон, мисолҳои мавҷуданд, ки ширкате, ки бо зарурати ҳалли каммасраф дар соҳаи технологияҳои сабз рӯбарӯ шудааст, маҷбур мешавад, ки мустақилона чунин ҳалли худро эҷод кунад, то аз ҳисоби арзиши баланди хидматрасонии аутсорсинг сарфа кунад.
2. Норасоии кадрҳо: шумораи нокифояи таҳиягарони қарорҳои технологӣ, аз ҷумла аз сабаби хусусияти байнисоҳавии қарорҳои таҳияшаванда, зарурати баланд бардоштани таҳассуси кормандоне, ки қарорҳоро таҳия ва истифода мебаранд.
3. Афзоиши фаврии арзиши маҳсулот ё хидмат аз ҳисоби ҷорӣ намудани технологияҳои сабз дар муқоиса бо рақибоне, ки технологияҳои сабзро истифода намебаранд.
4. Набудани базаи муносири дониш ва ҳуҷҷатҳои ягонаи меъёрий оид ба технологияҳои сабз.

Дар байни тадбирҳои дастгирӣ оид ба таҳия ва татбиқи технологияҳои сабз, ширкатҳо таҳкими ҳавасмандиро барои татбиқи технологияҳои сабз тавассути таҳияи барномаҳои соҳавӣ барои коҳиш додани таъсири манфӣ ба муҳити зист таъкид мекунанд.

Дар байни тадбирҳои дастгирӣ оид ба рушд ва татбиқи технологияҳои сабз, ширкатҳо инҳоро таъкид мекунанд:

- таҳкими ҳавасмандӣ барои татбиқи технологияҳои сабз тавассути таҳияи барномаҳои соҳавӣ оид ба кам кардани таъсири манфӣ ба муҳити зист;
- пурзур намудани масъулият (аз ҷумла масъулияти шахсии роҳбарон) барои вайрон кардани қонунгузории экологӣ, васеъ намудани амалияи масъулияти васеъи истехсолкунандагон;
- таҳияи механизмҳои молиявӣ дар робита ба субсидияҳои коркардҳо, имтиёзҳои андоз барои таҳия ва татбиқи технологияҳои сабз;
- таҳия ва паҳн намудани барномаҳои тайёр кардан ва бозомӯзии мутахассисон дар соҳаи технологияҳои сабз.

Дар соли 2023 Агентии Миллии Рейтинг таҷрибаи ESG-и 90 ширкати бузурги ба рейтинги ESG дохилшударо омӯхтааст⁷. Аксарияти мутлақи (91%) ширкатҳое, ки мавриди баррасӣ қарор гирифтанд, стратегияҳо ва ҳуҷҷатҳои ҳадафҳои сатҳи баландро дар соҳаи ҳифзи муҳити зист таҳия кардаанд ва 64% ширкатҳо дорои шаҳодатномаи дурусти системаи идоракунии муҳити зисти ISO 14001 мебошанд. Аксари ширкатҳо барномаҳои баланд бардоштани самаранокӣ энергия (67%) ё унсурҳои алоҳидаи он (20%) таҳия кардаанд, 35 ширкат дорои сертификати дурусти ISO 50001 мебошанд.

Ҳамзамон, камтар аз нисфи иштирокчиёни рейтинг натиҷаҳои коҳиш додани таъсири антропогенӣ ба муҳити зистро нишон доданд: 26% ширкатҳо дар тӯли солҳои 2019–2021 коҳиши партовҳои мушаххаси моддаҳои ифлоскунандаро ба атмосфера ва 22% ширкатҳо коҳиши партовҳои хоси газҳои гулхонаӣ дар эквиваленти CO₂ нишон доданд. Дар чоряки ширкатҳо сарфи хоси истеъмоли об кам шудааст, сарфи хоси истеъмоли дар 21% ширкатҳо кам шудааст. Барқарор намудани заминҳои вайроншуда ва мониторинги экологии минтақаҳои мелиоративӣ аз ҳама мушкилтарин ҳадафҳои экологӣ барои амалӣ шудан

ба ҳисоб мераванд: танҳо 6% ширкатҳо дар бораи кам шудани майдони ҷунин заминҳо хабар медиҳанд. Нуқтаи дигари заиф идоракунии партовхост: танҳо 17% ширкатҳо ҳиссаи партовҳои такрорӣ ва коркардшуда беш аз 80% доштанд.

Ширкатҳо корҳоро барои эҷоди занҷирҳои таъминоти аз ҷиҳати экологӣ тоза идома медиҳанд. Аз се ду ҳиссаи иштирокчиёни интиҳоб изҳор доштанд, ки онҳо нисбат ба молрасонҳо ва пудратчиён талаботдоранд, аммо истифодаи таҷрибаи пешқадам дар шакли аудит барои риояи талаботи зикршуда танҳо дар ҳолатҳои алоҳида гузаронида мешавад. Сарфи назар аз изҳорот дар бораи аҳамияти рӯзномаи иқлим дар сатҳи давлатӣ, танҳо нисфи корхонаҳо хатарҳои иқлимро барои тиҷорати худ мувофиқ медонанд ва каме бештар аз сеяки онҳо барномаи мутобиқшавӣ ба тағирёбии иқлимро таҳия кардаанд ё ният доранд, ки ин корро кунанд.

Ҳамин тариқ, метавон хулоса кард, ки тавсеаи таҷрибаҳо оид ба эҷод ва татбиқи технологияҳои сабз дар дохили ширкатҳои русӣ ташаккули хидматрасонии инфрасохторӣ ва чораҳои дастгириро талаб мекунанд. Таҳлили таҷрибаи ҷаҳонӣ ба мо имкон медиҳад, ки якчанд векторҳои асосии татбиқи ҷунин тадбирҳо, ба монанди: баланд бардоштани сатҳи огоҳии аҳоли дар бораи технологияҳои мавҷуда ва мусоидат ба интиқоли технологияҳо, аз ҷумла тавассути расмиёти соддакардашуда ва суръатбахши патенткунонӣ; тадбирҳои дастгирии молиявӣ барои доираи хеле васеи дархостҳо – аз субсидияҳои коркард то ҷуброни хароҷот барои тағир додани истехсолот; баланд бардоштани таҳассуси кормандони мақомоти давлатӣ ва шахрӣ бо мақсади мусоидат намудан ба рушди дастгирии таҳиягарон дар татбиқи технологияҳо дар сатҳи маҳаллӣ ва минтақавиро муайян кунем. Ба гуфтаи муаллифони мақола, ин таҷриба бешубҳа барои таҷрибаи Русия мувофиқ аст.

Сарфи назар аз изҳорот дар бораи аҳамияти рӯзномаи иқлим дар сатҳи давлатӣ, танҳо нисфи корхонаҳо хатарҳои иқлимро барои тиҷорати худ мувофиқ медонанд.

Бояд тазаккур дод, ки дар кишвари мо дар даҳсолаи охир ҷиҳати ҳавасмандгардонии рушди рӯзномаи сабз дар сатҳи қонунгузорӣ ва иҷроия кӯшишҳои зиёд ба харҷ дода шуда, аз ҷумла барои татбиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва ҳуҷҷатҳои барномавии зерин қабул гардиданд [11]:

- Қонуни федералии 10.01.2002 № 7-ФЗ «Дар бораи ҳифзи муҳити зист»;

Ҳуҷҷатҳо бештар ба масъалаҳои таъсири муҳити зист, дар ин таъсир саҳми калони саноат ва хоҷагии кишлокро ба назар гирифта бошад, бо зарурати таҳия ва истифодаи васеъи технологияҳоеро муайян мекунанд, ки таъсири манфии равандҳои мавҷударо коҳиш медиҳанд ё зарари аллакай ҷамъшударо бартараф мекунанд, яъне технологияҳои сабз тамаркуз карда мешавад.

- Фармони Президенти ФР «Дар бораи асосҳои сиёсати давлатӣ дар соҳаи рушди экологии Федератсияи Русия дар давраи то соли 2030», ки аз 30.04.2012 тасдиқ шудааст;
- лоиҳаи миллии «Экология», шиноснома 24.12.2018 тасдиқ карда шудааст;
- Қонуни федералии 02.07.2021 № 296-ФЗ «Дар бораи маҳдуд кардани партовҳои газҳои гулхонаӣ»;
- Қонуни федералии 06.03.2022 таҳти № 34-ФЗ «Дар бораи гузаронидани таҷриба барои маҳдуд кардани партовҳои газҳои гулхонаӣ дар субъектҳои алоҳидаи Федератсияи Русия»;
- Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 14 июли соли 2021 № 1912-Р «Дар бораи тасдиқи ҳадафҳо ва самтҳои асосии рушди устувори (аз ҷумла сабз) Федератсияи Русия»;
- Қарори Ҳукумати ФР аз 21.09.2021 № 1587 бо таъғироту иловаҳо, ки бо қарори Ҳукумати Чумҳурии Тоҷикистон аз 11 март соли 2023 № 373 «Дар бораи тасдиқи меъёрҳои лоиҳаҳои рушди устувор (аз ҷумла сабз) дар Федератсияи Русия ва талабот ба низоми санҷиши рушди устувор дар Федератсияи Русия» ворид карда шудааст.

Ҳуҷҷатҳо бештар ба масъалаҳои таъсири муҳити зист, дар ин таъсир саҳми калони саноат ва хоҷагии кишлокро ба назар гирифта бошад, бо зарурати таҳия ва истифодаи васеъи технологияҳоеро муайян мекунанд, ки таъсири манфии равандҳои мавҷударо коҳиш медиҳанд ё зарари аллакай ҷамъшударо бартараф мекунанд, яъне технологияҳои сабз тамаркуз карда мешавад.

Дар робита ба ин, кори мунтазами дастгирии иттилоотии ихтироъ ва инноватсия дар соҳаи технологияҳои сабз, аз ҷумла рушди таксономия дар ин соҳа, таъсиси захираҳои нави иттилоотӣ дар асоси ҳуҷҷатҳои патентӣ ва мунтазам огоҳ намудани иштирокчиёни бозор аз дастовардҳои наватарини технологӣ дар соҳаи ҳалли

масъалаҳои ҳифзи муҳити зист ниҳоят муҳим ба назар мерасад [12].

Барои шиносоии муфассалтар бо масъалаҳои баррасишуда, шумо метавонед ба гузориши кори тадқиқоти дар Интернет нашршуда «Тадқиқоти масъалаҳои таъминоти меъёрӣ, методӣ ва патентно иттилоотии рушди ихтироъ дар соҳаи технологияҳои сабз» нигаред⁸.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Конфронси CMM оид ба муҳити инсон, 5–16 июни 1972, Стокгоlm, Шветсия: вебсайт. – URL: <https://www.un.org/ru/conferences/environment/stockholm1972> (санаи муроҷиат: 12.05.2024).
2. Конфронси CMM оид ба муҳити зист ва рушд, Рио-де-Жанейро, Бразилия, 3–14 июни 1992: вебсайт. – URL: <https://www.un.org/ru/conferences/environment/rio1992>; (санаи муроҷиат: 12.05.2024).
3. Yeoh, P Environmental, Social and Governance (ESG) Laws, Regulations and Practices in the Digital Era / Netherlands: Kluwer Law International, 2022. – 424 с. – ISBN: 978-9-4035-4175-4, 978-9-4035-4180-8.
4. Sustainable Finance and ESG. Risk, Management, Regulations, and Implications for Financial Institutions / C. Gaganis, F. Pasiouras, M. Tasiou, C. Zopounidis Springer International Publishing. 2023. – 200 с. – ISBN: 978-3-031-24282-3. – DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-24283-0/>.
5. Wang, M. Green process innovation, green product innovation and its economic performance improvement paths: A survey and structural model / M. Wang, Y. Li, J. Li, Z. Wang // Journal of Environmental Management. – 2021. – № 297. – С. 113-282. – DOI: 10.1016/j.jenvman.2021.113282.
6. Егорова, М. С. Таҳлили талабот ба технологияҳои «сабз» дар Русия / М. С. Егорова, Я. А. Цубрович // Маҷаллаи байналмилалӣ таҳқиқоти амалӣ ва фундаменталӣ. – 2015. – № 5-2. – С. 305-307.
7. Маърузаи Технология ва Инноватсияи CMM дар соли 2023 // Савдо ва рушди CMM: вебсайт. – URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tir2023overview_ru.pdf (санаи муроҷиат: 12.05.2024).
8. Дарина, О. Н. Таснифоти байналмилалӣ патентӣ ҳамчун воситаи ҷустуҷӯ дар соҳаи технологияҳои сабз / О. Н. Дарина // Инноватсияҳо ва технологияҳои «сабз»: IV Конфронси илмӣ-амалии умумирусия: маҷмӯаи маводҳо ва гузоришҳо, Самара, 09 ноябри соли 2023. – Самара: Китобхонаи универсалии илмӣ минтақавӣ Самара, 2024. – С. 53–60. – DOI 10.34830/SOUNB-conf.2023.11.75.010.

⁸ Тадқиқот оид ба масъалаҳои таъминоти меъёрӣ, методӣ ва патентно иттилоотии рушди ихтироъ дар соҳаи технологияҳои сабз: ҳисоботи тадқиқотӣ (ниҳой) / Институти федералии моликияти саноатӣ; роҳб. А. Л. Журавлев, М. 2024. – 448 с. – Рақ. бақайдгирии № НИОКТР 123031700028-9 Рақ. бақайдгирии № ИКРБС224012800001-8. – URL: <https://doi.org/10.24108/preprints-3112943>.

⁷ Рейтинги ESG ширкатҳои Русия дар баҳши саноат 2021–2022, февралӣ 2023 // Агентии миллии рейтинги ESG: вебсайт. URL: https://www.ra-national.ru/wp-content/uploads/2023/02/ranking_prom_2023.pdf (санаи муроҷиат: 12.05.2024).

9. Негуляев, Г. А. Дар бораи рушди технологияҳои сабз дар Федератсияи Русия / Г. А. Негуляев, И. А. Федяева, О. Н. Дарина // Моликияти зеҳнӣ. Моликияти саноатӣ. – 2023. – № 6. – С. 51-58.
10. Астафьева, О. В. Татбиқи системаҳои идоракунии муҳити зист дар Федератсияи Русия: мушкилот ва тамоюлҳо / О. В. Астафьева // Менечмент дар Русия ва хориҷа. – 2021. – № 3. – С. 72-80.
11. Журавлев, А. Л. Зеленые технологии для устойчивого развития: презентация // Институт федеральной моликияти саноатӣ: вебсайт. – URL: https://www.fips.ru/upload/medialibrary/lmg_Content/zelenaya-moskva.pdf (санаи муроҷиат: 12.05.2024).
12. Макаров, И. Н. Масъулияти корпоративӣ: масъулияти экологии тиҷорат дар шароити иқтисоди сабз / И. Н. Макаров, И. В. Осипова // Иқтисоди эҷодӣ. – 2022. – Т. 16, № 2. – С. 449-462. – DOI 10.18334/ce.16.2.114224.

Маълумот дар бораи муаллифон

Лариса Евгеньевна Копылова, номзади илмҳои муҳандисӣ, муовини роҳбари Маркази дастгирӣ ва рушди ширкатҳои технологияи «Акселератор Менделеев», Муассисаи федералии давлатии буҷетии таҳсилоти олии касбии ФГБОУ ВО «РХТУ ба номи Д. И. Менделеев» (Маскав, майдони Миусская, № 9); Kopylova.l.e@muctr.ru

Александр Владимирович Масленников, директори Раёсати рушди инфрасохтори инноватсионии ФГБОУ ВО «РХТУ ба номи Д. И. Менделеев» (Маскав, майдони Миусская, № 9); a.maslennikov@mendeleev.vc

Андрей Львович Журавлев, номзади илмҳои ҳуқуқ, роҳбари Маркази ҳамкориҳои байналмилалӣ Муассисаи федералии давлатии буҷетии «Институт федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); AZhuravlev@rupto.ru

Ольга Николаевна Дарина, ходими калони илмӣ шӯбаи таснифоти байналмилалӣ ва таъмини иттилоотии кофтуковҳо дар соҳаи объектҳои ҳуқуқи патентии Муассисаи давлатии буҷетии «Институт федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); otd3226@rupto.ru <https://orcid.org/0000-0003-2845-7013>

Ҳиссаҳои эълоншудаи ҳаммуаллифон

Л. Е. Копылова – ташкили модели тадқиқотӣ, коркарди натиҷаҳо, гузаронидани раванди тадқиқот, ҷамъовари маълумоти пурсиш, мониторинги тақдоршавандагии натиҷаҳои тадқиқот, татбиқи усули пурсиш бо ҷамъбасти таҷрибаи корхонаҳои Русия дар истифодаи технологияҳои сабз.

А. В. Масленников – ташкили модели тадқиқотӣ, коркарди натиҷаҳо, гузаронидани раванди тадқиқот, ҷамъовари маълумоти пурсиш, мониторинги тақдоршавандагии натиҷаҳои тадқиқот, татбиқи усули пурсиш бо ҷамъбасти таҷрибаи корхонаҳои Русия дар истифодаи технологияҳои сабз.

А. Л. Журавлев – мураттабсозии идеяҳо, ҳадафҳо ва вазифаҳо, назорати тақдирӣ натиҷаҳои тадқиқот.

О. Н. Дарина – ҷамъовари маълумоти оморӣ, татбиқи усулҳои оморӣ таҳлил, усули таҳлили системавӣ.

References

1. United Nations Conference on the Human Environment, June 5–16, 1972, Stockholm, Sweden, available at: <https://www.un.org/ru/conferences/environment/stockholm1972> (Accessed 12 May 2024).
2. United Nations Conference on Environment and Development, June 3–14, Rio de Janeiro, Brazil, available at: <https://www.un.org/ru/conferences/environment/rio1992>; (Accessed 12 May 2024).
3. Yeoh, P. (2022), Environmental, Social and Governance (ESG) Laws, Regulations and Practices in the Digital Era. Kluwer Law International, Netherlands.
4. Gaganis, C., Pasiouras, F., Tasiou, M. and Zopounidis, C. (2023), Sustainable Finance and ESG. Risk, Management, Regulations, and Implications for Financial Institutions. Springer International Publishing. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-24283/>.
5. Wang, M., Li, Y., Li, J. and Wang, Z. (2021), “Green process innovation, green product innovation and its economic performance improvement paths: A survey and structural model”, *Journal of Environmental Management*, no 297, pp. 113–282. DOI: 10.1016/j.jenvman.2021.113282.
6. Egorova, M. S. and Tsubrovich, Y. A. (2015), “The analysis of the demand of “green” technologies in Russia”, *Mezhdunarodnyj zhurnal prikladnyh i fundamentalnyh issledovaniy*, no 5–2, pp. 305–307.
7. UN Technology and Innovation Report 2023, available at: https://unctad.org/system/files/official-document/tir2023overview_ru.pdf (Accessed 12 May 2024).
8. Darina, O. N. (2024), About patent search tools in the field of green technologies, Innovations and “Green” Technologies: IV All-Russian scientific and practical conference, Samara, Russia. DOI 10.34830/SOUNB-conf.2023.11.75.010.
9. Negouliaev, G. A., Fediaeva, I. A. and Darina, O. N. (2023), “On the development of green technologies in the Russian Federation”, *Intellektualnaya sobstvennost. Promyshlennaya sobstvennost*, no 6, pp. 51–58.
10. Astafieva, O.V. (2021), “Implementation of environmental management systems in the russian federation: issues and trends”, *Management v Rossii i za rubezhom*, no 3, pp. 72–80.
11. Zhuravlev, A. L. (2023), Zelenye tekhnologii dlya ustojchivogo razvitiya. Intellektualnaya sobstvennost i puti resheniya ekologicheskikh problem: presentation, available at: https://www.fips.ru/upload/medialibrary/lmg_Content/zelenaya-moskva.pdf (Accessed 12 May 2024).
12. Makarov, I. N. and Osipova, I. V. (2022), “Corporate responsibility: entrepreneurs’ environmental

responsibility in a green economy”, *Kreativnaya ekonomika*, vol. 16, no 2, pp. 449–462. DOI 10.18334/ce.16.2.114224.

Information about the authors

Larisa E. Kopylova, Cand. Sci. (Technology), Deputy Head of the Center for Support and Development of Technology Companies “Accelerator Mendeleev”, Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education “Russian Chemical Technology University named after. D. I. Mendeleev” (Moscow, Miuskaya square, 9); Kopylova.l.e@muctr.ru

Alexander V. Maslennikov, Director of the Department for Development of Innovation Infrastructure, Federal State Budgetary Educational Institution of Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education “Russian Chemical Technology University named after. D. I. Mendeleev” (Moscow, Miuskaya square, 9); e-mail: a.maslennikov@mendeleev.vc

Andrey L. Zhuravlev, Cand. Sci. (Law), Head of the International Cooperation Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); AZhuravlev@rupto.ru

Olga N. Darina, Senior Researcher, Division for International Classifications and Search Information Support in the field of Patent Law Object of the International Cooperation Center

of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); otd3226@rupto.ru <https://orcid.org/0000-0003-2845-7013>

Contribution of the authors

L. E. Kopylova – creating a research model, conducting results processing, conducting a research process, collecting survey data, tracking the reproducibility of survey results, applying a survey method summarizing the experience of Russian enterprises in the use of green technologies.

A. V. Maslennikov – creating a research model, conducting results processing, conducting a research process, collecting survey data, tracking the reproducibility of survey results, applying a survey method summarizing the experience of Russian enterprises in the use of green technologies.

A. L. Zhuravlev – formulation of ideas, goals and objectives, tracking the reproducibility of research results.

O. N. Darina – accumulation of statistical data, application of statistical methods of analysis, method of system analysis.

Муаллифон ҳеҷ гуна бархӯрди манфиатҳоро эълон намеkunанд.
The authors declare no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд: 22.04.2024
Баъли тақриз аз нав дида баромада шуд: 01.08.2024
Ба ҷоп қабул карда шуд: 06.08.2024

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 347.77

Хусусиятҳои истифодаи нишондодҳои ҷуғрофӣ, номҳои маҳалли истеҳсоли мол ва тамғаҳои молӣ аз ҷониби истеҳсолкунандагони молҳои Русия

Алексей Евгеньевич Сычев[✉], Мария Михайловна Рогожина

Институти федералии моликияти саноатӣ

[✉]otd3005@rupto.ru

Аннотатсия: дар мақола баъзе масъалаҳои марбут ба бақайдгирии ба истилоҳ тамғаҳои минтақавӣ ҳамчун воситаҳои гуногуни фардикунонӣ (тамғаҳои молӣ, номҳои маҳалли истеҳсоли мол ва нишондодҳои ҷуғрофӣ) ва истифодаи воқеии онҳо дар бозор ошкор шудааст. Муҳимияти тадқиқот аз он иборат аст, ки дар шароити имрӯза вазифаи дастгирӣ (барқарор кардани) истеҳсоли молҳои анъанавӣ барои минтақаҳои Русия мебошад. Ҳам ҳуди истеҳсолкунандагон ва ҳам мақомоти маҳаллӣ ба ҳифзи бозътимоди ҳуқуқии нишонаҳое, ки барои чунин маҳсулот истифода мешаванд, манфиатдоранд. Дар баробари ин, истеҳсолкунандагони молҳои минтақавӣ аксар вақт дар интиҳоби ҳимояи ҳуқуқӣ барои таъини онҳо ба сифати ин ё он воситаи фардикунонӣ ба мушкилоти муайян дучор мешаванд. Мақсади таҳқиқ таҳлили ин воситаҳои фардикунонӣ, муайян намудани фарқи байни онҳо ва баррасии масъалаҳои вобаста ба истифодаи муштарак ва ҷойгиркунии онҳо дар маҳсулот мебошад. Усулҳои асосии тадқиқот таҳлил, умумӣ, тасниф, усулҳои муқоисавӣ ва меъёрӣ мебошанд. Навоварӣ ва арзиши амалии тадқиқот дар он аст, ки дар асоси таҳлили гузаронидашуда муаллифон бартарии истифодаи тамғаҳои минтақавиро аз ҷониби истеҳсолкунандагони молҳои дахлдор муайян намуда, инчунин ба манфиати бақайдгирии нишонаҳо ҳамчун ин ё он воситаи фардикунонӣ, истифодаи муштаракӣ онҳо тавсияҳо медиҳанд. Муаллифон масъалаҳои марбут ба ворид намудани номҳои ба қайд гирифташудаи маҳалли истеҳсоли мол ва нишондодҳои ҷуғрофиро ба тамғаи молӣ баррасӣ мекунад. Барои пурратар фаҳмидани масъалаҳои мавриди омӯзиш, мисолҳо аз таҷрибаи баррасии аризаҳои дахлдор ва таҷрибаи судӣ оварда шудаанд. Дар натиҷаи таҳқиқоти гузаронидашуда дар бораи шакли афзалиятноки ҳифзи ҳуқуқии нишонаи ҷуғрофӣ, инчунин имкони таъсиси бренди нодир бо истифодаи ҳамзамон тамғаи молӣ ва нишонаи ҷуғрофӣ ё номи маҳалли истеҳсоли мол ҳулоса бароварда шуд, ки ин, аз ҷумла ҳифзи пурраи он имкон медиҳад. Бархе аз рисолаҳои ин мақола дар доираи семинарҳои таълимии «Бренди минтақавии Русия – Нуқтаҳои нави рушд», ки аз ҷониби коршиносони ИФМС гузаронида шудаанд, санҷида шуда, баҳои баланд гирифтанд.

Калидвожаҳо: бренди минтақавӣ, тамғаи молӣ, номи маҳалли истеҳсол, нишони ҷуғрофӣ, истифодаи нишона.

Барои иқтибос: Сычев, А. Е. Хусусиятҳои истифодаи нишондодҳои ҷуғрофӣ, номҳои маҳалли истеҳсоли мол ва тамғаҳои молӣ аз ҷониби истеҳсолкунандагони молҳои Русия / А. Е. Сычев, М. М. Рогожина // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 276-287.

Сипосномаҳо: мақола дар доираи корҳои тадқиқотии Институти федералии моликияти саноатӣ (ИФМС) «Таъсири истифодаи тамғаҳои молӣ ба рушди бозори истеъмолӣ дар Русия» таҳия шудааст.

Features of use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by russian manufacturers of goods

Alexey E. Sychev[✉], Mariia M. Rogozhina

Federal Institute of Industrial Property

[✉]otd3005@rupto.ru

Abstract: the article discusses some issues related to the registration of so-called «regional brands», which are various means of individualization such as trademarks, appellations of origin, and geographical indications.

The relevance of this study stems from the fact that, in today's context, it is essential to support and restore the production of traditional products in the Russian regions. The significance of this study lies in the fact that, in contemporary circumstances, the challenge is to sustain (or recover) the production of traditional products in the Russian regions. Manufacturers and local authorities alike are keen on ensuring robust legal safeguards for the designation employed for such products. However, manufacturers of regional products frequently encounter certain obstacles when it comes to selecting appropriate legal protection for their designation as a means of product identification. The objective of this study is to delve into these modes of product identification, discern their distinctions, and explore the intricacies associated with their joint utilization and application to products. The primary methodologies employed in this research encompass analysis, synthesis, categorization, comparative analysis, and normative analysis. The novelty and significance of this study lie in the fact that it provides a comprehensive analysis that allows us to identify the benefits of using regional brands by manufacturers of similar products. The authors also offer recommendations on registering designations as means of individualization and their joint use. The study raises important questions regarding the inclusion of registered appellations of origin and geographical indications in trademarks. To fully understand the issues under consideration, examples are provided from the practice of examining relevant applications and court decisions. As a result of this research, it is concluded that the optimal form of legal protection for a geographical indication is to create a unique brand that combines a trademark, geographical indication, and appellation of origin. This approach provides the highest level of protection and allows for maximum differentiation in the market. Some abstracts from this article were tested as part of educational seminars titled «Regional Brands of Russia – New Growth Points», which were conducted by experts from FIPS, and received positive feedback.

Keywords: regional brand, trademark, appellation of origin, geographical indication, use of the designation.

For citation: Sychev, A. E. Features of use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by Russian manufacturers of goods / A. E. Sychev, M. M. Rogozhina // Bulletin of FIPS. 2024. Vol. 3, No. 3 (9). p. 276–287.

Acknowledgements: the article was prepared within the framework of the research work of FIPS «The impact of the use of trademarks on the development of the consumer market in Russia».

Дар бораи рушди соҳибкорӣ сухан ронда, воситаи фардикунонии молҳо асос ва ҳатто унсури асосие мегардад, ки баъдан дар атрофи он бренди соҳибкор – симои ӯ, обрӯ ва эътимоди истеъмолкунандагон ташаккул меёбад.

Вақтҳои охир брендҳои минтақавӣ маъмул гаштанд ва ҳам истеҳсолкунандагон ва ҳам мақомоти маҳаллӣ ва минтақавӣ ба истифодаи онҳо бештар таваҷҷӯҳ доранд.

Истеҳсолкунандагон меҳоханд маҳсулоти худро бо бренди минтақавӣ фарқ кунанд, то эътирофи онро афзоиш диҳанд ва таваҷҷӯҳи истеъмолкунандагонро ҷалб кунанд. Мақсаднок будани чунин тамға аз ҷониби истеҳсолкунанда бо истифода аз тамғаҳои минтақавӣ ба зарурати нишон додани маҳсулоти беназир дар бозор вобаста аст, ки пайдоиши он бо пайдоиши ҷуғрофии он муайян карда мешавад.

Истифодаи бренди минтақавӣ барои якчанд субъ-ектҳо як қатор манфиатҳо дорад:

Истеҳсолкунандагон меҳоханд маҳсулоти худро бо бренди минтақавӣ фарқ кунанд, то эътирофи онро афзоиш диҳанд ва таваҷҷӯҳи истеъмолкунандагонро ҷалб кунанд.

1) истеҳсолкунандаи маҳсулот ба истифодаи бренди минтақавӣ манфиатдор аст, зеро ин ба ӯ имкон медиҳад, ки маҳсулотро аз маҳсулоти рақибон фарқ кунад, ки дар навбати худ ба пешбурди бомуваффақияти чунин маҳсулот дар бозор мусоидат мекунад;

2) истеъмолкунанда ба харидани моли дорои тамғаи минтақавӣ манфиатдор аст, зеро ин гуна молҳо ба интизориҳои ӯ вобаста ба хосиятҳои махсус ё хусусиятҳое, ки ба он умед мебаранд, мувофиқат мекунад;

3) Истифодаи бренди минтақавӣ низ боиси таваҷҷӯҳи мақомоти маҳаллӣ мегардад, зеро он обрӯ ва эътибори муниципалитет ва/ё минтақаро баланд мебардорад, ки дар натиҷа иқтисодиёти он рушд мекунад, рақобатпазирӣ меафзояд, моли мувофиқ бозорҳои навро фатҳ мекунад ва ҷолибияти тиҷорати сайёҳӣ меафзояд.

Дар қонунгузори амалкунанда мафҳуми «тамғаи минтақавӣ» мавҷуд нест.

Бо вучуди ин, ин истилоҳ барои таъини воситаҳои фардикунонӣ, ки бояд дар Роспатент ба қайд гирифта шаванд, васеъ истифода мешавад, ки унсурҳои онҳо мустақиман ё бавосита аз ҷониби истеъмолкунанда бо минтақаи ҷуғрофие, ки истеҳсоли мол дар он мутамарказ шудааст, алоқаманд аст¹.

¹ Ҳамчунин нигаред: Ҳифзи ҳуқуқии тамғаҳои молӣ, номҳои молӣ ва нишондодҳои ҷуғрофӣ: китоби дарсӣ / О. И. Терещенко, А. Е. Сычев; таҳти таҳрири умумӣ А. О. Аракелова. М.: ФГБОУ ВО РГАИС, 2024. 76 с.

Тамғаи молӣ таҳти № 377200 Унсурҳои муҳофизатнашуда: ҳама калимаҳо Синфҳои МКТУ: 29, 35	Тамғаи молӣ таҳти № 899840 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: калимаи «ПЕРМ» Синфҳои МКТУ: 06, 09, 16, 18, 20, 21, 24, 25, 26
Тамғаи молӣ таҳти № 555509 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: калимаи «Мурманск» Синфҳои МКТУ: 35, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44	Тамғаи молӣ таҳти № 624308 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: калимаи «Мурманск» Синфҳои МКТУ: 20, 22, 28, 29, 30, 31, 35, 39, 42, 43, 44
Тамғаи молӣ таҳти № 874243 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: калимаи «Кострома» Синфҳои МКТУ: 28, 35	Тамғаи молӣ таҳти № 896241 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: калимаи «Кострома» Синфҳои МКТУ: 19
Тамғаи молӣ таҳти № 581236 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: калимаи «ВИЛОЯТИ ВОЛОГДА» Синфҳои МКТУ: 01, 03, 05, 06, 12, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 43, 44	Тамғаи молӣ таҳти № 305022 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: калимаи «Чишминское» Синфҳои МКТУ: 04, 20, 29, 30, 31, 32

Расми 1.

Намунаҳои тамғаҳои молии ба қайд гирифташуда «бо география»

Ба чунин воситаҳои фардикунонӣ тамғаҳои молӣ, номҳои маҳалли истеҳсоли мол (минбаъд – НМПТ) ва нишондодҳои ҷуғрофӣ (минбаъд – ГУ) дохил мешаванд [1].

Бешубҳа, барои истеҳсолкунандагони мол воситаи маъмултарин ва истифодашавандаи фардикунонӣ дар тамғагузори маҳсулот тамғаи молӣ мебошад.

Интиҳоби ҳифзи ҳуқуқи нишона ба сифати тамғаи молӣ ба дорандаи ҳуқуқи муаллифӣ монополияи истифодаи он, аз ҷумла ихтиёрдории ҳуқуқи истисноиро ба он медиҳад.

Ғайр аз он, тамғаҳои молӣ метавонанд ҳам нисбат ба молҳо ва ҳам нисбат ба хизматрасонӣ, ки номгӯи онҳо дар Таснифи байналмилалӣ молҳо ва хизматҳо (минбаъд – МКТУ) ба низом дароварда шудааст, ба қайд гирифта шаванд.

Барои равшанӣ, мо якчанд намунаҳои тамғаҳои молии ба қайд гирифташударо «бо ҷуғрофӣ» пешкаш хоҳем кард (ниг. Расми 1).

Дар аксари мавридҳо нишондодҳои ҷуғрофӣ наметавонанд ҳамчун тамғаи молӣ ҳифз карда шаванд (унсурҳои муҳофизатшудаи тамғаҳои молӣ). Қонунгузор инҳисорикунони нишондодҳои ҷуғрофиро маҳдуд мекунад, зеро аз ҷониби як шахс истифодаи чунин нишондод метавонад истеҳсолкунандаи дигари ҳамон

Қонунгузор инҳисорикунони нишондодҳои ҷуғрофиро маҳдуд мекунад, зеро аз ҷониби як шахс истифодаи чунин нишондод метавонад истеҳсолкунандаи дигари ҳамон минтақаро бо мақсади огоҳонидани истеъмолкунандагон дар бораи маҳалли истеҳсоли маҳсулоти дахлдор истифода бурдани онро ғайриимкон созад.

минтақаро бо мақсади огоҳонидани истеъмолкунандагон дар бораи маҳалли истеҳсоли маҳсулоти дахлдор истифода бурдани онро ғайриимкон созад.

Талаботи асосии ҳифзи нишондодҳои ҷуғрофӣ ҳамчун тамғаи молӣ дар моддаи 1483 Кодекси граждании Федератсияи Русия (минбаъд КГ ФР) муайян карда шудаанд.

Унсурҳои дар боло зикршуда метавонанд ба тамғаи молӣ дохил карда шаванд, аммо танҳо ҳамчун унсурҳои муҳофизатнашаванда, агар онҳо дар он мавқеи ҳукмфармоиро ишғол наkunанд. Татбиқи ин меъёр дар расми 1 дар боло инъикос ёфтааст.

Дар баробари ин, қонунгузор имкони бақайдгирии давлатии нишондодҳои ҷуғрофиро ҳамчун тамғаи молӣ, ки дар натиҷаи истифодаи онҳо хусусияти фарқият

Шакли афзалиятноки ҳифзи ҳуқуқи нишонае, ки номи маҳали мушаххас ё ҳосилаҳои он буда, нисбат ба маҳсулоти мушаххас шинохта шудааст, НМПТ ё ГУ мебошад.

пайдо кардаанд, мутобиқи муқаррароти зербанди 1.1 банди 1 моддаи 1483 КН ФР имкон медиҳад.

Аммо аз сабаби васеъ пахн шудани ибораҳои бево-сита нишон додани ҷои истеҳсоли мол (онҳо, чун коида, шавку хаваси калонро ба вучуд меоваранд) аз тарафи якчанд истеҳсолкунандагони ин ё он минтақа, шумораи зиёди ин гуна нишондодҳо буда наметавонанд.

Аз ин рӯ, шакли афзалиятноки ҳифзи ҳуқуқи нишонае, ки номи маҳали мушаххас ё ҳосилшудаи он буда, нисбат ба маҳсулоти мушаххас шинохта шудааст, НҶИМ ё НҶ мебошад.

Дар ин робита, аз нуқтаи назари амалӣ парванда аз таҷрибаи судии судҳои ҳакамӣ дар парвандаи № А40-237872/2018 ҷолиб аст².

ҶСК «Лидское пиво» (Ҷумҳурии Беларус) ба суди ҳакамии Маскав алайҳи ЧДММ «Экопродукт» ва ЧДММ «Лидский Квасс» оид ба ҳифзи ҳуқуқҳои истисноии тамғаҳои молии ба моли «квас»-и синфи 32-и МКТУ мутобиқи шаҳодатномаи бақайдгирии рақами 578569-и Федератсияи Русия аз рӯи ба қайдгирии байналмил-лалӣ рақами 1344289, ки дар ҳама ҷумлаҳо, ки дар атрибаш иборати «ЛИДСКИЙ КВАС» (худи мол ва ҷои истеҳсоли онҳо нишонлиҳанда) унсурҳои муҳофизат-нашаванда мебошанд.

Тамғаҳои молии зикршуда, ба гуфтаи даъвогар, аз ҷониби ҷавобгарон нусхабардорӣ шуда, бо гузоштани аломатҳои шабеҳи тамғаҳои молии даъвогар ба бастаи маҳсулот ва пешниҳоди маҳсулоти мувофиқ барои фурӯш дар бозори Русия ғайриқонунӣ истифода шуда-анд. Тасвири тамғаҳои молии даъвогар ва тасвири нишонаҳо, ки ҷавобгарон истифода мебаранд, дар расми 2 нишон дода шудаанд.

Дар рафти мурофиаи судӣ ҷавобгарон ба қонунгардонидани даъвоҳои зикргардида эътироз намуда, нишон доданд, ки тамғаи молии даъвогар аз унсурҳои комилан ҳифзнашаванда иборат аст ва ин, дар навбати худ, имкони муқоисаи ин унсурҳо бо нишондодҳои ҷавобгарон истисно мекунад.

Бо қарори Додгоҳи ҳакамии Маскав аз 18.06.2019, даъвоҳо рад карда шуданд. Дар ин маврид суди марҳилаи якум ба ҳулосае омад, ки бастабандии моли ҷавобгарон ба нуқтаи омехташавӣ бо тамғаҳои молии дар боло зикргардидаи даъвогар шабоҳат надорад, аз

² Ба вебсайти системаи электронии муомилоти ҳуҷҷатҳо барои судҳои ҳакамӣ ва иштирокчиёни мурофиаи судии «Адлияи электронӣ» нигаред: <https://kad.arbitr.ru/Card/75fb3020-5cb1-4b6a-8560-619768abff03>.

ТАМҒАҲОИ ТИҶОРАТИИ ДАЪВОГАР	ТАЪРИФҲОЕ, КИ АЗ ҶОНИБИ ҶАВОБГАРОН ИСТИФОДА БУРДА МЕШАВАНД
Тамғаи молӣ тахти № 5578569 	
Тамғаи молӣ аз м. р. № 1344289 	

Расми 2.

Тасвирҳои тамғаҳои молии даъвогар ва тасвирҳои нишонаҳое, ки ҷавобгарон истифода мебаранд

ҷумла аз сабаби он, ки унсурҳои лафзӣ дар тамғаҳои молии даъвогар ҳимояи ҳуқуқӣ надоранд.

Бо таъиноти Суди ҳакамии нӯҳум аз 28 октябри соли 2019 ҳалномаи суди марҳилаи якум бекор карда шуда, даъвоҳо қисман қонеъ карда шуданд.

Бо ҳалномаи Суди моликияти зеҳнӣ аз 15.07.2020, ки парвандаро ба сифати суди марҳилаи кассатсионӣ баррасӣ кардааст, ҳалномаи суди кассатсионӣ бетағйир монда, шикоятӣ кассатсиониро қонеъ накардааст.

Ҳангоми баррасии парванда ба сифати суди марҳилаи кассатсионӣ судӣ оид ба моликияти зеҳнӣ ҳулосаи суди кассатсиониро дар бораи зарурати баҳодиҳии шабоҳати аломатҳои муқоисааванда, аз ҷумла дар асоси таассуроти умумӣ ва бо назардошти унсурҳои муҳофизатнашаванда дастгирӣ намуд. Ҳангоми муқаррар кардани шабоҳат, суд сохтори композитсия ва нақшаи рангро, ки таассуроти умумии визуалиро муайян мекунад, инчунин унсурҳои бартаридоштаи композицияро, ки унсурҳои муҳимтарини аломатҳоро муайян мекунад, арзёбӣ кард.

Дар баробари ин метавон тахмин кард, ки аз ҷониби ҷавобгар истифода шудани ибораи «Лидский квас» дар графикаи аз тамғаҳои молии даъвогар фарқкунанда метавонад боиси он гардад, ки судҳо маҳз бо сабаби набудани ҳимояи ҳуқуқии ибораи «Лидский квас» қарорҳои судии муқобил қабул кунанд.

Ба андешаи мо, бақайдгирии эҳтимолии нишонаи «Лидский квас» ҳамчун тамғаи молӣ ё корхонаи давлатӣ ва гирифтани ҳуқуқи истисноии дахлдор мавқеи даъвогарро дар суд мустаҳкамтар мегардонад.

Ба андешаи мо, бақайдгирии эҳтимолии нишонаи «Лидский квас» ҳамчун тамғаи молӣ ё корхонаи давлатӣ ва гирифтани ҳуқуқи истисноии дахлдор мавқеи даъвогарро дар суд мустаҳкамтар мегардонад.

Зимнан, бо мақсади таъмини ҳифзи ҳуқуқии нишони «ЛИДСКИЙ КВАС» дар бозори Русия ҶСК «Лидское Пиво» бо № 2020718646 барои бақайдгирии давлатии НМПТ «ЛИДСКИЙ КВАС» ва додани ҳуқуқи истисноӣ ба ҷунин НМПТ ариза пешниҳод кардааст.

НМПТ «ЛИДСКИЙ КВАС» аз ҷониби Роспатент тахти № 239 ба қайд гирифта шуда, ба ҶДММ «Лидское пиво» ҳуқуқи истифодаи ин нишона (шаҳодатномаи № 239/1) дода шудааст.

ҶСК «Лидское Пиво» бо нишони дигаре, «ЛИДСКОЕ ПИВО» ки дар бозори Русия истифода мебарад, ҳамин тавр амал кард. НМПТ «ЛИДСКОЕ ПИВО» аз ҷониби Роспатент тахти № 238 ба қайд гирифта шуда, ба ҶДММ «Лидское Пиво» ҳуқуқи истисноии истифодаи ин нишона дода шудааст (шаҳодатномаи № 238/1).

Ҳамин тариқ, шакли афзалиятноки ҳифзи ҳуди нишондодҳои ҷуғрофӣ (ба шарте, ки онҳо ба талаботи зарурӣ ҷавобгӯ бошанд) ГУ ё НМПТ мебошад. Дар ин ҳолат, бар

хилофи мисолҳои дар боло зикршуда тамғаҳои молии ба қайд гирифташуда бо истисноии унсурҳои шифоҳии мувофиқ аз ҳифзи ҳуқуқӣ, маҳз қисми шифоҳӣ ҳифз карда мешавад.

Дар робита ба ин, муҳим аст, ки ба он чизе ки ба ГУ ва НМПТ дахл дорад, инчунин хусусиятҳои асосии онҳо.

Мутобиқи сархати якуми банди 1 моддаи 1516 КГ ФР, ГУ, ки ҳимояи ҳуқуқӣ дода шудааст, нишонаест, ки маҳсулотро, ки аз ҳудуди объекти ҷуғрофӣ бармеояд, муайян мекунад, ки сифат, обрӯ ё дигар хусусиятҳои он асосан ба пайдоиши ҷуғрофии он (хусусиятҳои маҳсулот) алоқаманд аст.

Ҳамчун объекти ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ГУ бо Қонуни федералии № 230-ФЗ аз 26 июли соли 2019 «Дар бораи ворид намудани тағйирот ба қисми чоруми Кодекси граждании Федератсияи Русия ва моддаҳои 1 ва 23 (1) Қонуни федералӣ «Дар бораи танзими давлатии истеҳсол ва муомилоти спирти спиртӣ ва спиртӣ, нӯшидан) Маҳсулоти спиртӣ», ки 27 июли соли 2020 эътибор пайдо кардааст [3].

- Аломатҳои ГУ дар бар мегиранд:
- 1) ҳар гуна нишондодро ифода мекунад;
 - 2) нишона бояд маҳсулотро, ки дар ҳудуди як субъекти мушаххаси ҷуғрофӣ истеҳсол шудааст, муайян намояд;
 - 3) Хусусиятҳои маҳсулот, аз қабилӣ сифат, обрӯ ва ғайра бояд асосан ба пайдоиши ҷуғрофии он алоқаманд бошанд, аммо на ҳатман истисноӣ;
 - 4) ақаллан яке аз марҳилаҳои истеҳсоли маҳсулот, ки ба ташаккули хусусиятҳои он таъсири калон мерасонад, бояд дар ҳудуди объекти ҷуғрофӣ, ки аз ҷониби таъинот муайян карда шудааст, гузаронида шавад.

Мутобиқи банди дууми банди 1 моддаи 1516 КГ ФР НМПТ, ки ба ҳифзи ҳуқуқӣ дода шудааст, нишонаест, ки номи муосир ё таърихӣ, расмӣ ё ғайрирасмӣ, пурра ё ихтисоршудаи кишвар, шахрак ё деҳот, маҳал ё дигар объекти ҷуғрофӣ, ки дорои ҷунин ном ё ҳосилаи ҷунин ном буда, дар натиҷаи истифодаи он нисбат ба маҳсулот маълум шудааст, ки хосиятҳои маҳсули онҳо танҳо бо шароити табиӣ ва/ё омилҳои инсонии хоси объекти ҷуғрофӣ муайян карда мешаванд, ифода мекунад.

Бо таҳлили таърифи НМПТ, ки дар банди 1 моддаи 1516 КГ ФР оварда шудааст, хусусиятҳои зерини НМПТ-ро метавон муайян кард:

- 1) аломати шифоҳӣ мебошад;
- 2) нишона – номи объекти ҷуғрофӣ (ё нишонае, ки аз он гирифта шудааст), мебошад.
- 3) нишона бояд дар натиҷаи истифодаи он маълум бошад;
- 4) маҳсулот бояд хосиятҳои маҳсус дошта бошад;
- 5) мавҷуд будани шароити табиӣ ва/ё омилҳои инсонӣ, ки ба объекти муайяни ҷуғрофӣ хосанд;
- 6) вобастагии хосиятҳои маҳсули маҳсулот аз шароитҳои табиӣ ва/ё омилҳои инсонии объекти ҷуғрофии додашуда мавҷуд аст;
- 7) ҳамаи давраҳои истеҳсоли молҳое, ки ба ташаккули хосиятҳои маҳсули мол таъсири калон мерасонанд, бояд дар ҳудуди объекти ҷуғрофӣ анҷом дода шаванд.

Дар табиати ҳуқуқи худ, ГУ ба НМПТ шабоҳат дорад, аммо дар танзими ин ду объекти ба ҳам наздики ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ як қатор фарқиятҳо мавҷуданд [4]:

1) НМПТ ҳамеша як аломати шифоҳӣ мебошад, ки номи объекти ҷуғрофиро ифода мекунад.

ГУ ҳама гуна нишонаест (масалан, нишонаи якҷояи иборат аз унсурҳои шифоҳӣ ва тасвирӣ), ки имкон медеҳад, ки маҳсулот аз ҳудуди объекти ҷуғрофӣ муайян карда шавад;

2) маҳсулоте, ки бо НМПТ нишон дода шудааст, ҷунон беназир аст, ки онро дар ягон ҷои дигар истеҳсол кардан мумкин нест. Ҷунин молҳо дорои хосиятҳои маҳсус мебошанд, ки танҳо бо шароити табиӣ ва/ё омилҳои инсонии ба объекти ҷуғрофӣ хос муайян карда мешаванд.

Барои ГУ кофӣ аст, ки маҳсулот дорои сифат, обрӯ ё дигар хусусиятҳое мебошад, ки дар истеъмолкунанда ассотсиатсияҳоро бо қаламрави мушаххаси пайдоиши маҳсулот эҷод мекунад;

3) НМПТ нишонаест, ки дар натиҷаи истифодаи он нисбат ба маҳсулот маълум шудааст.

ГУ нишонаест, ки имкон медиҳад, ки маҳсулот аз қаламрави объекти ҷуғрофӣ муайян карда шавад. Ҳеҷ гуна талабот барои маъруфияти таъинот вучуд надорад;

4) Мутобиқи муқаррароти банди 1 моддаи 1516 КГ ФР барои НМПТ дар ҳудуди объекти ҷуғрофӣ бояд тамоми марҳилаҳои истеҳсоли моле, ки ба ташаккули хосиятҳои маҳсули он таъсир мерасонанд, амалӣ карда шаванд.

Барои ГУ бояд дар ҳудуди объекти ҷуғрофӣ ҳадди аққал як марҳилаи истеҳсоли маҳсулот, ки ба ташаккули сифат, обрӯ ё дигар хусусиятҳои он таъсир мерасонад, амалӣ карда шавад;

5) Барои бақайдгирии давлатии НМПТ ҳулосаи дахлдори мақоми ваколатдор зарур аст, ки дар он аризадиҳанда дар ҳудуди ин объекти ҷуғрофӣ моли ба талаботи қисми 1 моддаи 1516 КГ ФР мувофиқат истеҳсол карда мешавад³ [5].

Барои бақайдгирии давлатии ГУ пешниҳод кардани ҷунин ҳулоса зарурат нест. Аризадиҳанда мустақилона маводи дархостро барои ГУ ҳуққатҳое, ки ба андешаи ӯ тасдиқ мекунад, истеҳсоли маҳсулотро, ки дорои сифат, обрӯи муайян ё дигар хусусиятҳои маҳсулот мебошад, ҷамъоварӣ менамояд ва пешниҳод мекунад, ки асосан аз рӯи пайдоиши ҷуғрофии он муайян карда мешавад.

Бо дарназардошти хусусиятҳои хоси ГУ ва НМПТ, истеҳсолкунандаи маҳсулоти минтақавӣ, ки қарори ҳифзи нишонаро қабул мекунад, бояд интиҳоб кунад, ки дар кадом шакл ҳифзи ҳуқуқӣ ба он дода мешавад.

Ҳифзи ҳуқуқи ГУ ва НМПТ дар асоси бақайдгирии давлатӣ аз ҷониби Роспатент дар Феҳристи давлатии

³ Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия аз 08.08.2020 № 1195 «Дар бораи мақомоти иҷроияи федералии ваколатдор барои додани ҳулосаҳои зарурӣ барои бақайдгирии давлатии номи маҳалли истеҳсоли мол ва анҷом додани амалҳои аз ҷиҳати ҳуқуқӣ аҳамияти ҳуқуқӣ нисбат ба номи бақайдгирии маҳалли истеҳсоли мол ва аз эътибор соқит донишони баъзе санадҳои Ҳукумати Федератсияи Русия» (бо дигаргуниҳо).

нишондодҳои ҷуғрофӣ ва номҳои истеҳсоли молҳои Федератсияи Русия (минбаъд – Феҳристи давлатии ГУ ва НМПТ) тибқи банди 1 моддаи 1518 КГ ФР таъмин карда мешавад.

Инчунин бояд хусусияти тартиби бақайдгирии давлатии тамғаҳои молии давлатӣ ва миллиро, ки пас аз қабули қарори Роспатент дар бораи бақайдгирии давлатии ГУ ё НМПТ ва додани ҳуқуқи истисноӣ ба ГУ ё НМПТ, аввал ҳуди ГУ ё НМПТ ба қайд гирифта мешавад ва сипас ҳуқуқи истисноӣ ба ГУ ё НМПТ бо додани ҳуҷҷати муҳофизатӣ дар шакли шаҳодатномаи ҳуқуқи истисноӣ ба ГУ ё НМПТ дода мешавад, ба назар гирифт.

Инчунин тартиби додани ҳуқуқҳои истисноӣ ба ГУ ва НМПТ, ки аллакай дар Феҳристи давлатии ГУ ва НМПТ ба қайд гирифта шудааст, вучуд дорад.

Чамъбасти гуфтаҳои боло ва инчунин бо назардошти баҳсҳои ҳуқуқии дар боло зикршуда, мо метавонем ба хулосае омадем, ки пурратарин ҲФЗи ҳуқуқии бренди минтақавӣ тавассути бақайдгирии қисми шифоӣ ҳамчун ГУ ё НМПТ (бо назардошти хусусиятҳои дар боло зикршуда) ва қисми графикӣ ҳамчун тамғаи молӣ хоҳад буд.

Тибқи банди 7 моддаи 1483 Кодекси граждании Федератсияи Русия, нишонаҳо, ки ГУ ё НМПТ-ро дар бар мегиранд, такрор мекунанд ё тақлид мекунанд, наметавонанд, инчунин нишонаҳое, ки барои бақайдгирии ҳамчун то санаи афзалияти тамғаи молӣ нисбат ба моли якхела дархост шудаанд, ба истисноӣ ҳолатҳое, ки чунин нишона ба сифати унсури ҲФЗнашаванда ба тамғаи молии ба номи шахсе, ки ҳуқуқи истифодаи чунин ГУ ё НМПТ ба қайд гирифта шудааст, дохил карда шудааст, ҳамчун тамғаи молӣ ба қайд гирифта шаванд.

Дар робита ба ин, шахсоне, ки ҳуқуқи истисноии истифодаи ГУ ё НМПТ доранд, ҳуқуқ доранд ҳам ГУ ё НМПТ ва ҳам тамғаи молӣ (тамғаҳои молӣ)-ро дар маҳсулоти худ қойгир кунанд.

Ҳамин тариқ, қонунгузорӣ, инчунин амалияи соҳибкорӣ имкон медиҳад, ки якчанд воситаҳои фардикунонӣ (ГУ ё НМПТ ва тамғаи молӣ) дар як маҳсулот (тамға, бастаи он) қойгир карда шаванд.

Агар истеҳсолкунандаи маҳсулоти минтақавӣ тамғаи молиро барои бақайдгирии давлатӣ пешниҳод кунад, ки дорои унсурҳои ГУ ё НМПТ мебошанд, он гоҳ чунин унсурҳо аз ҲФЗи ҳуқуқӣ хориҷ карда мешаванд. Дар баробари ин, услуби муайяни чунин унсурҳо ва мавқеи фазоии онҳо зеро ҳимояи ҳуқуқӣ боқӣ мемонад.

Ҳамчун мисол, мо нишонаҳое, ки ҳамчун тамғаи молӣ ба қайд гирифта шудаанд, нишон медиҳем, ки соҳибони онҳо дорандаи ҳуқуқи истисноии НМПТ «ТУЛСКИЙ ПРЯНИК» (рақ. бақайдгирии 32), оби минералии НМПТ «ЕССЕНТУКИ» (рақ. бақайдгирии 23) мебошанд ва ин НМПТ-ро ҳамчун як қисми тамғаҳои молӣ қойгир мекунанд (Расми 3, 4).

Маълум аст, ки қонунгузор ба қайд гирифтани аз ҷумла, шифоӣ, тасвирӣ, омехта (ибора аз омезиши унсурҳои гуногун) ҳамчун тамғаи молӣ иҷозат медиҳад, ки онҳоро бо ҳар гуна ранг ё омезиши ранг пешниҳод кардан мумкин аст (моддаи 1482 КГ ФР).

Ҳамзамон, тавре ки қаблан зикр гардид, танҳо аломатҳои шифоӣ метавонанд ҳамчун НМПТ ба қайд гирифта шаванд.

Ҳарчанд қонунгузор имкони ба қайд гирифтани ҳама гуна нишондодҳоро ҳамчун ГУ фароҳам оварда бошад ҳам, бо вучуди зарурати робитаи қавӣ бо маҳал, ГУ наметавонад хусусияти фантастикӣ дошта бошад ва гуногунрангӣ бошад.

Қобили зикр аст, ки то имрӯз танҳо нишондодҳои шифоӣ дар Феҳристи давлатии ГУ ва НМПТ ҳамчун ГУ ва НМПТ ба қайд гирифта шудаанд.

Аз ин рӯ, барои таъкид кардани аломатҳои шифоӣ дар маҳсулоте, ки ҳамчун ГУ ва НМПТ ҲФЗ шудаанд, истеҳсолкунанда метавонад бо истифода аз тамғаи молӣ, қой ва қойгоҳ (тавре ки дар расмҳои 3, 4 нишон дода шудааст) чунин аломатҳои шифоиро дар иҷрои муайяни услубӣ, бо ранги муайян қойгир кунад.

Дар баробари ин, азбаски ГУ, НМПТ воситаи фардикунонии молҳо мебошанд, дар бораи вазифаи умумии онҳо оид ба фарккунии мол дар бозор сухан рондан мумкин аст. Бояд қайд кард, ки ГУ ё НМПТ ва тамғаҳои молӣ доираи гуногуни ин функция доранд. Тамғаи молӣ бо фарқ кардани моли мушаххаси истеҳсолкунанда дар бозор тавсиф мешавад. Дар айнаи замон бо ёрии ГУ ё НМПТ ҳуди маҳсулотро бо хусусиятҳои муайян ё хосиятҳои махсус, масалан, мазза ё дигар сифатҳое, ки дар зеро таъсири шароити минтақавӣ муайян ба вучуд омадаанд, бевосита муайян кардан мумкин аст.

Тавре ки дар муқаддима ба моликияти зеҳнӣ, нашрияе, ки Созмони ҷаҳонии моликияти зеҳнӣ (ВОИС) омода кардааст, омадааст: «...дар ҳоле ки тамғаи молӣ корхонаеро, ки мол ё хидмати муайянро дар бозор ба фурӯш пешниҳод мекунанд, муайян мекунанд, нишонаи ҷуғрофӣ минтақавӣ ҷуғрофиёро муайян мекунанд, ки дар он як ё якчанд корхонаи истеҳсолкунандаи навъи муайяни маҳсулот, ки вобаста ба нишонаи ҷуғрофӣ истифода мешавад, қойгир аст»⁴.

Ҳамин тариқ, бо гузоштани ГУ ё НМПТ дар як маҳсулот дар як вақт бо тамғаҳои молӣ, мо метавонем дар бораи эҷоди бренди беназире сӯҳбат кунем, ки эътирофи на танҳо маҳсулот, балки истеҳсолкунандаро дорад ва ба эътимоди истеъмолкунандагон ҳангоми интихоби маҳсулот мустақиман таъсир мерасонад.

Аз нуқтаи назари маркетинг, истифодаи аломатҳои аз ҷиҳати ҷуғрофӣ истинодшуда ва тарҳи дуруст интихобшуда (рангҳои қолиб, эстетикаи тарроҳӣ ва дарки умумии бастабандӣ) дар бастаи маҳсулот эътимоди истеъмолкунандагонро ба бренд зиёд мекунанд.

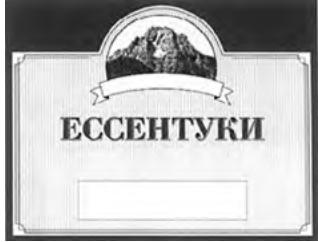
Ҳангоми суханронӣ дар бораи бақайдгирии номи он ҳамчун ГУ ё НМПТ, истеҳсолкунандаи маҳсулоти минтақавӣ бояд бидонад, ки нисбат ба ГУ ва НМПТ, дорандагони якчанд ҳуқуқ иҷозат дода мешавад, ки ба як объекти ҲФЗи ҳуқуқӣ ҳуқуқи мустақил доранд, ки дар ҳудуди як объекти ҷуғрофӣ моли дорои хосиятҳои

⁴ уқаддима ба моликияти зеҳнӣ: Нашри ВОИС № 478(R). Женева: ВОИС, 1998. С. 238-239.

Тамғаи молӣ аз рӯи шах. тахти № 240993 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: ҳама ҳарфҳо, калимаҳо, ба истисноӣ «Ясная Поляна»	Тамғаи молӣ аз рӯи шах. тахти № 233820 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: ҳама ҳарфҳо, калимаҳо, ба истисноӣ «Ясная Поляна»	Тамғаи молӣ аз рӯи шах. тахти № 206566 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: ҳама ҳарфҳо, калимаҳо, ба истисноӣ «Ясная Поляна»
---	---	---

Расми 3.

Нишонаҳои якҷоя ҳамчун тамғаҳои молӣ ба қайд гирифта шудаанд, ки соҳибони онҳо дорандаи ҳуқуқи истисноии НМПТ «ТУЛСКИЙ ПРЯНИК» мебошанд

Тамғаи молӣ аз рӯи шах. тахти № 301571 Унсурҳои муҳофизатнашудаи тамғаи молӣ: «Ессентуки»	Тамғаи молӣ аз рӯи шах. тахти № 375839 Унсурҳои муҳофизатнашудаи тамғаи молӣ: «Ессентуки»	Тамғаи молӣ аз рӯи шах. тахти № 407462 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: ҳама ҳарфҳо, калимаҳо, ба истисноӣ «Premium springs»
Тамғаи молӣ аз рӯи шах. тахти № 617096 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: ҳама ҳарфҳо, калимаҳо, ба истисноӣ «Ессентуки», рақамҳои «1811»	Тамғаи молӣ аз рӯи шах. тахти № 617097 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: ҳама ҳарфҳо, калимаҳо, ба истисноӣ «Ессентуки», рақамҳои «1811»	Тамғаи молӣ аз рӯи шах. тахти № 619161 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: ҳама ҳарфҳо, калимаҳо, ба истисноӣ «Ессентуки», рақамҳои «1811»

Расми 4.

Нишонаҳои якҷояшуда ҳамчун тамғаи молӣ ба қайд гирифта шудаанд, ки соҳибони онҳо соҳиби ҳуқуқи истисноии оби маъдании «Ессентуки» мебошанд

Тамғаи молӣ аз рӯи шах. таҳти № 710268 Унсурҳои муҳофизатнашуда: ҳама рақамҳо ва калимаҳо	Тамғаи молӣ аз рӯи шах. таҳти № 325694 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: ҳама ҳарфҳо, калимаҳо, ба истиснои «Старый источник»
Тамғаи молӣ аз рӯи шах. таҳти № 914222 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: элементи «НАГУТСКАЯ-26» ва калимаҳои «КАВКАЗСКИЕ МИНЕРАЛЬНЫЕ ВОДЫ»	Тамғаи молӣ аз рӯи шах. таҳти № 873738 Унсурҳои муҳофизатнашаванда: ҳама калимаҳо, рақамҳо, ҳарфҳо, аломатҳо, аломатҳои мутобиқат ва иттилооти истеъмоли, тасвири штрих-код

Расми 5.

Тамғаҳои молӣ, ки ба номи соҳибони ҳуқуқи муаллиф ба қайд гирифта шудаанд НМПТ «НАГУТСКАЯ»

махсус (барои НМПТ) ё хусусиятҳо (барои ГУ) истеҳсол мекунад.

Ҳамин тариқ, тибқи моддаи 1518 КГ ФР, ГУ ё НМПТ метавонад аз ҷониби як ё якчанд шахрванд, як ё якчанд шахси ҳуқуқӣ, инчунин иттиҳодия (иттиҳод) ё дигар иттиҳоди шахсоне, ки таъсис ва фаъолияти онҳо ҳилофи қонунгузории кишвари истеҳсолкунандаи мол нест, ба қайд гирифта шавад.

Ҳуқуқи истисноӣ ба ГУ ё НМПТ нисбат ба ҳамон ГУ ё НМПТ метавонад тибқи тартиби муқаррарнамудаи КГ ФР ба ҳар шахсе дода шавад, ки дар ҳудуди як объекти ҷуғрофӣ моли дорои хусусиятҳо ё ҳосиятҳои махсуси дар Феҳристи давлатии ГУ ва НМПТ нишондодашуда истеҳсол карда мешавад.

Бо дарназардошти ин муқаррароти КГ ФР, соҳибони тамғаҳои молӣ ва тамғаҳои молӣ аксар вақт саволе ба миён меоянд, ки чӣ гуна истеъмолкунандагон метавонанд моли як истеҳсолкунандаро аз моли дигар

истеҳсолкунандагон, ки моли худро бо ГУ ё НМПТ нишон медиҳанд, фарқ кунанд.

Ҳамчун амалисозии ин мавқеъ ва посух ба саволи боло метавон мисоли зеринро овард. Дар феҳристи ГУ ва НМПТ, НМПТ «НАГУТСКАЯ» (рақ. бақайдгирии 61) барои маҳсулоти «оби минералӣ» ба қайд гирифта шудааст. Дар зер тамғаҳои молӣ, ки мутобиқи талаботи банди 7 моддаи 1483 КГ ФР ба номи соҳибони ҳуқуқи муаллифии ин НМПТ ба қайд гирифта шудаанд (ниг. Расми 5).

Мисолҳои дар боло овардашуда қобилияти соҳибони ҳуқуқи муаллифро барои фарқ кардани молҳои худ аз молҳои рақибон равшан нишон медиҳанд, дар ҳоле ки истеъмолкунандагон имкон доранд, ки молҳоро аз истеҳсолкунандагони гуногун, ки молҳои худро бо як ГУ ё НМПТ ба қайд гирифташуда қайд мекунад, фарқ кунанд.

Ғайр аз он, чунин тамғаҳои молӣ ба истеҳсолкунандагон имкон медиҳанд, ки бо ҳамдигар дар бозор бо сабаби зерин рақобат кунанд:

Тамғаи молӣ аз рӯи шах. таҳти № 712023 Соҳиби ҳуқуқ: ҚС «Группа компаний «Российское Молоко», 454091, ш. Челябинск, кўч. Тимирязев, 5 Кл. МКТУ: 29, 30, 31, 32, 35, 39, 43	Нишонае, ки аз ҷониби ҚСҚ «Группа Компаний «Российское Молоко» истифода мешавад, 454091, Челябинск, кўч. Тимирязев^{1, 2} ¹ URL: https://sbermarket.ru/products/20269216-syr-myagkiy-pervyy-vkus-adyge-kopchenyy-45-235-g (санаи муроҷиат: 27.06.2024). ² URL: https://lenta.com/product/syr-prochie-tovary-adyge-kopchjnyj-mdzh-45-bez-zmzh-rossiya-235g-657321/ (санаи муроҷиат: 27.06.2024).
---	--

Расми 6.

Нишона ҳамчун тамғаи молӣ ба қайд гирифта шудааст (ариза № 2018702596) ва воқеан истифодашуда

- Тамғаҳои молӣ, бар ҳилофи ГУ ва НМПТ, тағирёбанда доранд;
- Қонунгузорӣ ба қайди миқдори номаҳдуди тамғаҳои молиро иҷозат медиҳад, ки ба истеҳсолкунанда имкон медиҳад, аз ҷумла ребрендинги маҳсулоти худро анҷом диҳад.

Масъалаи дараҷаи таъсир ба дарки истеъмолкунандагон ГУ ё НМПТ ва тамғаҳои молӣ ҳангоми истифодаи ҳамзамон низ ҷолиб аст. Дар ин ҳолат кадом объекти моликияти зеҳнӣ аз нуқтаи назари истеъмолкунанда афзалият дорад?

Ин масъаларо вобаста ба мақсади истеъмолкунанда баррасӣ кардан лозим аст.

Агар ҳадафи истеъмолкунанда харидани маҳсулоте бошад, ки аз макони мушаххас сарчашма мегирад ё хусусияти (хусусиятҳои махсус) ба он хусусияти маҳалли истеҳсоли он таъсир расонидааст, пас ГУ ва НМПТ барои истеъмолкунанда ҳангоми интиҳоби маҳсулот аломатҳои афзалиятнок мебошанд.

Дар ин ҳолат, тамғаи молӣ барои истеъмолкунанда вазифаи ёрирасонро иҷро мекунад, ки бевосита барои ҳуди истеҳсолкунанда муҳим аст, то истеъмолкунанда маҳсулоти худро дар раф пайхас кунад.

Мутаассифона, ҳолатҳои ҳастанд, ки истеҳсолкунандагон барои бомуваффақият пешбурди маҳсулоти худ кӯшиш мекунад, ки обрӯи бренди маъруфи минтақавиро бидуни ҳуқуқи дахлдор истифода баранд (масалан, ба расми 6 нигаред).

Тамғаи молӣ дар Феҳристи давлатии тамғаҳои молӣ ва тамғаҳои хидматрасонии Федератсияи Русия бо шаходатномаи № 712023 (аризаи № 2018702596) ба қайд гирифта шудааст, ки соҳиби он ҚСҚ «Группа Компаний «Российское Молоко», 454091, ш. Челябинск, кўчаи Тимирязева, 5 мебошад. Тамғаи молӣ таҳти шаходатномаи № 712023, аз ҷумла, ба моли синфи 29-и ТБМХ ба қайд гирифта шудааст. Бо вучуди ин, маҳсулоти «панирҳо» ба рӯйхати молҳои синфи 29-и МКТУ дохил карда нашудааст.

Расми 7.

Нишона дар ибтидо барои бақайдгирӣ ҳамчун тамғаи молӣ пешниҳод шудааст (ариза № 2018702596)

Тавре аз маводи дархости № 2018702596 бармеояд, ҳифзи ҳуқуқӣ ҳамчун тамғаи молӣ дар ибтидо нисбат ба нишони якҷояе, ки дорои унсурҳои шифоҳии «Адигэ» ва «МЯГКИЙ КАВКАЗСКИЙ СЫР», аз ҷумла нисбат ба маҳсулоти «панирҳо»-и синфи 29-и МКТУ (расми 7) дархост шудааст.

Дар доираи экспертиза аз рӯи натиҷаҳои санҷиши мутобиқати нишонаи арзшуда ба талаботи қонунгузорӣ ба аризадиҳанда огоҳнома ирсол карда мешавад, ки дар он зеринҳо муқаррар карда мешаванд:

- нишонаи эълоншуда ба нуқтаи иштибоҳ бо НМПТ «СЫР АДЫГЕЙСКИЙ» (рақ. бақайдгирии 74) шабоҳат дорад, ки бинобар ин нишонаи эълоншуда наметавонад ба сифати тамғаи молӣ нисбат ба баъзе моли декларатсияшудаи синфи 29-и ТБМХ дар асоси муқаррароти банди 7 моддаи 1483 КГ ФР ба қайд гирифта шавад;
- Унсурҳои лафзии «МЯГКИЙ КАВКАЗСКИЙ СЫР» намуд, амвол, ҷои истеҳсоли баъзе молҳои (панирҳои) декларатсияшавандаи синфи 29-и МКТУ-ро нишон медиҳанд, аз ин рӯ, онҳо хусусияти фарқкунанда надоранд ва дар асоси банди 1 моддаи 1483 КГ ФР ва синфҳои 5, 29, 31, 32, 35, 39, 43 МКТУ, ки нишонаи арзшуда метавонад дар асоси муқаррароти банди 3 моддаи 1483 КГ ФР истеъмолкунандаро нисбат ба намуди мол ғумроҳ созад.

Дар посух ба огоҳинома дар бораи натиҷаҳои санҷиши мутобиқати аломати эълоншуда ба талаботи қонунгузорӣ, аризадиҳанда нишонаи аз нав дида баромадаро бо истиснои унсурҳои шифоҳии «МЯГКИЙ КАВКАЗСКИЙ СЫР» пешниҳод кардааст (ниг. Расми 6).

Дар асоси натиҷаҳои экспертизаи нишонаи арзшуда, Роспатент дар бораи бақайдгирии давлатии тамғаи моли арзшуда дар шакли тағирёфта қарор қабул кард, дар ҳоле ки маҳсулоти «панир» аз рӯйхати моли синфи 29-и Таснифи байналмилалии молҳо ва хизматҳо хориҷ

карда шудааст, зеро таҳлили муқоисавии нишонаи арзшуда ва унсурҳои воқеии онҳо нишон медиҳад, ки онҳо далелҳои шабеҳро дар бар мегиранд «СЫР АДЫГЕЙСКИЙ» ва «Адигэ», дар ҳоле ки аризадиҳанда ҳуқуқи истифодаи НМПТ «СЫР АДЫГЕЙСКИЙ»-ро надорад (рақ. бақайдгирии 74).

Сарфи назар аз он, ки экспертиза шабоҳати унсури шифоҳии «Адигэ»-ро бо НМПТ «СЫР АДЫГЕЙСКИЙ» (рақ. бақайдгирии 74) муайян кардааст, соҳиби тамғаи молӣ таҳти шаҳодатномаи № 712023 дар муомилоти шаҳрвандӣ маҳсулоти «сыр»-ро барои фурӯш пешниҳод мекунад, ки дар бастаи он унсури шифоҳии «Адигэ»-и тамғаи моли № 712023 ҷойгир шудааст (расми 6).

Чунин ба назар мерасад, ки чунин амалҳо оид ба гузоштани калимаи «Адигэ»-и тамғаи моли № 712023 дар бастаи маҳсулоти «панир» кӯшиши истифода бурдани обрӯи НМПТ «СЫР АДЫГЕЙСКИЙ» (рақ. бақайдгирии 74) аз ҷониби шахсе мебошад, ки ҳуқуқи дахлдори ин корро надорад ва инчунин метавонад ҷои истеҳсоли маҳсулотро ғумроҳ созад.

Пас аз ҷамъбасти ҳамаи гуфтаҳои боло, мо зарур мешуморем, ки ба истеҳсолкунандагони молҳои минтақавӣ тавсия медиҳем, ки агар нишонае, ки онҳо истифода мебаранд, ба хусусиятҳои ГУ ё НМПТ мувофиқат кунанд, онро бо тартиби муқарраршуда дар Роспатент сабти ном кунанд⁵. Дар ин ҳолат, барои ҳимояи васеътари ҳуқуқӣ ва ҳимояи эҳтимолии ҳуқуқҳои шумо, қисми графикаи нишони шумо бояд ҳамчун тамғаи молӣ ба қайд гирифта шавад.

Рӯйхати адабиётҳо:

1. Сальникова, А. В. Моделҳои бақайдгирии брендҳои минтақавӣ: афзалиятҳо ва нуқсонҳо / А. В. Сальникова // Моликияти зеҳнӣ. Моликияти саноатӣ. – 2023. – № 6. – С. 67-76.
2. Кратюк, А. В. Тамғаҳои молӣ бо унсури ҷуғрофӣ: хусусиятҳои бақайдгирӣ / А. В. Кратюк. // Вакили патентӣ: маҷаллаи илмӣ ва амалӣ. – 2023. – № 1. – С. 5-14.
3. Рузакова, О. А. Муносибати байни ҳифзи тамғаҳои молӣ ва нишондодҳои маҳалли истеҳсоли мол дар қонунгузории Федератсияи Русия / О. А. Рузакова, Е. В. Григорович // Патентҳо ва иҷозатномаҳо. Ҳуқуқҳои моликияти зеҳнӣ. – 2022. – № 7. – С. 18-22.
4. Сычев, А. Е. Баррасии аризаҳо оид ба номҳои истеҳсоли мол ва нишондодҳои ҷуғрофӣ / А. Е. Сычев // Патентҳо ва иҷозатномаҳо. Ҳуқуқҳои моликияти зеҳнӣ. – 2020. – № 11. – С. 2-9.
5. Самохвалова, И. Н. Тағйироти асосӣ дар ҳифзи ҳуқуқҳои номи маҳалли истеҳсоли мол / И. Н. Самохвалова, А. Е. Сычев // Патентҳо ва иҷозатномаҳо. Ҳуқуқҳои моликияти зеҳнӣ. – 2021. – № 6. – С. 6-12.

⁵ Маълумоти муфассалро дар бораи бақайдгирии ин объектҳо дар веб-сайти расмии Роспатент дар баҳши дахлдор пайдо кардан мумкин аст: URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/sources/regional-brands> (санаи мурочиат: 21.06.2024).

Маълумот дар бораи муаллифон

Сычев Алексей Евгеньевич, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, мудири шуъбаи экспертизаи аризаҳо оид ба НМПТ ва ГУ МФДБ «Институти федералии моликияти саноатӣ» (ш. Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); otd3005@rupto.ru

Рогожина Мария Михайловна, коршиноси давлатии баҳши моликияти зеҳнии категорияи 2-юми Раёсати экспертизаи дархостҳо оид ба номҳои истеҳсоли мол ва Муассисаи давлатии федералии буҷети «Институти федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); mariia.rogozhina@rupto.ru

References

1. Salnikova, A. V. (2023), «Models of registration of regional brands: advantages and disadvantages», *Intellectual property. Industrial property*, no. 6, pp. 67–76.
2. Kratyuk, A. V. (2023), «Trademarks with a geographical element: registration features», *Patentnyj poverennyj*, no. 1, pp. 5–14.
3. Ruzakova, O. A. and Grigorovich E. V. (2022), «Correlation of protection of trademarks and indications of places of manufacture of goods in the legislation of the Russian Federation», *Patenty i licenzii. Intellektualnye prava*, no. 7, pp. 18–22.

4. Sychev, A. E. (2020), «Examination of applications for appellations of origin and geographical indications», *Patenty i licenzii. Intellektualnye prava*, no. 11, pp. 2–9.
5. Samokhvalova, I. N. and Sychev, A. E. (2021), «Key changes in the legal protection of the appellation of origin», *Patenty i licenzii. Intellektualnye prava*, no. 6, pp. 6–12.

Information about the author

Aleksey E. Sychev, Cand. Sci. (Law), Head of the Department of Examination of Applications for Appellations of Origin and Geographical Indications, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); otd3005@rupto.ru
Mariia M. Rogozhina, State Expert on Intellectual Property of the 2nd category, Department of Examination of Applications for Appellations of Origin and Geographical Indications, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); mariia.rogozhina@rupto.ru

Contribution of the authors

Муаллиф ҳеҷ бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад. The author declares no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд: 19.07.2024

Баъли тақриз аз нав дида баромада шуд: 08.08.2024

Ба ҷоп қабул карда шуд: 12.08.2024

Ёрї ба ихтироъкор

Роспатент

Федеральная служба
по интеллектуальной
собственности

ТАМҒАИ МОЛИРО ЧИ ГУНА БОЯД БА ҚАЙД ГИРИФТ

ҚҶЖАТТАРДЫ ДАЙЫНДАҢЫЗ

- 1 АРИЗА БАРОИ БАҚАЙДГИРИИ ТАМҒАИ
МОЛҒИ БО ЗИКРИ АРИЗАДИХАНДА,
ҚОИ ИҚОМАТАШ
- 2 ТАЪИНОТИ
ДОДАШУДА
- 3 РЎЙХАТИ МОЛҒО/ХИЗМАТРАСОНИХО,
КИ АЗ РЎИ СИНОҒОИ ICGS БАРОИ
БАҚАЙДГИРИИ ТАМҒАХО ГУРЎХБАНДҒИ
КАРДА ШУДААНД
- 4 ТАВСИФИ ТАЪИНОТИ
ДОДАШУДА

ПАРДОХТИ БОҚҒО

3 500 руб.

Бақайдгирии ариза баъди тафтиши ҳуҷҷатҳои пешниҳодшуда

+ 1 000 руб.

барои ҳар як синфи МКТУ, ки барои онҳо бақайдгири
дархост карда мешавад, **зиёда аз 5**

30% тахфиф

барои қорбурди
электронӣ

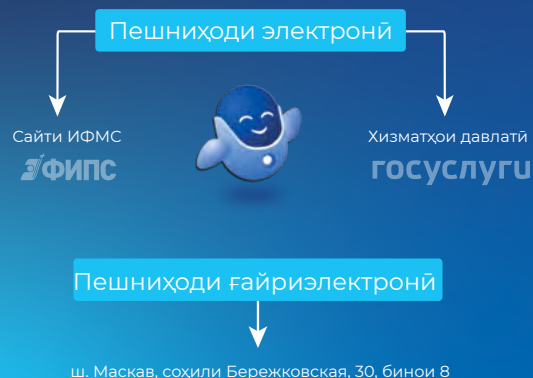
11 500 руб.

Санҷиши таъиноти эълоншуда

+ 2 500 руб.

барои ҳар як синфи ТБМХ, ки барои
онҳо бақайдгири дархост карда мешавад, **зиёда аз 1**

ҲУҶҶАТҲОРО БА РОСПАТЕНТ ПЕШНИҲОД КУНЕД

ЭКСПЕРТИЗА

Экспертизаи расмӣ

- Мӯҳлати ҳадди аксар 1 моҳ
- Санҷиши пардохти боқғо
- Санҷиши мавҷудияти ҳуҷҷатҳо ва мувофиқати талаботи ба онҳо гузошташуда

Санҷиш аз рӯи моҳият

- Мӯҳлати ҳадди аксар 12 моҳ
- Санҷиши мувофиқати нишонае, ки барои бақайдгири ҳамчун тамғаи молӣ дархост шудааст, ба талаботи қонунгузори Федератсияи Русия

ПАРДОХТИ БОҚҒО

16 000 руб.

Бақайдгирии тамғаи молӣ ва додани
шаҳодатномаи электронӣ

+ 1 000 руб.

барои ҳар як синфи МКТУ, ки барои онҳо
бақайдгири дархост карда мешавад, **зиёда аз 5**

30% тахфиф

барои қорбурди
электронӣ

2 000 руб.

Додани шаҳодатномаи
бақайдгирии қоғазӣ (ихтиёрӣ)

Роспатент

Федеральная служба
по интеллектуальной
собственности

ШАРТНОМАИ ФРАНЧАЙЗИНГРО ЧИ ТАВР БОЯД БА ҚАЙД ГИРИФТА ШАВАД

ҲУҚҚАТҲОРО ТАЙЁР КУНЕД

Роспатент

- 1 АРИЗА ДАР ЗАБОНИ РУСӢ
- 2 ВАКОЛАТНОМА, ВАКИЛ АГАР НАМО-
ЯНДАИ БОВАРИНОКИ ПАТЕНТ НАБО-
ШАД
- 3 ТАРҶУМИ ТАСДИҚКАРДАШУДАИ
ҲУҚҚАТҲО, КИ ДАР ЗАБОНИ
ХОРИҶӢ ПЕШНИҲОД
КАРДА ШУДААНД.

ПАРДОХТИ БОҶҲО

Роспатент

3 300 руб.

Бақайдгирии ариза баъди тафтиши
ҳуққатҳои пешниҳодшуда

+ 11 500 руб.

барои ҳар як тамғаи молӣ

+ 3 300 руб.

барои ҳар як патент, шаҳодатнома,
васеъ кардани мавзуи шартнома

ПОДАЙТЕ ДОКУМЕНТЫ В РОСПАТЕНТ

Роспатент

Дар шакли электронӣ

Тавассути ЕПГУ

Шахсан

ш. Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1

Тавассути почта

Роспатент, соҳили Бережковская, 30, бинои 1,
Маскав, Г-59, ГСП-3,125993, Федератсияи Русия

Ваколатҳои Роспатент ва АЗФ Русия

РОСПАТЕНТ

Бақайдгирии тамғаи молӣ

АЗФ

Баррасии парвандаҳои рақобати
беинсофона дар мавриди истифодаи
ғайриқонунии тамғаи мол*

* Боби 2.1 Қонун дар бораи ҳифзи рақобат

Тамғаи молӣ

Вазифаи асосии он аз он иборат аст, ки ба истеъмолкунанда барои фарқ кардани маҳсулоти як истеҳсолкунанда аз маҳсулоти шабеҳи дигараш кӯмак расонад

Ҳуқуқи истисноии истифодаи тамғаи молӣ ба соҳиби он тааллуқ дорад ва аз ҷониби қонун ҳифз карда мешавад. **Ҳеҷ кас ҳақ надорад тамғаи молини соҳиби онро бе иҷозати ӯ истифода барад.**

Он метавонад ҳамчун тамғаи молӣ ба қайд гирифта шавад

- СУХАНҲО
- ОВОЗҲО
- ТАСВИРҲОИ СТАТИКӣ ВА GIF
- ГОЛОГРАММАҲО
- БҶҶҲОЕ, КИ
- ТАЪЗИРҲОИ ТАКТИКӢ-ХАССОСИ
- 3D-МОДЕЛҲО
- ДАР МОЛ МАВҶУДАНД

Тиркелмеген сауда белгисинсиз нарыққа шығу қандай тәуекелдерге әкеледі?

- «Өркендетуден»* кейін тұлға қолданатын белгіленім құқығын нарықтың басқа ойыншысы сатып ала алады, ол оны одан әрі пайдалануға тыйым салады
- Таңдалған белгіленім тіркелген тауар белгісіне **ұқсас** болуы мүмкін және оны пайдалану құқық иесінің **шағымдануына** әкеледі
- Қойылған талаптардан қорғау не болмаса сот пен монополияға қарсы органда құқықтарды қалпына келтіру уақытша және қаржылық шығындарды талап етеді

* Айырым қабілеттілігін алу

Жауапкершілік

1. Барои **ғайриқонунӣ истифода бурдани тамғаи мол дар мол, яриқа, навиштаҷот ва дар реклама – то 200 ҳазор рубл ҷарима андохта мешавад***

Барои **истеҳсол ва фуруши мол** – ҷарима ба андозаи аз ду то панҷ баробари арзиши мол бо мусодирази он*

2. Барои **ба муомилот ворид намудани мол** — аз 1 то 15% муомилот ҷарима аз маблағи даромад аз фуруши чунин мол (кор, хизмат)**

3. Барои вайрон кардани ҳуқуқҳои истисноӣ, товони зарар ё ҷуброн мумкин аст дар суд ситонида шавад***

Андозаи онҳо метавонад:

- Аз 10 ҳазор то 5 миллион рубл
- Арзиши дукаратаи ҳуқуқи истифодаи тамғаи молӣ
- Арзиши моле, ки тамғаи молӣ ғайриқонунӣ гузошта шудааст, ду баробар зиёд карда шавад

* Моддаи 14.10 ҚдБҶМ ФР

** Қисми 2, моддаи 14.33-и ҚдБҶМ ФР

*** Моддаи 15.15 ҚГ ФР

Дар кадом маврид ба АЗФ мурочиат кардан мумкин аст?*

- Ҳангоми мавҷудияти аломатҳои рақобати беинсофона вобаста ба даст овардан ва истифодаи ҳуқуқи истисноӣ ба тамғаи молӣ
- Агар рақиб ба муомилот моли дорои аломати шабеҳ ё шабеҳи тамғаи молини шумо ворид шавад

* Моддаҳои 14.4, 14.6 Қонун дар бораи ҳифзи рақобат

2. ИҚТИСОДИ МИНТАҚАВЇ

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 332.14:338.2

Муносибатҳои нав ба идоракунии моликияти зеҳнӣ дар субъектҳои Федератсияи Русия

Марина Германовна Иванова
Институти федералии моликияти саноатӣ
egor8199@mail.ru

Аннотатсия: ин мақола нуқтаи назари бартариятдоштаро оид ба идоракунии моликияти зеҳнӣ дар субъектҳои Федератсияи Русия баррасӣ мекунад. Номукаммалии методологии равишҳое, ки барои рушди системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ (МЗ) дар сатҳи минтақавӣ истифода мешаванд, ошкор гардид; ба қадри кифоя ба назар нагирифтани аҳамияти МЗ дар процесси ташаккули тараққиёти илмию техникии минтақа қайд карда шуд. Дар робита ба ин, ҳадафи тадқиқоти мазкур ҷустуҷӯи равишҳои нави ташаккули системаи самараноки идоракунии амнияти иттилоотӣ дар минтақаҳо бо назардошти хусусиятҳои иқтисодии онҳо буд. Дар ин кор равиши системавӣ ва усули декомпозиция¹, инчунин усулҳои сатҳи метатеорӣ истифода шудааст. Унсурҳои асосие, ки системаи самараноки идоракунии системаи иттилоотӣ дар сатҳи субъекти Федератсияи Русия бояд дар бар гирад, ташаккул ёфтанд.

Калидвожаҳо: идоракунӣ, моликияти зеҳнӣ, иқтисоди минтақавӣ, баланси байнисоҳавӣ, иқтисоди ҳамбастагӣ.

Барои иқтибос: Иванова, М. Г. Раишҳои нав ба идоракунии моликияти зеҳнӣ дар субъектҳои Федератсияи Русия / М. Г. Иванова // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 292-298.

New approaches to intellectual property management in the subjects of the Russian Federation

Marina G. Ivanova
Federal Institute of Industrial Property
egor8199@mail.ru

Abstract: article examines the prevailing views on the management of intellectual property in the constituent entities of the Russian Federation. The methodological immaturity of approaches applied to the development of the intellectual property (IP) management system at the regional level is revealed, insufficient consideration of the importance of IP in the process of forming the scientific and technological development of the region is noted. In this regard, the purpose of this study was to search for new approaches to the formation of an effective IP management system in the regions, taking into account the specifics of their economies. In this work, the system approach and the decomposition approach, as well as metatheoretical level methods, are used. The key elements that an effective IP management system at the level of a constituent entity of the Russian Federation should contain have been formed.

¹ Раишҳои декомпозиционӣ яке аз воситаҳои таҳлили стратегӣ ва муносибати систематикӣ ба таҳия ва татбиқи стратегия мебошад. Яке аз натиҷаҳои асосии декомпозиция ошкор намудани «звеноҳои сушт» мебошад, ки асоси тадбирҳои баланд бардоштани ихтисоси коркунон мебошад. // Энциклопедияи бузургии русӣ: вебсайт. URL: <https://bigenc.ru/c/dekompozitsionnyi-podkhod-v-marketinge-5ca960> (санаи муроҷиат: 25.07.2024).

Key words: intellectual property, management, regional economics, inter-sectoral balance, solidarity economy.

For citation: Ivanova, M. G. New approaches to intellectual property management in the subjects of the Russian Federation / M. G. Ivanova // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No 3 (9). P. 292–298.

Муқаддима

Сарфи назар аз фарогирии васеъ, раишҳои методологӣ барои рушди системаҳои идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳои гуногун ва аҳамияти МЗ дар раванди ташаккули рушди илмию технологияи онҳо амалан баррасӣ карда намешаванд. Бисёр муаллифон, масалан В. И. Бывшев, И. В. Писарева, Д. В. Губенко [1], А. В. Александрова [2], ки нишондиҳандаҳои арзёбии рушди системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳо таҳия мекунанд, ба вижагиҳои мушкилоти минтақавӣ, инчунин аҳамияти иҷтимоии ҳамкориҳои байниминтақавӣ дар ин самт аҳамияти зарурӣ наменидаҳад.

Таърихи кӯшишҳои идоракунии моликияти зеҳнӣ, аниқтараш, кӯшишҳои ташаккули системаи идоракунии ҳуқуқҳои зеҳнӣ дар минтақаҳо беш аз як даҳсола пеш меравад. Танҳо дар Ҷумҳурии Тотористон муносибати дурусти методологӣ барои ҳалли мушкилоти идоракунии моликияти зеҳнӣ дар сатҳи минтақавӣ таҳия шудааст. Танҳо дар соли 2018 Вазорати рушди иқтисодии Федератсияи Русия раишҳои методологиро ба идоракунии МЗ дар сатҳи минтақавӣ дар Тавсияҳо оид ба идоракунии ҳуқуқҳо ба натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ ва воситаҳои инфиродӣ дар минтақаҳои Федератсияи Русия (минбаъд – Тавсияҳо) таҳия намуд, ки дар банди 5 «Идракунии ҳуқуқ ба РИД-и мансуби субъектҳои Федератсияи Русия» таҳия намуд². Вале чи тавре ки амалия нишон дод, ин барои ташкили кори самарабахш дар маҳалҳо бешубҳа кифоя набуд. Дар айни замон бозори фаъоли моликияти зеҳнӣ вучуд надорад.

Дар байни нашрияҳои илмӣ мақолаҳое, ки ба масъалаҳои идоракунии минтақавии системаи моликияти зеҳнӣ бахшида шудаанд, кам нестанд. Ин мавзӯ асосан ба корҳои мутахассисони Роспатент ва Институти федералии моликияти саноатӣ (ИФМС) хос аст. Мақолаҳои сардори Роспатент Ю. С. Зубов ва директори ИФМС О. П. Неретин ба масъалаҳои амалӣ намудани Тавсияҳои зикршуда ва дастовардҳои минтақаҳо дар ин самт бахшида шудаанд. Моддаи [3] самаранокии татбиқи созишномаҳои сеҷониба байни Роспатент, Вазорати рушди иқтисодии Федератсияи Русия ва роҳбарони минтақаҳо оид ба мусоидат ба ташкили системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳо арзёбӣ мешавад. Дар моддаҳои [3] ва [4] баҳодиҳии афзалиятҳо ва нуқсонҳои рейтинг ҳамчун воситаи баҳодиҳии фаъолияти инноватсионӣ патентии минтақа оварда шуда, дар айни замон қайд карда мешавад, ки рейтинг

² Тавсияҳо оид ба идоракунии ҳуқуқ ба натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ ва воситаҳои инфиродӣ дар минтақаҳои Федератсияи Русия // Вазорати рушди иқтисодии Федератсияи Русия: вебсайт. URL: <http://economy.gov.ru> (санаи муроҷиат: 20.05.2024).

Тадқиқоти мазкур раишҳои ташаккули системаи самараноки идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳо бо дарназардошти хусусиятҳои рушди иқтисодиёти онҳо муайян хоҳад кард.

миллии таҳияшуда тасаввуроти рушди бозори моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳо пешниҳод намекунад.

Тадқиқоти мазкур раишҳои ташаккули системаи самараноки идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳо бо дарназардошти хусусиятҳои рушди иқтисодиёти онҳо муайян намуда, инчунин вариантҳои гуногуни арзёбии рушди ин соҳаро дар минтақаҳо пешниҳод менамояд.

Дар кор санадҳои меъёрии ҳуқуқии ҷорӣ, лоиҳаҳои санадҳои қонунгузорӣ ва қарорҳои дахлдори Шӯро оид ба моликияти зеҳнии назди Раиси Шӯрои Федератсияи Маҷлиси Федералии Федератсияи Русия истифода мешаванд.

Муносибатҳои методологӣ ба тадқиқот

Дар мақола раишҳои системавӣ ва усули декомпозиция, инчунин усулҳои сатҳи метатеорӣ истифода шудааст. Барои тавсифи муносибатҳои принципани нави ташаккули системаи самарабахши идораи иқтисодиёти вилоят умуман, аз ҷумла моликияти интеллектуалӣ, дар мақола истифода бурдани методологияи иқтисодиёти яқдилӣ, ки дар асарҳои В. А. Лепехин [5] и И. К. Мухина [6], ва баланси байнисоҳавӣ – дар корҳои В. В. Леонтьев [7].

Рушди вазъи сохтмони системаҳои идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳо ҷунин буд. Дар соли 2019 се вилоят (Ҷумҳурии Тотористон, вилоятҳои Ульяновск ва Пенза) тибқи Тавсияҳо ба кор шурӯъ карданд, бо Роспатент машварат карданд ва тадриҷан кор ба роҳ монда шуд. Дар минтақаҳои дигар кор сушт ва бо душворӣ пеш мерафт. Ин пеш аз ҳама ба нарасидани мутахассисони дорои таҳассуси мувофиқ дар соҳаи идоракунии моликияти зеҳнӣ вобаста буд.

Мушкилот вақте пеш рафт, ки ба тезонидани кор бо қарори Шурой оид ба моликияти зеҳнии назди Раиси Совети Федерациям Маҷлиси Федеративии РФГ В. И. Матвиенко³ дар бораи фаъол гардондани ин кор муҳлатҳои

³ 23 апрели соли 2023 – ҷаласаи Шӯрои моликияти зеҳнии назди Раиси Шӯрои Федератсия дар мавзӯи «Масъалаҳои актуалии ҳифзи ҳуқуқ ба объектҳои моликияти зеҳнӣ» // Бюллетени ҳуқуқи зеҳнӣ: вебсайт. URL: <https://vestnikip.ru/news/3752/> (санаи муроҷиат: 20.05.2024).

конкретии ба даст овардани натиҷаҳоро нишон додааст. Дар натиҷа, аллакай дар соли 2024, қарори Шӯрои масъалаҳои моликияти зеҳнӣ дар назди Раиси Шӯрои Федератсияи Маҷлиси Федералии Федератсияи Русия В. И. Матвиенко дар бораи ташкили кор оид ба идоракунии моликияти зеҳнӣ дар субъектҳои Федератсияи Русияи⁴, ки дар он натиҷаҳои иҷрои Тавсияҳо ҷамъбаст гардида, самтҳои рушди соҳаи моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳо муайян карда шуданд.

Ҳама пешниҳодҳо оид ба такмил додани идоракунии моликияти зеҳнӣ ба кӯшишҳои танзими ин раванд танҳо амудӣ асос ёфтаанд

Бо вучуди ин, ҳама пешниҳодҳо оид ба такмил додани идоракунии моликияти зеҳнӣ ба кӯшишҳои танзими ин раванд танҳо амудӣ таъдил ёфтанд. Дар баробари ин, арзиши гузоштани ҳадаф, яъне дарки ҳадафи минтақае, ки ба идораи моликияти зеҳнӣ машғул аст, натиҷаи иқтисодиву иҷтимоии минтақа дар ин кор гум шуд. Аммо системаи моликияти зеҳнӣ наметавонад танҳо ба таври амудӣ идора карда шавад, бе роҳбарони минтақавӣ аҳамияти кӯшишҳои андешидашударо дарк накунад. Ҳамчунин бояд гуфт, ки на ҳуҷҷатҳои расмӣ ва на дар мақолаҳои илмӣ оид ба рушди минтақавии системаи моликияти зеҳнӣ ба аҳамияти иҷтимоии ҳамкориҳои байниминтақаҳо дар ташаккули бозори моликияти зеҳнӣ таваҷҷӯҳи махсус дода нашудааст.

Қорӣ кардани таҳримҳои шадид алайҳи Русия дар тағир додани сохтори иқтисоди минтақавӣ ва тағир додани қараёни логистикӣ саҳми назаррас гузошт. Яке аз нишондиҳандаҳои асосӣ ташкили раванди ивазкунии воридот буд. Тағироти сохторӣ дар иқтисодиёти худӣ субъектҳои Федератсияи Русия, ки бо равандҳои воридотивазкунӣ алоқаманданд, инчунин ба баланд шудани нақши моликияти зеҳнӣ ва рушди инфрасохтори марбут ба интиқоли технология мусоидат карданд. Дар баробари ин савол дар бораи самаранокии истифодаи чунин восита барои ба даст овардани даромади иловагӣ ҳамчун моликияти зеҳнӣ ба миён омад. Ин ногузир ба зарурати бунёди системаҳои оптималии идоракунии моликияти зеҳнӣ дар сатҳи минтақавӣ ва ташаккули бозори моликияти зеҳнӣ оварда расонд [8, 9].

⁴ Қарори Шуро оид ба масъалаҳои моликияти зеҳнӣ назди Раиси Совети Федерациям Маҷлиси Федералии ФР В. И. Матвиенко дар бораи ташкили кор оид ба идоракунии моликияти зеҳнӣ дар субъектҳои Федератсияи Русия // Шӯрои қонунгузори Федератсияи Русия дар назди Маҷлиси Федералии Федератсияи Русия: вебсайт. URL: http://szrf.km.duma.gov.ru/upload/site53/document_news/000/038/427/Reshenie_Soveta_po_voprosam_inteNektualnoy_sobstvennosti_pri_Predsedatele_Soveta_Federatsii_ot_19.02.2024.pdf (санаи мурочиат: 20.05.2024).

Қобили таваҷҷӯҳ ба равишҳои гуногунҷабҳаи тиҷоратунонии ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ мебошад [10, 11]. Тавре ки маълум аст, тиҷоратунонии ҳуқуқ ба объектои моликияти зеҳнӣ метавонад бо роҳи истифодаи натиҷаи Ҳифзи Фаъолияти зеҳнӣ (РИД) дар ташкилоти худ ё бо роҳи додани ҳуқуқи истифодаи ҳуқуқ ба чунин натиҷа ба дигар ширкатҳо (тибқи шартномаи литсензионӣ) сурат гирад. Иҷозатнома истисноӣ буда наметавонад, дар ин ҳолат дорандаи ҳуқуқи муаллиф ҳуқуқи минбаъд ихтиёрдорӣ ҳуқуқ ба РИД-ро нигоҳ медорад ё ихтиёрдорӣ ҳуқуқи истисноӣ метавонад бо роҳи бегона кардани ҳуқуқ ба чунин РИД ба шахси дигар пурра анҷом дода шавад (тибқи созишнома дар бораи бегона кардани ҳуқуқи истисноӣ). Модели ҳамкориҳои байнилитсензиявӣ низ вучуд дорад, ки дар доираи он ширкатҳои шарик литсензияро барои технологияҳои норасида барои татбиқи онҳо дар истеҳсолоти худ мубодила мекунанд, мубодилаи таҷриба, захираҳоро ҳавасманд мекунанд ва ба ин васила рушди инноватсионии ҳамдигарро таъмин мекунанд. Дар тиҷоратунонии ҳуқуқҳо пешсафон одатан Маскав, Санкт-Петербург ва вилояти Маскав мебошанд. Зиеда аз он, роҳбарӣ дар фаъолияти патентии минтақаҳо на хамеша бо фаъолияти тиҷоратии соҳибони ҳуқуқи муаллифӣ алоқаманд аст.

Тарафҳои мустақам ва сусти идораи иқтисодиёти минтақа ва махсусгардонии алоҳидаи фаъолиятро ошкор кардан лозим аст.

На ҳама роҳбарони минтақавӣ дарк мекунанд, ки бидуни арзёбии муносиби сатҳи идоракунии моликияти зеҳнӣ, фаъолияти инноватсионӣ патентӣ ташаккул додани стратегияи устувори рушди инноватсионии минтақа ғайриимкон аст. Муайян кардан зарур аст, ки чихатҳои мустақам ва сусти идораи иқтисодиёти минтақа, ихтисосҳои алоҳидаи фаъолият ба он хос аст ва ин ба дараҷаи салоҳияти ҳамаи кадрҳое, ки бояд бо назардошти хусусиятҳои он дар тартиб додани стратегияи тараққиёти илмӣ ва техникаи ва иҷтимоии минтақа ҷалб карда шаванд, бевосита вобаста аст.

Дар робита ба ин, Шӯрои Федератсияи Маҷлиси Федералии Федератсияи Русия ба Вазорати рушди иқтисодии Федератсияи Русия тавсия дод, ки барои баланд бардоштани сатҳи саводнокии ҳуқуқи роҳбарони рушди илмӣ ва технологияи (НТР) субъектҳои Федератсияи Русия дар соҳаи идоракунии моликияти зеҳнӣ кор ташкил кунад⁵.

⁵ Қарори Шӯро оид ба масъалаҳои моликияти зеҳнӣ назди Раиси Федератсияи Маҷлиси Федералии Федератсияи Русия аз 19 феввали соли 2024 // Шӯрои Федератсияи Маҷлиси Федералии Федератсияи Русия: вебсайт. URL: <http://council.gov.ru/media/files/pcMSOMljwEJLNmHKbq15mAWeCJmXmA1A.pdf> (санаи мурочиат: 21.05.2023).

Албатта, ин қарори дуруст буд, ки масъулияти идоракунии моликияти зеҳнӣ ба зиммаи роҳбарони инқилобҳои илмӣ ва технологияи субъектҳои Федератсияи Русия гузошта шавад. Чунин фикр кардан асос дорад, ки масъалаҳои бо инкишофи системаи воситаҳои индивидуалӣ алоқамандро аз ҳадди назар дур кардан мумкин аст. Ҳамзамон минтақаҳои ҳастанд, ки ин масъала нисбат ба афзоиши фаъолияти патентӣ афзалият дорад. Дар минтақаҳои, ки институтҳои калони тадқиқотӣ илмӣ ё корхонаҳои калон мавҷуд нестанд, набудани онҳо иқтисодӣ иқтисодиро барои истифода бурдани субъектҳои хоҷагии минтақаи ҳуқуқҳои зеҳнӣ, ки дар соҳаи маданияти миллий ба вучуд оварда шудаанд, кам намекунад.

Дар баробари ин, баланд бардоштани таҳассуси кадрҳо бояд фаҳмиши муносибати системавии идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақа бо назардошти тавозуни⁶ байнисоҳавии рушди иқтисодиёти кишвар дар маҷмӯъ ташаккул диҳад. Рушди занҷирҳои логистикӣ интиқоли технология бештар аз ин вобаста хоҳад буд.

Дар аввал инвентаризатсияи ҳамаи РИД-ҳои мавҷуда, ки на танҳо аз ҳисоби маблағҳои буҷети минтақавӣ, балки буҷети федералӣ, инчунин аз ҳисоби ширкатҳо таъсис дода шудаанд, аз ҷиҳати методӣ зарур аст. РИД, ки дар марҳилаи кунунии рушди технологӣ муҳиманд, бояд арзёбӣ ва дар баланси соҳибони ҳуқуқи муаллиф ҷойгир карда шаванд.

Марҳилаи хеле муҳим эҷоди пойгоҳи додаҳои рақамӣ мебошад. Танҳо дар ҳамаи сурат мо метавонем масъалаи ташаккули занҷирҳои мутаносиби интиқоли технологияро баррасӣ кунем. Ин махсусан дар заминаи татбиқи лоиҳаи миллии «Иқтисоди маълумот»⁷ муҳим аст.

Барои таҳияи стратегияи самарабахши рушди системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ на танҳо ба назар гирифтани хусусияти сатҳи рушди ҳар як минтақа, балки ба чунин концепсияи беадолатона фаромӯшшуда, чун «иқтисоди ҷамъабастагӣ» рӯ овардан бамаврид аст.

Иқтисодиёти ҷамъабастагӣ як системаи иқтисодӣ аст, ки ба принципҳои адолат, баробарӣ, устуворӣ ва ҳамкорӣ асос ёфтааст⁸.

Баръакси иқтисоди анъанавӣ, ки ба ҳадди аксар расонидани ғайрибаҳо ва истеъмоли инфиродӣ тамаркуз

⁶ Тавозуни байнисоҳавӣ модели иқтисодиётест, ки дар шакли ҷадвал оварда шудааст, ки муносибатҳои гуногуни табиӣ ва арзӣш дар хоҷагии халқро инъикос мекунанд. Таҳлили тавозуни байнисоҳавӣ имконият медиҳад, ки қараёни ташаккул ва истифодаи умумии маҳсулотҳои ҷамъиятиро дар шароити соҳавӣ ҳарҷониба ба даст оварем. тавозуни байнисоҳавӣ робитаи байни истеҳсоли маҳсулот дар як соҳа ва хароҷот ва хароҷоти маҳсулотҳои ҳамаи соҳаҳои барои таъмини ин маҳсулот алоқамандро инъикос мекунанд. Дар шаклҳои пулӣ ва табиӣ тартиб дода шудааст / Энциклопедияи бузургии русӣ: вебсайт. URL: <https://bigenc.ru/c/mezhotraslevoi-balans-d711cb> (санаи мурочиат: 25.06.2024).

⁷ Калматский, М. Дар Русия лоиҳаи миллии таъдбири рақамӣ давлат оғоз мешавад / М. Калматский, А. Узебова // Российская газета: вебсайт. URL: <https://rg.ru/2024/05/21/kakie-nashi-kody.html> (санаи мурочиат: 21.05.2024).

⁸ Макиенко, С. А. Иқтисоди ҷамъабастагӣ чист // Proza.ru: портал. URL: <https://proza.ru/2023/08/18/6779> (санаи мурочиат: 25.05.2023).

Ба мақсад мувофиқ аст, ки на танҳо хусусиятҳои дараҷаи рушди ҳар як минтақаҳо ба инобат гирифта, ба чунин мафҳуми беадолатона фаромӯшшуда, монанди «иқтисодиёти ҷамъабастагӣ» рӯ овардан ё сохтани стратегияи рушди системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақа бояд аз ҷиҳати методологӣ ба бунёди баланси байнисоҳавӣ ва принципҳои ташаккули иқтисодиёт асос ёбад.

мекунад, иқтисоди ҷамъабастагӣ мекӯшад ҷомеаеро эҷод кунад, ки барои ноил шудан ба ҳадафҳои умумӣ ҳамкорӣ ва якҷоя кор мекунанд [6].

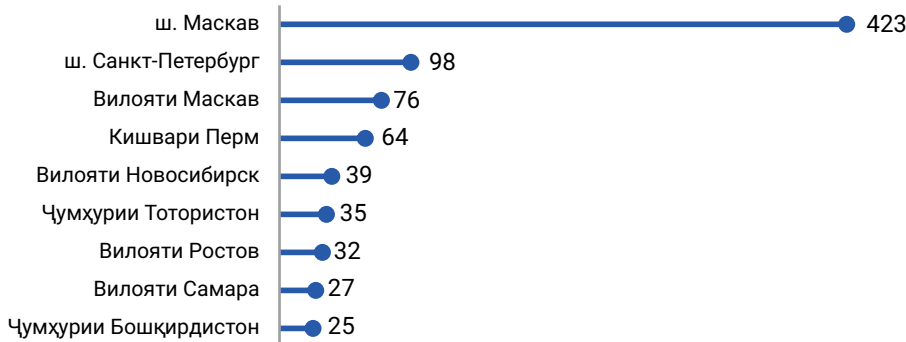
Арзиши идоракунии моликияти зеҳнӣ дар системаи иқтисоди ҷамъабастагӣ маънои васеътар пайдо мекунанд, яъне дар ин ҳолат идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақа на танҳо масъалаҳои Ҳифзи ҳуқуқҳои зеҳнӣ ва ба даст овардани даромади иловагиро ҳал мекунанд, балки ба ҳалли масъалаҳои умумии рушди системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ ва ҳалли масъалаҳои иҷтимоии вобаста ба ин, инчунин ошкор намудани иқтисоди минтақа нигаронида шудааст. Дар баробари нарасидани кадрҳо, мушкилоти бахши моликияти зеҳнӣ инъикоси нокифояи аҳамияти рушди бахши моликияти зеҳнӣ дар воситаҳои ахбори оммавӣ мебошад.

Илова бар ин, ба ҳадафҳои маблағгузориҳои лоиҳаҳо дар доираи рушди соҳаҳои афзалиятноки саноат дар минтақаҳои алоҳида ва умуман ҷумҳурий бояд вазифаҳои ташаккули системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ дохил карда шаванд, вале барои ин дар ҳар як минтақа ба таври доимӣ таҳқиқоти амиқи патентӣ гузаронидан зарур аст.

Чунон ки дар мақолаи зикршудаи В. И. Бывшев, И. В. Писарев и Д. В. Губенко [1], а инчунин дар мақолаҳои Ю. С. Зубов ва О. П. Неретин қайл карда шудааст [3, 8], моликияти зеҳнӣ дар воқеияти муосир омили муҳимтари ни пешрафти илмӣ ва техникаи, инчунин яке аз воситаҳои асосии таъмини амнияти ҳарду минтақа ва дар маҷмӯъ кишвар мебошад

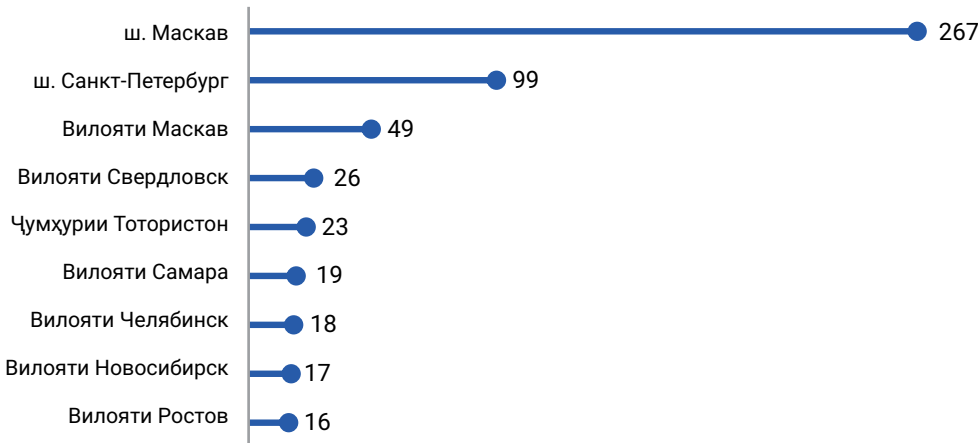
Аҳамияти стратегӣ ва аҳамияти моликияти зеҳнӣ дар шароити кунунӣ дар тамоми сатҳҳои ҳукумат таъкид карда мешавад, аммо омори ихтиёрдорӣ ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ҳатто дар минтақаҳои, ки дар фаъолияти патентӣ пешсафанд, хеле паст аст.

Маълумот дар бораи минтақаҳои, ки аз рӯи шумораи ихтиёрдорӣ ҳуқуқҳои истисноӣ ба ихтироот ва моделҳои

Расми 1.

Шумораи ихтиёрдорӣ ҳуқуқҳои истисноӣ ба ихтироот ва моделҳои ғоиданок тибқи шартномаи литсензионӣ барои соли 2022 (тарафи тақсимкунанда)

Расми 2.

Миқдори ихтиёрдорӣ ҳуқуқҳои истисноӣ ба ихтироот ва моделҳои ғоиданок тибқи шартномаи бегонакунӣ барои соли 2022 (тарафи интиқолдиҳанда)

ғоиданок тибқи шартномаи литсензиявӣ дар соли 2022 пешсафанд дар расми 1 нишон дода шудааст⁹.

Ба се пешвоёни беҳтарин аз рӯи анъана дохил шуданд: Маскав бо пешсафи калон (423 адад), баъдан Санкт-Петербург (98 адад) ва вилояти Маскав (76 адад). Шумораи фармоишҳои ҳуқуқи истисноӣ дар кишвари Перм ба пешсафон наздик аст (64 адад), пас аз он шумораи фармоишҳо дар минтақаҳои дигар хеле кам мешавад. Ҳамин тариқ, дар минтақаҳои боқимонда шумораи ихтиёрдорӣ ҳуқуқҳои истисноӣ тибқи шартномаи литсензионӣ дар доираи арзишҳо ба ҳисоби миёна аз 25 адад то 40 ададро ташкил медиҳад.

Минтақаҳо, ки аз рӯи шумораи ихтиёрдорӣ ҳуқуқҳои истисноӣ ба ихтироот ва моделҳои ғоиданок тибқи созишнома дар бораи бегона кардани ҳуқуқҳои истисноӣ барои соли 2022 пешсафанд, ба таври зайл тақсим карда мешаванд (Расми 2)¹⁰.

Ҳаҷми ихтиёрдорӣ ҳуқуқҳои истисноӣ тибқи шартнома дар бораи бегона кардани ҳуқуқҳои истисноӣ ба ихтироот ва моделҳои ғоиданок нисбат ба ҳаҷми ихтиёрдорӣ шартномаи литсензионӣ қариб ду маротиба камтар аст. Маскав (267 адад), Санкт-Петербург (99 адад) ва вилояти Маскав (49 адад) пешсафон боқӣ мемонанд. Минтақаҳои боқимондаи баррасӣ дар соли 2022 ба ҳисоби миёна аз 16 то 26 фармоишро ба қайд гирифтаанд.

Сатҳи пасти нишондиҳандаҳои идоракунии ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ҳатто дар минтақаҳои пешқадам аз мавҷуд набудани бозори фаъоли идоракунии ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ шаҳодат медиҳад.

21 майи соли 2024 бо субъектҳои Федератсияи Русия оид ба масъалаҳои идоракунии моликияти зеҳнӣ конференсия баргузор гардид, ки дар он минтақаҳо таҷрибаи пешқадами идоракунии моликияти зеҳнӣ мубодилаи афкор намуданд. Чорабинӣ аз ҷониби Вазорати рушди иқтисоди Русия ва Хадамоти федеролии моликияти зеҳнӣ (Роспатент) ташкил карда шуд¹¹.

¹¹ Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ: вебсайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/news/rospatent-21052024> (санаи мурочиат: 20.05.2024).

⁹ Тағйироти сохторӣ дар иқтисодиёти моликияти зеҳнӣ: ҳисоботи тадқиқотӣ (ниҳой) // Институти федералии моликияти sanoatӣ; роҳб. А. В. Суконкин, М. 2023 г. – 561 с. – НИР 1-ЭП-2023-561с.

¹⁰ Дар ҳамон ҷо.

Албатта, ин як таҷрибаи хеле муфид аст, аммо ман мехостам, ки на танҳо ба дастовардҳои минтақаҳои пешрафта, балки ба мушкилот дар соҳаи идоракунии моликияти зеҳнӣ ва равишҳои ҳалли онҳо таваҷҷӯҳи бештар зоҳир карда шавад.

Хулоса

Ман мехостам хулосаи зерин барорам.

Якум, дар минтақаҳои гуногун, бо назардошти хусусиятҳои рушди онҳо, ҳеҷ гуна равишҳои ягонаи ҳалли масъалаҳои идоракунии моликияти зеҳнӣ вучуд дошта наметавонанд.

Сониян, хеле муҳим аст, ки на танҳо шахсони масъули рушди моликияти зеҳнӣ дар минтақа, балки ҳуди ҳокимон низ дар бораи ташаккули бозори моликияти зеҳнӣ мунтазам маълумоти боэътимод гиранд ва барои ин нишондиҳандаҳо дар назди Вазорати рушди иқтисоди Федератсияи Русия масъул бошанд. Ин бешубҳа ба рушди умумимиллии идоракунии моликияти зеҳнӣ таъсири мусбат мерасонад.

Сеюм, сохтмони стратегияи рушди системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақа бояд аз ҷиҳати методологӣ ба бунёди баланси байнисоҳавӣ ва принципҳои ташаккули иқтисоди ҳамбастагӣ асос ёбад. Дар оянда барои баҳо додан ба самараи усулҳои пешниҳодшуда дар давоми камаш панҷ сол гузарондани тадқиқоти илмӣ ба мақсад мувофиқ мешуморам.

Чаҳорум, барои равшантар фаҳмидани самаранокии усулҳои идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳо зарур аст, ки тадқиқоти амиқи илмӣ оид ба пайвастани равишҳои идоракунӣ бо хусусиятҳои иқтисоди минтақа гузаронида шавад.

Аммо муҳимтар аз ҳама, агар татбиқи усулҳои нави методологии идоракунии моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳо дар қонун муқаррар карда нашавад ва кормандони масъули рушди моликияти зеҳнӣ омодагии мувофиқи методӣ нагиранд, татбиқи ин равишҳо дар амал татбиқ намегардад.

Системаҳои арзёбии индикативии рушди моликияти зеҳнӣ дар минтақа низ муҳим боқӣ мемонанд, вале онҳо бояд равандҳои интиқоли технологияро бештар инъикос кунанд.

Дар ҳоли ҳозир лоиҳаи Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия «Дар бораи ворид намудани тағйири иловаҳо ба Қоидаҳои таҳия ва тасҳеҳи стратегияи рушди илмию техникии Федератсияи Русия ва Қоидаҳои мониторинги татбиқи стратегияи рушди илмию технологияи Федератсияи Русия» дар ҷомеаи Русия мавриди баррасӣ қарор гирифтааст¹².

Мутобиқи он ба номгӯи нишондиҳандаҳои самаранокии тадбирҳо ва воситаҳои сиёсати давлатӣ дар соҳаи

рушди илмию техникӣ бояд нишондиҳандаҳои дохил карда шаванд, ки офариниш ва истифодаи муҳимтарин технологияҳои илмталабро тавсиф мекунанд. Аз ҷумла: ҳаҷми воридоти андоз ба буҷет аз фурӯши маҳсулоте, ки бо истифода аз технологияи баланди ватанӣ истехсол мешавад; таносуби ҳаҷми фурӯши маҳсулоти баландтехнологии ватанӣ ба ҳаҷми хариди маҳсулоти ҷаммонанди хориҷӣ, пеш аз ҳама, аз давлатҳои хориҷии ғайри дӯстӣ; вазни киёсии маҳсулоти соҳаҳои баландтехнологӣ ва доништалаби иқтисодиёт дар Маҷмуи маҳсулоти дохилӣ.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Бышев, В. И. Арзёбии рушди соҳаи моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳои Федератсияи Русия ва ташаккули равишҳои методологӣ / В. И. Бышев, И. В. Писарев, Д. В. Губенко // Идоракунии илм ва илмометрия. – 2023. – Т. 18, № 1. – С. 30-62. – DOI: <https://doi.org/10.33873/2686-6706.2023.18-1.30-62>.
2. Александрова, А. В. Усули портфелӣ дар арзёбии равандҳои идоракунии моликияти зеҳнӣ дар сатҳи минтақавӣ / А. В. Александрова // Идоракунии илм ва илмометрия. – 2022. – Т. 17, № 3. – С. 309-328. – DOI 10.33873 / 2686-6706.2022.17-3.309-328.
3. Зубов, Ю. С. Роспатент дар идораи рушди минтақавӣ дар парадигмаи рушди соҳаи моликияти зеҳнӣ / Ю. С. Зубов, О. П. Неретин // Идоракунии илм ва сиентометрия. – 2022. – Т. 17, № 1. – С. 67-81. – DOI 10.33873/2686-6706.2022.17-1.67-81.
4. Рейтинг ҳамчун воситаи арзёбии фаъолияти инноватсионӣ ва патентии минтақа (бо мисоли вилояти Воронеж) / М. Г. Иванова [ва дигарон] // Минтақа: системаҳо, иқтисодиёт, менеҷмент. – 2020. – № 3. – С. 83-90.
5. Лепехин, В. А. «Иқтисодиёти ҳамбастагӣ» ҳамчун тарзи нави истехсолот / В. А. Лепехин, С. А. Беляков, В. В. Лепехин // М.: Концептуал, 2022. – 330 с. – ISBN 978-5-907771-39-0.
6. Лепехин, В. Иқтисоди ҳамбастагӣ: арзишҳо, на ғоида / В. Лепехин, И. Мухина // Яндекс: вебсайт. – URL: <https://dzen.ru/video/watch/62f53d3d3358c83462e42397df?ysclid=m0c7i7ss4b140416248> (санаи мурочиат: 25.05.2024).
7. Леонтьев, В. В. Иқтисоди байнисоҳавӣ / тарҷума аз англисӣ: муқаддима ва муҳаррири илмӣ А. Г. Гранберг. – Маскав: Иқтисод, 1997. – 479 с.
8. Зубов, Ю. С. Мусоидат ба ташаккули соҳибхитиёрии технологияи Русия вазифаи асосии Роспатент аст / Ю. С. Зубов // Хабарномаи ИФМС. – 2022. – Т. 1, № 1. – С. 10-15.
9. Неретин, О. П. Моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳо / О. П. Неретин // Бюллетени Бюрои миллии экспертизаи моликияти зеҳнӣ: вебсайт. – URL: <https://national-expertise.ru/blog/regional-ip/?ysclid=lyd2rjm58733145911> (санаи мурочиат: 25.05.2024).
10. Масъалаҳои тиҷоратӣ дар соҳаи моликияти зеҳнӣ дар Федератсияи Русия. – М.: Интишори Думаи давлатӣ, 2022. – 112 с.

¹² Лоиҳаи Қарори Ҳукумати Федератсияи Русия «Дар бораи ворид намудани тағйири иловаҳо ба Қоидаҳои таҳия ва тасҳеҳи стратегияи рушди илмию техникии Федератсияи Русия ва Қоидаҳои назорати татбиқи стратегияи рушди илмию технологияи Федератсияи Русия». URL: <https://regulation.gov.ru/Regulation/Npa/PublicView?npaID=147673> (санаи мурочиат: 25.06.2024).

11. Козловская, О. В. Таҳлили вазъи моликияти зеҳнӣ дар минтақаҳои Русия / О. В. Козловская, Е. Н. Акерман, Ю. С. Буреца // ЭКО. – 2015. – № 6 (492). – С. 75-92

Маълумот дар бораи муаллиф

Марина Германовна Иванова, доктори илмҳои ҳомеашиносӣ, ходими пешбари маркази илмӣ таълимии Муассисаи федералии давлатии буҷети «Институтҳои федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); egor8199@mail.ru

References

1. Byvshev, V. I., Pisarev, I. V. and Gubenko, D. V. (2023) "Evaluation of the Development of the Intellectual Property Field in the Russian Federation's Regions and Methodological Approaches", *Science Governance and Scientometrics*, vol. 18, no 1, pp.30-62. DOI: <https://doi.org/10.33873/2686-6706.2023.18-1.30-62>.
2. Aleksandrova, A. V. (2022), "Portfolio Method in the Evaluation of Intellectual Property Management Processes at the Regional Level", *Science Governance and Scientometrics*, vol. 17, no 3, pp. 309-328. DOI 10.33873/2686-6706.2022.17-3.309-328.
3. Zubov, Yu. S. and Neretin, O. P. (2022), "Rospatent in the Management of Regional Development in the Development Paradigm of the Intellectual Property Area", *Science Governance and Scientometrics*, vol. 17, no 1, pp. 67-81. DOI 10.33873/2686-6706.2022.17-1.67-81.
4. Ivanova, M. G., Aleksandrova, A. V., Anikeeva, M. Yu. and Aleksandrov, Yu. D. (2020), "Rating tools as means for assessing innovative and Patent activity in a region (on the Voronezh region example)", *Region: sistemy, ekonomika, upravlenie*, no 3, pp. 83-90.
5. Lepehin, V. A., Beliakov, S. A. and Lepehin, V. V. (2022), "Solidarnaya ekonomika" kak novyj sposob proizvodstva ["Solidary economy" as a new way of production], Konceptual, Moscow, Russia.
6. Lepehin, V. and Muhina, I. (2022) "Solidary economy: values, not profits", available at: <https://dzen.ru/video/watch/62f53d3358c83462e42397df?ysclid=m-0c7i7ss4b140416248> (Accessed 25 May 2024).
7. Leontiev, V.V. (1997), *Mezhotraslevaya ekonomika* [Intersectoral Economics], Translated by Granberg, A.G., Ekonomika, Moscow, Russia.
8. Zubov, Yu. S. (2022), "Promoting the formation of Russia's technological sovereignty is a key task of Rospatent", *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, vol. 1, no 1, pp. 10-15.
9. Neretin, O. P. (2022), "Intellectual property in regions of Russia", available at: <https://national-expertise.ru/blog/regional-ip/?ysclid=lyd2rjm58733145911> (Accessed 25 May 2024).
10. Voprosy kommercializatsii v sfere intellektual'noj sobstvennosti v Rossijskoj Federatsii [Issues of commercialization in the field of intellectual property in the Russian Federation] (2022), Izдание Gosudarstvennoj Dumy, Moscow, Russia.
11. Kozlovskaja, O. V., Akerman Ye. N. and Burets, Yu. S. (2015). "Analysis of the state of intellectual property in the regions of Russia", *ECO*, no 6 (492). pp. 75-92.

Information about the author

Marina G. Ivanova, Dr. Sci. (Sociology), Leading researcher at Research and Education Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); egor8199@mail.ru

Муаллиф ҳеҷ бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад.
The author declares no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд: 04.06.2024

Баъли тақриз аз нав дида баромада шуд: 22.08.2024

Ба чоп қабул карда шуд: 27.07.2024

3. ҲОДИСА

Ба муносибати 100-солагии нашри аввалин хабаномай патентии «Хабарномаи кумитаси ихтироот»

Анатолий Петрович Колесников
Институти федералии моликияти саноатӣ
vptb@rupto.ru

Аннотатсия: нашри аввалин нашрияи расмии Комподиз «Бюллетени Кумитаи ихтироъ», ки дар моҳи ноябри соли 1924 ба нашри мунтазами маълумот дар бораи ҳама объектҳои моликияти саноатии дар кишвари мо ба қайд гирифташуда шурӯъ кард, дар системаи нашри ҳуҷҷатҳои патентии ватанӣ марҳалаи нав гардид ва дар таърихи ихтирооти ватанӣ марҳалаи муҳим гардид. Муҳимияти нашрия аз он иборат аст, ки он метавонад ба дарки беҳтари нақш ва аҳамияти иттилооти патентӣ ҳамчун манбаи муассири дониш дар бораи пешрафтҳо ва навовариҳои нав мусоидат намояд. Барои ин кор усули таърихиро ҳуқуқи таҳқиқ истифода шудааст, ки ба мо имкон медиҳад объектро аз лаҳзаи пайдоишаш омузем ва раванди инкишофи онро пайгирӣ кунем. Дар мақола маводи асли дар асоси таҳқиқоти муаллиф оид ба маводи бойгонӣ ва ҳуҷҷатҳо, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва матбуоти даврии гуногун, ки дар онҳо маълумот дар бораи ихтироот нашр шудааст, иборат аст. Таърихи инкишофи иттилооти патентӣ ва нашри маълумот дар бораи ихтироот аз соли 1814 то соли 1924 фаро гирифта шудааст. Шароити пайдоиши як нашрия барраси шуда, мазмун, сохтор ва таркиби иттилооти дар «Хабанома» интишоршуда таҳлил карда мешавад.

Калидвожаҳо: «Хабаномай Кумитаи ихтироот», бюллетени патентӣ, нашрияҳои иттилоотӣ, имтиёзҳо барои ихтироот, намунаҳо ва моделҳои заводӣ, тамғаҳои молӣ, намунаҳои саноатӣ.

Барои иқтибос: Колесников, А. П. Ба муносибати 100-солагии аз чоп баромадани шумораи якуми бюллетени патентии «Бюллетени Комитети ихтироот» / А. П. Колесников // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 300-305.

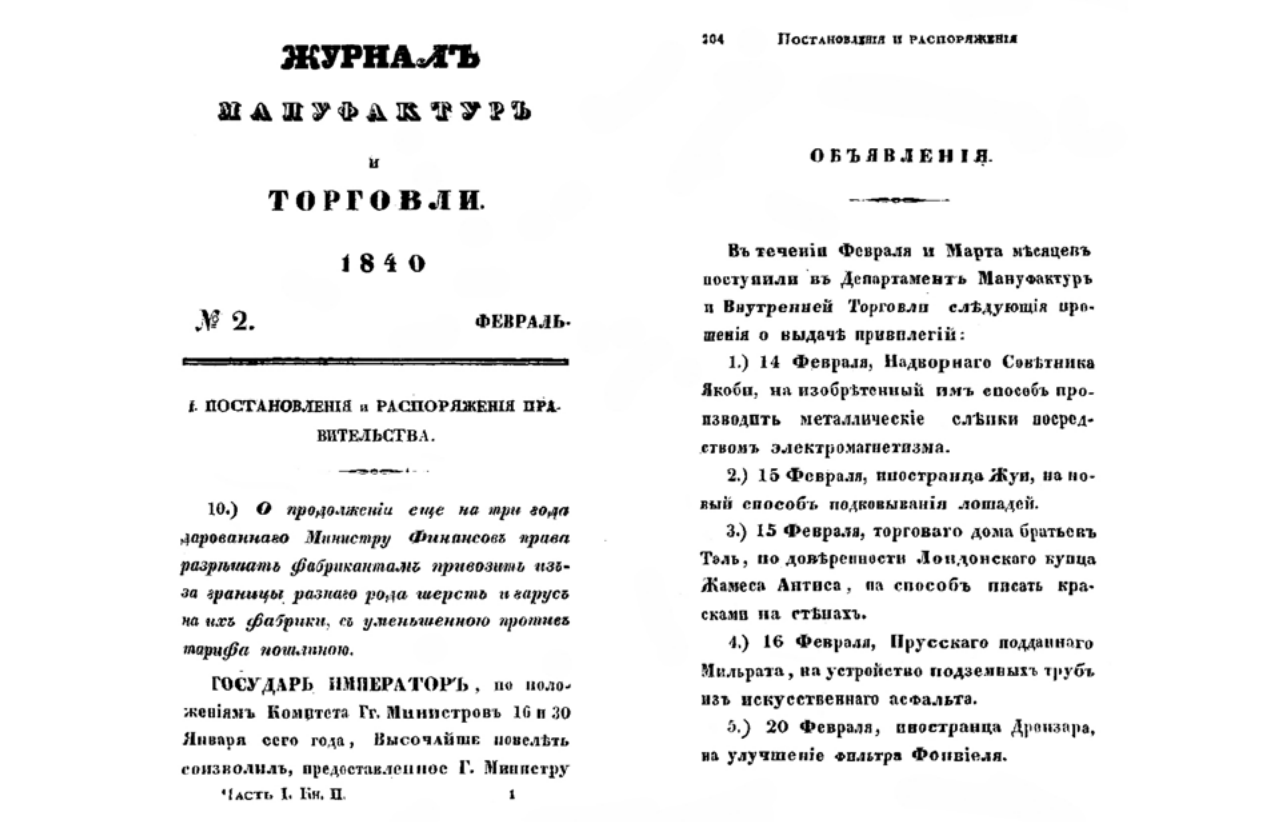
To the 100th anniversary of the first issue of the patent bulletin “Inventions Committee Herald”

Anatolii P. Kolesnikov
Federal Institute of Industrial Property
vptb@rupto.ru

Abstract: the release of the first official publication of the “Inventions Committee Herald” in November 1924, in which information about all industrial property objects registered in our country was published on a regular basis, marked a new stage in the domestic patent documentation publishing system development and became an important milestone in the domestic invention history. The relevance of this article is determined by the fact that it can contribute to a better understanding of the role and significance of patent information as the most effective source of knowledge about the latest developments and innovations. The historical and legal research method was used for this article, allowing to study the object from the moment of its appearance and to trace the process of its development. The article is based on the author’s study of archival materials and documents, on the author’s research of legislative and regulatory acts and various periodicals, in which information about inventions was published. Patent information development and inventions information publication history from 1814 to 1924 is highlighted. The prerequisites contributing to the unified publication emergence are considered, the content, structure and composition of information published in the “Herald” are analyzed.

Keywords: “Inventions Committee Herald”, patent gazette, information publications, privileges for inventions, factory drawings and models, trademarks, designs.

For citation: Kolesnikov, A. P. To the 100th anniversary of the first issue of the patent bulletin “Inventions Committee Herald” // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9). P. 300–305.

Расми 1. Интишори огоҳиномаҳо дар бораи дархости имтиёзҳо

Дар империяи Русия то соли 1896 масъалаҳои ҳифзи моликияти саноатӣ ба ихтиёри идораҳои гуногун: Вазорати корҳои дохилӣ, Вазорати молия, Вазорати моликияти давлатӣ дохил мешуданд. Додани имтиёзҳо барои ихтироъ дар империяи Русия аз соли 1812 қабул шудани Манифест «Дар бораи имтиёзҳо барои ихтироот ва кашфиёти гуногун дар санъат ва ҳунар» оғоз ёфт¹. Мувофиқи ақидаи Шурои Давлатӣ «Дар бораи нашри имтиёзҳои, ки барои ихтирооти гуногун дода шудаанд»² 19 октябри соли 1814 тасдиқшуда, дар газетаҳои «Санкт-Петербургские ведомости» ва «Московские ведомости» дар бораи додани имтиёзҳо барои ихтироот маълумоти қорӣ чоп шудааст. Матни пурраи баъзе имтиёзҳо дар шакли брошюраҳои алоҳида аз қониби Вазорати корҳои дохилӣ нашр шудааст. Аз соли 1822 имтиёзҳо барои ихтироъҳо аз қониби Вазорати молия

дода мешаванд, ки Департаменти истеҳсолот ва савдои дохилӣ аз Вазорати корҳои дохилӣ ба он дода шуд. Аз соли 1825 имтиёзҳо дар маҷаллаи истеҳсолот ва савдо³ (нигаред ба расми 1), ки аз қониби ин вазорат нашр мешавад, нашр карда шуданд.

Маҷаллаи мазкур дорои хусусиятҳои асосии бюллетени расмӣ шуд, зеро дар он маълумот дар бораи тамоми марҳилаҳои асосии муруфияи патентӣ оид ба имтиёзҳо оид ба ихтироъ нашр карда мешавад. Бояд гуфт, ки ин танҳо ба имтиёзҳои ихтироъкорӣ, ки Вазорати молия додааст, дахл дорад.

Дар «Журнали мануфактур и торговли» инчунин матнҳои пурраи тавсифи имтиёзҳои нашр кардааст. Ҳамчун замима ба «Журналу мануфактур и торговли» «Мануфактурные и горнозаводские известия» аз соли 1839 то соли 1857 нашр мешуд.

¹ Манифест от 17.06.1812 «О привилегиях на разные изобретения и открытия в художествах и ремеслах» // Полное собрание законов Российской империи (1812–1815). 1830. Т. XXXII. № 25143. С. 355–356.

² Андешаи Шурои Давлатӣ аз 19.10.1814 «Дар бораи нашри имтиёзҳо, ки барои ихтирооти гуногун дода шудаанд» // Маҷмӯаи пурраи қонунҳои империяи Русия (1812–1815). 1830. Т. XXXII. № 25711. С. 1116-1117.

³ Маҷаллаи истеҳсолот ва савдо аз қониби Департаменти истеҳсолот ва савдои дохилии Вазорати молия дар солҳои 1825–1866 нашр шудааст. Дар солҳои 1861–1863 он «Саноат. Маҷаллаи истеҳсолот ва савдо» ном доштааст. Аз соли 1867 ба ҷои ин журнал «Записки Императорского Русского технического общества» нашр мешавад.

Дар империяи Русия то соли 1896 масъалаҳои хифзи моликияти саноатӣ дар ихтиёри идораҳои гуногун қарор доштанд. Мувофиқи «Дар бораи наشري имтиёзҳо, ки барои ихтирооти гуногун дода шудаанд»-и аз ҷониби Шурои давлатӣ 19 ноябри соли 1814 тасдиқкардашуда, дар газетаҳои «Санкт-Петербургские ведомости» ва «Московские ведомости» маълумоти ҷорӣ оид ба додани имтиёзҳо барои ихтироот ҷоп шудааст.

Бахши «Ученые известия»-и ин газета тезисҳои ихтироотро ҷоп кардааст.

Дар соли 1830 ҳангоми тайёр кардани «Мафҷмуаи пурраи қонунҳои империяи Русия аз соли 1649» (ПСЗ-1) инчунин ҳамаи декретҳо дар бораи додани имтиёзҳо барои ихтироот, ки дар давраи то 12 декабри соли 1825 дода шудаанд, дохил карда шудаанд. Баъдтар, рефератҳо дар бораи имтиёзҳои додашуда низ дар ПСЗ-2 ҷойгир карда шуданд.

Дар соли 1865 тамоми тавсифи ихтироот, ки қаблан нашр шуда буданд, дар шакли «Кодекси имтиёзҳои дар Русия додашуда» нашр карда шуданд. Минбаъд (солҳои 1870, 1875 ва 1879) нашрияҳо бо нишондиҳандаҳои имтиёзҳо, ки баъд аз соли 1865 нашр шудаанд, пурра карда шуданд. Нишондодҳо ба маҷмӯҳои инчунин дар солҳои 1884, 1888, 1897 ва 1903 нашр шудаанд.

Аз соли 1865 журнали «Бюллетени молия, саноат ва савдо» нашр мешавад. Дар «Хабанома» дар боби «Индекси заказҳои давлатӣ барои Вазорати молия» хабару баёноти Саруправленини савдо ва истеҳсолот дар бораи қабули аризаҳо барои додани имтиёзҳо ҷоп карда шудаанд.

Вазорати моликияти давлатӣ барои ихтирооти кишоварзӣ дар империяи Русия имтиёз меод. Имтиёзҳои хоҷагии қишлоқ дар газетаҳои расмӣ ва журналҳои хоҷагии қишлоқ ҷоп карда мешуданд.

Додани имтиёзҳо барои ихтирооти тиббӣ бо низомномаи Комитети Вазирон «Дар бораи доруҳои нав ва иҷозати фуруш ва истифодаи онҳо» аз 21 март соли 1822 муайян карда шудааст. Пас аз тасдиқи дору аз ҷониби Шӯрои тиббӣ, маълумоти таблиғ дар бораи ин ихтироъ дар рӯзномаҳои «Московский ведомости», ПСЗ-2 ва дар «Санкт-Петербургские сенатские ведомости» нашр шуд.

Ба ғайр аз нашрияҳои дар боло зикршуда маълумот дар бораи ихтироот дар «Записках Русского технического общества», инчунин дар нашрияҳои гуногуни хусусии даврагӣ ва нашрияҳои махсус ҷоп карда шудааст.

Ҳамин тариқ, то соли 1896 наشري маълумот дар бораи моликияти саноатӣ аз ҷониби муассисаҳои «патентӣ» дар вазоратҳои гуногун амалӣ карда мешуд.

Сарфи назар аз шумораи зиёди нашрияҳо, ки дар онҳо маълумот дар бораи ихтироот нашр шудааст, ягон нашрияи ягонаи иттилоотӣ вучуд надошт, ки маълумотро дар бораи ҳамаи объектҳои моликияти саноатӣ муттаҳид намояд [1].

20 майи соли 1896 император Николай II «Дар бораи тасдиқи Низомнома дар бораи имтиёзҳо барои ихтироот ва тақмили ихтисос ва ҳайати Кумита оид ба масъалаҳои техникии назди Сарраёсати савдо ва истеҳсолот» хулосаи Шурои Давлатиро тасдиқ карда буд⁴. Ташкил карда шудани Қўмитаи оид ба масъалаҳои техникии имконият дод, ки ҳамаи масъалаҳои имтиёзҳо барои ихтироот дар як раёсат – Вазорати молия ва аз соли 1905 дар Вазорати савдо ва саноат марказонида шаванд.

Дар бораи додани шаҳодатномаҳои амниятӣ дар «Хабарномаи Ҳукумат» ва «Хабарномаи молия, саноат ва савдо» нашр шудааст. Феҳристи ягонаи рақамӣ (аз № 1 сар карда) аз ҳамаи шаҳодатномаҳои амниятии додашуда нигоҳ дошта мешуд.

4 декабри соли 1896 Вазири молия ба Сенати Ҳукумат махсусан бо огоҳӣ муроҷиат кард, ки «нашри» пурра ва муфассали ҳамаи имтиёзҳои додашуда дар нашрияи ҳармоҳаи Департаменти савдо ва истеҳсолот таҳти унвони «Кодексҳои имтиёзҳо, ки дар Русия дода мешаванд» нашр карда мешаванд⁵.

Маълумот дар бораи воситаҳои фардикунонӣ (тамға ва тамғаҳои тамғаи молӣ) танҳо пас аз қабули декрет аз 26 феввали соли 1896, ки аз ҷониби олий тасдиқ карда шудааст, нашр карда мешавад. Фикру мулоҳизаҳои Шурои давлатӣ дар бораи лоиҳаи қоидаҳо дар бораи тамғаҳои мол. Тибқи ин санади қонунгузорӣ, наشري маълумот дар бораи додани тамғаи молӣ ва қатъи амали онҳо дар «Бюллетени молия, саноат ва савдо» сурат гирифтааст.

Ҳифзи тарҳҳо ва моделҳои заводӣ (намунаҳои саноатӣ) дар империяи Русия пас аз қабули Низомнома дар бораи ҳуқуқи моликият ба конструксияҳо ва моделҳои заводӣ аз 11 июли соли 1864 амалӣ карда шуд. Нашри маълумот дар бораи конструкцияҳо ва моделҳои ба қайд гирифташудаи завод пешбинӣ карда нашудааст.

Баъди ғалабаи Революцияи Октябр, дар баробари ташкил шудани ҳукумати нав 26 октябри соли 1917 Шӯбаи саноатӣ якҷоя бо Кумитаи оид ба масъалаҳои техникии, ки пеш аз революция тафтиши аризаҳои

⁴ Хулосаи олии тасдиқшудаи Шӯрои Давлатӣ аз 20.05.1896 «Дар бораи тасдиқи Низомнома дар бораи имтиёзҳо барои ихтироот ва тақмилот ва қормандони Кумитаи қорҳои техникий назди Раёсати савдо ва истеҳсолот» // Маҷмӯаи муқаммалӣ қонунҳои Империяи Русия (1896). 1899. Т. XVI. № 12965. С. 453-455.Российской империи (1896). 1899. Т. XVI. № 12965. С. 453-455.

⁵ Дар бораи интишори ҳамаи имтиёзҳои додашуда дар нашрияи ҳармоҳаи Раёсати савдо ва истеҳсолот таҳти унвони «Маҷмӯаи имтиёзҳои додашуда дар Русия» // Маҷмӯаи қонунҳо ва фармонҳои ҳукумат. 1897. № 4. 10 январ. Моддаи 42.

ихтироот ва додани имтиёзҳо ба ҷо меовард, ба ихтиёри комиссияҳои нав ташкил кардашудаи комиссияи Халкии савдо ва саноат дода шуд.

Бо Қарори Комиссариати халқии савдо ва саноати РСФСР аз 25 январ соли 1918 Кумита оид ба масъалаҳои техникий ба ихтиёри Совети Олии хоҷагии халқ (ВСНХ) дода шуд.

16 августи соли 1918 Декрети Совети Комиссарони Халқ (СНК) «Дар бораи дар назди Совети Олии хоҷагии халқ ташкил намудани шӯбаи илмӣ-техникии» қабул карда шуд. Аз вақти ташкил ёфтани шӯбаи ихтироъкорӣ ва баъд Кумитаи оид ба ихтироот дар бобати тайёр кардани ҳуҷҷатҳои нормативии оид ба ихтироот, монанди лоиҳаи низомнома дар бораи ихтироот ва дастурҳои гуногун қори зиёде анҷом дода шуд.

Аллакай дар айни замон Комподиз масъалаи наشري «Хабарномаи Қўмита» ва зарурати тартиб додани тафсирҳои ҳамаи ихтирооти пурқиматеро, ки дар давоми даҳ соли охир пайдо шудаанд, ба миён гузошт⁶.

Фармон «Дар бораи ихтироот (низомнома)», ки онро В. И. Ленин 30 июни соли 1919 принципҳои тамоман нави танзими муносибатҳои ихтироъкориро муқаррар намуда, шакли нави муҳофизати ихтироотро ҷорӣ намуд. Дар моддаи 4-уми Фармон додани шаҳодатномаи муаллифӣ ба муаллифони ихтирооти ғойданок донисташуда пешбинӣ шудааст. Аммо аз сабаби ба амал омадани шароити ҷанги гражданий, харобиҳо ва талабҳои зудтар барқарор намудани хоҷагии халқи мамлакат Кумитаи ихтироъкорӣ аз соли 1918 то октябри соли 1924 ба масъалаҳои зерин диққати аввалиндараҷа додааст:

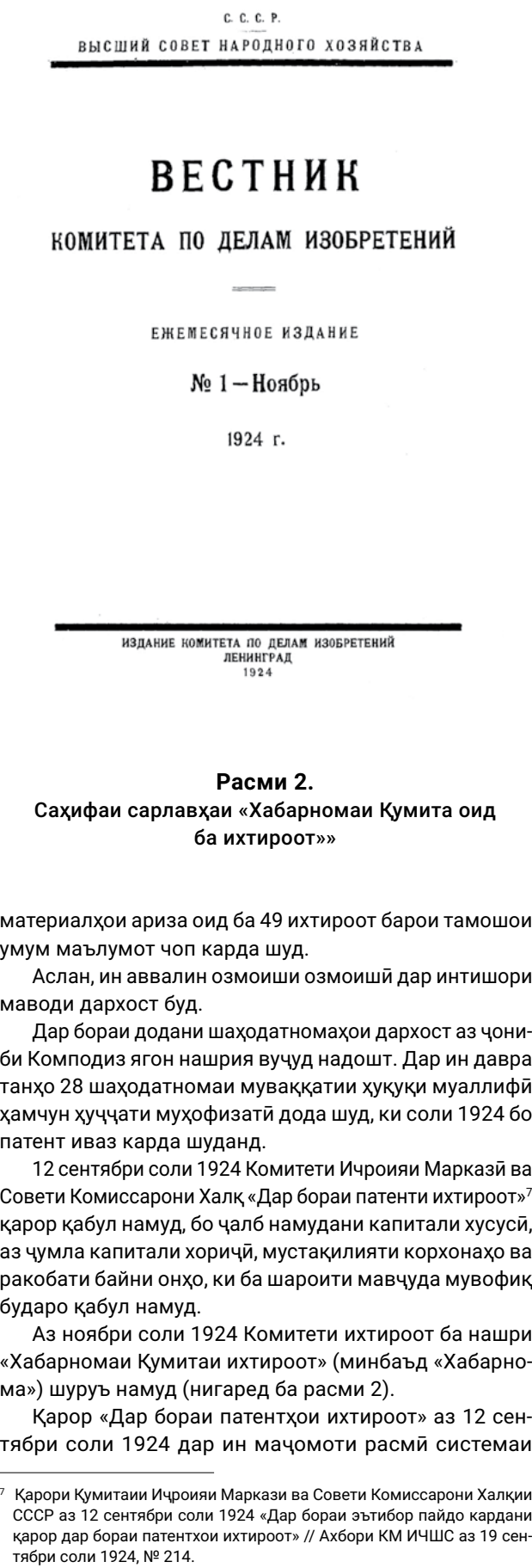
- баррасии дархостҳо барои навоварӣ ва ғойданокӣ;
- додани шаҳодатномаҳои ариза, фикру мулоҳизаҳо дар бораи ғойданокӣ ва ҳавасмандии моддии муаллифони тақлифҳои баррасӣ ва маъқул донисташуда;
- овардани ихтироот ба татбиқи саноатӣ [2].

Дар банди 11 Дастурамали умумии Кумитаи оид ба ихтироот чунин навишта шудааст: «Дар давоми шаш ҳафта аз рӯзи қабули қарори Кумита дар бораи эълон тавсифи ихтироот бо ҳамаи замимаҳои зарурӣ барои шинос шудан дар биноҳои Кумита оид ба ихтироот ё органҳои маҳаллии он ба шахсони манфиатдор гузошта мешавад ё дода мешавад».

9 декабри соли 1920 Совети Олии хоҷагии халқи РСФСР Низомномаи якуми Кумитаи ихтироот (комподизм)-ро тасдиқ кардааст; Дар байни вазифаҳои асосии Комподизм вазифаи бевосита бо ташкили ахбороти патентӣ, яъне дар байни оммаи меҳнаткашон васеъ паҳн кардани маълумот дар бораи ихтирооти муҳимтарин ва умуман дар бораи натиҷаҳои қори ба даст овардашуда буд.

Дар қатори дигар шӯбаҳо ба сохтори Комподиз шӯбаи паҳнкунии ихтироот, архиви патентӣ ва китобхона шомил буданд. Дар моҳи декабри соли 1923 дар газетай «Известия КМИ ва МУҚИ», дар бораи гузоштани

⁶ ЦГАНХ СССР, ф. 3429, оп. 60, ед. хр. 25, л. 8.

Расми 2. Саҳифаи сарлавҳаи «Хабарномаи Кумита оид ба ихтироот»»

материалҳои ариза оид ба 49 ихтироот барои тамошои умум маълумот ҷоп карда шуд.

Аслан, ин аввалин озмоиши озмоишӣ дар интишори маводи дархост буд.

Дар бораи додани шаҳодатномаҳои дархост аз ҷониби Комподиз ягон нашрия вучуд надошт. Дар ин давра танҳо 28 шаҳодатномаи муваққатии ҳуқуқи муаллифӣ ҳамчун ҳуҷҷати муҳофизатӣ дода шуд, ки соли 1924 бо патент иваз карда шуданд.

12 сентябри соли 1924 Комитети Иҷроияи Марказӣ ва Совети Комиссарони Халқ «Дар бораи патенти ихтироот»⁷ қарор қабул намуд, бо ҷалб намудани капитали хусусӣ, аз ҷумла капитали хориҷӣ, мустақилияти қорхонаҳо ва рақобати байни онҳо, ки ба шароити мавҷуда мувофиқ бударо қабул намуд.

Аз ноябри соли 1924 Комитети ихтироот ба наشري «Хабарномаи Кумитаи ихтироот» (минбаъд «Хабарнома») шуруъ намуд (нигаред ба расми 2).

Қарор «Дар бораи патентҳои ихтироот» аз 12 сентябри соли 1924 дар ин маҷмотоии расмӣ системаи

⁷ Қарори Кумитаи Иҷроияи Маркази ва Совети Комиссарони Халқи СССР аз 12 сентябри соли 1924 «Дар бораи эътибор пайдо кардани қарор дар бораи патентҳои ихтироот» // Аҳбори КМ ИЧШС аз 19 сентябри соли 1924, № 214.

бисъёрзинаи нашри маълумот дар бораи ихтироот пешбинӣ карда шудааст.

Баъди тафтиши пешакии ариза ба муаллифи ихтироот шаҳодатномаи аризавӣ дода шуд. Моддаи 34 дар Бюллетени «Нашри додани шаҳодатномаи ариза» (фасли якуми Бюллетен ва марҳилаи якуми нашр) фаслери пешбинӣ кардааст, ки дар он рақамҳои шаҳодатномаҳои ариза (бо тартиби афзоиши рақамҳо), санаи пешниҳоди ариза, маълумот дар бораи муаллифи ихтироот ва номи ихтироъ чоп карда шудаанд.

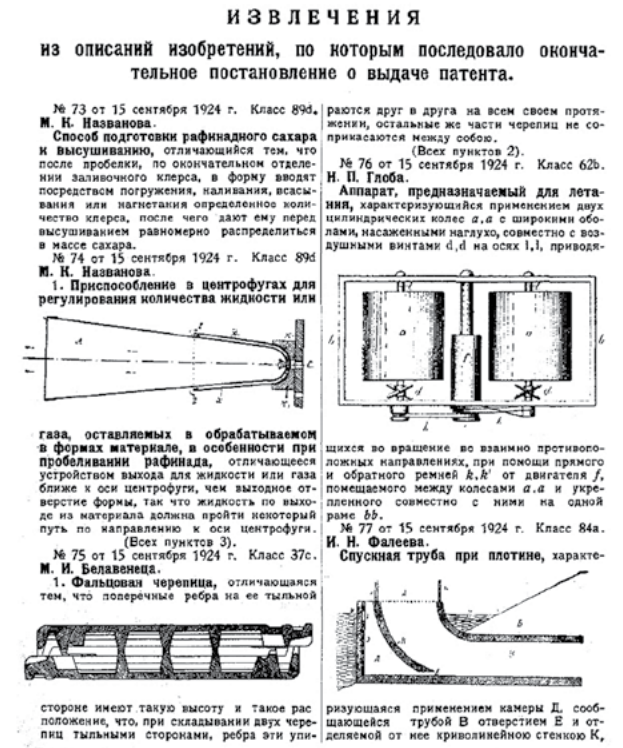
Пас аз ба итмом расидани экспертизаи навоарӣ, на дертар аз 18 моҳ аз рӯзи пешниҳоди ариза, Комподиз мувофиқи моддаи 37 дар бораи нашри ариза қарор қабул кард. Дар «Хабарнома» фасли «Нашри шаҳодатномаҳои дархост, ки барои онҳо додани патент дар назар аст» (фасли дуҷуми Бюллетен ва марҳилаи дуҷуми нашр) ҷорӣ карда шудааст. Дар баробари ин материалҳои ариза барои тамошои умум гузошта шуданд. Дар фасли зикршуда маълумот дар бораи ихтироъкор, рақами шаҳодатномаи ариза, санаи додани он ва номи ихтироот мавҷуд буд. Аз шумораи 4-уми «Хабарнома» барои соли 1925 нашри ин бахш аз рӯи рақамҳои шаҳодатномаи ариза ба низом дароварда шудан гирифт.

Агар дар давоми се моҳ аз шахсони сеюм эътироз ба додани патент ба даст наояд, Комподиз дар бораи додани патент қарор қабул мекунад ва мутобиқи моддаи 40 дар Бюллетен дар фасли «Интишори аризаҳое, ки дар бораи додани патент қарори ниҳой қабул шудааст» (фасли сеюми Бюллетен ва марҳилаи сеюми нашр) огоҳиномаи дахлдор мегузорад. Маълумот дар ин бахш инҳоро дар бар мегирад: рақами патент, санаи додани патент, маълумот дар бораи муаллифи ихтироъ, рақам ва санаи додани шаҳодатномаи дархост ва номи ихтироъ.

Дар «Хабарнома» ба ғайр аз системаи семарҳилаи нашри расман қабулшуда (моддаҳои 34, 37, 40) фасли ҷорум ворид карда шуд: «Иқтибосҳо аз тавсифи ихтироот, ки аз рӯи онҳо қарори ниҳой дар бораи додани патент қабул карда шудааст» (марҳилаи ҷоруми нашр) (ниг. расми 3). Дар ин бахш ғайр аз маълумоти библиографии патенти додашуда формулаи патент ва нақшаи ихтироъ оварда шудааст.

Патенти № 1 бо қарори аз 12 сентябри соли 1924 ба А. М. ва К. И. Настюковҳо ба «Печь барои истехсоли доимии сульфиди натрий бо оташи моил» дода шудааст.

«Хабарномаи Кумитаи ихтироот» ягона нашрия – бюллетени расмӣ патентӣ гардид, ки тамоми объектҳои моликияти зеҳниро фаро гирифтааст. Айни замон бюллетен нашрияи расмӣ Хадамоти федеролии моликияти зеҳнӣ (Роспатент) мебошад.

Расми 3.

Намунаҳои дар фасли ҷоруми «Бюллетень» чоп кардани иқтибосҳо аз тавсифи ихтироот, ки баъд аз онҳо қарори охири дар бораи додани патент қабул карда шудааст.

Дар «Хабарнома» аз шумораи 6-уми соли 1925 ба нашри мақолаҳо дар бораи қарорҳои суд оид ба патентҳои додашуда ва аз шумораи 10-уми соли 1925 дар бораи қатъи амали шаҳодатномаҳо мақолаҳо сар кард.

«Хабарнома» на танҳо нашрияҳоро дар бораи ҳамаи объектҳои ҳифз, балки ҳамаи марҳилаҳои муҳокимаи патентии ихтироот (аз ҷумла маълумот дар бораи таъғироти ҳолати ҳуқуқи ҳуҷҷатҳои ҳифзӣ) гирд овардааст.

Дар «Хабарнома» ғайр аз маълумот дар бораи ихтироот, маълумотро дар бораи бақайдгирии намунаҳои саноатӣ ва тамғаҳои молӣ чоп кардааст. Дар «Хабарнома» № 8 аз 1925 аввалин гузориш дар бораи бақайдгирии намунаи саноатӣ (шаҳодатномаи № 1) «Қуттии центрифугаи сайёр» ба номи М. В. Высоцкий [2] пайдо шудааст.

Нашри маълумот дар бораи тамғаҳои молӣ дар Бюллетен аз шумораи 8-и соли 1926 оғоз ёфт. Аввалин тамғаи молии ба қайд гирифташуда (шаҳодатномаи № 1) тамғаи «Нарзан» ба номи Шӯрои Пятигорск оид ба шишабандӣ, фурӯш ва содироти обҳои минералии Қавқаз «Кавказминэкспорт» буд [3].

Ҳамин тариқ, «Бюллетени Кумитаи ихтироъҳо» ягона нашрия – бюллетени расмӣ патентӣ гардид, ки тамоми объектҳои моликияти зеҳниро дар бар мегирад [4].

Ин нашрия дар тӯли таърихи чандинасраи худ борҳо ном, сохтор ва таркиби иттилоотӣ нашршуда ва мансубияти шӯъбаро тағйир додааст. Дар айни

замон, бюллетен нашрияи расмӣ Хадамоти федеролии моликияти зеҳнӣ (Роспатент) мебошад, ки дар порталҳои интернетии Роспатент ва ИФМС дар қисмати «Нашрияҳои расмӣ» (<https://www1.fips.ru/publication-web/>) ҷойгир карда шудааст, манбаи ягонаи иттилоотӣ ҳуқуқи ва иттилоотии мо дар бораи натиҷаҳои инфиродӣ ва иттилоотӣ дар кишвар мебошад дар бораи воқеаҳои охири.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Колесников, А. П. Таърихи пайдоиш ва инкишофи иттилоотӣ патентии ватанӣ / А. П. Колесников, С. И. Никольская. – Маскав: ИНИЦ «Патент», 2018. – 460 с.: бемор, табл.
2. Колесников, А. П. Материалҳои ҳуҷҷатии архивӣ оид ба таърихи ихтироъ ва корҳои патентӣ (1917–1991): маводи архивӣ / А. П. Колесников, А. Д. Борский; Хадамоти федералии моликияти зеҳнӣ (Роспатент), Институти федералии моликияти саноатӣ (ИФМС), Китобхонаи патентӣ ва техникии умумироссиягӣ (ВПТБ). – Маскав: ИФМС, 2022. – 179 с.: бемор. – Библиография: с. 177-178.
3. Ключев, В. Е. Ҳуҷҷатҳои патентии ватанӣ оид ба ихтироот барои солҳои 1917–1992. / В. Е. Ключев, А. П. Колесников, Г. И. Можаров. – Маскав: ИНИЦ «Патент», 2006. – 91 с. – Библиогр.: С. 68-69 (18 унв.).
4. Колесников, А. П. Дастурмал оид ба кор бо бюллетенҳои расмӣ патентӣ / А. П. Колесников. – Нашри 4, ислоҳ шудааст. ва илова кунед. – Маскав: ИНИТ «Патент», 2006. – 126 с.

Маълумот дар бораи муаллиф

Анатолий Петрович Колесников, номзади илмҳои таърих, сарбиблиографи шӯъбаи иттилоотӣ-библиографии Маркази «Китобхонаи умумироссиягии патентии техникӣ»-и Муассисаи давлатии буҷетии «Институти

федералии моликияти саноатӣ» (Маскав, соҳили Бережковская, 24); vptb@rupto.ru

References

1. Kolesnikov, A. P. and Nikolskaya, S. I. (2018), *Istoriya vozniknoveniya i razvitiya otechestvennoj patentnoj informacii* [History of emergence and development of Russian patent information]. INIC "Patent", Moscow, Russia.
2. Kolesnikov, A. P. and Borskij, A. D. (2022), *Arhivnye materialy po istorii izobretatelstva i patentnogo dela (1917–1991 gg.): arhivnye materialy* [Archival documentary materials on the history of invention and patent business (1917–1991): archival materials]. Federal Service for Intellectual Property (Rospatent), Federal institute of industrial property, Moscow, Russia.
3. Klujev, V. E., Kolesnikov, A. P. and Mozharov G. I. (2006), *Otechestvennaya patentnaya dokumentaciya po izobreteniyam za 1917–1992 gg.* [Russian patent documentation on inventions for 1917–1992]. INIC "Patent", Moscow, Russia.
4. Kolesnikov, A. P. (2006), *Posobie po rabote s oficialnymi patentnymi byulletenyami* [Handbook on working with official patent bulletins], 4th ed. INIC "Patent", Moscow, Russia.

Anatolii P. Kolesnikov, Candidate Sci. (History), chief bibliographer of the Center "All-Russian Patent and Technical Library" of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); vptb@rupto.ru

Муаллиф ҳеҷ бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад. The author declares no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд: 03.04.2024
Баъли тақриз аз нав дида баромада шуд: 02.08.2024
Ба чоп қабул карда шуд: 05.08.2024

Роспатент

ФИПС

Эра IP

КОНФЕРЕНЦИЯИ ХХVIII
БАЙНАЛХАЛКИИ ИЛМҮЙ-
АМАЛИИ РОСПАТЕНТ

МОЛИКИЯТИ ЗЕХНҮЙ – АСОСИ ИҚТИСОДИЁТИ
ИННОВАТСИОНҲИ: АВВАЛТИЯТҲО ВА
МЕХАНИЗМҲОИ РУШДИ ИЛМУ ТЕХНИКҲИ

8–9 октябр 2024

САЙТИ
КОНФРОНС

ЭРА IP

БОЗОРИ МОЛИКИЯТИ
ЗЕХНИРО РУШД МЕДИҲЕМ

→ 24 АПРЕЛ
СОЛИ 2025

САЙТИ КОНФРОНС

4. ЗЕХНИ СУНЪЙ

Мақолаи илмӣ

Original article

УДК 330.43

Истифодаи зеҳни сунъӣ дар арзёбии моликияти зеҳнӣ

Виктор Андреевич Клементьев

Чамъияти дорои масъулиятш маҳдуди «Форпост Солюшнс»

v.klementev@vorposten.ru

Аннотатсия: аҳамияти мавзӯи баррасишаванда дар мураккабии муайян кардани арзиши моликияти зеҳнӣ аз сабаби омилҳои зиёди тағирёбанда, ки ба арзёбии он таъсир мерасонанд, иборат аст. Мақсади тадқиқот аз имкон додан ба таҳлили омилҳои таъсиркунанда ва баҳодихии моликияти зеҳнӣ бо истифода аз зеҳни сунъӣ автоматӣ карда шавад, мебошад. Муаллиф равишҳои мавҷудаи арзёбӣ ва таҷрибаи истифодаи зеҳни сунъиро дар фаъолияти арзёбӣ таҳлил мекунад. Дар натиҷаи таҳқиқи муаллиф вазифаҳои имконпазири маҳсулоти нармафзорро мувофиқи талаботи иштирокчиёни бозор (истеъмолкунандагони эҳтимолӣ) муайян намудааст. Таҳия дорои тамаркузи амалӣ буда, барои истифодаи аудиторияи васеъ пешбинӣ шудааст.

Калидвожаҳо: моликияти зеҳнӣ, арзёбӣ, арзёбӣ, гарав, зеҳни сунъӣ, нармафзор.

Барои иқтибос: Клементьев, В. А. Истифодаи зеҳни сунъӣ дар арзёбии моликияти зеҳнӣ / В. А. Клементьев // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 308-312.

Artificial intelligence in intellectual property valuation

Viktor A. Klementev

"Forpost Solutions" Limited Liability Company

v.klementev@vorposten.ru

Abstract: the relevance of the topic under consideration lies in the difficulty of determining the value of intellectual property due to the many changing factors affecting its valuation. The purpose of the study is the preliminary development of a tool that allows to automate the analysis of influencing factors and value intellectual property using artificial intelligence. The author analyzed the existing approaches to valuation and the experience of using artificial intelligence in valuation activity. As a result of the conducted research, the author identified the possible functions of the software product in accordance with the needs of market participants (potential consumers). The development has an applied orientation and is intended for use by a wide audience.

Keywords: intellectual property, valuation, cost determination, collateral, artificial intelligence, software.

For citation: Klementev V. A. Artificial Intelligence in Intellectual Property Valuation / V. A. Klementev // Bulletin of FIPS. 2024. Vol. 3, No. 3 (9). P. 308–312.

Муқаддима

Дар айни замон арзёбии моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ боз ҳам васеътар шуда истодааст, ки ин бо рушди технология ва ворид намудани натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ ба муомилоти иқтисодӣ шарҳ дода мешавад. Яке аз самтҳои ояндадори мақсадҳои арзёбӣ муайян кардани арзиши дороиҳо барои истифода ба сифати гарав ҳангоми гирифтани маблағгузори қарзӣ

мебошад. Рушди қарздиҳии соҳибкории хурду миёна, ки бо ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ таъмин шудааст, яке аз ҳадафҳои лоиҳаи миллии «Соҳибкории хурду миёна ва дастгирии ташаббусҳои соҳибкории инфиродӣ» мебошад¹. Соли

¹ Бо қарори Президиуми Шӯрои назди Президенти Федератсияи Русия оид ба рушди стратегӣ ва лоиҳаҳои миллии тасдиқ шудааст (протоколи 24.12.2018 № 16).

2023 дар шаҳри Маскав бо иштироки ҳукумати Маскав, Вазорати рушди иқтисодии Русия, Роспатент ва Бонки Русия лоиҳаи² озмоишӣ оид ба такмили механизмҳои пешниҳоди қарзҳои бо ҳуқуқи истисноӣ таъминшуда ба натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ ва воситаҳои инфиродӣ оғоз гардид. Дар оянда лоиҳаи озмоишӣ дар саросари кишвар густариш дода мешавад. Натиҷаи дастгирии давлатӣ афзоиши таваҷҷӯҳи соҳибкорон ба истифодаи моликияти зеҳнӣ ҳамчун воситаи ба даст овардани маблағгузорӣ гардид, ки масъалаҳои муайян кардани арзиш ва тасдиқи ҳуқуқ ба предмети гаравро ба миён овард.

Методологияи мавҷудаи арзёбии моликияти зеҳнӣ

Ҳангоми баҳодихии моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ, нархгузор бояд таҳлили ҳамаҷониба бо ҳисоб кардани арзиши дороиҳо мутобиқи стандарти федералии арзёбии «Равишҳо ва усулҳои баҳодихӣ (FCOV)» гузаронад³. Одатан, нархгузoron равишҳои хароҷот ва даромадро истифода мебаранд, ки мутаносибан ба муайян кардани хароҷоти эҷоди объект ва даромаде, ки он метавонад тавлид кунад, асос ёфтааст. Муносибати муқоисавӣ ба арзёбии моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ одатан ба таври асоснок татбиқ карда намешавад, зеро чунин объектҳо асли буда, аналоги пурра надоранд. Тартиби тавсияшудаи татбиқи равишҳои баҳодихии дороиҳои ғайримоддӣ вобаста ба намуди объектҳои баҳогузоришаванда, ки бисёре аз нархгузoron дар фаъолияти амалии худ ба он така мекунанд, дар тавсияҳои⁴ методие, ки Палатаи савдо ва саноати Федератсияи Русия таҳия кардааст, оварда шудааст. Илова бар ин, дар маръилаҳои гуногуни мавҷудияти як объект моликияти зеҳнӣ равишҳои гуногуни баҳодихии он афзалтар доништа мешаванд, ки онро Е. Е. Яскевич [1].

Истифодаи усули арзиши асли дар он сурат асоснок мешавад, ки дар бораи маблағи хароҷот барои эҷоди дороиҳои ғайримоддӣ на фақат пулӣ, балки натурал низ маълумот мавҷуд бошад. Охириро нархгузор метавонад бо ифодаи пулӣ шарҳ диҳад. Табиист, ки агар ташкилот хароҷоти эҷоди дороиҳои ғайримоддиро дуруст ва пурра ба назар гирад, он гоҳ баҳодихӣ содда карда мешавад; дар санаи баҳодихӣ арзиши арзишро пешниҳод кардан кифоя аст. Бо вучуди ин, дар аксари ташкилотҳои Русия, баҳисобирии хароҷоти марбут ба эҷоди дороиҳои ғайримоддӣ дуруст ба роҳ монда нашудааст, ки ин таҷдиди хароҷотро мушкил мекунад.

Муносибати даромад пешгӯии даромад ва хароҷоти ташкилотро, ки ба дороиҳои ғайримоддӣ, ки дар оянда арзёбӣ мешаванд, одатан то ба охир расидани мӯҳлати истифодабарии дороиҳо таъсир мерасонад, таҳлил мекунад. Аммо дурустии пешгӯӣ аз бисёр омилҳои таъсиркунанда вобаста хоҳад буд ва дар шароити зудтағйирёбандаи вазъи бозор на ҳамеша барои дарозмуддат мувофиқ аст.

Равшан аст, ки ҳуди муайян кардани дороиҳо ҳамчун манбаи ғайримоддӣ дар оянда аз он шаҳодат мегирад, ки ба арзиши он даромад ва хароҷоти мувофиқ таъсир мерасонад, ки дар навбати худ аз бисёр омилҳои гетерогенӣ вобастаанд. Стандарти федералии арзёбии «Баҳодихии моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ (FCO XI)»⁵ омилҳои берунӣ ва дохилро муайян мекунад, ки арзёбикунанда ҳангоми муайян кардани арзиши объектҳои арзёбӣ бояд таҳлил кунад. Баъзе аз ин омилҳои хусусияти пулӣ доранд ва ба ҳисоботи таърихии молиявӣ марбутанд. Баъзе омилҳо ба вазъи бозор, ки вазъи соҳа ва сатҳи макроиқтисодиро тавсиф мекунанд, алоқаманданд. Ба арзиши дороиҳо инчунин омилҳои дигар таъсир расонида метавонанд, ба монанди маълумот дар бораи парвандаҳои ҳуқуқӣ дорандаи ҳуқуқи муаллиф, маълумот дар бораи натиҷаҳои бақайдгирифташудаи фаъолияти зеҳнӣ ва ғайра.

Ба таври интуитивӣ пайваст кардани омилҳои, ки ба арзиши моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ таъсир мерасонанд, инчунин ба расмият даровардани вобастагии арзиши дороиҳо аз бузургии омилҳо як кори мураккабе ба назар мерасад, ки дониши коршиносро талаб мекунад. Ба андешаи муаллиф, ҳангоми арзёбии моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ бо истифода аз технологияҳои муосири иттилоотӣ, бахусус омӯзиши мошинсозӣ ва зеҳни сунъӣ сифати таҳлили маълумотро беҳтар кардан мумкин аст.

Созмони ҳаҷонии моликияти зеҳнӣ (ВОИС) масъалаи боз ҳам васеътареро ба миён мегузорад, ки масъалаҳои дар ин модда дарбардоштаро дар бар мегирад ва аз такмили таҳлили «муҳит»-и қабули қарорҳои марбут ба фаъолияти инноватсионӣ, ки соҳаи эҷод ва муомилоти моликияти зеҳнӣ мебошанд, иборат аст. Мушкилии чунин таҳлилро ВОИС бо мавҷудияти омилҳои зиёде шарҳ медиҳад, ки бояд ба назар гирифта шаванд. Нақши назарраси рушди технологияҳои рақамӣ, аз ҷумла зеҳни сунъӣ, пешгӯӣ ва маълумоти калон дар ҳалли мушкилоти мураккаби таҳлили додаҳо қайд карда мешавад [2].

Таҳлили таҷрибаи истифодаи зеҳни сунъӣ дар арзёбӣ

Дар айни замон, аллакай таҷрибаи муайяни истифодаи зеҳни сунъӣ дар муайян кардани арзиши амволи ғайриманкул вучуд дорад. Дар бораи проблемаҳои истифода бурдани интеллектҳои сунъӣ А. С. Смоляк ба масъалаи

⁵ Фармони Вазорати рушди иқтисодии Федератсияи Русия аз 30 ноябри соли 2022 № 659 «Дар бораи тасдиқи стандарти федералии арзёбии «Арзиши моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ (FSO XI)».

такроршавандагии натиҷаҳои баҳодихӣ дахл дорад [3]. Намунае, ки дар он шабакаи нейрон омӯзонида мешавад, бешубҳа ба натиҷаҳои арзёбӣ таъсир мерасонад. Аз ин рӯ, ба даст овардани натиҷаҳое, ки ба арзише, ки аз ҷониби дигар арзёбикунандагон ҳисоб карда шудаанд, ҳангоми васеъшавӣ аз доираи як ҷомеаи ягонаи коршиносон метавонанд ба таври назаррас фарқ кунанд. Муаллиф роҳи ҳалли ин масъаларо дар ҷалби ташкilotҳое мебинад, ки натиҷаҳои арзёбии моликияти зеҳнӣ ҷамъоварӣ карда, метавонанд намунаи васеътар ташкил кунанд, масалан, бонкҳои тиҷоратӣ ва ниҳодҳои рушд, инчунин ташкilotҳои худтанзимкунии нархгузoron.

Ҳалли масъалаи дигаре, ки ба якхела будани намуна вобаста аст, Н. А. Выходцев ба амал баровардани коркарди пешакии маълумотро мебинад, то ин ки нишондодҳои такроршаванда ва маълумоти пурнашуда бартараф карда шаванд. Муаллифи дар боло зикршуда инчунин ҳисобҳоеро пешниҳод менамояд, ки имкон медиҳанд алгоритмҳои омӯзиши мошинсозӣ муқoиса карда шаванд [4]. В. А. Суворов масъалаҳои ташаккули моделҳои математикии зеҳни сунъиро омӯхта, ба хулосае омад, ки самаранокии модел, ки бо ҳосилнокӣ ва дақиқӣ хос аст, аз андозаи маҷмӯи маълумот ва тағирёбандаҳои интиҳобшуда вобаста аст [5]. А. Л. Острикова моделҳои арзёбии оммавии амволи ғайриманқули манзилро таҳлил карда, ба хулосае омад, ки истифодаи моделҳои омӯзиши мошинсозӣ сифати арзёбии оммаро нисбат ба моделҳои анъанавии оморӣ дар асоси регрессияи хатӣ ба таври назаррас беҳтар мекунад. Ҳамзамон, муҳаққиқон сатҳи гуногуни иҷроишро барои ҳалли гуногуни техникӣ, ки як усулро амалӣ мекунад, қайд мекунад [6]. Моделҳо ва алгоритмҳои арзёбии моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ бо истифода аз зеҳни сунъӣ, ба гуфтаи муаллиф, аз қарорҳои техникӣ, ки барои арзёбии амволи ғайриманқул истифода мешаванд, фарқи ҷиддӣ нахоҳад дошт.

Як масъалаи муҳиме, ки дар омӯзиши мошинсозӣ ба миён меояд, андозаи намуна аст. А. С. Михайлов усулҳои муайян кардани андозаи намунаи таълим, яъне усули бисексионӣ ва басомадро таҳлил мекунад [7]. Д. А. Сорокоумова ба масъалаи кифояи будани вақти таълим дахл мекунад, ки вақте хатои умумӣ (хато, ки шабакаи нейронӣ дар мисолҳои дар раванди таълим иштирок накарда нишон медиҳад) ба таври яқрангӣ афзоиш меёбад, бинобар таъсири аз ҳад зиёд машқ кардан ба вучуд меояд [8]. Муаллиф таваҷҷуҳи худро ба он ҷалб мекунад, ки барои ба даст овардани самараи бештар намунаи омӯзиш бояд намояндагӣ ва дар айни замон то ҳадди имкон хурд бошад.

С. В. Горев таҷрибаи истифодаи зеҳни сунъиро дар муайян кардани арзиши осори бадеӣ таҳлил намуда, қайд мекунад, ки зеҳни сунъӣ ҳангоми муайян кардани ҳаққонияти расмҳо техникаи расмкаширо таҳлил мекунад, дар ҳоле ки равиши анъанавӣ истифодаи усулҳои стандартии аутентификатсия, аз қабili микроскопия, технологияи рентгенӣ ё рефлексияи инфрасурхро дар бар мегирад [9]. Дар ин ҷо муаллиф як қиёсро дар он мебинад, ки арзиши моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ метавонад бо

омилҳое алоқаманд бошад, ки ҳоло аз ҷониби нархгузoron ба назар гирифта намешаванд ва метавонанд тавассути таҳлили додаҳои калон тавассути зеҳни сунъӣ муайян карда шаванд.

Сарфи назар аз самаранокии возеҳи қарорҳо бо истифода аз зеҳни сунъӣ дар системаҳои гуногуни иттилоотӣ, натиҷаҳои маҳсулоти нармафзор на ҳамеша тафтиш карда мешаванд ва наметавонанд иштироки коршиносони инсониро иваз кунанд. Ин масъала ҳам дар сатҳи давлатӣ (масалан, гузаронидани таҷриба⁶ по установлению специального регулирования в целях барои муқаррар кардани танзими махсус бо мақсади фароҳам овардани шароити зарурӣ барои таҳия ва татбиқи технологияҳои зеҳни сунъӣ дар Маскав) ва дар тадқиқоти бисёр муаллифон, масалан, дар маҷолаи А. В. Власова ва И. М. Потапова [10]. Аммо нисбат ба фаъолияти баҳодихӣ дар марҳалаи ҳозираи тараққиёти иқтисодию техникӣ ин гуна ташаббусҳо ба амал бароварда намешаванд. Дар Русия ягон хидмати дастраси оммавӣ оид ба автоматикунонидашудаи муайян кардани арзиши моликияти зеҳнӣ вучуд надорад. Якчанд қарорҳои мавҷудаи хориҷӣ ҳамчун арзёбии индикативӣ пешниҳод карда мешаванд ва метавонанд ҳамчун натиҷаи пешакии истифода шаванд, ки санҷиши иловагии коршиносонро талаб мекунад⁷.

Дар робита ба рушди босуръати технологияҳои иттилоотӣ, баъзе муҳаққиқон масъалаи аҳамияти таснифоти мавҷудаи объектҳои моликияти зеҳнӣ ва зарурати муайян кардани намудҳои нави объектҳо – масалан, аломати геолокатсия ва калимаҳои калидӣ дар захираҳои интернетиро ба миён мегузoran [11]. Муаллиф чунин мешуморад, ки вазифаи таҳили характеристикаҳои миқдорӣ ва сифатии ин гуна объектҳо, инчунин арзёбии пешакии арзиши онҳоро бо истифода аз интеллекти сунъӣ ҳал кардан мумкин аст, ки он дар оянда ҳамчун асос барои ташаббусҳои қонунгузорӣ хизмат карда метавонад.

Ҳалли пешниҳодшуда

Ба гуфтаи муаллиф, таҷрибаи андӯхтаи истифодаи зеҳни сунъӣ ва қудрати ҳисоббарории мавҷуда имкон медиҳад, ки тавассути эҷоди як хидмати онлайни дастраси омма автоматӣ муайян кардани арзиши моликияти зеҳнӣ шавад. Аён аст, ки ин метавонад ба оммавӣ шудани эҷод ва истифодаи моликияти зеҳнӣ дар муҳити тиҷорат таъсири мусбат расонад.

Дар ин мақола муаллиф дар бораи интиҳоби қарорҳои техникӣ, ки метавонанд барои эҷоди маҳсулоти нармафзори пешниҳодшуда истифода шаванд, таваққуф намекунад, ки вазифаи тадқиқоти оянда хоҳад буд. Табиист, ки барои баланд бардоштани дастрасии рушд

⁶ Қонуни федералии 24 апрели соли 2020 № 123-ФЗ «Дар бораи гузаронидани таҷриба оид ба муқаррар намудани танзими махсус бо мақсади фароҳам овардани шароити зарурӣ барои таҳия ва татбиқи технологияҳои зеҳни сунъӣ дар субъекти Федератсияи Русия – шаҳри дорои аҳамияти федералии Маскав ва ворид намудани тағйирот ба моддаҳои 6 ва 10 Қонуни федералии маълумоти шахсӣ».
⁷ Instantly generate a valuation for your intellectual property // Inngot Limited: вебсайт. URL: <https://www.inngot.com/sollomon/> (санаи мурочиат: 01.07.2024).

барои корбарони эҳтимолӣ, интиҳоби модели SaaS (Software as a Service – нармафзор ҳамчун хидмат) дар асоси роёниши абрӣ мебошад беҳтар аст. Раванди маъмулии таҳия ва татбиқи маҳсулоти нармафзорро мувофиқи модели маъруфи SDLC (Software Development Life Cycle – «Сикли ҳаёти таҳияи таъминоти барномавӣ») амалӣ кардан мумкин аст. Бо дарназардошти хусусиятҳое, ки дар натиҷаи истифодаи зеҳни сунъӣ барои баҳодихии моликияти зеҳнӣ ба вучуд меоянд, дар назар аст:

- дар марҳилаи банақшагирӣ ҷудо кардани захираҳои барои эҷоди маҷмӯи додаҳо барои омӯзиши моделҳои шабакаҳои нейронӣ таъмин намояд;
 - дар марҳилаи тарҳрезӣ ҳаҷми маълумоти ибтидоиро, аз ҷумла шумораи ниҳои нишондиҳандаҳои (омилҳои) гуногунро, ки метавонанд мустақиман ё бавосита ба арзиши моликияти зеҳнӣ таъсир расонанд, пешбинӣ намояд;
 - дар марҳилаҳои таҳия ва озмоиш, таҳияи алгоритмҳои оптималии оптимизатсия ва фишурдани шабакаи нейрон барои баланд бардоштани ҳосилнокӣ ва кам кардани қудрати ҳисоббарории зарурӣ.
- Ҳангоми татбиқи таҳия, бояд ба назар гирифт, ки натиҷаҳои арзёбӣ хусусияти машваратӣ доранд, зеро чунин қарорҳо дар заминаи меъёрии мавҷуда пешбинӣ нашудаанд. Аз ин рӯ, дар баъзе мавридҳо барои санҷиши натиҷаҳои арзёбии зеҳни сунъӣ (масалан, ҳангоми асоснок кардани арзиш дар суд) баҳодихии касбӣ ҷалб кардан лозим меояд.
- Таъсиси асбоб (маҳсулоти нармафзор) барои баҳодихии автоматии моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ, ба андешаи муаллиф, метавонад мушкilotи зеринро барои иштирокчиёни бозор ҳал кунад:
- ташаккули аудиторияи мақсадноки истифодабарандагони эҳтимолӣ, ки моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ доранд;
 - омода намудани таҳлилҳо бо мақсади қабули қарорҳои идорақунӣ оид ба таҳияи баҳисобгирии дохилии ташкили моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣи корхона;
 - баҳодихӣ ва мониторинги минбаъдаи гарав дар шакли моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ;
 - таҳлили скорингии корхонаҳои дорои моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ барои имконияти дарёфти маблағгузорӣ ва/ё чораҳои дастгирӣ;
 - рейтинги моликияти зеҳнӣ ва дороиҳои ғайримоддӣ бо тасниф ба гурӯҳҳо вобаста ба нишондиҳандаҳои сифатӣ (даромаднокӣ, маблағи хароҷот барои эҷоди дороиҳо, фарқияти байни арзиши бозорӣ ва баланс ва ғ.);
 - мониторинги маблағгузории давлатӣ, ки ба рушди фаъолияти ширкатҳои технологӣ нигаронида шудааст, аз нуқтаи назари инъикоси хароҷот барои эҷоди натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ.

Ҳамин тариқ, ҳалли пешниҳодшуда арзиши амалӣ дорад ва метавонад аз ҷониби аудиторияи васеи истифодабарандагон талаб карда шавад.

Хулоса

Дар натиҷаи тадқиқоти гузаронидашуда муаллиф ба хулосае омад, ки бозори моликияти зеҳнӣ ба воситаҳои арзёбии дастрас ва босифати моликияти зеҳнӣ ниёз дорад. Бо дарназардошти оммавии натиҷаҳои фаъолияти зеҳнӣ ва воситаҳои фардиқунонӣ, инчунин омилҳои зиёди таъсиррасонӣ ба арзиши онҳо, бо мақсади баланд бардоштани суръат ва маҳсулнокии баҳодихӣ, муаллиф пешниҳод менамояд, ки барномаҳои таъминотие, ки раванди муайян кардани арзиши моликияти зеҳниро бо истифода аз интеллекти сунъӣ автоматӣ кунанд. Ҳалли пешниҳодшуда метавонад ҳам аз ҷониби ҷомеаи тиҷоратӣ ва ҳам бонкҳои тиҷоратӣ ва институтҳои рушд талаб карда шавад.

Рӯйхати адабиётҳо

1. Яскевич, Е. Е. Таҷрибаи баҳодихии объектҳои марбут ба омилҳои ғайримоддии таъсир / Е. Е. Яскевич; Е. Е. Яскевич. – Маскав: Техносфера, 2012. – 556 с. – ISBN 978-5-94836-315-8.
2. Маъруза дар борат ҳолати умумиҷаҳонии моликияти зеҳнӣ да соли 2022 Вектори фаъолияти инноватсионӣ // Созмони ҷаҳонии моликияти зеҳнӣ: вебсайт. – URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-944-2022-ru-world-intellectual-property-report-2022-the-direction-of-innovation.pdf> (санаи мурочиат: 01.07.2024).
3. Смоляк, А. С. Зеҳни сунъӣ дар арзёбии оммавӣ ва инфиродӣ / А. С. Смоляк, Е. И. Нейман // Муносибатҳои моликият дар Федератсияи Русия. – 2020. – № 5 (224). – С. 71-75.
4. Выходцев, Н. А. Истифодаи зеҳни сунъӣ барои арзёбии арзиши амволи ғайриманқул / Н. А. Выходцев // Маърузаҳои Университети давлатии системаҳои идорақунӣ ва радиоэлектроникаи Томск. – 2021. – Т. 24, № 1. – С. 68-72.
5. Суворов, В. А. Арзёбии амволи ғайриманқул бо истифода аз зеҳни сунъӣ / В. А. Суворов, О. В. Баюк // Science Time. – 2022. – № 10 (106). – С. 12-15.
6. Острикова, А. Л. Технологияҳои инноватсионӣ барои баҳодихии оммавии амволи ғайриманқул / А. Л. Острикова, В. В. Селютин // Экология. Иқтисод. Информатика. Силсила: «Таҳлили системавӣ ва моделсозии системаҳои иқтисодӣ ва экологӣ». – 2023. – Т. 1, № 8. – С. 147-154.
7. Михайлов, А. С. Усулҳои муайян кардани андозаи намунаи таълими барои шабакаи нейронҳои сунъӣ / А. С. Михайлов, М. С. Красавина // Технологияҳои иттилоотӣ ва системаҳо 2014 (ITS 2014): Маводҳои Конфронси байналмилалии илмӣ, Минск, 29 октябри 2014. – Минск: Донишгоҳи давлатии информатика ва радиоэлектроникаи Беларус, 2014. – С. 106-108.
8. Сорокоумова, Д. А. Сохтмон ва омӯзиши шабакаи нейронӣ барои ҳалли мушкilotи шинохти нутқ / Д. А. Сорокоумова, О. Н. Корелин, А. В. Сорокумов // Асарҳои НГТУ ба номи Р. Е. Алексеев. – 2015. – № 3 (110). – С. 77-84.
9. Горев, С. В. Тадқиқоти усулҳо ва алгоритмҳои зеҳни сунъӣ дар муайян кардани арзиши асарҳои бадеӣ / С. В. Горев

- // Ахбори мактабҳои олий. Серия: «Иктисодиёт, молия ва идоракунии истехсолот». – 2022. – № 4 (54). – С. 21-28.
10. Власова, А. В. Оид ба ҷанбаҳои истифодаи зеҳни сунъӣ дар системаи идоракунии моликияти зеҳнӣ / А. В. Власова, И. М. Потапова // Иқтисод. Тичорат. Бонкҳо. – 2020. – № 12 (50). – С. 88-98.
11. Пшихачев, Ж. Т. Моликияти зеҳнӣ дар заминаи фаъолияти баҳодихӣ дар марҳилаи ҳозира / Ж. Т. Пшихачев, А. А. Беров, И. З. Натов // Илми донишҷӯӣ: масъалаҳои мубрами рӯз, дастовардҳо ва навовариҳо: маҷмӯаи мақолаҳо аз Конфронси VI байналмилалӣ илмию амалӣ, Пенза, 17 февралӣ 2022. – Пенза: Илм ва маориф (ИП Гуляев Г. Ю.), 2022. – С. 98-100.
- ### Сведения об авторе
- Виктор Андреевич Клементьев**, шарик, сардори шӯъбаи машваратии молиявӣ ва техникии Ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуди «Форпост Солюшнс» (Маскав, Колокольников пер., 10, хучраи 1 (ч)); v.klementev@vorposten.ru
- ### References
1. Yaskevich, E. E. (2012), "*Praktika ocenki objektov, svyazannyh s nematerialnymi faktorami vozdejstviya*", *The practice of evaluating objects associated with intangible impact factors*, Technosphere, Moscow, Russia.
 2. The official site of the World Intellectual Property Organization (2022), World Intellectual Property Report 2022: The Direction of Innovation, available at: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-944-2022-ru-world-intellectual-property-report-2022-the-direction-of-innovation.pdf> (Accessed 1 July 2024).
 3. Smolyak, A. S. (2020), "Artificial intelligence in mass and individual assessment", *Property relations in the Russian Federation*, no. 5 (224). pp. 71–75.
 4. Vykhodtsev, N. A. (2021), "The use of artificial intelligence to assess the value of real estate", *Proceedings of TUSUR University*, vol. 24, no. 1. pp. 68–72.
 5. Suvorov, V. A. and Bayuk, O. V. (2022), "Valuation of real estate using artificial intelligence", *Science Time*, no. 10 (106), pp. 12–15.
 6. Ostrikova, A. L. and Selyutin, V. V. (2023), "Innovative technologies of mass assessment of residential real estate", *Ekologiya. Ekonomika. Informatika. Seriya: "Sistemnyj analiz i modelirovanie ekonomicheskikh i ekologicheskikh system"* [Ecology. Economy. Computer science. Series: "System analysis and modeling of economic and ecological systems"], vol. 1, no. 8, pp. 147–154.
 7. Mikhailov, A. S. and Krasavina, M. S. (2014), "Methods for determining the volume of a training sample for an artificial neural network", *Materialy mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii* [Proceedings of the international scientific conference], *Informacionnye tekhnologii i sistemy 2014 (ITS 2014)* [Information technologies and Systems 2014 (ITS 2014)], Minsk, Belorussia, October 29, 2014, pp. 106–108.
 8. Sorokoumova, D. A., Korelin, O. N. and Sorokoumov, A. V. (2015), "Building and training a neural network to solve the problem of speech recognition", *Proceedings of the R. E. Alekseev NSTU*, no. 3 (110), pp. 77–84.
 9. Gorev, S. V. (2022), "Research of methods and algorithms of artificial intelligence in determining the value of works of art", *News of higher educational institutions. Series: "Economy, finance and production management"*, no. 4 (54), pp. 21–28.
 10. Vlasova, A. V. and Potapova, I. M. (2020), "On aspects of the use of artificial intelligence in the intellectual property management system", *Economy. Business. Banks*, no. 12 (50), pp. 88–98.
 11. Pshikhachev, J. T., Berov, A. A. and Natov, I. Z. (2022), "Intellectual property in the context of appraisal activity at the present stage" // *Sbornik statej VI Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Collection of articles of the VI International Scientific and Practical Conference], *Student Science: Current Issues, Achievements and Innovations*, Penza, Russia, February 17, 2022. pp. 98–100.
- ### Information about the author
- Viktor A. Klementev**, Partner; Head of Financial and Technical Consulting, "Forpost Solutions" Limited Liability Company (Moscow, Kolokolnikov lane, 10, room 1 (h)); v.klementev@vorposten.ru
- Муаллиф ҳеч бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад.
The author declares no conflict of interests.
- Ба таҳририят ворид шуд: 09.07.2024
Баъли тақризаз нав дида баромада шуд: 14.08.2024
Ба ҷоп қабул карда шуд: 15.08.2024

5. ХАБАРҶО АЗ ИДОРАҶОИ ПАТЕНТИ ХОРИЧӢ

Хабарҳо ё қайдҳо

Notes

УДК 347.77:002.2(048)

Шарҳи рӯйдодҳои асосии идораҳои патентии Осиёи Шарқӣ

Анастасия Александровна Ломакина
Институти федералии моликияти саноатӣ
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Аннотатсия: маълумот дар бораи рӯйдодҳои асосии идораҳои патентии Чин, Тайван, Ҷумҳурии Корея, Ҷопон дар давраи аз май то июли соли 2024. Баррасии рӯйдодҳои хабарӣ ба хонандагон имкон медиҳад, ки бо тамоюлҳои асосии фаъолияти идораҳои патентӣ дар ин кишварҳо шинос шаванд ва мисолҳои ҷолиб аз амалияи ҳифз, ҳифз ва тиҷоратикунони моликияти зеҳнӣ, инчунин ба даст овардани маълумоти омӯриш оид ба ҳифзи моликияти зеҳнӣ, инноватсия ва таҷрибаи судӣ. **Калидвожаҳо:** дайджест, моликияти зеҳнӣ, идораи патентӣ, Идораи миллии моликияти зеҳнии Чин, Идораи моликияти зеҳнии Корея, Идораи патентии Ҷопон, Идораи моликияти зеҳнии Тайван. **Барои иқтибос:** Ломакина, А. А. Баррасии рӯйдодҳои асосии идораҳои патентии Осиёи Шарқӣ / А. А. Ломакина // Хабарномаи ИФМС. 2024. Т. 3 № 3 (9). С. 314-320

East Asia intellectual property offices main events review

Anastasiia A. Lomakina
Federal Institute of Industrial Property
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Abstract: information of patent offices of China, Taiwan, South Korea, Japan, main events for the period of May – July 2024 is collected. An overview of news events in the form of a digest provides readers with the opportunity to get acquainted with the key trends in the activities of patent offices in the region and bright examples in practice of protection and commercialization of intellectual property and get statistics on intellectual property protection, innovation, case law. **Keywords:** digest, intellectual property, patent office, China National Intellectual Property Administration, Korean Intellectual Property Office, Japan Patent Office, Taiwan Intellectual Property Office. **For citation:** Lomakina A. A., East Asia intellectual property offices main events review / A. A. Lomakina // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 3 (9). P. 314–320.

Чин

Натиҷаҳои форуми Боао барои Осиё

Аввалин Конфронси Боао барои Осиё (БАФ) оид ба рушди шаҳрҳои сабз ва эҳёи деҳот дар Осиё, ки якҷоя бо ҳукумати мардумии музофоти Сичуан ва Созмони Ҷаҳонии моликияти зеҳнӣ (ВОИС) ташкил карда шуд, дар Чэнду баргузор шуд. Дар ҷараёни конфронс муовини Комиссари Идораи миллии моликияти зеҳнии Чин (CNIPA) ибтикори хадамоти моликияти зеҳнии Чинро муаррифӣ кард ва дар бораи нақши

моликияти зеҳнӣ дар рушди шаҳрҳо ва эҳёи деҳот сӯҳбат кард. Ба гуфтаи ӯ, ҳукумати Чин маблағгузори бахши моликияти зеҳнӣ тавассути такмили стратеги-яи сиёсат, пешбурди навовариҳои тиҷорат ва бунёди экосистемаи устувори хидматрасонино ниҳоят муҳим медонад. Барои мусоидат ба рушди шаҳрҳо ва эҳёи деҳот, CNIPA нақша дорад, ки принципҳои нави рушд, мусоидат ба тиҷорат ва истифодаи технологияҳои сабз, таҳкими ҳифзи моликияти зеҳнӣ, тавсеаи ҳамкориҳои

байналмилалӣ ва ҳамкориҳои зич бо ВОИС ва дигар ҷонибҳои дахлдорро амалӣ намояд.

Манбаъҳо:
CNIPA: вебсайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/6/7/art_1340_192950.html

Намоишгоҳи байналмилалии технология

Аз 12 то 14 июни соли 2024 дар Шанхай Намоишгоҳи байналмилалии илм ва технологияи Шанхай (CSITF) баргузор гардид, ки дар он дастовардҳои инноватсионии корхонаҳои баландтехнологӣ ва махсусгардонидашуда аз 10 кишвар ва минтақаҳои ҷаҳон, инчунин 19 музофот ва шаҳри Чин муаррифӣ карда шуданд. Иштирокчиёни намоиш ба чунин соҳаҳо, аз қабили таҷҳизоти энергетикӣ, low-altitude economy¹, моделҳои хотираи калон ва роботҳо барои бахши хизматрасонӣ таваҷҷӯҳи хоса зоҳир карданд. Ҳамин тариқ, дар намоишгоҳ як ҳавопаймои барқии амудии парвоз ва фуруд (eVTOL) ва турбинаи пурқудрати газии классификатори идорашаванда намоиш дода шуд.

Платформаи байналмилалии хидматрасонӣ, ки ҷузъи ҷудонашавандаи системаи муомилоти моликияти зеҳнии ҷамъиятии Чин ва инфрасохтори калидии Маркази технология ва инноватсияи Шанхай мебошад, бори аввал муаррифӣ шуд. Ҳадафи платформа ҳавасмандгардонии воридот ва содироти технологияҳо тавассути муомилот ва амалиёт дар соҳаи моликияти зеҳнӣ мебошад. Аз замони таъсиси платформа дар соли 2019, он аз ҷониби зиёда аз 600 корхона истифода шудааст, ки муомилот ба маблағи беш аз 20 миллиард юанро ташкил медиҳад.

Платформаи байналмилалии хидматрасонӣ, ки ҷузъи ҷудонашавандаи системаи муомилоти моликияти зеҳнии ҷамъиятии Чин ва инфрасохтори калидии Маркази технология ва инноватсияи Шанхай мебошад, бори аввал муаррифӣ шуд.

Платформаи хидматрасонии давлатӣ барои рақобати кушод, ки аз ҷониби Комиссияи илм, технология ва иқтисоди минтақаи нави Пудонг роҳандозӣ шудааст ва аз ҷониби Институти тадқиқоти технологияҳои инноватсионии Шанхай Янтзе Делта идора мешавад, таваҷҷӯҳи меҳмононро ба намоиш ҷалб кард.

¹ Low-altitude economy як системаи мураккаби иқтисодӣ мебошад, ки ба захираҳои фазои ҳавой дар баландии 1 000 то 4 000 м аз замин таъмин мекунад ва барои иҷрои вазифаҳои гуногун ҳавопаймоҳои граждонӣ ва бесарнишинро истифода мебарад.

Маркази таълимии моликияти зеҳнии Чин дар ҷаҳон соли ахир ҳудуди ду ҳазор нафар ширкаткунандагонро омӯзиш дода, 19 навъи курсҳои омӯзишии байналмилалиро ташкил кардааст.

Платформа ба бахшҳо, аз қабили технологияҳои иттилоотӣ, маводи нав ва биотехнологияҳои тамамул мекунад. То моҳи июни соли 2024, платформа тақрибан 1 100 корбари сабтиномшуда дорад ва тақрибан 30 лоиҳа бо арзиши умумии беш аз 60 миллион юан ба имзо расидаанд.

Манбаъҳо:
CNIPA : вебсайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/6/26/art_2975_193378.html

Чин шумораи афзояндаи мутахассисони боистеъдоди моликияти зеҳнӣ дорад!

То охири соли 2023 шумораи мутахассисони боистеъдоди моликияти зеҳнӣ дар Чин аз 690 ҳазор нафар (дар охири нақшаи панҷсолаи 13-ум) ба 860 ҳазор нафар расид.

Чжан Жичэн, директори генералии Департаменти захираҳои инсонии CNIPA, нақшаи панҷсолаи 14-уми рушди истеъдодҳои моликияти зеҳнӣ, ки ба лоиҳаҳои асосии марказҳои истеъдодҳои моликияти зеҳнӣ тамамул кардааст, муаррифӣ кард. Чунин марказҳо дар Пекин, Шанхай ва Гуандун-Гонконг-Макао дар минтақаи халиҷи калон таъсис дода мешаванд.

Донишгоҳи Тунсзи дар Шанхай ва Донишгоҳи Тсинхуа дар Пекин бо дастгирии CNIPA ва Созмони Ҷаҳонии моликияти зеҳнӣ (ВОИС) барномаҳои магистиро дар соҳаи моликияти зеҳнӣ оғоз карданд ва Гуандун як пойгоҳи миллии омӯзиши моликияти зеҳнӣ барои бозомӯзии кадрҳои маъмурӣ ва омӯзиши маълумоти калон ва микросхемаҳои интегралӣ таъсис дод.

Аз вақти қабули нақшаи панҷсолаи 14-ум барои кадрҳои маъмурии маҳаллӣ дар соҳаи тайёр кардани истеъдодҳои моликияти зеҳнӣ зиёда аз 150 машғулият гузаронда шуд. Мавзӯҳои асосии омӯзиш маълумоти калон ва зеҳни сунъӣ буданд.

Маркази таълимии моликияти зеҳнии Чин, ягона муассисаи таълимии сатҳи миллий дар низомии моликияти зеҳнӣ, дар ҷаҳон соли ахир ҳудуди ду ҳазор нафар ширкаткунандагонро таълим дода, 19 навъи курсҳои омӯзишии байнулмилалӣ ташкил кардааст.

Манбаъҳо:
CNIPA: вебсайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/7/3/art_2975_193504.html/

Ҷумҳурии Корея

КИРО оммаро ба муборизаи зидди сохтакорӣ чалб мекунад

Бо мақсади мубориза бо ғуруши молҳои қалбақӣ дар интернет ва ташвиқи баҳши хусусӣ ба иштирок дар мониторинги қалбақӣ, Идораи моликияти зеҳнии Корея (КИРО) стандартҳои нави мукофотонидани ҳисоботҳои қалбакиро ҷорӣ кардааст. Тибқи стандартҳои нави пардохт, агар ҳамон ғурушанда далели ғуруши маҳсулоти қалбакиро тавассути ду ё зиёда каналҳо дошта бошад ва таблиғи қалбақӣ баста шуда, бастанӣ паём анҷом дода шавад, ҳар семоҳа як пардохти мақсаднок интиҳоб карда шавад, мукофот барои як гузориш 50 000 вон (то 250 000 вон дар як нафар) ҳоҳад буд. Скриншотҳо ҳамчун далел истифода мешаванд.

Манбаъҳо:

КИРО: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20076&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Навгонӣ дар амалияи КИРО

Бо мақсади мубориза бо паҳншавии маълумоти бардурӯғ дар бораи моликияти зеҳнӣ, КИРО маъракаи аломатгузории объектҳои моликияти зеҳнӣ бо рамзҳои махсуси QR-ро мегузаронад. Вақте ки истеъмолкунанда чунин рамзи QR-ро дар контейнер ё бастаи маҳсулот скан мекунад, вай аз пойгоҳи додаҳои Kipris (www.kipris.or.kr) маълумотро дар бораи ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ мегирад. КИРО ба нақша гирифтааст, ки ворид кардани рамзҳои QR-ро ба таблиғи онлайн ҳавасманд кунад ва доираи ин маъракаро тавассути брошюраҳо, иттилооти шабакаҳои иҷтимоӣ ва видеоҳои таблиғотӣ васеъ кунад. Илова бар ин, бо мақсади ҳавасманд намудани аҳоли ба тафтиши маълумоти моликияти зеҳнӣ бо истифода аз рамзҳои QR, моҳи майи соли 2024 лотерея баргузор гардид, ки ғолибон тўҳфаҳои хотиравӣ гирифтанд. Тамғагузории ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ барои баланд бардоштани эътимоди истеъмолкунандагон ба маҳсулот ва пешгирии баҳсҳои моликияти зеҳнӣ, инчунин баланд бардоштани огоҳии истеъмолкунандагон дар бораи аҳамияти тамғагузории дурусти ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ кўмак ҳоҳад кард.

КИРО инчунин корхоро оид ба «дастгоҳи муҳофизати технологияҳои ҷаҳорқабата» – василаи пешгирии ихроҷи технология анҷом дод ва тибқи ислоҳот ба Низомномаи

КИРО ба нақша гирифтааст, ки ворид кардани рамзҳои QR-ро ба таблиғи онлайн ҳавасманд кунад ва доираи ин маъракаро тавассути брошюраҳо, иттилооти шабакаҳои иҷтимоӣ ва видеоҳои таблиғотӣ васеъ кунад.

зидди разведка дар 23 апрели соли 2024 ҳамчун агентии зидди иктишофӣ таъин карда шуд. Агентӣ дар ҳамкорӣ бо Хадамоти миллии истихборот, Вазорати адлия, Хадамоти гумрук, Агентии миллии полис, Гвардияи соҳилӣ ва Фармондеҳии зидди иктишофии Қувваҳои Мусаллаҳ бо ҷосусии саноатӣ мубориза мебарад.

Вақтҳои охир рақобат барои гегемонияи технологӣ байни кишварҳо шиддат гирифт, ки дар натиҷа кўшишҳои идомаи дуздидани технологияҳои калидӣ аз ширкатҳои кореягӣ шуданд. Тибқи маълумоти Хадамоти миллии иктишофӣ, дар байни солҳои 2017 ва 2023 140 ҳодисаи ихроҷи технологияҳои саноатӣ ошкор карда шудааст, ки дар маҷмӯъ тақрибан 33 триллион вон хисорот расонидааст.

Аз 21 августи соли 2024 ҷарима барои вайрон кардани сирри тиҷоратӣ аз се маротиба маблағи зарар то панҷ маротиба афзоиш ёфт, ки баландтарин сатҳи ҷаҳон аст. Ҳоло танҳо дар Чин қонуншиканон ба ин андоза ҷарима месупоранд.

КИРО ба нақша гирифтааст, ки барои экспертизаи аккумуляторҳои дуумдараҷа ташкилоти махсус ташкил карда шавад, ки дар се шубҳаи экспертӣ 83 нафар: 45 нафар кормандони КИРО ва 38 нафар коршиносони кироя кор мекунанд. Интизор меравад, ки ин сомон раванди баррасиро суръат бахшад ва амнияти технологияҳои батареяи дуввумро беҳтар кунад. Бо мақсади кам кардани мўҳлати тафтиши аризаҳои патентӣ дар соҳаи аккумуляторҳои дуумдараҷа, инчунин зиёд намудани ҳолигии технологӣ бо дигар кишварҳо, ба ин дархостҳо маҷмуи хизматрасониҳо оид ба экспертизаи тезонидашуда, ки қаблан танҳо барои дархостҳои патенти дар соҳаи нимнокилҳо мавҷуд буд, васеъ карда шуд.

КИРО вараҷаи санҷиши худтанзимкунии дурустии эълонҳои ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ва Дастур барои Маркази гузоришдиҳӣ оид ба эълонҳои бардурӯғи ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ пешниҳод кардааст, ки аз моҳи июл ба бозорҳо, иттиҳодияҳои тиҷоратӣ ва ғайра паҳн карда мешавад.

КИРО ҳамасола маҳсулотеро, ки дорои нишондоди бардурӯғи ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ мебошанд, ошкор намуда, ҷораҳои зарурӣ меандешад, аммо аз сабаби огоҳии пасти тарзи дурусти нишон додани ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ҳангоми бақайдгирии ғурушандагон дар мағозаҳои интернетӣ хатогиҳо рух медиҳанд. Чек-вараҷаи нави санҷишӣ барои худтанзимкунии дурустии ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ ба ғурушандагони маҳсулот кўмак мекунад, ки пешакӣ санҷанд, ки оё маҳсулот маҳсулоте мебошад, ки ба он ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ татбиқ карда шудааст ё на, вазъи ҳуқуқӣ (ариза рад карда шудааст, мўҳлати муҳофизат гузаштааст ё қатъ шудааст) ва тафсилоти дархости пешниҳодшуда

Роҳбарият барои Маркази гузоришдиҳӣ дар бораи тақаллуб дар бораи моликияти зеҳнӣ маълумотеро пешниҳод мекунад, ки ба аҳоли дар фаҳмидани

намудҳои асосии ифшои ғалат, ҳадаф ва вазифаҳои Маркази гузоришдиҳӣ дар бораи маълумоти бардурӯғ дар бораи моликияти зеҳнӣ ва ғайра кўмак мерасонад.

10 июни соли 2024, КИРО нақшаи таъсиси Ғуруҳи Тадқиқоти Патентии Стандартро эълон кард, ки ба он намояндагони саноат, академия, институтҳои тадқиқотӣ ва муассисаҳои ҳукуматӣ, ки марбут ба патентҳои стандартташкилкунанда (SEP) вобастагӣ доранд, дохил мешаванд, эълон намуд². Ҳадафи ғуруҳ табодули иттилоот бо коршиносони SEP дар бораи сиёсат ва стандартҳои системаҳои марбут ба патент, масъалаҳо дар соҳа ва муҳокимаи самтҳои сиёсати оянда ва воқуниш ба тағирот дар муҳити SEP тавассути таъсиси «сиёсати кушод (идоракунӣ)» мебошад. Ҷаласаҳои ғуруҳ дар шаш моҳ як маротиба гузаронида мешаванд.

Источники:

КИРО: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20100&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

КИРО: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20107&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

КИРО: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20142&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

КИРО: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20158&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

КИРО: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20138&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Патентҳои барои технологияҳои сабз акнун метавонанд зудтар дастрас шаванд!

КИРО тартиби тезонидашудаи баррасии патентро барои технологияҳои сабз, ки ба коҳиш додани партовҳои карбон мусоидат мекунад (технологияҳои марбут ба инфрасохтори интиқоли карбон ва инфрасохтори шабакаҳои нақлиётӣ, секвестри карбон, истехсоли биохангир ва пошидани хок) оғоз кардааст.

Интизор меравад, ки ин тартиб хароҷоти сертификатсия ё дархост барои маблағгузории технологияҳои тозаро коҳиш диҳад ва истифодаи онҳоро аз ҷониби довталабон афзоиш диҳад.

Манбаъҳо:

КИРО: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20124&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

² Патентҳои стандартташкилкунанда (Standard Essential Patents, SEP) патентҳое мебошанд, ки ихтироъро барои татбиқ ва татбиқи стандарти мушаххаси техники муҳофизат мекунанд. Ин стандартҳо барои таъмини беҳатарӣ, ҳамоҳангсозӣ ва ивазшавандагии маҳсулот ва хидматҳои мухталифе, ки ширкатҳои гуногун пешниҳод мекунанд, талаб карда мешаванд.

КИРО тартиби тезонидашудаи баррасии патентро барои технологияҳои сабз, ки ба коҳиш додани партовҳои карбон мусоидат мекунад (технологияҳои марбут ба инфрасохтори интиқоли карбон ва инфрасохтори шабакаҳои нақлиётӣ, секвестри карбон, истехсоли биохангир ва пошидани хок) оғоз кардааст.

Изменения в Положении о создании и деятельности учреждений по диагностике прав промышленной собственности

С 30 мая 2024 года вступают в силу пересмотренные Правила о назначении и функционировании учреждений по диагностике прав промышленной собственности. Одним из важнейших изменений стало смягчение требований для получения статуса такого учреждения, проводящего комплексные исследования и анализ прав промышленной собственности и предлагающего направления и стратегии исследований, разработок или коммерциализации.

Манбаъҳо:

КИРО : сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20131&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Қоидаҳои аз нав дида баромадашуда дар бораи таъин ва фаъолияти муассисаҳои ташхиси ҳуқуқи моликияти саноатӣ аз 30 майи соли 2024 эътибор пайдо мекунанд. Яке аз муҳимтарин таъғирот сабук кардани талабот барои гирифтани мақоми чунин муассиса буд.

Ахбори ихтироъ

Хабарҳо ва 24-умин Намоишгоҳи ихтирооти занон, ки аз ҷониби КИРО ва Ассотсиатсияи занони ихтироъкорони Корея (KWIA) ташкил карда шудааст, рӯзҳои 20–22 июни соли 2024 дар шаҳри Гоянг, музофоти Кёнги баргузор гардид. Дар выставка зиёда аз 400 экспонат аз 20 мамлакат намоиш дода шуд.

Ҷоизаи аввал (Гран-при) дар Озмуни XVII ҷаҳонии ихтирои занони Корея ба Чонг Юнён барои технологияи

тозакунии ҳавои бидуни филтр – як тозакунандаи ҳаво, ки бо истифода аз нерӯи марказгурез об таъмин мекунад ва ҳаворо тавассути пошидани об дар қисмҳои хурд тоза мекунад, дода шуд.

Ихтироъ на танҳо ҳаворо тоза мекунад, балки карбонро низ мегирад. Дар байни ихтироъҳо, ки барои дастовардҳои барҷаста соҳиби ҷоизаҳои ним Гран-при гардиданд, композитсия барои пешгирӣ, беҳтар ё табобати фарбеҳӣ (Корея), конъюгат бо изотопи трастузумаб-эмтанзин, усули истеҳсол ва истифодаи он дар терапияи зидди саратон (Полша) ва сенсор барои муайян кардани сульфидҳо, аз ҷумла усул ва усули истеҳсоли сульфидҳо (V) мебошанд.

Маросими ифтитоҳи намоишгоҳ як ток-шоуро дар бар гирифт, ки дар он роҳбарони Идораи патентӣ ва тамғаи молии Иёлоти Муттаҳида (USPTO), Идораи патентии Ҷопон (JPO), Идораи патентии аврупоӣ (EPO) ва Созмони ҷаҳонии моликияти зеҳнӣ сиёсатҳоро дар бораи ихтироӣ занон баррасӣ карданд.

Тибқи таҳлили патентҳои дар кишварҳои IP5 додашуда (Ҷумҳурии Корея, Иёлоти Муттаҳида, Чин, Иттиҳоди Аврупо ва Ҷопон), шумораи патентҳо оид ба micro LED аз 540 дар соли 2013 то 1045 дар соли 2022 бо суръати миёнаи солонаи афзоиши 7,6% афзоиш ёфт. Аз рӯи шумораи патентҳои додашуда Ҷумҳурии Корея дар ҷои аввал (23,2%; 1567 патент), Ҷопон (20,1%; 1360 патент), Чин (18%; 1217 патент), Иёлоти Муттаҳидаи Амрико (16%; 1080 патент) ва Иттиҳоди Аврупо (110%; 750 патент) ҷойгир шудаанд. Интизор меравад, ки бозори хурди LED то соли 2027 то 580 миллион доллар афзоиш ёбад ва CAGR 136% бошад.

Ҷумҳурии Корея технологияи зеҳни сунъии ашёро (AIoT) барои пешгирии офатҳои табиӣ таҳия кардааст. Шумораи дархостҳои патентӣ оид ба пешгирии офатҳои табиӣ дар асоси AIoT дар тӯли 10 сол дар як сол 19,5% афзоиш ёфтааст. Чунин технологияҳо миқдори зиёди маълумотро (маълумоти моҳвораӣ, маълумотҳои метеорологӣ, маълумотҳои сенсории Интернетӣ ашё (IoT) ҷамъоварӣ мекунанд), бо истифода аз зеҳни сунъӣ (ИИ) зарарро пешгӯӣ мекунанд ва роҳҳои эвакуатсияро таъмин мекунанд.

Аз рӯи намудҳои офатҳои табиӣ шумораи дархостҳои патентӣ вобаста ба офатҳои геологӣ 51,4%, тундбод ва обхезӣ – 23,9%, метеорологӣ – 17,0% ва баҳрӣ – 7,7%

ташкил дод. Афзоиши бештари даъвоҳо дар бораи тӯфонҳо ва обхезиҳо (ба ҳисоби миёна 28,9% дар як сол) буд.

Тибқи маълумоти Созмони ҷаҳонии обуҳавошиносӣ, тамоюли гармшавӣ дар Осиё нисбат ба сатҳи миёнаи ҷаҳонӣ хеле зудтар рушд мекунад³. Илова бар ин, бино ба маълумоти Идораи қоҳиши хатари офатҳои табиӣ дар Созмони Милали Муттаҳид, дар 20 соли охир теъдоди обхезиҳо 2,3 маротиба афзоиш ёфтааст. Бо афзоиши пешбинишудаи офатҳои табиӣ, ҳаҷми бозори AIoT барои мониторинги офатҳои табиӣ дар соли 2023 66,8 миллиард долларро ташкил дод ва пешбинӣ мешавад, ки то соли 2030 ба 373,2 миллиард доллар мерасад⁴.

Манбаъҳо:

KIPO: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20146&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

KIPO: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20153&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

KIPO: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20075&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

KIPO: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20152&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Кори КИРО бо бачагон ва ҷавонон

18 июни соли 2024 КИРО дар мактаби наврасони «Нильбом» ҷаласаи машваратии коршиносон оид ба татбиқи таълими ихтироъро баргузор кард. Дар ҷаласа нақши ҳукумат ва бахши хусусӣ дар таҳия ва паҳн кардани барномаи рақобатпазири таълимӣ дар соҳаи ихтироъ, инчунин дар тарбияи омӯзгорон дар соҳаи ихтироъ ва идоракунии муассири онҳо баррасӣ шуд. Иштироккунандагони маҷлис муаллимони ихтироъкорӣ, инчунин намоёндагони шуъбаҳои маорифи минтақаҳо буданд. КИРО бо мақсади тарғиб додани фаъолияти ихтироъкорӣ дар байни бачагон бо Вазорати маориф фаъолона ҳамкорӣ карда, инчунин барномаи таълими ихтироъкорию дар мактаби «Нильбом» таҳия мекунад.

Ба гуфтаи Мок Сон Хо, директори Бюрои Сиёсати моликияти саноатии КИРО, оҷонсӣ ба донишҷӯёни ҷавон дар рушди эҷодкорӣ, тафаккури интиқодӣ ва малақаҳои кори дастаҷамъӣ кӯмак хоҳад кард.

19 июли соли 2024 КИРО Намоишгоҳи табодули ғояҳои миллии ихтироъ ва патентро баргузор кард, ки он як платформаи табодули таҷриба байни намоёндагони мактабҳои миёна ва донишгоҳҳо – коршиносони ихтироъ ва патент, мактаббачагон ва донишҷӯён

³ Ҳисоботи вазъи иқлим дар Осиё 2023 // Созмони ҷаҳонии метеорологӣ: вебсайт. URL: <https://wmo.int/ru/news/media-centre/izmenenie-klimata-i-ekstremalnye-pogodnye-yavleniya-silno-udarili-po-azii> (санаи мурочиат: 13.08.2024).

⁴ Markets and Markets: вебсайт. URL: <https://www.marketsandmarkets.com> (санаи мурочиат: 13.08.2024).

гардид. Дар рафти чорабинӣ барои беҳтарин ихтироот мукофотҳо супурда шуданд

Беҳтарин ғоя ба лоиҳаи хонандагони мактабҳои миёна Ким Довон ва Вон Хюнсин оид ба сохтани дастгоҳ барои гирифтани рақамҳои давлатӣ аз мошинҳо бе осеб расонида шуд. Муаллифони рисолаҳои ғолиб метавонанд дар пешниҳоди дархостҳои патентӣ аз агентҳои патентӣ, кӯмаки корӣ аз ширкатҳои ширкаткунанда ва дастгирии минбаъда, аз қабili

Япония

Намоёндагии Ташкилоти пешбарандаи савдои берунии Япония дар Дюссельдорф 50-сола шуд

223 майи соли 2024 муовини Ваколатдори Идораи патентии Ҷопон (JPO) М. Катсура дар конфронси дар Мюнхен бахшида ба 50-солагии фиристодани намоёндагони JPO ба идораи Ташкилоти мусоидат ба тиҷорати хориҷии Ҷопон (JETRO) дар Дюсселдорф иштирок кард. Муовини Комиссари наватарин пешрафтҳо ва ташаббусҳои JPO-ро дар бораи зеҳни сунъӣ шарҳ дод. Ғайр аз ин, судияи раисикунандаи шуъбаи Мюнхени Судии Муттаҳидаи патентӣ (UPC) М. Зиган дар бораи вазъияти ҳозираи системаи ягонаи патентии Европа лекция хонд.

Бо истифода аз сафари худ ба Аврупо, М.Катсура инчунин аз Идораи патентӣ ва тамғаҳои молии Олмон (DPMA) ва Идораи патентии аврупоӣ (ЕПВ) дидан кард.

Тайван (РХХ)

ТИРО ба ҷомеаи тиҷоратӣ дар ҳифзи сирри тиҷоратӣ кӯмак мекунад

Идораи моликияти зеҳнии Тайван (ТИРО) ба корхонаҳо дар таъсис додани механизмҳои ҳифзи сирри тиҷоратӣ кӯмак мекунад: натиҷаҳои тадқиқот ва коркардҳои, ки тавассути ҳамкории академия ва саноат ба даст оварда шудаанд, метавонанд ҳамчун сирри тиҷоратӣ баррасӣ шаванд.а.

Бо дарназардошти фарҳанги табодули иттилоот байни муассисаҳои таълимӣ ва илмӣ, ТИПО Роҳнамои амалӣ

созишномаҳои тиҷорати технологияҳо маслиҳат ва дастгирӣ гиранд.

Манбаъҳо:

KIPO: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20148&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>;

KIPO: вебсайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20178&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

24 май дар Париж ҷонишини комиссари JPO инчунин дар семинаре, ки Институти миллии моликияти саноатии Франция (INPI) ташкил кардааст, иштирок кард. Дар конфронси Viva Technology 2024, ки яке аз бузургтарин рӯйдодҳои технологӣ дар ҷаҳон аст, дар якҷоягӣ бо Директори INPI оид ба амалиёти иқтисодӣ Ф.-Ч. де Бофор ва Мушовири вазир оид ба масъалаҳои иқтисодӣ (сардори Раёсати иқтисодии минтақавии Ҷопон – Корея) Сафорати Фаронса дар Ҷопон Р. Келлер доир ба чораҳои дастгирии стартапҳо ва ҳамкории Ҷопон ва Фаронса дар соҳаи моликияти зеҳнӣ баррасӣ намуда, инчунин аз кампуси стартапи Station F дидан намуданд.

Манбаъҳо:

JPO: вебсайт. – URL: <https://www.jpo.go.jp/e/news/ugoki/202406/2024060501.html>

оид ба идоракунии сирри тиҷоратӣ дар муассисаҳои таълимӣ ва тадқиқотиро нашр кардааст, ки 13 стратегияи амалии тадриҷан татбиқи равиши идоракуниро, ки ба фарҳанги дохилии муассиса мувофиқ аст, пешниҳод мекунад. Ташкили шабакаи мустақами ҳифзи сирри тиҷоратӣ ба рушди ҳам академия ва ҳам саноат дар саросари кишвар мусоидат мекунад.

Манбаъҳо:

ТИРО: вебсайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-942705-87982-2.html>

Ҳавасмандгардонии ҳифзи намунаҳои саноатӣ

Бо мақсади баланд бардоштани огоҳӣ дар бораи ҳифзи тарҳи саноатӣ ва патенти тарроҳии тарроҳони ҷавони YODEX, ҳам донишҷӯён ва ҳам мутахассисон, ТИРО як дӯконеро бо номи Taiwan Patent Go кушод, ки дар он машваратҳои роӣгон оид ба патентҳои намунаи саноатӣ дастрас буданд. Стенд яке аз пунктҳои марказии выставка гардид: меҳмонони он ноиб-вазир Чин Чанг Лиен (собик директори генералии Управлениаи тараккиёти саноат), инчунин роҳбарони Институти тадқиқоти илмӣ лоиҳаҳои Тайвань (TDRI) буданд.

Ҷумҳурии Корея технологияи зеҳни сунъии ашёро (AIoT) барои пешгирии офатҳои табиӣ таҳия кардааст. Шумораи дархостҳои патентӣ оид ба пешгирии офатҳои табиӣ дар асоси AIoT дар тӯли 10 сол дар як сол 19,5% афзоиш ёфтааст.

Манбаъҳо:

ТИПО: вебсайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-962725-2b1a5-2.html>

Навгонӣ дар амалияи ТИПО

1 майи соли 2024, ТИПО тартиби тезонидашудаи имтиҳони тамғаи молиро барои довталабоне, ки ба таври фаврӣ ба гирифтани ҳуқуқи тамғаи молӣ ниёз доранд, огоз намуд. Механизми тезонидашудаи имтиҳон бо тағйироти охирин ба Қонун дар бораи тамғаи молӣ ҷорӣ карда шудааст, ки имкон медиҳад мувозинат байни принсипи «корбар пардохт мекунад» ва пешгирӣ аз таъхир дар баррасии дархостҳои муқаррарии тамғаи молӣ таъмин карда шавад. Барои истифодаи ин тартиб, довталабон бояд эҳтиёҷоти фаврӣ нишон диҳанд ва ҳаққи мувофиқро пардохт кунанд. Аввалин огоҳинома ба довталаб дар давоми ду моҳи пешниҳоди ариза фиристода мешавад. Аммо самаранокии имтиҳони тезонидашуда метавонад коҳиш ёбад, агар дар рафти санҷиш дар бораи зарурати ворид намудани ислоҳот ё боздоштани экспертиза огоҳинома фиристода шавад.

Бо мақсади таъмин намудани баррасии фаврӣ ва касбӣ оид ба парвандаҳои безътибор доништани патент, ТИПО Барномаи расмиёти безътибор доништани патентро аз нав дида баромад. Тартиби нав аз 11 июни соли 2024 истифода мешавад. Тағйирот ба Қонун дар бораи расмиёти маъмурӣ низ дахл дорад ва тартиби ислоҳшуда барои баррасии парвандаҳо дар оянда асос хоҳад буд. Тағйироти асосӣ инҳоро дар бар мегиранд. Сарлавҳаи ҳуҷҷат бо мақсади мутобиқат ба стандартҳои ҳуқуқӣ ба «Дастур оид ба шунидани эътибори патент» иваз карда шуд. Ҳоло вазифаҳои мурофияи омодагӣ таҳия ва содда кардани саволҳо, равшан кардани масъалаҳоеро дар бар мегиранд, ки ба парвандаи безътибор доништани патент тағйирот ворид карда шаванд, инчунин муайян кардани далелҳои асосии даъвогар ва ҷавобгар дар мурофияи судӣ дохил мешавад.

Раисикунанда метавонад тибки тартиби муқарраргардида мавқеи худро оид ба масъалаҳои факт, қонун ё далел баён намояд. Акнун муҳокираҳо метавон дар шакли видеоконференс гузаронд. Оқибатҳои ҳозир нашудан ба таври равшан муайян карда шудаанд. Протоколҳои муҳокима метавонанд нуктаҳои асосиро ҷамъбаст кунанд ва бо сабтҳои аудиоӣ ё видеоӣ пурра карда шаванд.

1 май 2024 года ТИПО запустило процедуру ускоренной экспертизы товарных знаков для заявителей, которым необходимо срочно получить права на товарный знак. Механизм ускоренной экспертизы введен последними изменениями в закон «О товарных знаках».

порядке изложить свою позицию по вопросам фактов, законодательства или доказательств. Слушания теперь могут проводиться в формате видеоконференции. Четко определены последствия неявки. В протоколах слушаний можно кратко изложить ключевые моменты и дополнить их аудио- или видеозаписями.

Манбаъҳо:

ТИПО: вебсайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-977427-ab7d8-2.html>;

ТИПО: вебсайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-977424-5bc86-2.html>

Маълумот дар бораи муаллиф

Анастасия Александровна Ломакина, ходими хурди илмӣ Маркази ташкили фаъолияти илмӣ Муассисаи федералии давлатии бучетии «Институти федералии моликияти саноатӣ» (Москва, соҳили Бережковская, 30, бинои 1); anastasiia.lomakina@rupto.ru

Information about the author

Anastasiia A. Lomakina, junior researcher of the Center of Scientific Activity Management of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); anastasiia.lomakina@rupto.ru

Муаллиф ҳеҷ бархӯрди манфиатҳоро баён намекунад.
The author declares no conflict of interests.

Ба таҳририят ворид шуд: 26.08.2024

Ба ҷоп қабул карда шуд: 27.08.2024

6. РАФИ КИТОБ

Эълони монография

Monograph announcement

«Асосҳои ташаккули фазои ягонаи муосири иттилоотию экспертӣ дар соҳаи моликияти саноатӣ дар минтақаи Авруосиё»

Муаллифон: Г. П. Ивлиев, А. Л. Журавлев, Д. Ю. Рогожин, О. Н. Дарина
Нашриёти Институти федералии моликияти саноатӣ

Review of the monograph “Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region”

Authors: G. P. Ivliev, A. L. Zhuravlev, D. Yu. Rogozhin, O. N. Darina
Prepared by the Federal Institute of Industrial Property

Дар монография ҷанбаҳои муосири ҳамкориҳои идораҳои пешрафтаи патентии ҷаҳонӣ дар самти ҳамоҳангсозии қонунгузорӣ ва ягонагии расмиёти патентӣ, тақсимои байналмилалӣ меҳнат, аз ҷумла дар доираи лоиҳаҳои баррасии муштараки дархостҳо оид ба объектҳои ҳуқуқи патентӣ ва истифодаи натиҷаҳои ҷустуҷӯ ва экспертиза, ки дар дигар идораҳо ба даст оварда шудаанд, инчунин масъалаҳои эҷоди захираҳои ягонаи иттилоотӣ ва системаҳои технологияҳои иттилоотӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст.

Шарҳи мазкур бо истифода аз таҷриба ва дониши мутахассисони Донишқадаи федералии моликияти саноатӣ ва Идораи патентии Авруосиё таҳия шудааст.

Барномаҳои асосии ҳамкориҳои мутақобилаи коршиносӣ-ташқилӣ ва иттилоотии шӯъбаҳо, ки дар қатори панҷ пешвоёни ҷаҳонӣ қарор доранд (Идораи патентии Аврупо, шӯъбаҳои ИМА, Ҷопон, Чин, Ҷумҳурии Корея) тавсиф гардида, хусусиятҳои қонунҳо ва расмиёти патентӣ, воситаҳои электронии табодули иттилооти кишварҳои иштирокчи Конвенсияи патентии Авруосиё муқоиса карда мешаванд. Пешниҳодҳо оид ба ташаккули фазои ягонаи иттилоотии коршиносӣ дар минтақаи Авруосиё пешниҳод шудаанд.

Қор барои мутахассисоне пешбинӣ шудааст, ки ба хусусиятҳои гирифтани ҳуҷҷатҳои муҳофизатӣ барои дархостҳо ба ихтироот ва намунаҳои саноатӣ дар минтақаи Авруосиё тавачҷӯҳ доранд.

Рецензия

Review

Тақризи И. Е. Илина дар бораи монографияи «Асосҳои ташаккули фазои ягонаи муосири экспертӣ-иттилоотӣ дар соҳаи моликияти саноатӣ дар минтақаи Авруосиё»

Муаллифон: Г. П. Ивлиев, А. Л. Журавлев, Д. Ю. Рогожин, О. Н. Дарина

Ирина Евгеньевна Ильина,
Доктори илми иқтисод, дотсент, директори Институти тадқиқоти иқтисодиёт, сиёсат ва ҳуқуқи Русия дар соҳаи илмӣ-техникӣ

Review of the monograph “Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region”

Authors: G. P. Ivliev, A. L. Zhuravlev, D. Yu. Rogozhin, O. N. Darina

Irina E. Ilyina
Doctor of Economics, associate professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field

Мавзӯи тадқиқоти монографӣ муҳим аст, ки он бо набудани равишҳои ҳамоҳангшуда оид ба таъмини ҳифзи патент дар сатҳи байналмилалӣ, инчунин набудани ҳамоҳангии системаҳои патентии минтақавӣ ва миллий дар масъалаҳои таъқиби патентӣ вобаста аст.

Дар асар тавсиф ва таҳлили муфассали тамоюлҳои ҷаҳонии рушди ҳамкориҳои байни идораҳои патентии кишварҳои ҷаҳон, лоиҳаҳои ҳамоҳангсозии қонунгузорӣ дар соҳаи моликияти саноатӣ, ягонакунии расмиёти патентӣ ва тақсимои байналмилалӣ меҳнат ҳангоми гузаронидани экспертизаи патентӣ оварда шудаанд. Дар асоси таҳлили таҷрибаи ҷаҳонӣ дар минтақаи Авруосиё пешниҳодҳо оид ба ташкили фазои ягонаи патентии муосири коршиносӣ-иттилоотӣ таҳия шудаанд.

Масъалаҳои баррасишуда дар соҳаи иттилооти патентӣ аҳамияти калон доранд, ки афзоиши ҳаҷми онҳо самаранокии ҳамкориҳои идораҳои патентӣ ва ташаккули фазои ягонаи иттилоотии патентиро талаб мекунад. Ҳадаф ва вазифаҳои, ки дар таҳқиқот дар самти рақамикунони системаҳои нигоҳдорӣ ва таъмини иттилоот, таъмини мукамал ва амнияти мубодилаи маълумот дар минтақаи Авруосиё гузошта шудаанд, пурра ва возеҳ ифода шудаанд. Усулҳои коркард ва таҳлили додаҳо, ки муаллифони монография истифода мебаранд, муосир ва мувофиқи тадқиқоти гузаронидашуда мебошанд.

Асоси бунёди фазои ягонаи коршиносию иттилоотӣ дар минтақаи Авруосиё татбиқи лоиҳаҳои баррасии босуръати дархостҳо оид ба ихтироот, ки ба вазоратҳои кишварҳои иштирокчи Конвенсияи патентии Авруосиё (барномаи ЕА-РРН) пешниҳод шудаанд, инчунин лоиҳаҳои гузаронидани кофтуков ва экспертизаи муштараки дархостҳои патентӣ, татбиқи фаълониҳои принципи тақсими меҳнати байниидоравӣ мебошад. Барномаи ЕА-РРН асоси ҳамоҳангсозии равишҳои методологӣ ва тартиби гузаронидани экспертизаи моҳиятии дархостҳо ба ихтироот дар шӯъбаҳои минтақаи Авруосиё, мубодилаи таҷрибаи пешқадам дар ин самт мебошад. Татбиқи ин барнома ҳам барои ниҳодҳо ва ҳам барои доктарагон судманд аст, ки онҳо имкони ба зудӣ дар кишварҳои минтақа бидуни афзоиши пардохтҳо ба даст овардани Ҷимояро доранд.

Пешниҳод оид ба истифодаи аутсорсинг дар фазои Авруосиё дар марҳилаи татбиқ қарор дорад. Дар мақола барномаи озмоишии ҷустуҷӯи пешрафтаи иттилоотӣ ва арзёбии патентпазирӣ ихтироот бо иштироки институтҳои сертификатсияшуда ва марказҳои тадқиқотӣ тасвир шудааст. Мақсади чунин барнома тавсеаи ҳамкориҳои коршиносон байни Идораи патентии Авруосиё бо ташкилотҳои пешбари илмӣ ва таълимии давлатҳои узви Конвенсияи патентии Авруосиё (ЕАПК) ва истифодаи

иқтидори илмию техникии минтақаи Авруосиё дар арзёбии патентпазирии ихтирооти арзшуда мебошад. Натиҷаҳои интизории татбиқи барнома бояд баланд бардоштани сифати патентҳои додашудаи авруосиё ва эътимоднокии онҳо тавассути ҷалби мутахассисони баландихтисос ба раванди ҷустуҷӯ ва экспертиза дар соҳаҳои илм ва техника, ки дар онҳо салоҳияти баланди ташкilotҳои дахлдор тасдиқ шудааст, инчунин ба доираи ҷустуҷӯи иттилоотии манбаъҳо бо забонҳои миллии давлатҳои иштирокчиҳои ЕАПК дохил карда шаванд.

Бартариҳои монографияи тавсифи муфассали хусусиятҳои расмиёти патентӣ ва марҳилаҳои экспертизаи дархостро дар фасли «Таҳлили муқоисавии асосҳои ташкилӣ ва технологияи фаъолияти коршиносони ЕАПК ва НПВ дар таъмини ҳифзи ҳуқуқи ихтироот» дар бар мегирад. Хулосаи ниҳой оид ба мақсаднок будани рушди ҳамкорӣ дар се самт дар амал боэътимод, мубрам ва татбиқшаванда ба назар мерасад: ҷамоҳангсозии қонунгузории патентӣ, ҳамкориҳои мутақобилаи коршиносони шўъбаҳои гуногун, ташкили базаҳои умумии маълумотҳо ва системаҳои коргузорӣ.

Дар фасли кори «Ба даст овардани патент ба намунаи саноатӣ дар кишварҳои аъзои ЕАПВ» тавсифи аз ҷиҳати нормативӣ-ҳуқуқӣ ба тартиб даровардани масъалаҳои асосие, ки ба додани патент ба намунаи саноатӣ ва тартиби баррасии дархост барои намунаи саноатӣ дар Русия, дар Идораи патентии Авруосиё, инчунин дар Ҷумҳурии Қазоқистон, Ҷумҳурии Беларус, Ҷумҳурии Арманистон, Ҷумҳурии Озарбайҷон, Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Туркменистон дар алоҳидагӣ оварда шудааст, ҷой гирифтааст. Мантиқи муаррифӣ ба таври оқилона ба намоиши пайвастаи фарқиятҳо дар танзими ҳуқуқи масъалаҳои алоҳида дар қонунгузории давлатҳои гуногун нигаронида шудааст.

Дар фасли навбатии монография таҳлили муқоисавии асосҳои ташкилию технологияи фаъолияти коршиносони Роспатент ва Идораи патентии Авруосиё дар таъмини ҳифзи ҳуқуқи намунаҳои саноатӣ ва ҳамкориҳои онҳо дар сатҳи муассисаи инфиродӣ ва дар доираи ҳамкорӣ байниидоравӣ оварда шудааст. Дар бахш тартиби пешниҳоди дархостҳои миллий ва авруосиёӣ барои намунаҳои саноатӣ, ки аз ҷониби Роспатент амалӣ карда мешавад, тавсиф карда шуда, пешниҳодҳо оид ба таҳияи хидмати электронии пешниҳоди дархостҳои Авруосиёӣ ба Роспатент, ки ба довталабони Русия имкон медиҳад, ки дархостҳои Авруосиёиро ба Роспатент ба таври электронӣ пешниҳод кунанд, инчунин пешниҳодҳо оид ба таҳияи системаи автоматикунонидашудаи пешниҳоди дархостҳои Евроосиёӣ бо Роспатент баррасӣ гаштааст. Муаллифон ба хулосае омаданд,

ки дар заминаи ҳамкориҳои мутақобилаи коршиносон як фазои ягонаи авруосиёӣ эҷод кардан мумкин аст, зеро марҳилаҳои асосии гузаронидани имтиҳонҳо дар шўъбаҳои гуногун нуктаҳои зиёди умумӣ доранд, аммо фарқиятҳо низ доранд, ки дар кори минбаъда бояд ба назар гирифта шаванд.

Тавсия дар бораи ба мақсад мувофиқ будани истифодаи васеъи воситаҳои интеллектуалии сунъӣ барои ҷустуҷӯи ахбор дар соҳаи намунаҳои саноатӣ, ки харочоти меҳнатро барои ҷустуҷӯи ахбор хеле кам карда метавонад, аҳамияти калон дорад.

Дар байни масъалаҳои амалие, ки бояд барои ташкили интиқоли ҳуҷҷатҳо байни кафедраҳо, инчунин байни кафедраҳо ва ташкilotҳои илмию таълимии аккредитатсияшуда ҳал карда шаванд, мушкилоти техникии мубодилаи маълумот ҷангоми нигоҳ доштани махфият баррасӣ карда мешаванд. Дар баробари ин, тадбирҳои ташкилии таъмини махфияти кор ба таври муфассал баррасӣ намешаванд, ҳарчанд бештари ихроҷи иттилоот бо омили инсонӣ алоқаманд аст. Дар кор ба назар гирифтани масъулияти ҳуқуқи иштирокчиёни табодули иттилооти махфии дар кишварҳои гуногун воқеъбуда дар сурати вайрон кардани ўҳдадориҳо оид ба таъмини махфият, инчунин зарурати риояи талаботи қонунгузории минтақавӣ ба зиммаи оператори маълумоти шахсӣ, аз ҷумла сертификатсия ва литсензиядиҳии таҷҳизот ва нормафзор, муфид ба назар мерасад.

Дар фасли монография, ки ба пешниҳодҳо оид ба таъсиси фазои ягона бахшида шудааст, дар бораи зарурати таъмини имкони тарҷумаи мошинии матни пурраи ҳуҷҷатҳои патентӣ бо мошинхонда ба забонҳои давлатҳои иштирокчиҳои ЕАПК сухан меравад. Ҷангоми ба нақша гирифтани ин корҳо муаммоҳои забоншиносие, ки ҷангоми тарҷумаи мошинии луғатҳои илмию техникӣ ба миён меоянд, инчунин хусусиятҳои сиёсати забон дар солҳои охир дар баъзе мамлакатҳои ИДМ бояд ба назар гирифта шаванд, ки онҳо бояд дар кори таҳлилшуда инъикос ёбанд.

Мулоҳизаҳои пешниҳодшуда ба ҳеҷ ваҷҳ аҳамияти илмии асарро паст намеkunанд. Таҳқиқоти гузаронидашуда беназир буда, дар сатҳи баланди илмӣ гузаронида шудааст. Пешниҳодҳо оид ба татбиқи лоиҳаҳои муштарак иттилоотию экспертӣ, ки ба баланд бардоштани сифати кори идораҳои патентии миллий ва Идораи патентии Авруосиё ва қонеъ гардонидани эътиёҷоти истифодабарандагони системаи патентии Авруосиё нигаронида шудаанд, тамаркузи амалӣ дошта, мубрам ва саривақтӣ ба назар мерасанд.

Тадқиқоти монография бо навоварӣ ва аҳамияти амалии худ фарқ мекунад.

Тақриз

Review

Тақриз В. А. Рябоволова дар бораи монографияи «Асосҳои ташаккули фазои ягонаи иттилоотии муосири экспертӣ дар соҳаи моликияти саноатӣ дар минтақаи Авруосиё»

Муаллифон: Г. П. Ивлиев, А. Л. Журавлев, Д. Ю. Рогожин, О. Н. Дарина

Владимир Анатольевич Рябоволов,
Номзади илмҳои ҳуқуқ, директори генералии
Маркази миллии моликияти зеҳнӣ (Ҷумҳурии Беларус)

Review of the monograph “Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region”

Authors: G. P. Ivliev, A. L. Zhuravlev, D. Yu. Rogozhin, O. N. Darina

Vladimir A. Ryabovolov,
Candidate of Law, Director General of the National Intellectual Property
Center (Republic of Belarus)

Равандҳои ҷамоҳангсозии қонунгузорӣ ва ягонакунии расмиёти патентӣ дар доираи ҳамкориҳои байни идораҳои пешбари патентии ҷаҳон ба татбиқи равишҳои ягонаи таъмини ҳифзи патент бо назардошти хусусиятҳои ҳамкориҳои байни системаҳои патентии минтақавӣ ва миллий нигаронида шудаанд.

Аҳамияти тадқиқоти монографии аз ҷониби муаллифон гузаронидашуда ба зарурати ташаккул ва дар амал татбиқ намудани фазои ягонаи муосири коршиносӣ-маълумотӣ вобаста аст, ки афзалиятҳои зиёд дорад, аз ҷумла тезонидани тартиби додани патентҳо ҷангоми таъмини эътимоднокии баланди онҳо, ки дар навбати худ ба таҳкими ҳифзи ҳуқуқӣ ва ҳифзи моликияти зеҳнӣ ҳам дар минтақаи Авруосиё ва ҳам ҷаҳон додани хатари ҳуқуқҳо мусоидат мекунад. Дар робита ба ин, таъсиси фазои умумии табодули иттилооти патентӣ дастрасиро ба иттилоот дар бораи моликияти зеҳнӣ соддатар мекунад.

Монография дар сатҳи баланди назариявӣ ба итмом расида, бо истифода аз таҷрибаи амалӣ ва дониши мутахассисони Донишкадаи федералии моликияти саноатӣ ва Идораи патентии Авруосиё таҳия шудааст.

Монография аз ҳашт боб иборат аст, ки дар онҳо таҷрибаи ҳамкориҳои коршиносон байни идораҳои патентии берун аз минтақаи Авруосиё шарҳ дода шудааст; Барномаҳои асосии ҳамкориҳои байни идораҳои патентии ҷаҳонӣ дар соҳаи ҷустуҷӯ ва экспертизаи патентӣ баррасӣ мешаванд; таълили ӯамкориҳои коршиносон байни идораҳои миллии патентии (НПВ) минтақаи Авруосиё ва Идораи патентии Авруосиё (ЕАПВ) гузаронида шуд; таълили муқоисавии асосҳои ташкилию технологияи фаъолияти коршиносони ЕАПВ ва Институти федералии моликияти саноатии Хадамоти федералии моликияти зеҳнии Федератсияи Русия (Роспатент) дар таъмини ӯифзи ӯуқуқи ихтироӣҳо гузаронида шуд; хусусиятҳои гирифтани патент барои намунаи саноатӣ дар кишварҳои, ки аъзои Конвенсияи патентии Авруосиё мебошанд, баррасӣ карда шуданд; таҳлили муқоисавии асосҳои ташкилию технологияи фаъолияти коршиносони ЕАПВ ва НПВ дар таъмини ҳифзи ҳуқуқи намунаҳои саноатӣ ва ҳамкориҳои мутақобилаи коршиносон дар сатҳи агентии инфиродӣ ва дар доираи ҳамкориҳои байниидоравӣ гузаронида шуд; Вазъи кунунии ҳамкориҳои иттилоотӣ байни ЕАПВ ва НПВ ва механизмҳои таҳияи

каналы ягонаи алоқаи иттилоотии патентӣ низ таҳлил карда мешаванд.

Боби ниҳии монография ба барномаи афзалиятноки чорабиниҳо дар самти рушди ҳамкориҳои ҳамгироии патентӣ дар минтақаи Авруосиё бахшида шуда, пешниҳодҳоро оид ба тағйир додани тартиби патенткунии ихтироот ва намунаҳои саноатӣ оид ба таъсиси асосҳои назариявӣ, ҳуқуқӣ ва ташкилии зарурӣ барои ташаккули фазои ягонаи иттилоотии экспертӣ дар соҳаи моликияти саноатӣ дар давлатҳои иштирокчии Конвенсияи патентии Авруосиё дар бар мегирад.

Барои давлатҳои узви Конвенсияи патентии Авруосиё; оид ба омода намудани созишномаҳои дучониба

ва бисёрҷониба, ки ташкили фазои ягонаи иттилоотии экспертиро таъмин мекунад; инчунин дар робита ба дурнамои татбиқи барномаҳои тезонидашудаи таъқиби патентӣ ва ҷустуҷӯҳои муштарак байни ЕАПВ ва НПВ.

Илова бар ин, дар монография муаллифон татбиқи лоиҳаҳои муштарак иттилоотию экспертиро пешниҳод мекунад, ки ҳадаф аз онҳо баланд бардоштани сифати кори ЕАПВ ва НПВ мебошад.

Монография барои мутахассисоне пешбинӣ шудааст, ки ба хусусиятҳои пешниҳоди дархостҳо ба ихтироот ва намунаҳои саноатӣ бо мақсади таъмини ҳифзи ҳуқуқи онҳо дар хориҷи кишвар таваҷҷӯҳ доранд.

Маҷалла
«Хабарномаи ИФМС»

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

Мухаррири чопкунанда:

Елена Геннадиевна Царёва
ФГБУ ИФМС (Маскав, Русия)
vestnik_fips@rupto.ru

Котиби масъул:

Анастасия Александровна Ломакина
ФГБУ ИФМС (Маскав, Русия)
vestnik_fips@rupto.ru

Таҳрир ва нашри компютерӣ:

ҶДММ «Группа ПРСБ»:

Эльмира Магомедэминовна Магомедова,
Ольга Юрьевна Вольвачева,
Елена Александровна Горшкова,
Анастасия Сергеевна Поломаренко,
Анастасия Борисовна Долженко

Тарҷимони ИФМС:

Андрей Юрьевич Москаленко
(тарҷумони пешбар)

Фото:

Олеся Анатольевна
и Дмитрий Владимирович Башаровы

Барои чоп имзо шудааст: 01.10.2024

Формат: 205×290 мм

Чоп: пурра ранга (офсет, 4/4)

Тираж: 500 экз. **Фармоиш:** № 366

Матбаа:

Муассисаи федералии давлатии буҷетӣ
«Институти федералии моликияти саноатӣ»
125993, Маскав, соҳили Бережковская, 30, бинои 1
Г-59, ГСП-3

**"Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property" journal**

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

Managing editor:

Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Executive editor

Anastasia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:

PRCB Group LLC:

Elmira Magomedova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko

FIPS translator:

Andrey Moscalenko
(Lead Translator)

Photo:

Olesya Basharova and Dmitry Basharov

Signed to print: 1.10.2024

Format: 205x290 мм

Printing: full-colour (offset ink, 4/4)
500 copies; **Order:** № 366

Printing house:

Federal State Budgetary
Institution "Federal Institute of Industrial Property"
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

ХОНАНДАГони АЗИЗ, БА «ХАБАРНОМАИ ИФМС» ОБУНА ШУДАНРО ФАРОМУШ НАКУНЕД!

Бо обуна шудан, шумо дастрасии
доимиро ба маълумоти муосир
дар бораи моликияти зеҳнӣ ва
маълумоти беназири таҳлилӣ
хоҳед гирифт.

**ШУМО МЕТАВОНЕД ДАР ПОЧТАИ РУСИЯ
Ё ОНЛАЙН АЗ РУИ КАТАЛОГ ОБУНАҲОИ
ХУДРО ТАВЗЕ ДИХЕД Ё БАРОИ АВВАЛ
ОБУНА ШАВЕД:**

• «Матбуоти Русия»
Дар вебсайти www.pressa-rf.ru
Индекси обуна: 85599

• Агентии «Китоб-Сервис»
Дар вебсайти www.akc.ru
Индекси обуна: Е 85599

Ҳама хабарҳои охирин аз ҷаҳони
моликияти зеҳнӣ:

VK ВКонтакте
Роспатент

VK ВКонтакте
ИФМС